

I TI MOŽEŠ RAZUMETI SVETO PISMO!

***Razdoblje praotaca:
Postanje 12-50***

BOB ATLI
PENZIONISANI PROFESOR HERMENEUTIKE
(TUMAČENJA SVETOG PISMA)

*SERIJAL KOMENTARA S VODIČEM ZA PROUČAVANJE,
STARI ZAVET, TOM 1B*

*BIBLE LESSONS INTERNATIONAL, MARŠAL U TEKSASU
2012.*

SADRŽAJ

Kratko objašnjenje upotrebljenih tehničkih izvora	i
Kratke definicije hebrejskih glagolskih oblika koji utiču na egzegezu	iii
Skraćenice	ix
Stari zavet kao istorija	xii
Starozavetna historiografija u svetlu onovremenih kultura Bliskog istoka	xvi
Književna vrsta i tumačenje: Starozavetna naracija	xvii
Reč pisca: Kako ovaj komentar može da vam pomogne?	xix
Vodič za dobro čitanje Svetog pisma: Lična potraga za proverljivom istinom	xxi
Komentar:	
Uvod u Postanje 11:24-13:18	1
Postanje 12	3
Postanje 13	13
Postanje 14	
Postanje 15	
Postanje 16	
Postanje 17	
Postanje 18	
Postanje 19	
Postanje 20	
Postanje 21	
Postanje 22	
Postanje 23	
Postanje 24	
Postanje 25	

Postanje 26	
Postanje 27	
Postanje 28	
Postanje 29	
Postanje 30	
Postanje 31	
Postanje 32	
Postanje 33	
Postanje 34	
Postanje 35	
Postanje 36	
Postanje 37	
Postanje 38	
Postanje 39	
Postanje 40	
Postanje 41	
Postanje 42	
Postanje 43	
Postanje 44	
Postanje 45	
Postanje 46	
Postanje 47	
Postanje 48	
Postanje 49	
Postanje 50	

Dodatak 1: Vremenska osa Starog zaveta .....

Dodatak 2 : Verispovedanje .....

KRATKO OBJAŠNJENJE TEHNIČKIH IZVORA UPOTREBLJENIH U SERIJALU STAROZAVETNIH KOMENTARA „I TI MOŽEŠ RAZUMETI SVETO PISMO”

I. Rečnici

Na engleskom jeziku postoji nekoliko izvanrednih rečnika starohebrejskog jezika:

- A. *Hebrew and English Lexicon of the Old Testament*¹, Fransijski Braun (Francis Brown), Samjuel Drajver (S. R. Driver) i Čarls Brigs (Charles A. Briggs). Zasnovan je na nemačkom rečniku Vilhelma Gezeniusa (Wilhelm Gesenius). **Poznat je pod skraćenicom BDB.**
- B. *The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament*², Ludvig Keler (Ludwig Koehler) i Valter Baumgartner (Walter Baumgartner). Prevod na engleski: Mervin Ričardson (M. E. J. Richardson). **Poznat je pod skraćenicom KB.**
- C. *A Concise Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament*³, Vilijam Holadej (William L. Holladay), zasnovan na prethodno navedenom nemačkom rečniku.
- D. Novi rečnik u pet tomova, teološka studija starozavetnih reči pod naslovom *The New International Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis*⁴, urednik Vilem Van Gemenen (Willem A. Van Gemenen). **Poznat je pod skraćenicom NIDOTTE.**

Tamo gde se prevodi Biblije značajno razlikuju u izboru reči naveo sam nekoliko engleskih prevoda (*NASB*⁵, *NKJV*⁶, *NRSV*⁷, *TEV*⁸, *NJB*⁹), kako od onih koji prevode po načelu „reč za reč”, tako i od onih koji prevode po načelu „dinamičkog ekvivalenta” – vidite: Gordon Fi (Gordon Fee) i Daglas Stjuart (Douglas Stuart), *Kako tumačiti Bibliju*¹⁰, str. 30-47.

II. Gramatike

Gramatička analiza obično je zasnovana na četvorotomnoj gramatici Džona Džozefa Ovensa (Jovan Joseph Owens) *Analytical Key to the Old Testament*¹¹, a proverena je vršenjem poređenjem s rečnikom Bendžamina Dejvidsona (Benjamin Davidson) *Analytical Hebrew and Chaldee Lexicon of the Old Testament*¹².

U većini starozavetnih tomova serijala „I ti možeš razumeti Sveto pismo” upotrebljen je još jedan koristan izvor za gramatičku i sintaktičku analizu. To je serijal po imenu *The Helps for Translators Series*¹³ u izdanju udruženja *United Bible Societies*¹⁴. Svaki deo nosi naziv *A Handbook on* _____¹⁵.

---

1 Hebrejsko-engleski rečnik Starog zaveta, prim. prev.
2 Rečnik hebrejskih i aramejskih reči Starog zaveta, prim. prev.
3 Sažeti rečnik hebrejskih i aramejskih reči Starog zaveta, prim. prev.
4 Novi međunarodni rečnik starozavetne teologije i egzegeze, prim. prev.
5 *New American Standard Bible* (nova američka standardna Biblija, prim. prev.)
6 *New King James Version* (nova verzija kralja Džejmsa, prim. prev.)
7 *New Revised Standard Version* (nova ispravljena standardna verzija, prim. prev.)
8 *Today's English Version* (savremena engleska verzija, prim. prev.)
9 *New Jerusalem Bible* (nova jerusalimska Biblija, prim. prev.)
10 Izvori, Osijek, 1999. Izvornik: *How to Read the Bible For All Its Worth*, str. 28-44
11 Ključ za analizu Starog zaveta, prim. prev.
12 Analitički rečnik hebrejskog i aramejskog jezika Starog zaveta, prim. prev.
13 Pomoć za prevodioce, prim. prev.
14 Ujedinjena biblijska društva, prim. prev.
15 Priručnik za (prevođenje) _____, prim. prev.

III. Tekstualni izvori

Verujem u bogonadahnutost suglasnika hebrejskog teksta Starog zaveta, ali ne i tačkastih samoglasnika i napomena koje su dodali Masoreti. Kao i kod svih drugih drevnih tekstova, koji su umnožavani ručno, i u Svetom pismu ima odlomaka koji su pod znakom pitanja. To je obično iz sledećih razloga:

- A. *Hapax legomena*, reči koje su u hebrejskom Starom zavetu upotrebljene samo jednom
- B. Idiomi, reči i fraze svojstvene hebrejskom čije doslovno značenje je izgubljeno
- C. Istorijske nedoumice zbog nedostatka podataka o drevnom svetu
- D. Zbog toga što hebrejski jezik Starog zaveta ima ograničen vokabular, a pripada semantičkom polju koje se sastoji iz mnogih semitskih jezika
- E. Zbog problema vezanih za kasnije prepisivače koji su ručno prepisivali drevni hebrejski tekst
- F. Zbog jevrejskih prepisivača koji su obučeni u Egiptu i koji su uzimali slobodu da osavremene tekst koji su prepisivali, da ga upotpune i učine razumljivijim za svoje savremenike (*NIDOTTE*, str. 52-54)

Postoji nekoliko izvora hebrejskih reči i tekstova van masoretskog tekstualnog predanja:

- A. Samarijsko Petoknjižje
- B. Svici s Mrtvog mora
- C. Kovani novac kasnijeg porekla, pisma i ostrake (ulomci nepečene grnčarije koji su služili da se na njima piše).

Starozavetni rukopisi uglavnom se ne razvrstavaju u porodice kao što je to slučaj kod novozavetnih rukopisa. O pouzdanosti masoretskog teksta iz X veka n.e. napisan je dobar i kratak članak pod naslovom *The Reliability of the Old Testament Text*¹⁶, Brus Valtke (Bruce K. Waltke), iz rečnika *NIDOTTE*, tom 1, str. 51-67.

U ovom komentaru upotrebljen je hebrejski tekst iz izdanja *Biblia Hebraica Stuttgartensia* koji je 1997. godine objavilo *Nemačko biblijsko društvo* i koji je zasnovan na *Lenjingradskom kodeksu* iz 1009. godine n.e. Povremeno, tamo gde je hebrejski tekst dvosmislen ili očigledno nejasan, upotrebljeni su drevni prevodi – grčka *Septuaginta*, aramejski *Targumi*, sirijska *Pešita* i latinska *Vulgata*.

---

16 Pouzdanost starozavetnog teksta, prim. prev.

KRATKE DEFINICIJE HEBREJSKIH GLAGOLSKIH OBLIKA KOJI UTIČU NA EGZEGEZU

I. Kratak pregled istorijskog razvoja hebrejskog jezika

Hebrejski pripada semitskoj porodici jezika jugozapadne Azije. Ovo ime, koje su skovali savremeni stručnjaci, potiče od imena Nojevog sina Sima (vidite: Postanje 5:32 i 6:10). Simovi potomci nabrojani su u Postanju 10:21-31 kao Arapi, Jevreji, Sirijci, Aramejci i Asirci, ali neke semitske jezike koriste i narodi koji su nabrojani u Hamovoj lozi (vidite: Postanje 10:6-14) – Hanaanci, Feničani i Etiopljani.

Hebrejski pripada severozapadnoj grupi semitskih jezika. Savremeni stručnjaci imaju tragove sledećih jezika iz ove drevne skupine:

- A. Amorejskog (*Tablice iz Marija* iz XVIII veka p.n.e. – pisane akadskim jezikom)
- B. Hanaanskog (*Tablice iz Ras Šamre* iz XV veka p.n.e. – pisane ugaritskim jezikom)
- C. Haananskog (*Pisma iz Amarne* iz XIV veka p.n.e. – pisane haananskim akadskim jezikom)
- D. Feničanskog (hebrejski jezik koristi feničansko pismo)
- E. Moavskog (Mešin kamen iz 840. godine p.n.e.)
- F. Aramejskog (to je bio zvanični jezik Persijskog carstva; upotrebljen je u Postanju 31:47 – dve reči, u Jeremiji 10:11, u Danilu 2:4b-6 i 7:28 i u Ezri 4:8–6:18 i 7:12-26, a govorili su ga Jevreji u Palestini u I veku n.e.)

Hebrejski jezik je u Isaiji 19:18 nazvan „hanaanskim jezikom”. Prvi put je nazvan hebrejskim u uvodu u Knjigu Sirahovu oko 180. godine p.n.e. i u još nekim ranim izvorima (vidite: *Anchor Bible Dictionary*¹⁷, tom 4, od 205. str.). Najrodniji je moavskom i ugaritskom. Ovo su neki primeri starohebrejskog koji je pronađen van Svetog pisma:

- 1. Kalendar iz Gezera iz 925. godine p.n.e. (zapis jednog školarca)
- 2. Siloamski natpis iz 705. godine p.n.e. (natpis iz tunela)
- 3. Samarijske ostrake iz 770. godine p.n.e. (poreski podaci na ulomcima grnčarije)
- 4. Pisma iz Lahiša iz 587. godine p.n.e. (vojna komunikacija)
- 5. Makavejski kovani novac i pečati
- 6. Neki tekstovi među svicima s Mrtvog mora
- 7. Brojni natpisi (vidite: *Languages [Hebrew]*¹⁸, ABD, od str. 4:203)

Poput svih semitskih jezika, i hebrejskom su svojstvene reči koje se sastoje od tri suglasnika (trosuglasnički koren). To je jezik čije reči menjaju oblik. Tri korenska suglasnika nose osnovno značenje reči, a prefiksi, sufiksi i dodaci unutar same reči pokazuju njenu sintaktičku ulogu. Samoglasnici su dodati kasnije, vidite: Su Grum (Sue Groom), *Linguistic Analysis of Biblical Hebrew*¹⁹, str. 46-49.

Postoji razlika između vokabulara u hebrejskoj prozi i poeziji. Značenje reči povezano je s narodskom etimologijom, a ne s lingvističkim korenom. Igre reči i jednakozvučnosti veoma su česte (*paronomazija*).

II. Predikat

A. GLAGOLI

Uobičajeni red reči u rečenici je GLAGOL, ZAMENICA, SUBJEKAT (s dodacima), OBJEKAT (s dodacima). Osnovni oblik GLAGOLA je PERFEKAT *kala* u JEDNINI MUŠKOG RODA. U tom obliku se mogu naći u rečnicima hebrejskog i aramejskog jezika. GLAGOLI se menjaju po

17 Biblijski rečnik *Anchor* (sidro), prim. prev.

18 Jezici [hebrejski], prim. prev.

19 Lingvistička analiza biblijskog hebrejskog jezika, prim. prev.

1. Broju – jednina, množina i dvojina
2. Rodu – muški i ženski (nema srednjeg)
3. Načinu – indikativ, konjunktiv, imperativ (na osnovu poređenja sa savremenim zapadnim jezicima zaključujemo da je to odnos radnje prema stvarnosti)
4. Vremenu
  - a. PERFEKAT označava svršenu radnju u smislu početka, trajanja i svršetka. Ovaj oblik obično se koristio za prošlu radnju, radnju koja se već dogodila. Džejms Vots (J. Wash Watts) ovako kaže u knjizi *A Survey of Syntax in the Hebrew Old Testament*²⁰:

„Celina opisana perfektom smatra se sigurnom. Imperfekta može da opiše stanje kao moguće, priželjkivano ili očekivano, ali perfekta ga vidi kao stvarno, istinko i izvesno” (str. 36).

Samjuel Drajver (S. R. Driver) u knjizi *A Treatise on the Use of the Tenses in Hebrew*²¹ opisuje perfekta na sledeći način:

„Perfekta se koristi da ukaže na radnju koja će se sigurno dogoditi u budućnosti, za koju se smatra da zavisi od tako nepromenljive voljne odluke da se o njoj može govoriti kao da se već dogodila. Stoga se odluke, obećanja i proglašeni – pogotovo Božiji – često objavljuju u perfektu” (str. 17, tzv. „proročki perfekta”).

Robert Čizom mlađi (Robert B. Chisholm, Jr.) ovako definiše ovaj glagolski oblik u knjizi *From Exegesis to Exposition*²²:

”...vidi situaciju spolja, kao celinu. Kao takav, on izražava jednostavnu činjenicu, bila to radnja ili stanje (stanje stvari ili svesti). Kad se koristi za radnju, često je s retoričke tačke gledišta govornika ili naratora opisuje kao svršenu (bez obzira na to da li je stvarno svršena ili ne). Perfekta može da se odnosi na radnju ili stanje u prošlosti, sadašnjosti ili budućnosti. Kao što je gore već rečeno, vremenski okvir utiče na to kako se perfekta prevodi u jezike poput engleskog u kojima je gramatičko vreme važno i taj okvir se mora odrediti iz konteksta” (str. 86).
  - b. IMPERFEKAT označava radnju koja traje (nesvršenu, učestalu, trajnu, ili uslovljenu) i često označava razvoj ka određenom cilju. Ovaj glagolski oblik obično se upotrebljavao za sadašnje i buduće radnje. Džejms Vots (J. Wash Watts) ovako kaže u knjizi *A Survey of Syntax in the Hebrew Old Testament*²³:

„Svaki IMPERFEKAT predstavlja neko nepotpuno stanje, stanje koje se ponavlja, razvija ili je nečim uslovljeno. Drugim rečima, ono je delimično razvijeno ili delimično sigurno i uvek je na neki način nepotpuno, tj. nije celovito” (str. 55).

Robert Čizom mlađi (Robert B. Chisholm, Jr.) ovako kaže u knjizi *From Exegesis to Exposition*²⁴:

„Teško je suštinu imperfekta svesti na jedan pojam, jer on obuhvata i glagolsko vreme i glagolski vid. Imperfekta se ponekad koristi kao indikativ, da bi se izrazio objektivni iskaz, a u drugim slučajevima gleda

20 Pregled sintakse u hebrejskom Starom zavetu, prim. prev.

21 Rasprava o upotrebi gramatičkih vremena u hebrejskom jeziku, prim. prev.

22 Od egzegeze do izlaganja, prim. prev.

23 Pregled sintakse u hebrejskom Starom zavetu, prim. prev.

24 Od egzegeze do izlaganja, prim. prev.

na radnju subjektivnije, kao da je moguća, uslovljena, verovatna i tako dalje” (str. 89).

- c. Dodato slovo *vav* povezuje GLAGOL s radnjom prethodnog (ili prethodnih) GLAGOLA.
- d. IMPERATIV je zasnovan na volji govornika i mogućoj radnji slušaoca.
- e. Vremenski okviri koje je pisac imao na umu mogu se u starohebrejskom odrediti jedino iz šireg konteksta.

B. Sedam glavnih oblika osnove za promenu glagola i njihova osnovna značenja. Ovi oblici rade u međusobnoj sprezi i ne smeju se odvajati kad su zajedno u istom kontekstu.

1. *Kal* je najčešći i najosnovniji oblik glagola. On označava prostu radnju ili stanje. Ne podrazumeva ni uzročno-posledičnu vezu, ni tačnu određenost.
2. *Nifal* je drugi najčešći oblik. Obično se koristi kao PASIV, ali može da posluži i kao uzajamno-povratni ili povratni oblik. Ni on ne podrazumeva ni uzročno-posledičnu vezu, ni tačnu određenost.
3. *Piel* je aktivni oblik kojim se izražava da je radnja ostvarena. Osnovno značenje *kala* se razvija ili proširuje u stanje ostvarenosti.
4. *Pual* je *pielov* PASIVNI parnjak. Često se izražava PARTICIPOM.
5. *Hitpael* je povratna ili uzajamno-povratna osnova. Izražava učestale ili trajne radnje *pielove* osnove. Retki PASIVNI oblik zove se *hotpael*.
6. *Hifil* je aktivni oblik uzročne osnove, suprotan *pielu*. Njime može da se izrazi dozvola, ali najčešće se odnosi na uzrok događaja. Ernst Jeni (Ernst Jenni), nemački gramatičar hebrejskog jezika, smatrao je da *piel* označava činjenicu da se nešto dogodilo, dok *hifil* pokazuje kako se dogodilo.
7. *Hofal* je *hifilov* PASIVNI parnjak. Ove poslednje dve osnove se najređe upotrebljavaju od svih sedam.

Veliki deo ovih podataka potiče iz knjige *An Introduction to Biblical Hebrew Syntax*²⁵, Brus Valtke (Bruce K. Waltke) i M. O'Konor (M. O'Connor), str. 343-452.

Tabela o vršiocu i uzročniku. Jedan ključ za razumevanje sistema hebrejskih GLAGOLA je da se na njega gleda kao na obrazac međudnosa glagolskih STANJA. Neke od ovih osnova su u međusobnoj suprotnosti (tj. *Kal* i *Nifal*; *Piel* i *Hifil*).

Tabela koja sledi je pokušaj da se vizuelno predstave osnovne funkcije GLAGOLSKIH osnova po pitanju uzročnika.

STANJE ili subjekat	Nema drugog vršioaca	Drugi vršilac aktivan	Drugi vršilac pasivan
AKTIV	<i>Kal</i>	<i>Hifil</i>	<i>Piel</i>
MEDIJALNI PASIV	<i>Nifal</i>	<i>Hofal</i>	<i>Pual</i>
POVRATNI ili UZAJAMNO- POVRATNI	<i>Nifal</i>	<i>Hofal</i>	<i>Hitpael</i>

25 Uvod u sintaksu biblijskog hebrejskog jezika, prim. prev.

Ovaj pregled je preuzet iz izvanredne rasprave o hebrejskom GLAGOLSKOM sistemu u svetlu novih istraživanja akademskog jezika, vidite: Brus Waltke (Bruce K. Waltke) i M. O'Konor (M. O'Connor), *An Introduction to Biblical Hebrew Syntax*²⁶, str. 354-359.

Potrebno upoređenje nalazimo u knjizi R. H. Keneta (R. H. Kennett), *A Short Account of the Hebrew Tenses*²⁷:

„Primetio sam tokom svojih predavanja da je studentima najteže da značenje hebrejskih glagola shvate onako kako su ih shvatali sami Jevreji; drugim rečima, postoji sklonost da se svakom od hebrejskih glagolskih vremena pripíše nekoliko latinskih ili engleskih glagolskih oblika kojima bi se taj hebrejski oblik mogao uopšteno prevesti. Zbog toga ne uspeavaju da uoče mnoge od tih finih nijansi značenja koje jeziku Starog zaveta daju toliko života i snage.

Ova teškoća u upotrebi hebrejskih glagola potiče isključivo od stanovišta sa kog su Jevreji gledali radnju, a koje je u potpunosti drugačije od našeg. *Vreme* – koje mi kod glagola gledamo prvo, kao što i sam izraz „glagolska vremena” govori – njima je bilo tek na drugom mestu. Zato nije najvažnije da studenti shvate latinske ili engleske oblike koji bi mogli da se upotrebe za prevod nekog hebrejskog vremena, nego da shvate vid svake radnje onako kako ga je shvatao jevrejski um.

Kad su u pitanju hebrejski glagoli, naziv „vremena” navodi nas na pogrešan zaključak. Takozvana hebrejska „vremena” ne izražavaju *vreme* nego *stanje* radnje. U stvari, da nije zabune koja bi nastala kad bi se izraz „stanje” primenio i na imenice i na glagole, „stanja” bi bio mnogo bolji naziv nego „vremena”. Uvek treba imati na umu da je hebrejski glagol nemoguće prevesti na engleski bez vremenskog okvira koga u hebrejskom jednostavno nema. Stari Jevreji nikad nisu razmišljali o radnji kao o prošloj, sadašnjoj ili budućoj, nego prosto kao o *perfektu*, to jest svršenoj radnji, ili *imperfektu*, to jest radnji koja se razvija. Kada kažemo da neko hebrejsko vreme odgovara perfektu, pluskvamperfektu ili futuru, pri tome ne mislimo da su Jevreji o njemu razmišljali kao o perfektu, pluskvamperfektu ili futuru, nego samo da se tako mora prevesti na engleski²⁸. A *vreme* radnje Jevreji nisu pokušavali da izraze nijednim glagolskim oblikom.” (Predgovor i str. 1)

Drugo dobro upozorenje nalazimo u knjizi *Linguistic Analysis of Biblical Hebrew*²⁹, gde nas Su Grum (Sue Groom) podseća na sledeće:

„Nemoguće je znati da li su savremeni stručnjaci rekonstruisali semantička polja nekog mrtvog jezika i odnose među značenjima njegovih reči prema sopstvenoj intuiciji ili na osnovu svog maternjeg jezika, niti da li su ta polja uopšte postojala u klasičnom hebrejskom” (str. 128).

C. Glagolski način (koji je samo analogija sa savremenim zapadnim jezicima)

1. Dogodilo se, upravo se događa (INDIKATIV), obično se upotrebljava PERFEKAT ili PARTICIP (svi PARTICIPI su INDIKATIVI).
2. Dogodiće se, moglo bi da se dogodi (KONJUKTIV)
  - a. koristi se izmenjeni IMPERFEKAT
    - (1) KOHORTATIV (dodato h), oblik prvog lica IMPERFEKTA kojim se obično izražavaju želja, zahtev ili samoohrabrivanje (drugim rečima, radnje koje govornik priželjkuje)

26 Uvod u sintaksu biblijskog hebrejskog jezika, prim. prev.

27 Kratak opis hebrejskih gramatičkih vremena, prim. prev.

28 Isto važi i za odnos hebrejskog i srpskog, prim. prev.

29 Lingvistička analiza biblijskog hebrejskog jezika, prim. prev.

(2) JUSIV (unutrašnje promene), treće lice IMPERFEKTA (može da bude drugo lice u odričnim rečenicama) koje obično izražava zahtev, dozvolu, upozorenje ili savet

b. koristi se PERFEKAT sa *lu* ili *lule*
Ove konstrukcije su slične DRUGOM KONDICIONALU u *kini* dijalektu grčkog jezika. Neistinita izjava (protaza) za ishod ima neistiniti zaključak (apodoza).

c. koristi se IMPERFEKAT sa *lu*
Kontekst i *lu*, kao i usmerenost ka budućnosti, obeležja su KONJUKTIVNE upotrebe ovog oblika.

Evo nekih primera iz knjige Džejmisa Votsa (J. Wash Watts), *A Survey of Syntax in the Hebrew Old Testament*³⁰: Postanje 13:16, Ponovljeni zakoni 1:12, Prva o carevima 13:8, Psalam 24:3, Isaija 1:18 (vidite: str. 76-77).

D. *Vav* – pretvarač (*conversivum*), uzastopnik (*consekutivum*) i odnosni (*relativum*). Ovaj sintaktički element, svojstven jedino hebrejskom (hanaanskom), godinama je izazivao velike zabune. Koristi se na razne načine, što često zavisi od književne vrste. Do zabune je došlo zbog toga što su prvi stručnjaci bili Evropljani koji su hebrejski tumačili u svetlu svojih maternjih jezika. Kad se pokazalo da to stvara teškoće, oni su ih pripisali tome što je hebrejski tobože drevni, zastareli jezik. U evropskim jezicima kod GLAGOLA je najvažnije VREME. Neke nijanse i gramatičke konotacije izražavane su dodavanjem slova VAV na PERFEKATSKU ili IMPERFEKATSKU glagolsku osnovu, što je menjalo shvatanje glagola.

1. U istorijskoj naraciji postoji ustaljeni obrazac za međusobno povezivanje GLAGOLA u niz.

2. Prefiks *vav* je pokazivao određenu vezu s prethodnim GLAGOLIMA.

3. Ključ za razumevanje GLAGOLSKOG niza uvek je širi kontekst. Semitski glagoli ne mogu se analizirati samostojno.

Džejmis Vots (J. Wash Watts), u knjizi *A Survey of Syntax in the Hebrew Old Testament*³¹, beleži da je hebrejski poseban po tome što koristi *vav* pre PERFEKTA i IMPERFEKTA (str. 52-53). Pošto je prošlost osnovna ideja koja je vezana za PERFEKAT, dodavanje slova *vav* često ga pretvara u oblik koji opisuje budućnost. Isto je i kod IMPERFEKTA, čija osnovna ideja je vezana za sadašnjost ili budućnost: dodavanje slova *vav* ga smešta u prošlost. Upravo ta neobična promena vremena objašnjava dodavanje slova *vav*, a ne promena u osnovnom značenju samog gramatičkog oblika. PERFEKAT kome je dodat *vav* podoban je za proroštva, a IMPERFEKAT kome je dodat *vav* za naraciju (str. 54 i 68).

Vots nastavlja svoju definiciju:

„Osnovna razlika između slova *vav* kao veznika i kao uzastopnika može se protumačiti na sledeći način:

1. Kao veznik, *vav* se uvek pojavljuje da izrazi paralelu.

2. Kao uzastopnik, *vav* se uvek pojavljuje da označi niz. To je jedini oblik gde se *vav* koristi s uzastopnim imperfektima. Veza među tako povezanim imperfektima može da bude vremenski sled, logična posledica, logični uzrok ili logična suprotnost. U svim ovim slučajevima u pitanju je nekakav sled” (str. 103).

E. INFINITIV – u hebrejskom postoje dve vrste INFINITIVA

1. APSOLUTNI INFINITIV, koji je „jak, nezavisan, upečatljiv izraz koji se koristi kao subjekat da bi se izazvalo uzbuđenje... često ga u pisanju ne prati glagol, nego se

30 Pregled sintakse u hebrejskom Starom zavetu, prim. prev.

31 Pregled sintakse u hebrejskom Starom zavetu, prim. prev.

glagol „biti” podrazumeva, dok on stoji dramatično usamljen”, Džejms Vots (J. Wash Watts), *A Survey of Syntax in the Hebrew Old Testament*³² str. 92).

2. KONSTRUKTNI INFINITIV, koji je „s rečenicom gramatički povezan predlozima, prisvojnim zamenicama, i konstruktivnim odnosom” (str. 91).

Džejkob Vajngrin (J. Weingreen) opisuje konstruktivno stanje u knjizi *A Practical Grammar for Classical Hebrew*³³:

„Kad su dve (ili više) reči tako tesno povezane da zajedno čine jednu složenu ideju, onda za zavisnu reč ili reči kažemo da su u konstruktivnom stanju” (str. 44).

F. UPITNE REČI

1. Uvek se pojavljuju na prvom mestu u rečenici.
2. Značaj za tumačenje
  - a. *ha* – ne očekuje se odgovor
  - b. *halo'* – autor očekuje potvrđan odgovor

G. ODRIČNE REČI

1. Uvek se pojavljuju ispred reči koju negiraju.
2. Najčešća reč za negaciju je reč *lo*.
3. Reč *'al* ima zavisnu konotaciju i upotrebljava se sa KOHORTATIVOM i JUSIVOM.
4. Izraz *lebhilti* se koristi sa INFINITIVOM, a znači „zato da... ne bi”.
5. Reč *'en* se upotrebljava sa PARTICIPOM.

H. USLOVNE REČENICE

1. U hebrejskom jeziku postoje četiri vrste uslovnih rečenica i za svaku od njih postoji uporedni oblik u *kini* dijalektu grčkog jezika:
  - a. Pretpostavlja se da se nešto upravo događa ili da se već ispunilo (PRVI KONDICIONAL u grčkom)
  - b. Nešto protivno činjenicama, čije ispunjenje je nemoguće (DRUGI KONDICIONAL)
  - c. Nešto što je moguće, pa čak i izvesno (TREĆI KONDICIONAL)
  - d. Nešto što je manje izvesno i čije ispunjenje je stoga nesigurno (ČETVRTI KONDICIONAL)
2. GRAMATIČKA OBELEŽJA
  - a. Kada su uslovi stvarni ili se pretpostavlja da su istiniti uvek se koristi INDIKATIV PERFEKTA ili PARTICIP, a protaza obično počinje na jedan od sledećih načina:
    - (1) *'im*
    - (2) *ki* (ili *'asher*)
    - (3) *hin* ili *hinneh*
  - b. Kada je uslov protivan činjenicama uvek se koristi GLAGOL u nekom PERFEKATSKOM vidu, a uvodna REČCA je obično *lu* ili *lule*.
  - c. Za uslov veće verovatnoće uvek se u protazi koristio GLAGOL u IMPERFEKTU ili PARTICIP, a uvodne REČCE obično su bile reči *'im* ili *ki*.
  - d. Za uslov manje verovatnoće u protazi se koristio KONJUKTIV IMPERFEKTA, a reč *'im* se uvek upotrebljavala kao uvodna REČCA.

32 Pregled sintakse u hebrejskom Starom zavetu, prim. prev.

33 Praktična gramatika klasičnog hebrejskog jezika, prim. prev.

SKRAĆENICE UPOTREBLJENE U OVOM KOMENTARU

AB	<i>Anchor Bible Commentaries</i> ³⁴ , urednici: Vilijam Foksvell Olbrajt (William Foxwell Albright) i Dejvid Noel Fridman (David Noel Freedman)
ABD	<i>Anchor Bible Dictionary</i> ³⁵ (6 tomova), urednik: Dejvid Noel Fridman (David Noel Freedman)
ABPS	<i>American Baptist Publication Society</i> ³⁶
AKOT	<i>Analytical Key to the Old Testament</i> ³⁷ , Džon Džozef Ovens (Jovan Joseph Owens)
ANET	<i>Ancient Near Eastern Texts</i> ³⁸ , Džejms Pričard (James B. Pritchard)
ASV	<i>American Standard Version</i> ³⁹
AV	<i>Authorized Version</i> ⁴⁰
BAGD	<i>A Greek-English Lexicon of the New Testament and Early Christian Literature</i> ⁴¹ , Valter Bauer (Walter Bauer), drugo izdanje, urednici Gingrič (F. W. Gingrich) i Frederik Danker (Fredrick Danker)
BDB	<i>A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament</i> ⁴² , Fransis Braun (F. Brown), Samjuel Drajver (S. R. Driver) i Čarls Brigs (C. A. Briggs).
BHS	<i>Biblia Hebraica Stuttgartensia</i> ⁴³ , GBS, 1997
EJ	<i>Encyclopedia Judaica</i> ⁴⁴
IDB	<i>The Interpreter's Dictionary of the Bible</i> ⁴⁵ (4 toma), urednik Džordž Batrik (George A. Buttrick)
ISBE	<i>International Standard Bible Encyclopedia</i> ⁴⁶ (5 tomova), urednik: Džejms Or (James Orr)
JB	<i>Jerusalem Bible</i> ⁴⁷

---

34 Biblijski komentari *Anchor* (sidro), prim. prev.

35 Biblijski rečnik *Anchor* (sidro), prim. prev.

36 Izdavačko društvo američkih baptista, prim. prev.

37 Ključ za analizu Starog zaveta, prim. prev.

38 Tekstovi sa Starog bliskog istoka, prim. prev.

39 Američka standardna verzija, prim. prev.

40 Odobrena verzija, prim. prev.

41 Grčko-engleski leksikon Novog zaveta i rane hrišćanske književnosti, prim. prev.

42 Hebrejsko-engleski rečnik Starog zaveta, prim. prev.

43 Študgartska hebrejska Biblija, prim. prev.

44 Enciklopedija jevrejskog naroda, prim. prev.

45 Tumačev biblijski rečnik, prim. prev.

46 Standardna međunarodna enciklopedija Biblije, prim. prev.

47 Jerusalimska Biblija, prim. prev.

JPSOA	<i>The Holy Scriptures According to the Masoretic Text: A New Translation (The Jewish Publication Society of America)</i> ⁴⁸
KB	<i>The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament</i> ⁴⁹ , Ludvig Keler (Ludwig Koehler) i Valter Baumgartner (Walter Baumgartner).
KJV	<i>King James Version</i> ⁵⁰
LAM	<i>The Holy Bible From Ancient Eastern Manuscripts</i> ⁵¹ (Pešita), Džordž Lamza (George M. Lamsa)
LXX	<i>Septuaginta</i> (grčko-engleska), izdavač: Zondervan, 1970.
MOF	<i>A New Translation of the Bible</i> ⁵² , Džejms Mofat (James Moffatt)
MT	Masoretski hebrejski tekst
NAB	<i>New American Bible Text</i> ⁵³
NASB	<i>New American Standard Bible</i> ⁵⁴
NEB	<i>New English Bible</i> ⁵⁵
NET	<i>NET Bible: New English Translation</i> ⁵⁶ , drugo probno izdanje
NIDNTT	<i>New International Dictionary of New Testament Theology</i> ⁵⁷ (4 toma), Kolin Braun (Colin Brown)
NIDOTTE	<i>New International Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis</i> ⁵⁸ (5 tomova), urednik Vilem Van Gemeren (Willem A. Van Gemeren)
NIV	<i>New International Version</i> ⁵⁹
NJB	<i>New Jerusalem Bible</i> ⁶⁰
NKJV	<i>New King James Version</i> ⁶¹

---

48 Sveta pisma prema masoretskom tekstu: novi prevod (jevrejsko izdavačko društvo Amerike), prim. prev.

49 Rečnik hebrejskih i aramejskih reči Starog zaveta, prim. prev.

50 Verzija kralja Džejmsa, prim. prev.

51 Sveto pismo zasnovano na drevnim Istočnim rukopisima, prim. prev.

52 Novi prevod Biblije, prim. prev.

53 Tekst nove američke Biblije, prim. prev.

54 Nova američka standardna Biblija, prim. prev.

55 Nova engleska Biblija, prim. prev.

56 Biblija *NET*: novi engleski prevod, prim. prev.

57 Novi međunarodni rečnik novozavetne teologije, prim. prev.

58 Novi međunarodni rečnik starozavetne teologije i egzegeze, prim. prev.

59 Nova međunarodna verzija, prim. prev.

60 Nova jerusalimska Biblija, prim. prev.

61 Nova verzija kralja Džejmsa, prim. prev.

<i>NRSV</i>	<i>New Revised Standard Bible</i> ⁶²
<i>OTPG</i>	<i>Old Testament Parsing Guide</i> ⁶³ , Tod Bil (Todd S. Beall), Vilijam Benks (William A. Banks) i Kolin Smit (Colin Smith)
<i>REB</i>	<i>Revised English Bible</i> ⁶⁴
<i>RSV</i>	<i>Revised Standard Version</i> ⁶⁵
<i>SEPT</i>	<i>Septuaginta</i> (grčko-engleska), izdavač: <i>Zondervan</i> , 1970.
<i>SSP</i>	Savremeni srpski prevod Biblije ⁶⁶
<i>TCNT</i>	<i>The Twentieth Century New Testament</i> ⁶⁷
<i>TEV</i>	<i>Today's English Version</i> ⁶⁸ , udruženje <i>United Bible Societies</i> ⁶⁹
<i>UBS⁴</i>	<i>United Bible Societies' The Greek New Testament</i> ⁷⁰ , četvrto popravljeno izdanje
<i>YLT</i>	<i>Young's Literal Translation of the Holy Bible</i> ⁷¹ , Robert Jang (Robert Young)
<i>ZPBE</i>	<i>Zondervan Pictorial Bible Encyclopedia</i> ⁷² (5 tomova), urednik Meril Teni (Merrill C. Tenney)

---

62 Nova ispravljena standardna Biblija, prim. prev.

63 Vodič za gramatičko raščlanjivanje Starog zaveta, prim. prev.

64 Ispravljena engleska Biblija, prim. prev.

65 Ispravljena standardna verzija, prim. prev.

66 Ukoliko nije drugačije naznačeno, svi delovi Svetog pisma navedeni u ovom komentaru preuzeti su iz Savremenog srpskog prevoda (SSP^{TM}), iz izdanja Biblija: Savremeni srpski prevod © 2015 *Bible League International*. Preuzeto s odobrenjem. (prim. prev.)

67 Novi zavet za dvadeseti vek, prim. prev.

68 Savremena engleska verzija, prim. prev.

69 Ujedinjena biblijska društva, prim. prev.

70 Grčki Novi zavet u izdanju udruženja *United Bibles Societies* (ujedinjena biblijska društava), prim. prev.

71 Jangov doslovni prevod svete Biblije, prim. prev.

72 Zondervanova biblijska enciklopedija u slikama, prim. prev.

STARI ZAVET KAO ISTORIJA (iz Postanja i Knjige Isusa Navina)

Hrišćanstvo i judaizam su istorijske religije i svoju veru temelje na istorijskim događajima (kojima pridodaju svoja tumačenja). Problem nastaje kad pokušamo da definišemo šta je „istorija” ili „istorijsko proučavanje”. Mnogi problemi u savremenim teološkim tumačenjima potiču od savremnih književnih ili istorijskih pretpostavki koje prenosimo u prošlost i primenjujemo ih na bliskoistočnjačku književnost Biblije. Ne samo da se pri tome ne poštuju postojeće vremenske i kulturne razlike, nego ni one književne. Kao savremeni zapadnjaci mi prosto ne razumemo književne vrste i izražajna sredstva spisa sa Starog bliskog istoka, i stoga ih tumačimo u svetlu zapadnjačkih književnih vrsta.

Pristup proučavanju Biblije koji je preovladavao u XIX veku razdrobio je starozavetne knjige, ne poštujući ih kao istorijske i zaokružene dokumente. Istorijski skepticizam uticao je na hermeneutiku i na istorijsko istraživanje Starog zaveta. Današnji pravac „kanonske hermeneutike” (Brevard Čajlds – eng. Brevard Childs) pomogao je ponovnom usredsređivanju na sadašnji oblik starozavetnog teksta. Po mom mišljenju, to predstavlja dobar most preko ambisa nemačkog višeg kriticizma iz XIX veka. Treba da se bavimo kanonskim tekstom koji je do nas dospelo nepoznatim istorijskim postupkom za koji pretpostavljamo da je bio bogonadahnut.

Mnogi stručnjaci se vraćaju pretpostavci da je Stari zavet istoričan. Time se svakako ne poriču očigledna uređivanja i osavremenjivanja Starog zaveta koja su vršili kasniji jevrejski pisari, ali u pitanju je temeljni povratak Starom zavetu kao punovažnoj istoriji i zapisu stvarnih događaja (s njihovim teološkim tumačenjima).

Evo jednog dobrog navoda iz Harisonovog (R. K. Harrison) članka *Historical and Literary Criticism of the Old Testament*⁷³ iz I toma komentara *The Expositor's Bible Commentary*⁷⁴:

„Usporedna historiografska proučavanja su pokazala da su, zajedno s Hetitima, drevni Jevreji bili najprecizniji, najobjektivniji i najodgovorniji zapisivači istorije Bliskog istoka. Proučavanje knjiga poput Postanja i Ponovljenih zakona u oblasti kritike oblika, zasnovana na određenim tipovima tablica koje su pronađene na nalazištima kao što su Mari, Nuzu i Bogazkoj, pokazalo je da kanonske knjige imaju određene ne-književne parnjake u kulturama nekih naroda s Bliskog istoka. Zbog toga možemo s novom dozom pouzdanja i poštovanja da gledamo na rana jevrejska predanja koja sama sebe predstavljaju kao historiografska.” (str. 232)

Posebno cenim Harisonov (R. K. Harrison) rad, jer on Stari zavet uvek tumači pre svega u svetlu onovremenih događaja, kultura i književnih vrsta.

Ja se na svojim predavanjima o ranoj jevrejskoj književnosti (knjige od Postanja do Ponovljenih zakona i Isus Navin) trudim da uspostavam uverljivu vezu s drugim književnošću i artefaktima sa Starog bliskog istoka.

A. Književna dela sa Starog bliskog istoka koja su podudarna Postanju

1. Najstarija poznata književna paralela kulture opisane u Postanju 1–11 nalazi se na tablicma iz Eble ispisanim klinastim pismom. One su iz severne Sirije i potiču iz približno 2500. godine p.n.e. Pisane su akademskim jezikom.
2. Stvaranje
  - a. Najstariji mesopotamijski tekst koji opisuje stvaranje, *Enuma Eliš*, potiče iz razdoblja između 1900. i 1700. godine p.n.e. Pronađen je u Asurbanipalovoj biblioteci u Ninivi i na još nekoliko drugih mesta. Sedam tablica ovog akademskog teksta ispisanog klinastim pismom opisuje kakao je Marduk stvarao.
    - (1) bogovi *Apsu* (muški bog, slatka voda) i *Tiamat* (boginja, slana voda) imali su neposlušnu i bučnu decu. Ovo dvoje bogova pokušalo je da učitka mlađe bogove.

73 Istorijski i književni kriticizam Starog zaveta, prim. prev.

74 Biblijski komentar za učitelje, prim. prev.

- (2) jedno od božije dece, *Marduk*, pomogao je da se *Tiamat* pobedi. Od njenog tela je načinio zemlju.
- (3) *Marduk* je stvorio ljude od drugog poraženog boga, *Kingu*, koji je bio muž boginje *Tiamat* nakon *Apsuove* smrti. Ljudski rod je nastao od *Kinguove* krvi.
- (4) *Marduk* je učinjen poglavarom vavilonskog panteona.
- b. „Pečat stvaranja” je tablica ispisana klinastim pismom na kojoj je slika golog muškarca i gole žene kraj drveta neke voćke oko čijeg debla je obmotana zmija iznad ženinog ramena, tako da izgleda kao da razgovara s njom.
3. Stvaranje i Potop – *Ep o Atrahasisu* beleži pobunu nižih bogova zbog previše rada i stvaranje sedam ljudskih parova kako bi ljudi vršili dužnosti umesto nižih bogova. Zbog (1) prenaseljenosti i (2) buke, broj ljudi je smanjen pomoću bolesti, dve velike gladi i konačno Potopa, koji je isplanirao *Enlil*. Ovi glavni događaji su u istom redosledu kao u Postanju 1–8. Ovaj klinasti tekst potiče iz sličnog vremena kao *Enuma Eliš* i *Ep o Gilgamešu*, približno iz razdoblja između 1900. i 1700. godine p.n.e. Sva ova dela su na akademskom jeziku.
4. Nojev potop
  - a. Sumerska tablica iz Nipura, zvana *Postanje iz Eridua*, koja potiče iz približno 1600. godine p.n.e. priča o *Ziusudri* i dolazećem potopu.
    - (1) *Enka*, bog vode, upozorio je na dolazeći potop
    - (2) *Ziusudra*, car-sveštenik, spasao se u velikoj lađi
    - (3) Potop je trajao sedam dana
    - (4) *Ziusudra* je otvorio prozor na lađi i pustio nekoliko ptica da vidi da li se pojavilo kopno
    - (5) Kad je izašao iz lađe prineo je na žrtvu jednog junca i ovce
  - b. Mešoviti vavilonski izveštaj o potopu, nastao iz četiri sumerske priče i poznat kao *Ep o Gilgamešu*, izvorno potiče iz razdoblja približno između 2500. i 2400. godine p.n.e., mada pisani mešoviti oblik pisan akademskim jezikom i klinastim pismom potiče iz mnogo kasnijeg razdoblja. U njemu se priča o *Utnapištimu*, koji je preživeo potop i koji priča *Gilgamešu*, caru *Uruka*, kako je preživeo veliki potop i kako mu je dat večni život.
    - (1) *Ea*, bog vode, upozorio je *Utnapištima* (vavilonski oblik imena *Ziusudra*) na dolazeći potop i rekao mu da izgradi lađu
    - (2) *Utnapištim* i njegova porodica preživeli su potop, a s njima i izabrane lekovite biljke
    - (3) Potop je trajao sedam dana
    - (4) Lađa se zaustavila u severoistočnoj Persiji, na gori Nisir
    - (5) Pustio je tri različite ptice da vidi da li se već pojavilo kopno
5. Mesopotamijska književna dela koja opisuju drevni potop koristila su isti izvor. Imena se često razlikuju, ali tok priče je isti. Na primer, *Ziusudra*, *Atrahasis* i *Utnapištim* su različita imena istog ljudskog cara.
6. Istorijske podudarnosti s ranim događajima iz Postanja mogu se objasniti u svetlu čovekovog znanja i iskustva o Bogu koji su stečeni pre rasejanja (Postanje 10–11). Srž ovih istinitih istorijskih sećanja je obrazložena i mitologizovana i tako su nastali postojeći izveštaji o potopu koji su slični u celom svetu. Isto se može reći i za stvaranje (Postanje 1–2) i za ukrštanje ljudi i anđela (Postanje 6).
7. Vreme praotaca (srednje bronzano doba)
  - a. Tablice iz Marija – pravni tekstovi (amonska kultura) i lični tekstovi napisani akademskim jezikom i klinastim pismom, otprilike 1700. godine p.n.e.

- b. Tablice iz Nuzija – arhive nekih porodica (horijska ili hurijska kultura), napisane akademskim jezikom i klinastim pismom, oko stotinu milja jugozapadno od Ninive, približno između 1500. i 1300. godine p.n.e. U njima su zapisani postupci porodičnog poslovanja. Za više konkretnih primera vidite: Volton (Walton), str. 52-58.
  - c. Tablice iz Alalaka – tekstovi iz severne Sirije ispisani klinastim pismom, oko 2000. godine p.n.e.
  - d. Neka imena iz Postanja se pojavljuju kao imena mesta u tablicama iz Marija: Seruh, Falek (Peleg), Tara, Nahor. I druga biblijska imena su bila česta: Avraam, Isak, Jakov, Lavan i Josif.
8. „Uporedna historiografska proučavanja su pokazala da su, zajedno s Hetitima, drevni Jevreji bili najprecizniji, najobjektivniji i najodgovorniji zapisivači istorije Bliskog istoka.” – Harison (R. K Harrison), *Biblical Criticism*⁷⁵, str. 5.
9. Arheologija je značajno doprinela utvrđivanju istoričnosti Biblije. Ipak, potrebna je reč opomene. Arheologija nije potpuno pouzdan vodič iz sledećih razloga:
- a. zbog loše tehnike ranih iskopavanja
  - b. zbog raznovrsnih, veoma subjektivnih tumačenja pronađenih artefakata
  - c. zbog nedostatka hronologije Starog bliskog istoka oko koje bi se svi složili (mada se na njoj radi na osnovu godova drveća)
- B. Egipatski izveštaji o stvaranju se mogu naći kod Džona Voltona (Jovan W. Walton), *Ancient Israelite Literature in Its Cultural Context*⁷⁶, izdavač: Zondervan, Grand Rapids, MI, 1990. godine, str. 23-34, 32-34.
- 1. U egipatskoj književnosti stvaranje je počelo neustrojenim, haotičnim, pradavnim vodama. Stvaranje je predstavljeno kao ustrojstvo koje se razvija iz vodenog rasula.
  - 2. U egipatskoj književnosti iz Memfisa stvaranje se dogodilo Ptahovom izgovorenim rečju.
- C. Podudarnosti između Knjige Isusa Navina i književnosti sa Starog bliskog istoka
- 1. Arheologija je pokazala da je većina velikih gradova opasnih zidinama u Hanaanu uništena i brzo ponovo izgrađena oko 1250. godine p.n.e.
    - a. Hacor
    - b. Lahiš
    - c. Betel
    - d. Devir (prethodno se zvao Kirjat Sefer, 15:15)
  - 2. Arheologija nije uspela da potvrdi ili ospori biblijski izveštaj o padu Jerihona (vidite: Isus Navin 6). To je zbog toga što je to mesto u lošem stanju:
    - a. vremenske prilike, položaj
    - b. kasnija izgradnja na starom mestu pomoću starijih materijala
    - c. nesigurno datiranje slojeva
  - 3. Arheologija je pronašla žrtvenik na gori Eval koji je možda povezan s Isusom Navinom 8:30-31 (Ponovljeni zakoni 27:2-9). Veoma je sličan opisu koji je pronađen u Mišni (u Talmudu).
  - 4. Tekstovi iz Ras Šamre pronađeni u Ugaritu pokazuju kakvi su bili život i religija oko 1400. godine p.n.e.
    - a. mnogobožačko obožavanje prirode (kult plodnosti)
    - b. *El* je bio najvažnije božanstvo
    - c. *Elova* žena se zvala *Ašera* (kasnije *Va'alova* žena), koju su slavili u obliku rezbarene motke ili živog drveta, što je simbolizovalo „drvo života”

75 Biblijski kriticizam, prim. prev.

76 Drevna izraelska književnost u svom kulturnom kontekstu, prim. prev.

- d. *Va'al (Haddad)*, bog oluje, bio je njihov sin
  - e. *Va'al* je postao „najviši bog” hanaanskog panteona. Njegova žena se zvala *Anat*
  - f. obredi su bili slični kao *Izidini* i *Ozirisovi* u Egiptu
  - g. poklonstvo *Va'alu* odvijalo se pretežno na uzvišicama ili kamenim platformama (obredna prostitucija)
  - h. *Va'al* je simbolizovan podizanjem kamenog stuba (falusa)
5. Precizan spisak imena drevnih gradova ukazuje na pisca iz tog drevnog vremena, a ne na kasnije urednike.
- a. Jerusalim je nazvan Jevus u Isusu Navinu 15:8 i 18:16,28 (u 15:63 stoji da su Jevusejci još bili u delu Jerusalima)
  - b. Hevron je nazvan Kirjat-Arba u Isusu Navinu 14:15; 15:13,54; 20:7; 21:11
  - c. Kirjat-Jearim je nazvan Vaala u 15:9,10
  - d. Sidon se spominje kao najveći feničanski grad, a ne Tir, koji je kasnije postao glavni grad (Isus Navin 11:8, 13:6, i 19:28).

STAROZAVETNA ISTORIOGRAFIJA U SVETLU ONOVREMENIH KULTURA BLISKOG ISTOKA

Mesopotamijski izvori

1. Kao i u većini drevne književnosti, glavni junak je obično car ili neki narodni junak.
2. Događaji su često ulepšani iz propagandnih razloga.
3. Obično se ne beleži ništa negativno.
4. Cilj je bio da se podrže postojeće ustanove ili da se objasni nastanak novog poretka.
5. Iskrivljivali su istoriju na sledeće načine:
  - a. kitnjastim izveštajima o velikim poredama
  - b. predstavljanjem prošlih postignuća kao da su sadašnja
  - c. beleženjem samo pozitivnih strana
6. Književnost nije služila samo kao propaganda, nego i kao sredstvo poučavanja

Egipatski izvori

1. Podržavaju veoma statičan pogled na život, život na koji vreme ne utiče.
2. Car i njegova porodica su tema većeg dela književnosti.
3. Poput mesopotamijske književnosti, cilj joj je bio propaganda
  - a. bez negativnih strana
  - b. ulepšane dobre strane

Rabinski izvori (kasniji)

1. Pokušaj da se Sveto pismo učini primenjivim kroz Midraš, koji polazi od tumačeve vere i kreće se ka biblijskom tekstu, a ne usredsređuje se na piščevu nameru, ni na istorijske okolnosti teksta:
  - a. *Halaka* se bavi istinama ili pravilima za život
  - b. *Hagada* se bavi primenom i ohrabrenjem za život
2. *Pešer* – kasniji razvoj koji se vidi u svicima s Mrtvog mora. Koristio je tipološki pristup kako bi u sadašnjim okolnostima video ispunjenje proroštava iz prošlosti. Trenutne okolnosti shvatane su kao predskazani *eshaton* (novo doba koje dolazi).

Očigledno je da su književne vrste sa Starog bliskog istoka i kasnija jevrejska književnost drugačije od Svetog pisma starog zaveta. Iako često imaju zajedničke odlike s onovremenom književnošću, starozavetne književne vrste jedinstvene su na mnogo načina, pogotovo u svojim opisima istorijskih događaja. Jevrejskoj istoriografiji je najbliža hetitska književnost.

Treba naglasiti koliko je drevna istoriografija različita od savremene zapadnjačke istoriografije. U toj razlici leži problem za tumačenje. Savremena istoriografija se trudi da bude objektivna (po mogućstvu bez propagande) i da hronološkim redom zabeleži šta se „stvarno dogodilo"! Pokušava da zabeleži „uzroke i posledice" istorijskih događaja. Obiluje pojedinostima!

Istorija koja je zapisana na Bliskom istoku nije poput savremene istorije, ali to ne znači da je pogrešna, lošija ili nepouzdana. Savremena zapadnjačka istorijska dela odražavaju predrasude svojih pisaca. Biblijska istorija je drugačija po svojoj samoj prirodi (jer je bogonadahnutu). U izvesnom smislu, biblijska istorija se gleda očima vere bogonadahnutog pisca i pisana je s teološkim ciljevima na umu, ali ipak je u pitanju valjan istorijski izveštaj.

Istoričnost Starog zaveta mi je važna kad nekome obrazlažem svoju veru. Ako se može pokazati da je Biblija istorična, onda su i oni njeni iskazi koji se moraju prihvatiti verom jači u očima neverujućih. Moja vera se ne temelji na istorijskim potvrđenjima koja pružaju arheologija ili antropologija, ali one mi pomažu da počnem nekome da saopštavam poruku Biblije i pružaju joj verodostojnost koju inače ne bi imala.

Da sažeto zaključimo, istoričnost ne funkcioniše u oblasti bogonadahnutosti, nego u oblastima apologetike i evangelizacije.

KNJIŽEVNA VRSTA I TUMAČENJE: STAROZAVETNA NARACIJA

I. Uvodne napomene

- A. Odnos Starog zaveta i drugih načina da se zabeleže događaji
  - 1. Ostala književnost sa Starog bliskog istoka je mitološka
    - a. Mnogobožaćka (obično s bogovima koji su slični ljudima i odražavaju sile prirode, uz upotrebu motiva međusobnog sukoba)
    - b. Zasnovana na prirodnim ciklusima (bogovi koji umiru, bogovi koji nastaju)
  - 2. Grčko-rimska mitologija je više služila za zabavu i ohrabrenje nego za beleženje samih istorijskih događaja (Homer na mnogo načina odražava mesopotamijske motive)
- B. Upotreba tri nemačke reči verovatno oslikava razliku među vrstama ili definicijama istorije:
  - 1. *Historie* (histori) – beleženje događaja (suvih činjenica)
  - 2. *Geschichte* (gešihthe) – tumačenje događaja i njihovog značaja za čovečanstvo
  - 3. *Heilsgeschichte* (hajlsgešihthe) – odnosi se prvenstveno na Božiji naum o otkupljenju i na njegova dela u tom istorijskom poduhvatu
- C. Starozavetna i novozavetna naracija su *Geschichte* koja vodi do razumevanja *Heilsgeschichte*. Ona beleži izabrane i teološki usmerene istorijske događaje.
  - 1. samo izabrane događaje
  - 2. hronologija nije toliko važna kao teologija
  - 3. događaji su zabeleženi da otkriju istinu
- D. Naracija je najčešća književna vrsta Starog zaveta. Procenjeno je da naracija čini oko 40% Starog zaveta. To znači da je ova književna vrsta korisna Svetom Duhu za saopštavanje Božije poruke i Božije naravi palom ljudskom rodu. Ali u naraciji se to ne saopštava neposrednim iskazima (kao u novozavetnim poslanicama), nego je saopšteno posredno, ili u sažetku, ili kroz izabrani razgovor ili monolog. Čitalac neprestano mora da postavlja sledeća pitanja: Zašto je ovo zabeleženo? Šta je naglašeno? Koji je teološki cilj zapisa?

Time nimalo ne omalovažavamo istoriju, ali prepoznamo da je istorija ovde sluga i kanal otkrivenja.

II. Biblijska naracija

- A. Bog je aktivno uključen u svet koji je stvorio. Bogonadahnuti pisci Biblije izabrali su određene događaje koji otkrivaju Boga. Bog je glavna ličnost Starog zaveta.
- B. Svaka naracija vrši nekoliko uloga:
  - 1. Ko je Bog i šta radi u svetu koji je stvorio?
  - 2. Bog se bavio pojedncima i narodima i zapisi o tome otkrivaju istinu o ljudskom rodu
  - 3. Na primer, zapazite kako je vojna pobeda Isusa Navina bila neodvojivo vezana za vernost Savezu (vidite 1:7-8; 8:30-35).
- C. Često je nekoliko odlomaka naracije povezano u veću celinu koja otkriva jednu teološku istinu.

III. Načela za tumačenje starozavetne naracije

- A. Najbolju raspravu o tumačenju starozavetne naracije koju sam do sada video napisao je Daglas Stjuart (Douglas Stuart) u knjizi *Kako tumačiti Bibliju*⁷⁷, str. 89-90.
  - 1. Starozavetna naracija obično ne izlaže doktrinu neposredno.
  - 2. Starozavetna naracija obično oslikava neku doktrinu ili doktrine o kojima na drugom mestu u Bibliji postoji izričita pouka.
  - 3. Naracija beleži šta se dogodilo, a ne nužno šta je trebalo da se dogodi ili šta treba da se dogodi svaki put. Stoga svaki narativni odlomak nema jednu prepoznatljivu pouku.
  - 4. Postupci ljudi u narativnim odlomcima ne moraju nužno da budu dobar primer za nas. Često je u pitanju upravo suprotno.

77 Izvori, Osijek, 1999. Izvornik: *How to Read the Bible For All Its Worth*, str. 83-84

5. Većina starozavetnih likova je daleko od savršenstva, a takva su i njihova dela.
  6. Na kraju narativnog odlomka ne saznajemo uvek da li je to što se dogodilo bilo dobro ili loše. Od nas se očekuje da to sami prosudimo na osnovu Božijih neposrednih i izričitih pouka u drugim delovima Svetog pisma.
  7. Svi narativni odlomci su selektivni i nepotpuni. Nisu uvek navedene sve potrebne pojedinosti (vidite: Jovan 21:25). To što nalazimo u nekom narativnom odlomku je sve za šta je bogonadahnuti pisac smatrao da je važno da znamo.
  8. Narativni odlomci nisu napisani da odgovore na sva naša teološka pitanja. Njihova svrha je tačno određena, sprecifična i ograničena, i tiče se samo određenih pitanja, dok ostavlja da na druga pitanja bude odgovoreno na drugi način i na drugom mestu.
  9. Narativni odlomci nas mogu poučavati neposredno (nekim jasnim iskazom) ili posredno (jasno podrazumevajući nešto bez izričitog iskaza).
  10. Sve u svemu, Bog je glavni junak svih narativnih odlomaka Svetog pisma.
- B. Još jedna dobra rasprava o tumačenju naracije nalazi se u knjizi Voltera Kajzera (Walter Kaiser) *Toward Exegetical Theology*⁷⁸:
- „Jedinstveno svojstvo narativnih odlomaka Svetog pisma je to što pisac obično dozvoljava da reči i dela ljudi iz njegove naracije saopšte srž njegove poruke. Stoga, umesto da nam se obraća izričitim iskazima, poput onih koje nalazimo u doktrinalnim ili propisujućim odlomcima Svetog pisma, pisac teži da ostane donekle u pozadini po pitanju izričitog poučavanja ili prosuđivanja. Zbog toga je neophodno prepoznati širi kontekst kome određeni narativni odlomak pripada i postaviti pitanje zašto je pisac izabrao baš te događaje i zašto ih je poređao baš tim redosledom. Dva ključa za tumačenje su *redosled* epizoda i *izbor* pojedinosti iz gomile mogućih govora, osoba i epizoda. Osim toga, na pitanja kako je Bog reagovao na te ljude i šta misli o njima često se mora odgovoriti na osnovu načina na koji pisac dozvoljava nekoj osobi ili grupi ljudi da reaguju na vrhuncu izabranog sleđa događaja. To važi u slučajevima kad pisac nije prekinuo naraciju da dâ svoje (u tom slučaju Božije) mišljenje o tome što se dogodilo.” (str. 205).
- C. Istina se u narativnim odlomcima nalazi na nivou prirodne tekstualne celine, a ne u pojedinostima. Čuvajte se izdvajanja pojedinosti iz konteksta i upotrebe starozavetne naracije kao primera za svoj život.
- IV. Dva nivoa tumačenja
- A. Jahveova otkupiteljska dela kao otkrivenje za Avraamove potomke
  - B. Jahveova volja za život svakog vernika (u svim razdobljima)
  - C. Prvi se usredsređuje na poznavanje Boga (spasenje), a drugi na služenje Bogu (hrišćanski život vere, vidite: Rimljanima 15:4, Prva Korinćanima 10:6,11).

---

78 Prema egzegetskoj teologiji, prim. prev.

REČ PISCA: KAKO OVAJ KOMENTAR MOŽE DA VAM POMOGNE?

Tumačenje Svetog pisma je umni i duhovni postupak u kom se trudimo da shvatimo drevnog bogonadahnutog pisca kako bismo shvatili Božiju poruku i zatim je primenili u vremenu u kom živimo.

Duhovna strana ovog postupka je od ključnog značaja, ali ga je teško definisati. On zahteva naše predanje i otvorenost prema Bogu. Treba da budemo gladni (1) Boga i (2) bogopoznanja, i (3) voljni da mu služimo. Ovaj deo postupka se sastoji iz molitve, ispovedanja greha i spremnosti na da se promeni način života. Sveti Duh ima ključnu ulogu u postupku tumačenja, ali i dalje je zagonetka zašto iskreni i pobožni hrišćani različito shvataju Sveto pismo.

Umni deo postupka je lakše opisati. Treba da budemo dosledni i pošteni u svom postupanju s biblijskim tekstom, a ne pod uticajem ličnih ili denominacijskih sklonosti. Svi smo pod uticajem istorijskog razdoblja u kom živimo i niko među nama nije nepristrasan i neopredeljen tumač. Zato vam ovaj komentar predstavlja pažljiv umni postupak koji sadrži tri načela tumačenja i ustrojen je tako da nam pomogne da se odupremo sopstvenim sklonostima.

Prvo načelo

Prvo načelo glasi da treba uzeti u obzir istorijske okolnosti u kojima je dotična biblijska knjiga napisana i specifičan istorijski povod za njeno pisanje. Svaki biblijski pisac je pisao s određenom svrhom na umu i želeo je da saopšti određenu poruku. Biblijski tekst danas ne može imati značenje koje izvorni, drevni i bogonadahnuti pisac nije imao na umu. Piščeva namera je ključ za tumačenje – a ne naše istorijske, emotivne, kulturne, lične i denominacijske potrebe. Primena je neodvojiva od tumačenja, ali ispravno tumačenje uvek treba da prethodi primeni. Mora se ponovo naglasiti da svaki biblijski tekst ima samo jedno jedino značenje. Upravo to značenje je biblijski pisac, vođen Svetim Duhom, nameravao da saopšti svojim savremenima. Ovo jedno značenje može imati višestruku primenu u različitim kulturama i okolnostima, ali svaka primena mora biti povezana s glavnom istinom biblijskog pisca. Zato ovaj serijal komentara s vodičem za proučavanje uvek sadrži uvod u biblijsku knjigu koja se obrađuje.

Drugo načelo

Drugo načelo glasi da treba uočiti delove iz kojih se knjiga sastoji. Svaka biblijska knjiga je zaokruženo delo. Nijedan tumač nema pravo da deo istine izdvoji, a da ostale delove zanemari. Zato treba da se trudimo da shvatimo svrhu cele biblijske knjige pre nego što pristupimo tumačenju njenih delova. Ni manji komadi teksta – poglavlja, pasusi i stihovi – ne mogu imati značenje koje čitav deo knjige nema. Tumačenje treba da počne deduktivnim pristupom, od celine, i da onda pređe na induktivni pristup, na delove. Zato je ovaj biblijski komentar osmišljen tako da pomogne proučavaocima da prouče strukturu svakog dela knjige do nivoa pasusa. Podela na pasuse i poglavlja nije bogonadahnuti, ali nam pomaže kod uočavanja misaonih celina.

Tumačenje na nivou pasusa – a ne na nivou rečenice, dela rečenice, fraze ili reči – jeste ključ za uočavanje značenja koje je biblijski pisac imao na umu. Pasus se određuje na osnovu objedinjujuće teme, koja se često naziva i predmet ili tematska rečenica. Svaka reč, fraza, deo rečenice i svaka cela rečenica pasusa nekako su povezani s tom objedinjujućom temom. Oni je ograničavaju, proširuju, objašnjavaju ili je dovode u pitanje. Pravi ključ za ispravno tumačenje je praćenje piščeve misli pasus po pasus, i to treba učiniti sa svakim delom knjige. Ovaj komentar pomaže proučavaocima da to učine poredeći podele u savremenim engleskim prevodima. Ovi prevodi su izabrani jer primenjuju različite pristupe prevodenju:

1. *The United Bible Societies' Greek text*⁷⁹ – popravljeno četvrto izdanje (UBS⁴). Podelu na pasuse su izvršili savremeni stručnjaci za biblijski tekst.
2. *The New King James Version*⁸⁰ (NKJV) je doslovan prevod, urađen po načelu „reč za reč”. Zasnovan je na grčkim rukopisima iz tradicije poznate pod imenom *Textus Receptus*. Njegovi pasusi su duži nego kod ostalih prevoda, a takve duže celine pomažu proučavaocima da uoče objedinjujuću temu.
3. *The New Revised Standard Version*⁸¹ (NRSV) je prevod urađen po izmenjenom načelu „reč za reč”. On predstavlja prelaznu tačku prema sledeća dva savremena prevoda. Njegova podela na pasuse veoma pomaže u prepoznavanju tema.
4. *The Today's English Version*⁸² (TEV) je prevod urađen po načelu „dinamičkog ekvivalenta”. Objavilo ga je udruženje *United Bible Societies*⁸³. Ovaj prevod nastoji da Bibliju prevede tako da savremeni čitaoci s engleskog govornog područja mogu da shvate značenje grčkog teksta. Njegova podela na pasuse, posebno u evanđeljima, često je izvršena prema govorniku, a ne tematski, isto kao i engleski prevod *NIV*, što nije korisno u postupku tumačenja. Zanimljivo je da i *UBS*⁴ i *TEV* imaju istog izdavača, ali različitu podelu na pasuse.
5. *The Jerusalem Bible*⁸⁴ (*JB*) je prevod urađen po načelu „dinamičkog ekvivalenta”. Urađen je na osnovu rimokatoličkog prevoda na francuski. Korisno je izvršiti poređenje s ovom podelom na pasuse koja je izvršena s evropskog stanovišta.
6. U ovom komentaru je naveden tekst iz prevoda *Updated New American Standard Bible*⁸⁵ (*NASB*) koji je objavljen 1995. godine. Urađen je po načelu „reč za reč”. Deo komentara koji obrađuje tekst stih po stih prati podelu iz ovog prevoda.

Treće načelo

Treće načelo glasi da treba čitati razne prevode Svetog pisma kako bi se stekao uvid u što širi opseg mogućih značenja (u semantičko polje) biblijskih reči i fraza. Neka grčka fraza često može da se shvati na nekoliko načina. Različiti prevodi ističu te različite mogućnosti i pomažu nam da prepoznamo i objasnimo razlike među grčkim rukopisima Svetog pisma. Te razlike ne utiču na doktrinu, ali nam pomažu da pokušamo da dođemo do izvornog teksta koji je proizašao iz pera drevnog pisca.

Ovaj komentar pruža proučavaocima brz način da provere svoja tumačenja, ali ne s namerom da pruži konačne odgovore, nego da pruži potrebne podatke i izazove na razmišljanje. Druga moguća tumačenja često nam pomognu da ne budemo malograđanski nastrojeni, dogmatični i zarobljeni okvirima svoje denominacije. Tumači treba da imaju na raspolaganju širi opseg mogućih tumačenja da bi shvatili koliko drevni tekst može da bude dvosmislen. Zapanjujuće je koliko se hrišćani koji tvrde da im je Biblija izvor istine malo slažu oko njenog značenja.

Ova načela su mi pomogla da se u velikoj meri oduprem uticaju istorijskog razdoblja u kom živim jer su me primorala da se uhvatim u koštac sa drevnim tekstom. Nadam se da će i vama biti na blagoslov.

Bob Atli (Bob Utley)
27. jun 1996.

79 Grčki tekst u izdanju udruženja *United Bibles Societies* (ujedinjena biblijska društava), prim. prev.

80 Nova verzija kralja Džejmsa, prim. prev.

81 Nova ispravljena standardna verzija, prim. prev.

82 Savremena engleska verzija, prim. prev.

83 Ujedinjena biblijska društva, prim. prev.

84 Jerusalimska Biblija, prim. prev.

85 Ažurirana nova američka standardna Biblija (prim. prev.) Ona je upotrebljena u izvornom, engleskom izdanju ovog komentara. Što se tiče ovog prevoda komentara, ukoliko nije drugačije naznačeno, svuda je upotrebljen Savremeni srpski prevod Svetog pisma (SSP^{TM}), prim. prev.

VODIČ ZA DOBRO ČITANJE SVETOG PISMA: LIČNO TRAGANJE ZA PROVERLJIVOM ISTINOM

Sledi kratko objašnjenje hermeneutičke filozofije dr Boba Atlija (Dr. Bob Utley) i metoda koji su upotrebljeni u njegovim komentarima.

Možemo li znati šta je istina? Gde se može naći? Možemo li da je proverimo upotrebom logike? Postoji li neki vrhovni autoritet? Postoje li apsolutne istine koje bi vodile naš život i naš svet? Da li život ima smisla? Zašto smo ovde? Gde idemo? Ova pitanja – o kojima razmišljaju svi razumni ljudi – zaokupljaju ljudski um od početka sveta (Propovednik 1:13-18; 3:9-11). Sećam se svoje potrage za osnovnim životnim osloncem. Bio sam mlad kada sam poverovao u Hrista, prvenstveno na osnovu svedočanstva dragih članova moje porodice. Ali, kako sam rastao, rasla su i moja pitanja o sebi i svetu u kom živim. Jednostavni i izlizani kulturni i religijski odgovori nisu mogli da objasne iskustva o kojima sam čitao i s kojima sam se susretao. Bilo je to vreme zbunjenosti, traganja i čežnje, tokom kog sam često osećao beznađe suočen sa bezosečajnim i grubim svetom u kom sam živeo.

Mnogi su tvrdili da imaju odgovore na ova najdublja pitanja, ali nakon istraživanja i razmišljanja bih uviđao da se oni zasnivaju (1) na ličnoj filozofiji, (2) na drevnim mitovima, (3) na ličnim iskustvima ili (4) na psihičkim projekcijama. Ali meni je bio potreban određeni nivo proverljivosti, nekakav dokaz, nešto razumno na čemu bih temeljio svoj pogled na svet, životni oslonac, razlog da živim.

Sve to pronašao sam proučavajući Sveto pismo. Počeo sam da tražim dokaze za pouzdanost Svetog pisma i pronašao sam ih u sledećim oblastima: (1) u arheologiji, koja potvrđuje istorijsku pouzdanost Svetog pisma, (2) u tačnosti i preciznosti starozavetnih proroštava, (3) u jedinstvu biblijske poruke usprkos tome što je njeno zapisivanje trajalo šesnaest vekova, (4) i u ličnim svedočanstvima ljudi čiji životi su se trajno promenili zbog dodira sa Svetim pismom. Hrišćanstvo je zaokružen sistem verovanja i stoga može da se uhvati u koštac sa složenim pitanjima ljudskog života. To mi pružilo razumnu okosnicu života, a iskustvena strana biblijske vere mi je pružila radost i postojanost.

Mislio sam da sam pronašao oslonac svog života – Hrista koji je predstavljen u Svetom pismu. Bio je to uzbudljiv doživljaj koji mi je doneo emotivno olakšanje. Ali i dalje se sećam preneraženosti i bola koje sam doživeo kad sam počeo da uviđam koliko različitih tumačenja Biblije zastupaju čak i ljudi koji pripadaju istim crkvama ili školama mišljenja. Potvrđivanje bogonadahnutosti i pouzdanosti Svetog pisma nije bio kraj, nego tek početak. Kako da proverim ili odbacim različita i protivrečna tumačenja mnogih teških odlomaka Svetog pisma koja zastupaju ljudi koji veruju u njegov autoritet i pouzdanost? (Evandeoski hrišćani veruju u pouzdanost Biblije, ali ne mogu da se slože oko njenog značenja!)

Ovo pitanje je postalo moj životni cilj i versko hodočašće. Znao sam da mi je vera u Hrista pružila veliki mir i radost. Moj um je usred relativizma kulture u kojoj živim i oholog dogmatizma suprotstavljenih religija i denominacija čeznuo za apsolutnim istinama. Tokom potrage za ispravnim pristupom drevnoj književnosti iznenadile su me sopstvene predrasude, nastale zbog istorijskog razdoblja, kulture i denominacije kojoj pripadam i zbog mog ličnog životnog iskustva. Često sam čitao Bibliju samo da bih pronašao potvrđenje za svoje stavove. Koristio sam je kao izvor dogme, kako bih napao druge i istovremeno učvrstio sebe ublažujući svoju nesigurnost i nedostatke. Ovo spoznanje mi je bilo tako bolno!

Iako nikad neću biti potpuno objektivan, ipak mogu da postanem bolji čitalac Svetog pisma. Mogu ograničiti svoje predrasude tako što ću ih prepoznati i priznati da ih imam. Tako i dalje neću biti slobodan od njih, ali ću se suočiti sa sopstvenim slabostima. Sam tumač često je najveći naprijatelj dobrog čitanja Biblije!

Navešću neke pretpostavke s kojima pristupam proučavanju Biblije kako biste mogli da ih ispitajte zajedno sa mnom:

I. Pretpostavke

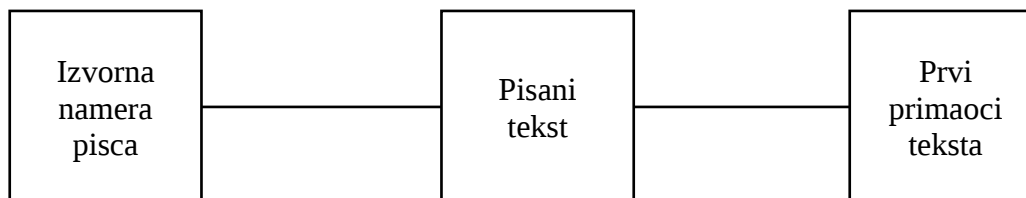
- (1) Verujem da je Sveto pismo jedino bogonadahnutu samootkrivenje jedinog istinitog Boga. Ono stoga treba da se tumači u svetlu namere njegovog božanskog pisca koja je izražena kroz ljudskog pisca u tačno određenim istorijskim okolnostima.
- (2) Verujem da je Sveto pismo pisano za ljude iz naroda – za svakog čoveka! Bog se prilagodio ljudima i jasno nam progovorio u određenim istorijskim i kulturnim okolnostima. Nije nam sakrio istinu, nego želi da je razumemo! Zato Biblija treba da se tumači u svetlu ondašnjeg, a ne našeg vremena. Ona danas ne može imati značenje koje njeni prvi čitaoci ili slušaoci nikako ne bi tako razumeli. Biblija je shvatljiva ljudima prosečne umnosti i koristi normalne obrasce i tehnike ljudske komunikacije.
- (3) Verujem da celo Sveto pismo ima jednu poruku i svrhu. Ono samo sebi ne protivreči, iako sadrži teške i paradoksalne odlomke. Stoga je Sveto pismo svoj najbolji tumač.
- (4) Verujem da svaki odlomak Svetog pisma (isključujući proroštva) ima jedno jedino značenje, koje se zasniva na nameri njegovog bogonadahnutog pisca. Iako nikad ne možemo biti sasvim sigurni koja je bila piščeva namera, postoje mnogi pokazatelji koji nam na nju ukazuju:
  - (a) Književna vrsta (žanr) koja je izabrana za saopštavanje poruke
  - (b) Istorijske okolnosti i naročit povod koji su bili okidač za pisanje
  - (c) Književni kontekst, kako cele biblijske knjige, tako i svakog njenog dela
  - (d) Poredak delova knjige (struktura knjige) i njihov odnos prema poruci cele knjige
  - (e) Gramatičke posebnosti koja su upotrebljene da se saopšti određena poruka
  - (f) Reči koje su izabrane da se ta poruka izloži

Prilikom proučavanja nekog biblijskog odlomka cilj nam je da proučimo svaku od ovih oblasti. Ali pre nego što objasnim svoj metod za dobro čitanje Svetog pisma, dozvolite mi da izložim neke od neprikladnih metoda koji se danas koriste. Upravo oni su stvorili tako velik broj raznovrsnih tumačenja i stoga ih treba izbegavati.

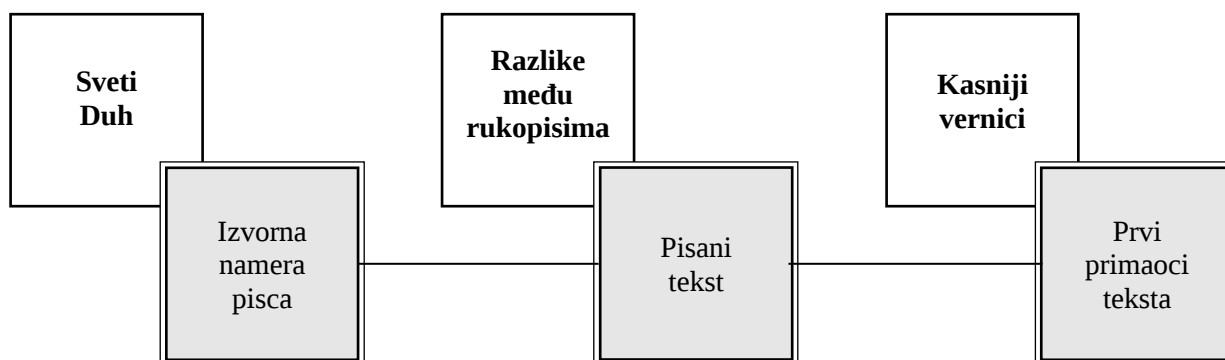
II. Pogrešni metodi tumačenja

- (1) Zanemarivanje književnog konteksta biblijskih knjiga i upotreba svake rečenice, fraze ili čak pojedinačnih reči kao istinosnih iskaza, nepovezano s piščevom namerom i širim kontekstom. Ovo se često naziva „čupanje iz konteksta”.
- (2) Zanemarivanje istorijskih okolnosti biblijske knjige i njihova zamena nekakvim tobože istorijskim okolnostima za koje postoji malo ili nimalo podrške u biblijskom tekstu.
- (3) Zanemarivanje istorijskih okolnosti teksta i čitanje biblijskog teksta kao da su u pitanju jutrošnje mesne novine napisane prvenstveno za današnje pojedinačne hrišćane.
- (4) Zanemarivanje istorijskih okolnosti teksta alegorizacijom iz koje nastaje filozofska ili teološka poruka koja je potpuno nepovezana s prvim primaocima i namerom bogonadahnutog pisca.
- (5) Zanemarivanje izvorne poruke teksta zamenjujući je sopstvenim teološkim sistemom, omiljenom doktrinom ili savremenim pitanjem koje uopšte nije povezano s namerom

bogonadahnutog pisca i porukom koju je zapisao. Ova pojava najčešće sledi nakon čitanja biblijskog teksta s ciljem da se uspostavi autoritet govornika. Ovaj pristup se često naziva „tumačenje reakcijom čitaoca” („Šta ovaj tekst znači za mene?”). Sva pisana ljudska komunikacija sastoji se iz najmanje tri međusobno povezana sastojka:

U prošlosti su se svi pristupi čitanju Biblije usredsređivali na jedan od ova tri sastojka. Ali, da bi se bolje izrazila jedinstvena bogonadahnutost Biblije, potrebno je da se gornji nacrt dopuni:

Neophodno je da sva tri sastojka budu uključena u postupak tumačenja. Da bi provera bila moguća, moje tumačenje se usredsređuje na prva dva sastojka: na pisca i na tekst. Pri tome verovatno reagujem na zloupotrebe teksta koje sam naveo: (1) na alegorizaciju ili produhovljavanje teksta i (2) na tumačenje reakcijom čitaoca („Šta ovaj tekst znači za mene?”). Zloupotreba teksta se može pojaviti u svakom koraku tumačenja. Zato uvek treba proveravati svoje motive, predrasude, pristup tekstu i primenu. Ali kako da ih proverimo ako za tumačenje nema granica, ako u tumačenju ne postoje pravila i merila? Zato nam piščeva namera i struktura njegovog teksta pružaju merila pomoću kojih možemo da ograničimo opseg mogućih ispravnih tumačenja.

Stoga se u svetlu ovih neispravnih pristupa čitanju teksta nameće pitanje koje glasi: Koji to pristupi čitanju i tumačenju Biblije pružaju neku meru proverljivosti i doslednosti?

III. Dobri načini da se pristupi čitanju Svetog pisma

Ovde neću raspravljati o posebnim pristupima za tumačenje pojedinačnih književnih vrsta, nego o opštim načelima hermeneutike koja su dobra za sve svrste biblijskog teksta. Dobra knjiga o posebnim pristupima svakoj književnoj vrsti zove se *Kako tumačiti Bibliju*⁸⁶, a napisali su je Gordon Fi (Gordon Fee) i Daglas Stjuart (Douglas Stuart).

Moj metod se prvo usredsređuje na to da čitalac, pomoću četiri kruga ličnog čitanja, dozvoli Svetom Duhu da baci svetlo na Bibliju. Tako Sveti Duh, biblijski tekst i čitalac dolaze na prvo, a ne na drugo mesto. Čitalac je time istovremeno zaštićen od potpadanja pod prekomerni uticaj biblijskih komentatora.

86 Izvori, Osijek, 1999. Izvornik: *How to Read the Bible For All Its Worth* (izdavač: Zondervan)

Čuo sam jednu izreku koja glasi: „Biblija baca mnogo svetla na komentare.” Ne navodim je da bih omalovažao priručnike za proučavanje, nego da vas podstaknem da ih upotrebite u pravo vreme.

Moramo biti u stanju da obrazložimo svoja tumačenja iz samog biblijskog teksta. U ovih šest oblasti moguća je bar delimična proverljivost:

- (1) Istorijske okolnosti
- (2) Književni kontekst
- (3) Gramatička struktura teksta (sintaksa)
- (4) Onovremena upotreba pojedinih reči
- (5) Odgovarajući uporedni tekstovi
- (6) Književna vrsta

Moramo biti u stanju da objasnimo razloge i logiku na kojima zasnivamo svoja tumačenja. Biblija je naš jedini izvor vere i dela. Na žalost, hrišćani se često ne slažu oko pitanja čemu nas ona uči i šta podržava.

Četiri kruga čitanja osmišljena su tako da se iz njih mogu steći sledeći uvidi koji su važni za tumačenje:

- (1) Prvi krug čitanja
  - (a) Pročitajte celu biblijsku knjigu odjednom. Zatim je ponovo pročitajte iz drugog prevoda, najbolje iz nekog sa drugačijim prevodilačkim pristupom:
    - (i) iz prevoda po načelu „reč za reč” (*NKJV, NASB, NRSV*)
    - (ii) iz prevoda po načelu „dinamičkog ekvivalenta” (*TEV, NJB*)
    - (iii) iz opisnog prevoda (parafraze) (*LB⁸⁷, AB⁸⁸*)
  - (b) Uočite glavnu svrhu pisanja cele knjige. Prepoznajte njenu temu.
  - (c) Ako je moguće, prepoznajte deo knjige ili poglavlje ili pasus ili rečenicu koji jasno iskazuju ovu glavnu svrhu ili temu cele knjige.
  - (d) Prepoznajte koja književna vrsta preovladava
    - (i) U Starom zavetu
      - 1) Hebrejska naracija
      - 2) Hebrejska poezija (mudrosna književnost, psalmi)
      - 3) Hebrejska proroštva (proza i poezija)
      - 4) Zakoni
    - (ii) U Novom zavetu
      - 1) Naracija (evanđelja, Dela apostolska)
      - 2) Parabole (u evanđeljima)
      - 3) Pisma i poslanice
      - 4) Apokaliptična književnost
- (2) Drugi krug čitanja
  - (a) Ponovo pročitajte celu knjigu, ovaj put da biste prepoznali njene najvažnije teme.
  - (b) Zapišite pregled najvažnijih tema knjige i sažeto zabeležite sadržaj svake od njih po jednim jednostavnim iskazom.
  - (c) Uporedite svoj iskaz o svrsi knjige i svoj opšti pregled najvažnijih tema s priručnicima za proučavanje Biblije.
- (3) Treći krug čitanja
  - (a) Još jednom pročitajte celu biblijsku knjigu, ovaj put da biste iz nje saznali istorijske okolnosti i konkretan povod za njeno pisanje.

87 *Living Bible* (živa Biblija, prim. prev.)

88 *Amplified Bible* (obrazložena Biblija, prim. prev.)

- (b) Popišite sledeće istorijske stavke koje se spominju u toj biblijskoj knjizi:
    - (i) Pisca
    - (ii) Datum pisanja
    - (iii) Primaoce
    - (iv) Konkretno razloge za pisanje
    - (v) One kulturne činioce koji su povezani sa svrhom pisanja
    - (vi) Spomenute istorijske ličnosti i događaje
  - (c) Proširite svoj pregled tog dela knjige koji proučavate dodajući mu podelu sve do nivoa pasusa. Uvek prepoznajte gde vaš deo knjige počinje i završava i zapišite njegov pregled. Deo knjige se može prostirati na nekoliko poglavlja ili na nekoliko pasusa. Ovo će vam omogućiti da pratite logiku bogonadahnutog pisca i da uočite kako je ustrojio tekst.
  - (d) Proverite svoja zapažanja o istorijskim okolnostima pomoću odgovarajućih priručnika.
- (4) Četvrti krug čitanja
- (a) Ponovo pročitajte deo knjige koji proučavate iz nekoliko prevoda:
    - (i) iz prevoda po načelu „reč za reč” (*NKJV, NASB, NRSV*)
    - (ii) iz prevoda po načelu „dinamičkog ekvivalenta” (*TEV, NJB*)
    - (iii) iz opisnog prevoda (parafraze) (*LB⁸⁹, AB⁹⁰*)
  - (b) Prepoznajte stilske i gramatičke strukture:
    - (i) fraze koji se ponavljaju (Efescima 1:6,12,13)
    - (ii) gramatičke strukture koji se ponavljaju (Rimljanima 8:31)
    - (iii) suprotstavljene pojmove
  - (c) Popišite sledeće:
    - (i) Važne izraze
    - (ii) Neobične izraze
    - (iii) Važne gramatičke strukture
    - (iv) Posebno teške reči, delove rečenice i cele rečenice
  - (d) Potražite odgovarajuće uporedne odlomke
    - (i) Pronađite biblijski odlomak koji najjasnije obrazlaže temu koju proučavate koristeći sledeće priručnike:
      - 1) Knjige iz oblasti sistematske teologije
      - 2) Izdanja Biblije s adresama uporednih odlomaka
      - 3) Biblijske konkordance
    - (ii) Istražite da li postoji biblijski tekst koji u paru s odlomkom koji proučavate stvara paradoks o datoj temi. Mnoge biblijske istine su izražene u dijalektičkim parovima. Mnoge netrpeljivosti među denominacijama nastaju jer se kao dokaz koriste stihovi koji predstavljaju samo jednu stranu te biblijske dijalektičke napetosti. Sve Pismo je bogonadahnuto i stoga moramo istražiti njegovu celokupnu poruku kako bi naše tumačenje odražavalo celobiblijsku ravnotežu.
    - (iii) Potražite uporedne odlomke u samoj biblijskoj knjizi, zatim u drugim knjigama istog biblijskog pisca, a onda u biblijskim knjigama iste književne vrste. Biblija je svoj najbolji tumač jer ima jednog pisca, Svetog Duha.
  - (e) Upotrebite sledeće priručnike da proverite svoja zapažanja o istorijskim okolnostima i povodu za pisanje:

89 *Living Bible* (živa Biblija, prim. prev.)

90 *Amplified Bible* (obrazložena Biblija, prim. prev.)

- (i) Biblije za proučavanje
- (ii) Biblijske enciklopedije, priručnike i rečnike
- (iii) Uvode u Bibliju
- (iv) Biblijske komentare (u ovom koraku proučavanja dozvolite široj zajednici vernika, iz prošlosti i sadašnjosti, da pomogne i ispravi zaključke vašeg ličnog proučavanja).

IV. Primena tumačenja Svetog pisma

U ovom koraku prelazimo na primenu. Odvojili ste vreme da razumete tekst u svetlu njegovih izvornih okolnosti i sada treba da ga primenite u svom životu i u svojoj kulturi. Biblijski autoritet definišem kao „shvatanje poruke koju je bogonadahnuti biblijski pisac saopštio svojim savremenima i njenu primenu u današnje vreme.”

Primena treba da sledi nakon tumačenja namere bogonadahnutog pisca i po ugledu na njegovu logiku. Nijedan biblijski odlomak se ne može primeniti u današnje vreme dok prvo ne saznamo šta je taj odlomak saopštavao u svoje vreme! Biblijski odlomak ne može poprimiti značenje koje nikad nije imao!

Podrobni pregled do nivoa pasusa (iz trećeg kruga čitanja) sada će biti vaš vodič. Tekst treba primeniti na nivou pasusa, a ne na nivou pojedinačnih reči. Reči imaju značenje samo u kontekstu; delovi rečenice imaju značenje samo u kontekstu; cele rečenice imaju značenje samo u kontekstu. Biblijski pisac je jedina bogonadahnuta osoba u celom postupku tumačenja. Mi samo idemo kuda nas on vodi u skladu s prosvetljenjem koje smo primili od Svetog Duha. Ali prosvetljenje nije bogonadahnutost. Da bismo mogli da kažemo „ovako govori Gospod” moramo se držati namere bogonadahnutog pisca. Primena treba da bude izričito povezana s opštom svrhom celog spisa, dela knjige kom pasus pripada i s razvojem misli iz pasusa u pasus.

Ne dozvolite da današnji problemi tumače Bibliju – pustite Bibliju da govori! To će možda zahtevati od nas da iz teksta izdvajamo načela. To je ispravno ako tekst podržava ta načela. Nažalost, naša načela često su upravo to – „naša” načela, a ne načela iz biblijskog teksta.

U primenjivanju Biblije je važno da ne zaboravimo da svaki biblijski tekst (osim proroštava) ima jedno jedino značenje. To značenje je povezano s ciljevima zbog kojih je bogonadahnuti pisac pisao raspravljajući o rešenju za neku krizu ili potrebu u vreme kad je živeo. Iz ovog jednog i jedinog značenja mogu proizaći mnoge i raznovrsne primene. Svaka primena će biti zasnovana na potrebama primalaca, ali mora biti povezana sa značenjem koje je bogonadahnuti pisac imao na umu.

V. Duhovna strana tumačenja

Sve do sada obrazlagao sam logički postupak tumačenja i primene, a sada ću ukratko izložiti duhovnu stranu tumačenja. Meni je u tome pomoglo ravnanje po sledećem spisku koraka:

- (a) Molite se za pomoć Svetog Duha (Prva Korinćanima 1:26–2:16).
- (b) Molite se za oprostenje i očišćenje od greha kojih ste svesni (Prva Jovanova 1:9).
- (c) Molite se da imate veću želju za poznavanjem Boga (Psalam 19:7-14 i 42:1).
- (d) Odmah primenite sve što otkrijete tokom proučavanja.
- (e) Ostanite ponizni i poučljivi.

Veoma je teško održati ravnotežu između logičkog postupka i duhovnog vodstva Svetog Duha. Sledeći odlomci su mi pomogli da je uspostavam:

- (a) Iz knjige Džejmisa Sajera (James W. Sire), *Scripture Twisting*⁹¹, str. 17-18:

„Prosvetljenje uma pripada svim pripadnicima Božijeg naroda, a ne samo duhovnoj eliti. U biblijskom hrišćanstvu nema gurua, nema posebno prosvetljenih ni onih preko kojih stiže jedino pravo tumačenje. Stoga, iako Sveti Duh daje posebne darove mudrosti, znanja i duhovnog razlučivanja, on hrišćane kojima je dao te darove ne postavlja da budu

91 Izvrtanje Pisma, prim. prev.

jedini autoriteti za tumačenje njegove reči. Svaki pripadnik njegovog naroda treba da uči, prosuđuje i razlučuje na osnovu Svetog pisma, koje ima autoritet čak i nad onima kojima je Bog dao posebne sposobnosti. Dakle, kroz celu knjigu polazim od pretpostavke da je Biblija Božije istinito otkrivenje čitavom ljudskom rodu, da je ona naš vrhovni autoritet u svim pitanjima o kojima govori, da nije obavijena velom misterije nego da obični ljudi iz svake kulture mogu ispravno da je razumeju.”

- (b) O Kjerkegoru (Kierkegaard) iz knjige Bernarda Rema (Bernard Ramm) *Principi tumačenja Biblije*⁹², str. 64:

„Po Keirkegaardu [Kierkegaardu] je gramatičko, leksičko i istorijsko proučavanje Biblije potrebno, ali samo priprema za istinsko čitanje Biblije. Da bi neko čitao Bibliju kao Božju reč, čovek je morao čitati sa srcem u ustima, mora da se popne na vrhove prstiju u iščekivanju, iskrenim očekivanjem u razgovoru sa Bogom. Čitati Bibliju bez razmišljanja i lakomisleno ili akademski ili profesionalno ne znači čitati Bibliju kao Božju reč. Samo ako je čovek čita kao ljubavno pismo, on ga čita kao Božju reč.”

- (c) Rouli (H. H. Rowley) piše na 19. stranci knjige *The Relevance of the Bible*⁹³:

„Nijedno razumevanje Biblije koje je samo umno, koliko god da je potpuno, ne može da usvoji sva njena blaga. Umno razumevanje nije za prezir, jer je ključno za potpuno razumevanje, ali ono treba da vodi duhovnom razumevanju duhovnih blaga ove knjige. Tek to je potpuno razumevanje Biblije. Za duhovno razumevanje je potrebno više od umne usredsređenosti. O duhovnim pitanjima se rasuđuje duhovno i svakom proučavaocu Biblije je potreban stav duhovne prijemčivosti, žudnja da nađe Boga kako bi mogao da mu se preda. Jedino tako može da prevaziđe naučno istraživanje i pristupi bogatijem nasleđu ove najveće od svih knjiga.”

VI. Metodi tumačenja u ovom komentaru

Predviđeno je da vam ovaj *komentar s vodičem za proučavanje* pomogne na sledeći način:

- (1) Svaka biblijska knjiga ima uvodni istorijski pregled. Pročitajte taj deo štiva kad završite Treći krug čitanja.
- (2) Na početku svakog poglavlja pronaći ćete uvid iz konteksta. To će vam pomoći da uočite strukturu tog dela knjige.
- (3) Na početku svakog poglavlja ili većeg dela knjige navedena je podela na pasuse s podnaslovima iz nekoliko savremenih engleskih prevoda:
  - (a) *New American Standard Bible*⁹⁴ (NASB), ažuriran 1995. godine
  - (b) *New King James Version*⁹⁵ (NKJV)
  - (c) *New Revised Standard Version*⁹⁶ (NRSV)
  - (d) *Today's English Version*⁹⁷ (TEV)
  - (e) *Jerusalem Bible*⁹⁸ (JB).

Podela na pasuse nije bogonadahnuta i zato treba da je otkrijemo iz konteksta. Poređenjem nekoliko savremenih prevoda koji koriste različite pristupe prevođenju i različita teološka stanovišta možemo da analiziramo sutukturu misli bogonadahnutog pisca. Svaki pasus sadrži jednu glavnu istinu, takozvanu „tematsku rečenicu” ili

92 Izdavač: Baptistička teološka škola, Novi Sad, 1977. Izvornik: *Protestant Biblical Interpretation*, str. 75

93 Značaj Biblije, prim. prev.

94 Nova američka standardna Biblija, prim. prev.

95 Nova verzija kralja Džejmsa, prim. prev.

96 Nova ispravljena standardna verzija, prim. prev.

97 Savremena engleska verzija, prim. prev.

98 Jerusalimska Biblija, prim. prev.

„središnju ideju teksta”. Ova objedinjujuća misao je ključ za ispravno istorijsko i gramatičko tumačenje. Nikada ne bi trebalo da tumačimo tekst koji je manji od jednog pasusa, niti da iz njega propovedamo ili poučavamo! Ne zaboravite ni da je svaki pasus povezan s pasusima koji ga okružuju. Zato je veoma važno sastaviti pregled cele knjige do nivoa pasusa. Tako ćemo moći da pratimo logički razvoj teme onako kako ga je sastavio bogonadahnuti biblijski pisac.

- (4) Beleške u ovom komentaru pristupaju tumačenju stih po stih, što nas primorava da pratimo misao bogonadahnutog pisca. Beleške sadrže podatke iz nekoliko oblasti:
  - (a) Književni kontekst
  - (b) Uvidi iz istorije i kulture
  - (c) Podaci o gramatici
  - (d) Proučavanje pojedinih reči
  - (e) Odgovarajući uporedni odlomci
- (5) Na nekim mestima u ovom komentaru tekst engleskog prevoda *New American Standard Bible*⁹⁹ (ažuriran 1995. godine), dopunjen je tekstom nekih drugih savremenih engleskih prevoda:
  - (a) *New King James Version*¹⁰⁰ (NKJV), koji sledi rukopise poznate pod imenom *Textus Receptus*.
  - (b) *New Revised Standard Version*¹⁰¹ (NRSV), što je revizija prevoda *Revised Standard Version*¹⁰² koji je izvršio savez *National Council of Churches*¹⁰³ po načelu „reč za reč”.
  - (c) *Today's English Version*¹⁰⁴ (TEV), što je prevod po načelu „dinamičkog ekvivalenta”, društva *American Bible Society*¹⁰⁵.
  - (d) *New Jerusalem Bible*¹⁰⁶ (NJB), engleski prevod Biblije zasnovan na rimokatoličkom francuskom prevodu po načelu „dinamičkog ekvivalenta”.
- (6) Poređenje savremenih prevoda može da pomogne onima koji ne znaju grčki i hebrejski da uoče probleme u tekstu:
  - (a) Razlike među rukopisima
  - (b) Druga moguća značenja reči
  - (c) Gramatički teške tekstove i konstrukcije
  - (d) Dvosmislene tekstoveIako savremeni prevodi ne mogu da reše ove probleme, oni pomažu da ih prepoznamo kao mesta koja zahtevaju dublje i detaljnije proučavanje.
- (7) Na kraju svakog poglavlja nalaze se odgovarajuća pitanja za razmatranje koja se tiču najvažnijih problema u tumačenju tog poglavlja.

---

99 Nova američka standardna Biblija, prim. prev.

100 Nova verzija kralja Džejmisa, prim. prev.

101 Nova ispravljena standardna verzija, prim. prev.

102 Ispravljena standardna verzija, prim. prev.

103 Nacionalni savez crkava, prim. prev.

104 Savremena engleska verzija, prim. prev.

105 Američko biblijsko društvo, prim. prev.

106 Nova jerusalimska Biblija, prim. prev.

UVOD U POSTANJE 11:24–13:18

- A. U ovom delu Postanja, izveštajem o Avraamu, počinje potpuniji izveštaj o Pomazanikovoj lozi.
- B. Knjiga postanja i njenih pedeset poglavlja nisu prevashodno zainteresovani za stvaranje, nego za otkupljenje naroda s kojim je Bog u savezu. Bog poziva jednog da bi pozvao sve – to je srž ove knjige.
- C. Vidimo i Avramove slabosti i njegovu vernost. Milostivi Bog koji bira izabrao ga je za svoje ciljeve vezane za otkupljenje.
- D. Bog je izabrao Avraama da bi izabrao svet (vidite: Postanje 12:3c, Izlazak 19:4-6, Druga Petrova 2:5,9; Otkrivenje 1:6). Bog želi da svi ljudi, koji su stvoreni na njegovu sliku, budu otkupljeni (vidite: Postanje 3:15, Jezekilj 18:23,32, Prva Timoteju 2:4, Druga Petrova 3:9).
- E. U *Talmudu* je prepoznato sedam blagoslova Božijeg poziva Avraamu:
  1. Avram će biti otac velikog naroda
  2. Biće blagosloven za svog života
  3. Ime će mu biti poznato
  4. On će biti blagoslov drugima
  5. Oni koji ga budu poštovali biće blagosloveni
  6. Oni koji ga odbace biće prokleti
  7. On će uticati na ceo svet

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

POSTANJE 11:24-25 (SSP)

²⁴Kada je Nahor imao 29 godina, rodio mu se Tara. ²⁵Posle Tarinog rođenja, Nahor je živeo još 119 godina i imao još sinova i kćeri.

11:24 „Tara” Ovo ime možda znači „zadržavati se”, „odlagati” ili „seliti se” (*BDB* 1076). Iz Isusa Navina 24:2 je jasno da su on i njegova porodica bili mnogobošci. Imena članova njegove porodice ukazuju na to da su slavili mesec kao boginju po imenu *Sin* (ili *Zin*). Nju su slavili u Uru, Temi i Haranu. Ipak, u Postanju 31:53 se vidi da je Tara znao za Jahvea.

POSTANJE 11:26 (SSP)

²⁶Nakon što je Tara napunio 70 godina, rodili su mu se Avram, Nahor i Haran.

11:26 „Avram, Nahor i Haran” Moguće je da su poređani po važnosti, a ne po godinama. Ime Avram može da znači (1) „uzvišeni otac”, (2) „onaj koji uzvisuje oca”, ili (3) „Višnji je moj otac” (*BDB* 4). Ime Nahor znači „dahtanje” ili je možda asirsko ime nekog mesta (*BDB* 637), a Haran znači „planinar” (*BDB* 248).

POSTANJE 11:27-30 (SSP)

²⁷Ovo je povest o Tari: Tari su se rodili Avram, Nahor i Haran. Haranu se rodio Lot. ²⁸Haran je umro za života svoga oca [u prisustvu svoga oca Tare, NASB], u Uru Haldejskom, u zemlji gde je rođen. ²⁹I Avram i Nahor se oženiše. Avramova žena zvala se Saraja, a Nahorova Milka kći Haranova. Haran je bio Milkin i Jiskin otac. ³⁰A Saraja nije imala dece, jer je bila nerotkinja.

11:27 Vidite beleške kod Postanja 25:12,19; 36:1,9; 37:2.

11:28 „Haran je umro [u prisustvu svoga oca Tare, NASB]” Ovo je hebrejski idiom koji znači da je Haran umro pre svoga oca.

▣ „u Uru Haldejskom” Haldejska kultura se razvila (tj. izgrađena je na jakim tekovinama sumerske kulture) i cvetala nakon Avramovog vremena (*BDB* 505).

11:29 „Jiska” I ova osoba (*BDB* 414) i razlog za njeno spominjanje u ovom stihu su nepoznati. Rabini (a tako i Josif Flavije, Jeronim i Avgustin) kažu da je u pitanju Saraja, ali u tekstu stoji da su imale drugog oca.

11:30 „Saraja ... je bila nerotkinja” To što Saraja, Rahela i Reveka nisu mogle da imaju decu (*BDB* 785) bio je jedan od načina na koje je Bog pokazivao svoju silu i svoje upravljanje ljudskom istorijom i porodičnom istorijom. Ljudska seksualnost nije ključ opstanka Pomazanikove loze.

Ovaj isti teološki činilac vidi se i u Izraelovoj istoriji, po tome što prvorodeni nije bio u Pomazanikovoj lozi. U ondašnjoj kulturi je prvorodeni sin bio vođa bratstva, ali u Jahveovom narodu ne. Tamo je to bio Božiji izbor!

POSTANJE 11:31-32 (SSP)

³¹Tara uze svog sina Avrama, svog unuka Lota sina Haranovog i svoju snahu Saraju, ženu svog sina Avrama, i s njima se iz Ura Haldejskog zaputi u zemlju Hanaan. Ali kada su stigli do Harana, nastaniše se tamo. ³²Tara je živio 205 godina i umro je u Haranu.

11:31 „i s njima se ... zaputi” Mnogo se raspravlja o tome da li je Tara poveo svoju porodicu ili je to učinio Avram. Neki smatraju da je Bog prvo pozvao Taru, ali da se ovaj vratio u idolopoklonstvo. Meni se čini da je čitav ovaj odeljak knjige usredređen na Avraama, a ne na Taru. Napustivši Ur, Avram nije ostavio samo svoju širu porodicu, nego i njihova narodna božanstva. Ostavio je udoban, sređen život da bi išao za novim bogom, koji mu je govorio na prilično uvijen način.

11:32 „Tara je živio 205 godina” Kad saberemo Postanje 11:26 i Postanje 12:4, dobijamo 145 godina. Kad to oduzmemo od 205, postaje jasno da je Tara živio još 60 godina nakon što je Avraam otišao iz Harana. Izgleda da je to u suprotnosti sa Stefanovom propovedi iz Dela 7:4. Nekoliko stavki Stefanovog istorijskog osvrtu je u suprotnosti s našim savremenim shvatanjem istorije. Moguće je da je on koristio rabinske metode tumačenja. Drugi stručnjaci smatraju da je Avram, iako je u Postanju 11:26 prvi na spisku, ipak rođen mnogo kasnije i da su Stefanovi podaci tačni.

POSTANJE 12

PODELA NA PASUSE U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA *

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (PRATI MT)
Avram putuje u Egipat	Obećanje Avramu	Bog poziva Avrama	Bog poziva Avrama	Pozivanje Avrama
12:1-3	12:1-3	12:1-3	12:1-2	12:1-3
(1-3)	(1-3)		(1-2)	(1-3)
			(3)	
12:4-9	12:4-9	12:4-9	12:4-5a	12:4-5
			12:5b-9	
				12:6-9
	Avram u Egiptu	Sara u opasnosti	Avram u Egiptu	Avram u Egiptu
12:10-16	12:10-13	12:10-16	12:10-16	12:10-20
	12:14-20			
12:17-20		12:17-13:1	12:17-20	

TREĆI KRUG ČITANJA (vidite str. xxiv-xxv)

PRATITE NAMERU BOGONADAHNUTOG PISCA NA NIVOU PASUSA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste sami odgovorni za svoje tumačenje Svetog pisma. Svi treba da hodamo u svetlu koje imamo. Vi, Sveto pismo i Sveti Duh ste najvažniji u postupku tumačenja Svetog pisma i tumačenje ne smete prepustiti piscima komentara.

Pročitajte celo poglavlje odjednom. Prepoznajte njegove teme. Uporedite svoju podelu po temama s podelama u pet prevoda u tabeli koja je iznad. Podela na pasuse nije bogonadahnuta, ali je ključ za praćenje piščeve namere, a to je srž tumačenja. Svaki pasus ima samo jednu jedinu temu.

1. Prvi pasus

2. Drugi pasus

---

* Iako nije bogonadahnuta, podela na pasuse je ključ za shvatanje i praćenje piščeve namere. Svi savremeni prevodi su podelili tekst na pasuse i saželi njihov sadržaj u podnaslovima. Svaki pasus ima jednu glavnu temu, istinu ili misao. Svaka verzija prevoda izražava tu temu na sebi svojstven način. Dok čitate tekst, razmislite koji prevod odgovara vašoj tematskoj podeli po obuhvaćenim stihovima.

Svako poglavlje treba prvo da pročitate iz Svetog pisma i onda da pokušate da prepoznate njegove teme (pasuse). Zatim uporedite svoju podelu s podelama u savremenim prevodima. Bibliju možemo stvarno da razumemo tek kad shvatimo nameru pisca isprativši njegovu logiku i način izlaganja. Samo biblijski pisac je bogonadahnut, a čitaoci nemaju pravo da menjaju i preinačuju njegovu poruku. Ipak, čitaoci Svetog pisma imaju odgovornost da tu bogonadahnutu istinu primene u razdoblju u kom žive i u svom životu.

Svi tehnički izrazi i skraćenice detaljno su objašnjeni u člancima *Hebrejski glagolski oblici*, *Tekstualni kriticizam* (vidite Dodatak 2 u komentaru na Evanđelje po Marku na vebsajtu www.freebiblecommentary.org), i *Pojmovnik* (vidite na istoj internet adresi u komentaru na Evanđelje po Luki).

3. Treći pasus

4. Itd.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

POSTANJE 12:1-3 (SSP¹⁰⁷)

¹GOSPOD reče Avramu: [A GOSPOD beše rekao Avraamu, KJV]

»Otidi iz svoje zemlje,
od svoje rodbine
i iz doma svoga oca
i idi u zemlju koju ću ti pokazati.

²»Učiniću od tebe velik narod
i blagosloviti te.

Ime ću ti učiniti velikim,
a i ti sâm bićeš blagoslov.

³Blagosiljaću one koji tebe blagosiljaju,
a proklinjaću one koji tebe proklinju.
Preko tebe će biti blagosloveni
svi narodi na zemlji.«

12:1-3 Često je teško razlikovati hebrejsku poeziju i takozvanu „uzvišenu” prozu. Zapazite kako engleski prevodi shvataju književnu vrstu u različitim stihovima.

	<i>NASB/NKJV</i>	<i>JPSOA</i>	<i>NRSV</i>	<i>TEV/NJB/REB/NIV</i>
Poezija	1b-3	1		3
Proza	1a	2-3	1-3	2

Naravno, u izvornom tekstu nema nikakvih oznaka, u pitanju su samo mišljenja različitih prevodilačkih odbora.

Ovi stihovi su u narednih nekoliko poglavlja ponovljeni s manjim promjenama i objašnjenjima, ali ovaj odlomak beleži Božije prvobitno veliko obećanje koje je Pavle upotrebio u Rimljanima 4 (tj. Postanje 15:6). Jahve će delovati kroz Avrama i kroz njegovo i svoje potomstvo da bi se objavio celom svetu. Savez (vidite Posebnu temu kod Postanja 13:15) postaje ključni pojam Svetog pisma. Njegov začetnik je svevladajući Bog i taj savez se tiče njegovog nauma, ali Bog je odredio da ljudi moraju prikladno i stalno da mu se odazivaju.

12:1 „A” Reči „A” i „beše” su u ovaj stih dodali prevodioci koji veruju da se ovi stihovi odnose na Božiji prethodni poziv u Uru (vidite: Postanje 15:7; Nemija 9:7; Dela 7:2).

▣ **„GOSPOD”** Ova reč se odnosi na ime Jahve, Božije zavetno ime (vidite: Izlazak 3:14). Zapazite da se ovaj poziv zasniva na Božijoj milostivoj ponudi, a ne na Avraamovoj vrednosti (vidite: Postanje 12:10 i dalje). Pokretač je uvek sam Bog (vidite: Jovan 6:44,65; Efescima 2:8-9).

107 Ukoliko nije drugačije naznačeno, svi biblijski tekstovi preuzeti su iz: „Biblija: Savremeni srpski prevod” © 2015 Bible League International. Preuzeto s odobrenjem. (prim. prev.)

POSEBNA TEMA – BOŽIJA IMENA

▣ „**GOSPOD reče**” Ovo najverovatnije podrazumeva nekakvu usmenu komunikaciju, a ne otkrivenje putem sna ili viđenja, mada i to treba ostaviti kao mogućnost. Stih 7 nagoveštava da je u pitanju bila fizička pojava, slično kao u Postanju 3:8-12; 4:9-15; 6:13-22; 8:15-19; 9:1-7,8-17.

▣ „**Avram**” Za moguća značenja ovog imena vidite beleške kod Postanja 11:26.

Avram nije predstavljen kao neka posebna osoba. Njegova porodica je bila mnogobožačka, verovatno se klanjala mesecu kao bogu ili boginji. U stvari, Avraam je bio neposlušan u sledećem:

1. nije ostavio svoju porodicu
2. otišao je iz Hanaana u Egipat
3. nagovorio je svoju ženu da laže da bi ga spasla (dvaput)
4. lagao je faraonu i Avimelehu da bi spasao svoj život

Njegova vera je zasijala tek u Postanju 22:15-18, iako je bila spomenuta već u Postanju 15:6.

▣ „**Otidi iz svoje zemlje**” Ovaj GLAGOL (*BDB 229, KB 246, IMPERATIV kala*) znači „ići”. U jednoj napomeni u engleskom prevodu *NASB* se tvrdi da ovaj glagol nosi značenje „ići sam”. Pretpostavlja se da se odnosi na sva tri dela rečenice, na Postanje 12:1b, 1c i 1d. Na koju zemlju se to odnosi, na Ur ili na Haran? Zapazite da u 11:31 piše da je Tara krenuo iz Ura u Hanaan, ali se nastanio u Haranu. I Ur i Haran su bili središta poklonstva mesecu. Možda su i Tara i njegova porodica, sudeći po pretpostavljenim značenjima njihovih imena (ali značenje njihovog porodičnog imena je nesigurno), bili među onima koji su se klanjali mesecu kao bogu ili boginji po imenu *Sin* ili *Nana* (vidite: Isus Navin 24:2). Zato je on bio spreman da ide.

Avram bi se napuštanjem porodice i domovine javno izjasnio da za sobom ostavlja sva prava na nasledstvo. Ovo odvajanje od porodice je možda značilo i odvajanje od porodičnih bogova. Zato je Bog zabranio da ga Tara i Lot prate i zato je to što su ga pratili toliko iznenađujuće. Da li je to bio čin neposlušnosti Jahveovom pozivu ili način da se ispune porodična očekivanja (tj. staranje za roditelje)? Kao i obično, ova književna vrsta, istorijska naracija (vidite nekoliko odgovarajućih članaka u uvodu ili dodatku), ne odgovara izričito na ovakva pitanja. Moramo sagledati celu priču i sami je zaokružiti u celinu.

▣ „**od svoje rodbine**” Jahveov poziv je bio uslovljen Avramovim odazivom. Avram nije odmah ispunio svoj deo (idi od svoje rodbine i iz doma svoga oca). Poslušnost je od ključne važnosti (vidite: Postanje 18:19; 22:18).

▣ „**i iz doma svoga oca**” U Delima 7:4 piše da je Tara umro u Haranu pre nego što je Avram otišao, ali kad uporedimo Postanje 11:26 i 12:4 s Postanjem 11:32, onda se čini da je Tara nakon Avramovog odlaska živio još šezdeset godina. Možda je ključ u Postanju 11:26. Avram je na spisku dece naveden prvi, ali možda ne zbog svoje starosti, nego zbog svog značaja. Izgleda da su Avramove porodične dužnosti koje su bile očekivane u onoj kulturi bile za njega najveća prepreka da se odazove Božijem pozivu.

▣ „**i idi u zemlju koju ću ti pokazati**” Iz Postanja 11:31 znamo da je u pitanju zemlja Hanaan. Hanaan je bio obećan:

1. Avramu – Postanje 12:1; 15:18-21
2. Isaaku – Postanje 26:3-5
3. Jakovu – Postanje 28:13-15; 35:9-12
4. Izraelcima – Postanje 15:16; Izlazak 6:4,8; Ponovljeni zakoni 4:38,40; 5:31; 19:10; 20:16; 21:23; Isus Navin 1:2,3,6,11,13,15; 2:9,24; 18:3; 21:43; 24:13

Avramova vera je opisana u Jevrejima 11:8. To obećanje o posebnoj domovini postaće žiža Starog zaveta (jer Izraelci su dobili zemlju od Jahvea).

12:2 „Učiniću od tebe velik narod” Reč za narod (*BDB* 156) podrazumeva i domovinu i mnoge potomke (npr. 22:17). Možda čak označava i novi narod, koji nije spomenut u Postanju 10.

Stih 2 sadži tri KOHORTATIVA u iskazima o Jahveovim obećanim delima:

1. „Učiniću od tebe velik narod” – *BDB* 793, *KB* 889, IMPERFEKAT *kala* upotrebljen u smislu KOHORTATIVA
2. „i blagosloviti te” – *BDB* 138, *KB* 159 IMPERFEKAT *piela* upotrebljen u smislu KOHORTATIVA
3. „Ime ću ti učiniti velikim” – *BDB* 152, *KB* 178, KOHORTATIV *piela*

Ovo obećanje „semena” (tj. potomstva) pretvoriće se u nadu koja je usredsređena na jedno određeno „seme”, to jest potomka – Pomazanika koji će sve narode dovesti Jahveu. Avram je samo jedan čin u velikoj drami otkupljenja!

Teološki je značajno što je prvobitna tvorevina bila blagoslovena za rast (vidite: Postanje 1:28; 9:1,7), ali greh je uticao na Jahveovu želju. Sada Bog počinje iznova, ali s jednim čovekom, s jednom porodicom, s jednim narodom, a kasnije će se to razviti u narod otkupljen iz svih naroda (preokret Vavilonske kule – i oni su sebi hteli da steknu „ime”, Postanje 11:4). Ovaj odlomak je istovremeno i obećanje blagoslova i uslovljeno obećanje. Ipak, naglasak je na nezasluženom Jahveovom blagoslovu (činu milosti, 15:7-21; 28:13-15). Ovaj blagoslov i obećanje su uslovljeni (vidite: Postanje 12:1) poslušnošću (čiji najveći primer je Postanje 22) i, na osnovu Postanja 15:5-6, vera. To je postalo ustaljeni obrazac za odnos prema Bogu (vidite: Rimljanima 4, Galaćanima 3).

▣ **„Ime ću ti učiniti velikim”** Rabini smatraju da to znači da će se ljudi blagosiljati izgovaranjem njegovog imena, što podrazumeva da će svi ljudi znati za njega i da će ga poštovati.

▣ **„a i ti sâm bićeš blagoslov”** Ovo je IMPERATIV *kala* među nekoliko KOHORTATIVA. „Biti blagoslov” podrazumeva da će Avram morati nešto da preduzme. Jahveov blagoslov će omogućiti Avramu da bude blagoslov, a na osnovu Postanja 12:3 vidimo da će to omogućiti blagoslov za ceo svet.

12:3 „Blagosiljaću one koji tebe blagosiljaju” Jahveov blagoslov će doći kroz Avramov blagoslov. Jahve je odlučio da deluje, ali na tačno određene načine. Glagoli u Postanju 12:3 tvore sledeći obrazac:

1. Jahve blagosilja – *BDB* 138, *KB* 159, KOHORTATIV *piela*
2. one koji blagosiljaju Avrama – *BDB* 138, *KB* 159, PARTICIP *piela*
3. a one koji proklinju Avrama – *BDB* 886, *KB* 1103, PARTICIP *piela*
4. Jahve proklinje – *BDB* 886, *KB* 1103, IMPERFEKAT *kala* upotrebljen u smislu KOHORTATIVA

▣ **„a proklinjaću one koji tebe proklinju”** Postoje dve hebrejske reči za prokletstvo. Prva znači „rđavo govoriti o” (*BDB* 886, *KB* 1103, vidite: Postanje 8:21; 16:4,5; Izlazak 21:17; 22:28; Levitska 19:14; 20:9 [dva puta]; 24:11,14,15,23; Ponovljeni zakoni 23:4), a druga reč je prokletstvo u smislu Božije kazne (*BDB* 76, *KB* 91, vidite: Postanje 3:14,17; 4:11; 5:29; 9:25; 27:29 [dva puta]; 49:7; Izlazak 22:28; Brojevi 5:18,19,22,24 [dva puta],27; 22:6 [dva puta],12; 23:7; 24:9 [dva puta]; Ponovljeni zakoni 27:15-26; 28:16-19). Oni koji o Avramu govore zlo sami sebe odvajaju od Jahvea i u tome je prokletstvo. Jahve se objavljuje prvenstveno kroz Avrama i njegovu porodicu (zapazite Melhisedeka, Jova i Jitra).

NASB, NKJV,

NRSV, Pešita

NRSV u napomeni,

JPSOA

TEV

TEV u napomeni

NJB

LXX

REB

REB u napomeni

„Preko tebe će biti blagosloveni svi narodi na zemlji”

„Sve porodice na zemlji će se blagosloviti tobom”

„Kroz tebe ću blagosloviti sve narode”

„Svi narodi će me moliti da ih blagoslovim kao što sam blagoslovio tebe”

„i sva bratstva na zemlji će se blagosloviti tobom”

„i u tebi će biti blagoslovena sva plemena na zemlji”

„Svi narodi na zemlji će želeći da budu blagosloveni kao što si ti blagosloven”

„Svi narodi na zemlji će biti blagosloveni zbog tebe”

PERFEKAT *nifala* (BDB 138, KB 159) je obično PASIVAN (LXX, NASB, „će biti blagosloveni”, vidite: Postanje 18:18; 28:14), ali u Postanju 22:18 i 26:4 je upotrebljen PERFEKAT *hitpaela*, koji je POVRATNI (”se blagosloviti”). Moguće je i da *hitpael* označava trajnu radnju. Veoma je značajno što je Bog u svoje obećanje Avramu uključio sve narode, pogotovo u svetlu sveopšte pobune iz Postanja 11. Bog je izabrao Avrama da bi izabrao sve ljude stvorene na Božiju sliku (vidite: Psalam 22:27; 66:4; 86:9; Isaija 66:23; 49:6; Dela 3:25; Galaćanima 3:8)! Pogledajte i beleške kod Postanja 22:18.

Ovo je zaista važan odlomak. U njemu se jasno vidi Božiji cilj da upotrebi Avrama da bi dosegao ceo svet. Opštevažeće obećanje iz Postanja 3:15 se ispunjava uprkos svesnoj pobuni Nojevih potomaka (u Postanju 11). Ovo se ne odnosi samo na one koji budu blagonakloni prema Avramu, nego i na one koji budu blagonakloni prema Avramovom potomku (tj. Pomazaniku, vidite: Galaćanima 3:16). Jahve je imao sveopšti cilj kad je izabrao jednog čoveka od koga će poteći predskazano otkupljenje kroz onog posebnog Izabranika, jednog od njegovih potomaka. Kad sve sagledamo, ovo nije tekst od stavu prema Jevrejima, nego o odazivu verom na poziv jevrejskog obećanog Izabranika.

POSEBNA TEMA – JAHVEOV VEČNI NAUM O OTKUPLJENJU

POSEBNA TEMA – POMAZANIK (iz Danila 9:26)

POSTANJE 12:4-9 (SSP)

⁴I Avram otide, kao što mu je GOSPOD rekao, a s njim otide i Lot. Avram je imao sedamdeset pet godina kada je krenuo iz Harana. ⁵Sa sobom uze svoju ženu Saraju, svoga bratanca Lota, svu imovinu koju su stekli i svu čeljad koju su imali [stekli, NASB] u Haranu, pa se zaputiše u zemlju Hanaan i stigoše u nju.

⁶Avram prođe zemljom sve do mesta Sihema, do velikog drveta [hrasta, NASB] Morea. U to vreme su u toj zemlji bili Hanaanci.

⁷GOSPOD se pokaza Avramu, pa mu reče: »Ovu zemlju ću dati tvom potomstvu.«

Tamo Avram podiže žrtvenik GOSPODU, koji mu se pokazao. ⁸Odande ode u brda istočno od Betela, gde razape svoj šator. Betel mu je bio na zapadu, a Aj na istoku. Tamo Avram podiže žrtvenik GOSPODU i pokloni se GOSPODU [doslovno: prizva Jahveovo ime (napomena iz SSP-a, prim. prev)]. ⁹Potom je, od mesta do mesta, putovao prema Negevu.

12:4 „I Avram otide” Josif Flavije (*Jevrejske starine* 1.8.1) kaže da je Avram otišao jer je njegova porodica odbila ovu novu jednobožačku poruku koja mu je bila otkrivena, pošto je ta poruka bila jedinstvena na Starom bliskom istoku.

▣ **„a s njim otide i Lot”** Josif Flavije (*Jevrejske starine* 1.8.1) kaže da je Avram usvojio Lota jer nije imao dece. To je možda još jedan primer Avramovih pokušaja da pomogne Bogu oko obećanja o potomstvu (vidite: Postanje 16). Izgleda da je to što je poveo Lota (a isto tako i svoga oca Taru, vidite: Postanje 11:31) bio prekršaj Jahveovih naloga iz Postanja 12:1c.

▣ **„Avram je imao sedamdeset pet godina”** Ljudi koji se spominju u prvim poglavljima Postanja (Postanje 4–9) imali su veoma dug životni vek, ali nismo sigurni zašto:

1. Greh još nije bio iskvario zemlju
2. Drugačije su brojali godine
3. Književna simbolika (slično sumerskim pretpotopnim carevima)

Bez obzira na razlog, Avram je još bio „mlad” čovek.

Kad ovaj stih uporedimo s Delima 7:4 i Postanjem 11:32, čini se da postoji odstupanje od šezdeset godina. Ipak, Avram verovatno nije naveden kao prvi sin zbog svog uzrasta, nego zbog toga što je bio poznat (vidite: *Hard Sayings of the Bible*¹⁰⁸, str. 49). Savremeni tumači se prema drevnom hebrejskom tekstu i kulturi često ophode kao da su naši. Njihovo shvatanje „tačne” istorije nije isto kao naše. Nijedno od ovih shvatanja nije bolje od drugog, ona su samo različita.

▣ **„Haran”** U Postanju 11:26 „Haran” (*BDB* 248) je Tarin sin koji je umro u Uru, a ovde je u pitanju grad (*BDB* 357) na severozapadu. Oba ova grada, i Ur i Haran, bili su središta poklonstva mesecu kao bogu ili boginji *Zin*. Haran na sumerskom znači „putevi” (*BDB* 357), što znači da se verovatno nalazio na važnom trgovačkom putu (Niniva, Karhemiš, do Damaska). U Postanju 48:7 Jakov je rekao da je došao iz „Padana” (*BDB* 804), što isto znači „putevi” i možda je drugi naziv za Haran u Aramu ili Siriji (vidite: Ponovljeni zakoni 26:5). Haran je verovatno i „Nahorov grad” (vidite: Postanje 24:10) odakle je Isaakova žena Reveka, Lavanova sestra.

POSEBNA TEMA – KLANJANJE MESECU

12:5 „Avram” Ovo ime (*BDB* 4) znači „uzvišeni otac”, „onaj koji uzvisuje oca” ili „uzvišeni je moj otac”. Vidite beleške kod Postanja 11:26.

▣ **„Saraja”** Nismo sigurni koje je značenje ovog oblika imena Avramove žene (*BDB* 979, *KB* 1354). Novi oblik u Postanju 17:15 znači „plemenita dama” ili „princeza” (*BDB* 979 II, *KB* 1354 II, vidite: Sudije 5:29; Prva o carevima 11:3; Isaija 49:23).

▣ **„svu čeljad koju su imali [stekli, NASB] u Haranu”** Glagol „stekli” znači i „načiniti” (*BDB* 793). Jevrejski misticizam (*kabala*) kaže da je Avram stvarao ljude pomoću čaranja da bi pokazao Božiju silu. Rabini kažu da se ova reč odnosi na obraćenike zbog Avramovog propovedanja, ali kontekst ukazuje na kupljene robove i sluge i njihovu decu.

▣ **„u zemlju Hanaan”** Reč „Hanaan” (*BDB* 488) se prvo odnosila na jednog Hamovog sina (Ham je bio jedan od Nojevih sinova, vidite: Postanje 9:18,22,25,27; 10:15). Deo područja koje su njegovi potomci naselili dobio je njegovo ime. Ta reč je poprimila značenje „ravnice”, nasuprot izrazu za „brda”, što znači da se odnosila na priobalnu ravnicu između Egipta i Sidona koji je bio u Fenikiji. Ali kad su se Filistejci naselili na jugozapadnu obalu, odmah severno od Egipta, ova reč je počela da se odnosi na priobalno područje severno od Filisteje. Kad su Jevreji napali Hanaan u Knjizi Isusa Navina, ta reč se odnosila na zemlju s obe strane reke Jordan. Zemlja Hanaan je imala oko 160 km obale. Na svojom najdužem mestu bila je dugačka oko 290 km, a širina je bila promenjiva, od 30 do 190 km.

---

108 Teški delovi Biblije, prim. prev.

12:6 „Sihem” Ovo ime (*BDB* 1014) znači „ramena lopatica”. Taj grad se nalazio između gore Eval i gore Gerizim. Na tom mestu se dogodilo nekoliko značajnih događaja: (1) zavetni blagoslovi i prokletstva (vidite: Ponovljeni zakoni 11:29-30; Isus Navin 8:30-35); (2) služba obnove saveza (vidite: Isus Navin 24); (3) mesto susreta između Rovoama (Solomonovog sina) i Jarovama (nadglednika radova na severu) nakon Solomonove smrti, što je dovelo do podele na Judu i Izrael (922. godine p.n.e.).

▣ **„do velikog drveta [hrasta, NASB] Morea”** Reč „More” znači „učitelj” (*BDB* 435). Drveće je za semitske narode služilo kao obeležje svetih mesta. Ovo je možda bilo mesto na kom se nalazio neki hanaanski žrtvenik ili proročište (vidite: Postanje 35:4; Ponovljeni zakoni 11:30; Sudije 9:37). Ovo drvo je bilo smrdljika (*BDB* 18, „veliko drvo”) ili možda hrast (vidite *LXX*). Dobar izvor podataka o biljkama i životinjama koje se spominju u Svetom pismu je knjiga *Fauna and Flora of the Bible*¹⁰⁹, izdavač: *UBS*.

▣ **„U to vreme su u toj zemlji bili Hanaanci”** Većina biblijskih komentatora, čak i Ibn Ezra, smatraju da je ovo dodato kasnije, ali to u svetlu Postanja 9 znači da je područje bilo naseljeno Hanaanovim potomcima.

POSEBNA TEMA – STANOVNICI PALESTINE PRE DOLASKA IZRAELACA

12:7 „GOSPOD se pokaza Avramu” Ovo je uobičajeni GLAGOL „videti” (*BDB* 906) upotrebljen na poseban način (tj. da označi fizički vidljivu pojavu Boga, vidite: Postanje 12:7 [dva puta]; 17:1; 18:1; 26:2,24; 35:1,9; 48:3). Jahve je u Postanju 12:1 govorio Avramu, ali ovde se pojavio pred njim! Jahve se često pojavljivao u obliku „anđela GOSPODNJEG”.

POSEBNA TEMA – ANĐEO GOSPODNJI (BDB 521 SPOJENO SA BDB 217)

▣ **„Ovu zemlju ću dati tvom potomstvu”** Ovo je bilo veliko obećanje za Avraamove potomke (doslovno za njegovo „seme”, vidite: Postanje 13:15; 15:18), ali Pavle je jedninu reči „seme” shvatio kao da se odnosi na Pomazanika (vidite: Galaćanima 3:16).

▣ **„Tamo Avram podiže žrtvenik GOSPODU”** Ovakvi žrtvenici su bili način da se obeleže posebni događaji ili ukazanja (vidite: Postanje 8:20; 13:18; 22:9; 26:25; 33:20; 35:7; Izlazak 17:15; 24:4; Isus Navin 8:30; Sudije 6:24; 21:4; Prva o Samuilu 7:17; 14:35; Druga o Samuilu 24:25). Žrtvovanje je bio vidljiv način izražavanja nečijeg osećaja Božijeg prisustva, ljubavi i staranja. Vidljiva žrtva je postajala nevidljiva pretvarajući se u dim i dižući se ka Bogu.

12:8 „Betel” Ova reč znači „Božija kuća” (*BDB* 110). Iz Postanja 28:19 saznajemo da se ovaj grad prvobitno zvao Luz, sve do Jakovljevog vremena. Ovo kasnije ime i poslednja fraza Postanja 12:6 znače da je ovaj izveštaj zabeležen kasnije i da je neko vreme možda postojao u obliku usmenog predanja. I dalje nismo sigurni ko je sastavio starozavetne knjige, kada i kako. Vidite: Stari zavet, tom 1A, odeljak Uvod u Postanje/IV. Pisac/D./1.

▣ **„Aj”** Ova reč znači „gomila kamenja” (*BDB* 743), a označavala je grad ili možda ruševine grada u blizini Betela.

▣ **„prizva Jahveovo ime”** Kad uporedimo ovaj stih i Postanje 4:26 sa Izlaskom 6:7, čini nam se da tu postoji protivrečnost. Ipak, moguće je da je Božije ime prvobitno upotrebljavano bez da su ljudi shvatali

---

109 Životinjski i biljni svet Biblije, prim. prev.

njegov potpuni značaj. Ova fraza podrazumeva vršennje nekakvih bogoslužbenih obreda (vidite: Postanje 4:26; 12:8; 13:4; 21:33; 26:25).

POSEBNA TEMA – „IME” JAHVE (STARI ZAVET)

12:9 „od mesta do mesta, putovao” Doslovno piše „izvlačio šatorske kočice” (*BDB 652, KB 704, IMPERFEKAT kala*). To odražava Avramov nomadski život, kao i reči „razape svoj šator” u Postanju 12:8.

▣ **„Negev”** Ova reč znači „jug” (*BDB 616*, vidite: Postanje 13:1,3). To nije pustinja, nego bezvodan predeo s pašnjacima u određenim delovima godine.

POSTANJE 12:10-16 (SSP)

¹⁰Kada je u zemlji zavladao glad, Avram siđe u Egipat da tamo boravi neko vreme, jer je glad u zemlji bila strašna.

¹¹Pre nego što je ušao u Egipat, on reče svojoj ženi Saraji: »Slušaj, znam da si lepa žena.

¹²Kada te Egipćani vide, reći će: ‚Ovo je njegova žena’, pa će mene ubiti, a tebe će ostaviti u životu. ¹³Zato, molim te, kaži da si mi sestra, da bi zbog tebe lepo postupali sa mnom i poštedeli mi život.«

¹⁴Kada je Avram stigao u Egipat, Egipćani videše da je Saraja veoma lepa žena. ¹⁵A videše je i faraonovi službenici, pa je pohvališe pred faraonom. Tako Saraju dovedoše na faraonov dvor. ¹⁶Faraon je lepo postupao sa Avramom zbog nje, pa Avram steče [pa dade Avramu, *NASB*] ovaca i goveda, magaraca, robova i robinja, magarica i kamila.

12:10 „glad” Doslovno piše „prazan trbuh” (*BDB 944*). Bog je proveravao Avramovu veru, a Avram je izneverio (vidite: Postanje 12:12-13)! Sveto pismo predstavlja ljude sa svim njihovim manama, a Avram nije bio ni po čemu poseban. Jahve je poseban!

12:11 Žene praotaca su bile lepe (vidite: Postanje 12:11; 24:16; 26:7), ali su bile nerotkinje. Jahve je objavio svoju silu, prisustvo i cilj čineći da svaka od njih rodi potomke. Bog je na taj način pokazao da je on upravlja Izraelovom istorijom, a ne ljudski napori ili naumi.

12:12 „pa će mene ubiti” Bog je obećao da će od Avrama učiniti velik narod, a on je ovde pokušavao da se zaštiti na uštrb svoje žene. U 20. poglavlju je ponovo učinio isto, a u 26. poglavlju je i njegov sin postupio na isti način.

POSEBNA TEMA – SATANINI POKUŠAJI DA PREKINE POMAZANIKOVU LOZU U POSTANJU

12:13 „molim te, kaži da si mi sestra” Ovo nam se čini čudnim, ali (1) oni su bili polubrat i polusestra (tj. imali su istog oca, vidite: Postanje 20:12), a iz (2) tablica iz Nuzija saznajemo da je običaj sklapanja braka u okviru iste porodice bio čest u višim slojevima hurijanskog društva, ili (3) je nazivanje žena „sestrom” bilo često (kao u Egiptu i u *Pesmi nad pesmama* 4:9,10,12; 5:1,2).

12:15 „faraon” Ovo zvanje (*BDB 829*) se koristilo za egipatske careve od XVIII dinastije nadalje. Koren egipatske reči znači „velika kuća”.

12:16 „[pa dade Avramu, NASB]” Avramovo bogatstvo nije poteklo od faraona (vidite: Postanje 12:5b).

▣ Iako su ovce, goveda i magarci bili česte domaće životinje i izvor bogatstva u starom svetu (a Avramu je plaćena cena za Saru), kamile su tek kasnije pripitomljavane u velikom broju (krajem drugog milenijuma p.n.e.). Postoje neki arheološki dokazi da su propitomljene kamile postojale u Meopotamiji i ranije tokom drugog milenijuma p.n.e., ali samo za najviše društvene slojeve; vidite: Harison (R. K. Harrison), *Introduction to the Old Testament*¹¹⁰, str. 311).

Zapazite da su u ovom stihu i robovi i sluge nabrojani među imovinom (vidite: Postanje 20:14; 26:14; 30:43; 32:5)!

POSTANJE 12:17-20 (SSP)

¹⁷Ali GOSPOD posla teške bolesti na [udari velikim pošastima, NASB] faraona i njegove ukućane zbog Avramove žene Saraje.

¹⁸Zato faraon pozva Avrama i upita: »Šta si mi to uradio? Zašto mi nisi rekao da ti je ona žena? ¹⁹Zašto si rekao: ‚Ona mi je sestra‘, pa je ja uzeh sebi za ženu? Evo ti sad tvoja žena – uzmi je i idi!«

²⁰Onda faraon izdade naređenja svojim ljudima, i ovi otpremiše Avrama sa njegovom ženom i sa svom njegovom imovinom.

12:17 „[udari velikim pošastima, NASB]” Ove pošasti su očigledno služile za Sarinu zaštitu. Ova reč se u Postanju 20:18 odnosi na „zatvorene utrobe” Avimelehovih žena. GLAGOL „udariti” (BDB 619, KB 668, IMPERFEKAT *piela*) ima isti koren kao reč „pošasti” (BDB 619), što je bio gramatički način naglašavanja.

▣ **„zbog Avramove žene Saraje”** Doslovno „zbog reči Sare”. Raši kaže da je Sara zapovedila nekom anđelu da je štiti. Očigledno je upravo ona objasnila faraonu ovu situaciju (vidite: Postanje 12:18).

12:18 Pošast je očigledno bila vezana za Sarinu fizičku, seksualnu zaštitu. Pitanje je kako je faraon saznao uzrok pošasti:

1. Jahve mu je otkrio uzrok.
2. Preko egipatskih mudraca (vidite: Izlazak 7:11,22; 8:7)?
3. Sara mu je rekla.

Ovo je možda još jedan primer, poput Danila 4 ili mudraca iz Novog zaveta, u kom Bog govori nejevrejima i otkriva im svoje ciljeve.

12:19-20 Od Avrama nije bilo samo zatraženo da ode iz Egipta, nego mu je bilo zapovedeno:

1. „uzmi je” – BDB 542, KB 534, IMPERATIV *kala*
2. „idi” – BDB 229, KB 246, IMPERATIV *kala*
3. „faraon izdade naređenja svojim ljudima” – BDB 845, KB 1010, IMPERFEKAT *piela*
4. „ovi otpremiše Avrama” – BDB 1018, KB 1511, IMPERFEKAT *piela*

PITANJA ZA RAZMATRANJE

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste sami odgovorni za svoje tumačenje Svetog pisma. Svi treba da hodamo u svetlu koje imamo. Vi, Sveto pismo i Sveti Duh ste najvažniji u postupku tumačenja Svetog pisma i tumačenje ne smete prepustiti piscima komentara.

Ova pitanja za razmatranje su data da vam pomognu da razmislite o najvažnijim stavkama ovog dela knjige. Njihov cilj je da vas izazovu na razmišljanje, ali ona nisu sveobuhvatna.

1. Zašto je ovaj savez tako važan? Ko je njime obuhvaćen? Objasnite njegove odredbe.
2. Da li je Avram odmah ispunio svoju stranu? Kako se u ovom poglavlju vidi Božija milost?
3. Da li je Tara već bio mrtav kad je Avram otišao iz Harana?
4. Kako je Bog proveravao Avrama u ovom poglavlju? Da li je Avram prošao proveru?

POSTANJE 13

PODELA NA PASUSE U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (PRATI MT)
Avram i Lot	Avram nasleđuje Hanaan	Avram i Lot	Avram i Lot se razdvajaju	Avram i Lot se razdvajaju
13:1	13:1-4		13:1-4	13:1-4
13:2-7		13:2-7		
	13:5-13		13:5-7	13:5-9
13:8-13		13:8-13	13:8-9	
			13:10-13	13:10-13
			Avram se seli u Hevron	
13:14-18	13:14-18	13:14-18	13:14-18	13:14-17
				13:18

TREĆI KRUG ČITANJA (vidite str. xxiv-xxv)

PRATITE NAMERU BOGONADAHNUTOG PISCA NA NIVOU PASUSA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste sami odgovorni za svoje tumačenje Svetog pisma. Svi treba da hodamo u svetlu koje imamo. Vi, Sveto pismo i Sveti Duh ste najvažniji u postupku tumačenja Svetog pisma i tumačenje ne smete prepustiti piscima komentara.

Pročitajte celo poglavlje odjednom. Prepoznajte njegove teme. Uporedite svoju podelu po temama s podelama u pet prevoda u tabeli koja je iznad. Podela na pasuse nije bogonadahnuta, ali je ključ za praćenje piščeve namere, a to je srž tumačenja. Svaki pasus ima samo jednu jedinu temu.

1. Prvi pasus
2. Drugi pasus
3. Treći pasus
4. Itd.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

POSTANJE 13:1 (SSP)

¹Avram iz Egipta ode gore u Negev sa svojom ženom i svom svojom imovinom, a s njim i Lot.

13:1 Avram se vratio iz Egipta u Negev. Negev označava suve, južne delove Hanaana. Avram je i ranije boravio u tom predelu (vidite: Postanje 12:9), a ponovo će tu boraviti i kasnije, u Postanju 20:1. I Isaak je kasnije boravio na tom području (vidite: Postanje 24:62).

POSTANJE 13:2-7 (SSP)

²Avram je imao veliko bogatstvo u stoci, srebru i zlatu. ³Iz Negeva je od mesta do mesta putovao sve do Betela, do onog mesta između Betela i Aja gde mu je ranije bio šator ⁴i gde je bio podigao žrtvenik. Tamo se Avram pokloni GOSPODU [doslovno: prizva Jahveovo ime (napomena iz SSP-a, prim. prev)].

⁵A i Lot, koji je putovao sa Avramom, imao je sitne i krupne stoke i šatora. ⁶Onaj kraj nije mogao da izdrži obojicu, pošto su imali toliku imovinu da nisu mogli da žive zajedno, ⁷a dolazilo je i do svade između Avramovih i Lotovih pastira. U to vreme su u tom kraju živeli i Hanaanci i Perizani.

13:2 Avram je bio bogat čovek i Postanje beleži dva izvora njegovog bogatstva:

1. Njegovu imovinu iz Ura, Postanje 12:5
2. Ono što je stekao u Egiptu, Postanje 12:16

Na Starom bliskom istoku je postojalo nekoliko načina da se stekne i zadrži bogatstvo:

1. Dragoceni metali
2. Dragulji
3. Odeća
4. Hrana
5. Domaće životinje

13:4 „Avram prizva Jahveovo ime” Ova fraza podrazumeva da je obavljena određena vrsta bogoslužnja, verovatno uz prinošenje životinjske žrtve (vidite: Izlazak 20:24). Prvi put je upotrebljena u Postanju 4:26, ali se ponovo pojavljuje u Postanju 12:8; 13:4; 21:33; 26:25. Vidite Posebnu temu kod Postanja 12:8. Zbog podudarnosti s Prvim letopisima 16:8, Psalmom 105:1, Psalmom 116:17 i Isajjom 12:4, znamo da se prizivanje Božijeg imena sastojalo i od „veličanja” Jahvea ili „zahvaljivanja” Jahveu. Vidite Posebnu temu – „Ime” Jahve.

Ime (BDB 1027) je predstavljalo lično prisustvo Boga s kojim je Avram sklopio savez. Pun značaj ovog imena neće biti poznat sve do Izlaska 3:14. Kao što reč *elohim* predstavlja Boga kao tvorca, tako ime Jahve predstavlja Sitovog i Simovog Boga koji sklapa saveze, koji je ličan, prisutan i koji daje obećanja. Vidite Posebnu temu – Božija imena kod Postanja 12:1.

Avram se vratio do svog prvog žrtvenika u Hanaanu (vidite: Postanje 12:8).

13:6 Zemlja u južnom Hanaanu nije dobijala dovoljno kiše da bi trava mogla da buja i za napasanje svakog stada bila je potrebna velika površina. Obično je od aprila do septembra bilo dovoljno kiše da bi trava rasla, ali od oktobra do marta su stada morala da se presele na pašnjake na većim visinama.

13:7 „Hanaanci i Perizani” Reč „Hanaanci” je zajednička imenica za stanovnike Palestine, a isto važi i za reč „Amorejci”. Neki vide razliku između ova dva naziva na osnovu sledećih podataka: (1) Perizanin može da znači „seljak”, a (2) „Hanaanac” označava stanovnika grada opasanog zidinama. Ovo je jedino mesto gde se samo ova dva naziva koriste da označe stanovnike Palestine. Vidite posebnu temu kod Postanja 12:6. Za naziv „Hanaanci” vidite beleške kod Postanja 12:6. Vidite i Posebnu temu – Stanovnici Palestine pre dolaska Izraelaca.

POSTANJE 13:8-13 (SSP)

⁸Zato Avram reče Lotu: »Hajde da ne bude svađe između mene i tebe, između mojih i tvojih pastira – jer, rođaci [braća, NASB] smo. ⁹Sva zemlja ti je na raspolaganju. [Molim te, NASB] Odvoj se od mene. Ako ti kreneš levo, ja ću desno. Ako ti kreneš desno, ja ću levo.«

¹⁰Lot diže pogled i vide da je sva dolina reke Jordan prema Coaru dobro navodnjena, kao vrt GOSPODNJI ili kao Egipat. Ovo je bilo pre nego što je GOSPOD zatro Sodomu i Gomoru. ¹¹I Lot izabra za sebe svu dolinu reke Jordan, pa se zaputi na istok. Tako se razdvojiše jedan od drugoga: ¹²Avram je živeo u Hanaanu, dok je Lot živeo između gradova u ravnici i razapinjao šatore sve do Sodome. ¹³A ljudi u Sodomi bili su zli i bili su veliki grešnici pred GOSPODOM [prekomerno opaki i grešnici protiv GOSPODA, NASB].

13:8-9 „Hajde da ne bude svađe između mene i tebe” U ovom razgovoru postoji niz gramatičkih elemenata:

1. Hajde da ne bude svađe (*BDB 937*) – *BDB 224, KB 243, JUSIV kala*, Postanje 13:8
2. Molim te, odvoj se od mene – *BDB 825, KB 962, IMPERATIV nifala*, Postanje 13:9
3. Ja ću desno – *BDB 412, KB 415, KOHORTATIV hifila*
4. Ja ću levo – *BDB 970, KB 1332, KOHORTATIV hifila*

Čudno je što je Avram (kao stariji i bogatiji) dozvolio Lotu da bira iako je Jahve rekao da je Hanaan njegov poseban dar Avramu. Jahve je upotrebio Lotovu gramzivost da ga podstakne da izabere istočnu stranu Jordana.

Jahve se ponovo ukazao Avramu tek nakon što je Lot otišao i nakon što je Avram ostao u Hanaanu.

13:8 „[braća, NASB]” Ova reč (*BDB 26*) je ovde upotrebljena u smislu rođaka (vidite: Postanje 14:14,16; 29:12,15).

13:10 „Lot diže pogled i vide” Lot je izabrao gledajući svoju korist. Nije ga odbila izopačenost (vidite: Postanje 13:13) tog mesta.

▣ „Ovo je bilo pre nego što je GOSPOD zatro Sodomu i Gomoru” Ovo je još jedna napomena kasnijeg urednika. Ne znamo ko i kada je zapisao ovaj izveštaj, ali se čini da je to bio jedan od sveštenika koji je služio kao Mojsijev pisar i biograf (koji je zabeležio i njegovu smrt u Ponovljenim zakonima 34 i neke opaske o njemu, poput one u Brojevima 12:3).

▣ „kao vrt GOSPODNJI ili kao Egipat” Raši (jedan srednjevekovni rabin) kaže da je u toj zemlji bilo drveća kao u Edenu i povrća kao u Egiptu. Ironija je u tome što je Eden bio mesto suda, a tako i jordanska dolina!

▣ „Coar” Coar (*BDB 858*) je bio grad u jordanskoj dolini (vidite: Postanje 13:10), odmah južno od Mrtvog mora. Izveštaj o njegovom imenu se nalazi u Postanju 19:20-22, a u pitanju je igra reči koja uključuje reč „mali” (*BDB 859 I*). U pitanju je bila oaza (vidite: Josif Flavije, *Jevrejski rat* 4.8.4).

U ovoj oblasti je bilo nekoliko gradova: (1) Sodoma, (2) Gomora, (3) Adma, (4) Cevoim i (5) Coar (Bela). Imali su zajednički naziv „gradovi u ravnici”. Bog ih je sve uništio osim Coara (vidite: Ponovljeni zakoni 29:23).

13:13 Stanovnici Sodome su negativno opisani na nekoli načina:

1. Zli – *BDB 948*, vidite: Postanje 2:9; 3:22; 6:5; 8:21; 37:33; 38:7
2. Grešnici – *BDB 308*, vidite: Brojevi 16:38; 32:14

3. Protiv GOSPODA
4. Prekomerno opaki

Ipak, u ovom tekstu tačno ne stoji koji su bili njihovi gresi. Izveštaj iz 19. poglavlja nam pruža ograničeni uvid u njihovo zlo.

Reči pod 1 i 2 su *endijada* koja se često prevodi kao „zli grešnici”.

POSTANJE 13:14-18 (SSP)

¹⁴GOSPOD reče Avramu nakon što se Lot odvojio od njega: »Pogledaj [Podigni svoje oči i pogledaj, NASB] sa ovoga mesta na sever i jug, na istok i zapad. ¹⁵Svu zemlju koju vidiš daću tebi i tvome potomstvu doveka. ¹⁶Učiniću da tvoga potomstva bude kao zemljinog praha, pa ako može da se prebroji zemljin prah, i tvoje potomstvo će moći da se prebroji. ¹⁷Idi [ustani, NASB] i prođi zemljom uzduž i popreko, jer ću ti je dati.«

¹⁸Tada Avram preseli svoj šator i ode da živi kod Mamreovog velikog drveća [Mamreovih hrastova, NASB] u Hevronu i tamo podiže žrtvenik GOSPODU.

13:14 „GOSPOD reče Avramu nakon što se Lot odvojio od njega” Možda je ovo bilo ispunjenje uslova iz Postanja 12:1. Avram se selio vođen Božijim otkrivenjem („podigni svoje oči” *BDB* 669, *KB* 724, IMPERATIV *kala*; „pogledaj”, *BDB* 906, *KB* 1157, IMPERATIV *kala*), a Lot sopstvenom korišću (vidite: Postanje 13:10).

13:15 „Svu zemlju koju vidiš ... doveka” Treba da budemo svesni dve činjenice koje su vezane za ovu izjavu: (1) Božiji savez je uvek uslovljen čovekovim odazivom u veri (vidite: Ponovljeni zakoni 11:31-32; 28:36,63-68; 30:19-20), a (2) hebrejska reč „doveka” (*'olam*) mora da se tumači na osnovu svog najbližeg konteksta (vidite: *NIDOTTE*, tom 4, str. 1252-1253). Ona obično ne znači „zauvek” u savremenom engleskom (ili srpskom) smislu reči. Vidite Posebnu temu – Doveka (*'olam*), odmah posle Posebne teme – Savez.

Ovo je vezano za srž pitanja da li današnji Jevreji imaju biblijsko pravo na Palestinu. Ove knjige su ostavile jak utisak na mene:

1. *Israel in Prophecy*¹¹¹, Vilijam Hendriksen (William Hendricksen)
2. *Whose Promised Land? The Continuing Crisis Over Israel and Palestine*¹¹², Kolin Čapman (Colin Chapman)

POSEBNA TEMA – SAVEZ

POSEBNA TEMA – DOVEKA ('OLAM)

13:16 „Učiniću da tvoga potomstva bude kao zemljinog praha” Ovde je ponovo u pitanju metaforično obećanje (vidite: Postanje 15:5; 22:17; 26:4; 28:14; Izlazak 32:13; Brojevi 23:10) o sinu, porodici, plemenu i velikom narodu (Jahve je obećao da će blagosloviti i Jišmaela, vidite: Postanje 16:10; 17:20). Obećanje se neće ispuniti kroz Lota – on je otišao! Avram je poverovao u ovo obećanje (vidite: Postanje 15:6) i Pavle je to upotrebio kao osnovu za opravdanje milošću kroz veru u Rimljanima 4:3 i Galaćanima 3:6.

Avraam je u Postanju primio mnoga obećanja od Jahvea:

1. Zemlja – 12:1-2; 13:14-15; 15:7,18; 17:8
2. Seme/potomstvo – 12:2; 13:16; 15:5,18; 17:2,4-7,16,19; 22:17

¹¹¹ Izrael u proroštvima, prim. prev.

¹¹² Čija obećana zemlja? Neprekidna napetost po pitanju Izraela i Palestine, prim. prev.

3. Savez – 17:7,19,21

4. Da će kroz njega na poseban način biti blagosloveni svi narodi – 12:3; 18:18; 22:18; 26:4; 28:14

Ova obećanja nisu uslovljena. Naglašeno je da se od njega očekuju poslušnost i dela (Postanje 17:1,23; 18:19; 22:16-18; 26:4-5, vidite: *Dictionary of Biblical Imagery*¹¹³, str. 3). Avram nije bio pokretač saveza, ali je morao da se odazove na odgovarajući način!

13:17 Jahve je zapovedio Avramu da pogleda svoj novi dar:

1. „Ustani” ili „idi” – *BDB 877, KB 1086, IMPERATIV kala* (idiomatska upotreba, vidite belešku ispod)

2. „Prođi uzduž i popreko” – *BDB 229, KB 246, IMPERATIV hitpaela* (ovo je možda bio zakonski uslov za posedovanje zemlje)

Knjiga *Handbook on Genesis*¹¹⁴ udruženja *UBS* beleži dobro zapažanje o izrazu „ustani” ili „idi” u slučajevima gde je upotrebljen zajedno s nekom drugom zapovešću:

”Zapovest “ustani” ne znači da je Avram sedeo ili ležao i da mu je onda zapovedeno da hoda. Ova reč u hebrejskom ima retoričku ulogu kad se pojavljuje kao zapovest koju sledi neka druga zapovest – pokazuje da je ta druga zapovest važna i da osoba kojoj je upućena treba odmah da počne da je izvršava. Druge takve primere možete videti u Postanju 19:15; 21:18; 28:2.” (str. 304)

▣ „**jer ću ti je dati**” Vidite beleške kod Postanja 13:15.

13:18 „Mamreovog velikog drveća [Mamreovih hrastova, NASB]” Sveto drveće (*BDB 18*) je tema koja se povremeno ponavlja u ranoj istoriji Izraela (*MNOŽINA* u *MT*, ali *JEDNINA* u *LXX* i *Pešiti*).

1. Veliko drvo More (ili kod Morea) – Postanje 12:6; Ponovljeni zakoni 11:30

2. Veliko drvo Mamre (ili kod Mamrea) – Postanje 13:18; 14:13; 18:1 (vidite: Josif Flavije, *Jevrejske starine* 1.10.4)

3. Veliko drvo kod Sihema – Postanje 35:4; Sudije 9:6

4. Veliko drvo u Caananimu – Isus Navin 19:33; Sudije 4:11

5. Veliko drvo u Ofri – Sudije 6:11,19

6. Veliko drvo Tavor (ili kod Tavora) – Prva o Samuilu 10:3 (tu se ne spominje žrtvenik)

7. Reč *BDB 18* je u Postanju 18:1,4,8 upotrebljena kao istoznačnica reči *BDB 781*. Reč *BDB 781* je upotrebljena kao naziv za posebno drveće u Postanju 2-3 (vidite: Postanje 2:9,16,17; 3:1,2,3,6,8,11,12,17,22,24)

▣ „**Hevron**” U to vreme je bio poznat pod imenom Kirjat-Arba (vidite: Postanje 23:2; 35:27), što pokazuje da je ovaj izveštaj napisan u kasnijem razdoblju, nakon što su mu Izraelci, koji su osvojili to područje, promenili ime.

▣ „**tamo podiže žrtvenik GOSPODU**” Dizanje novog žrtvenika (često ih je podizao na mestima koja su u Hanaanu već služila za bogopoklonstvo) je tema koja se ponavlja tokom Avramovog boravka u Hanaanu (vidite: Postanje 12:7; 13:18; 22:9). Na ovim žrtvenicima su verovatno prinošene životinjske žrtve, koje su postale sastavni deo klanjanja Jahveu.

1. Avelj – 4:4

4. Isaak – 26:25

2. Noje – 8:20

5. Jakov – 33:20; 35:7

3. Avram – 13:18; 15:12-21

6. Jov – Jov 1:5

Životinjske žrtve su se nastavile u Izlasku (vidite: Izlazak 12) i dalje razvile u okviru saveza sklopljenog Mojsijevim posredstvom (Levitska 1-7, Levitska 16).

113 Rečnik slikovitog izražavanja u Svetom pismu, prim. prev.

114 Priručnik za Postanje, prim. prev.

POSTANJE 14

PODELA NA PASUSE U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (PRATI MT)
Rat među carevima	Lot zarobljen i izbavljen	Savezništvo četiri istočna cara	Avram izbavlja Lota	Ratni pohod četiri cara
14:1-12	14:1-4 14:5-12	14:1-12	14:1-7 14:8-12	14:1-12
14:13-16	14:13-16	14:13-16	14:13-16	14:13-16
Božije obećanje Avramu			Melhisedek blagosilja Avrama	Melhisedek
14:17-24	14:17 Avram i Melhisedek 14:18-20	14:17-24	14:17-20	14:17-19 (19)
(19-20)	(19-20)	(19-20)		14:20
	14:21-24		14:21 14:22-24	14:21-24

TREĆI KRUG ČITANJA (vidite str. xxiv-xxv)

PRATITE NAMERU BOGONADAHNUTOG PISCA NA NIVOU PASUSA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste sami odgovorni za svoje tumačenje Svetog pisma. Svi treba da hodamo u svetlu koje imamo. Vi, Sveto pismo i Sveti Duh ste najvažniji u postupku tumačenja Svetog pisma i tumačenje ne smete prepustiti piscima komentara.

Pročitajte celo poglavlje odjednom. Prepoznajte njegove teme. Uporedite svoju podelu po temama s podelama u pet prevoda u tabeli koja je iznad. Podela na pasuse nije bogonadahnut, ali je ključ za praćenje piščeve namere, a to je srž tumačenja. Svaki pasus ima samo jednu jedinu temu.

1. Prvi pasus
2. Drugi pasus
3. Treći pasus
4. Itd.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

POSTANJE 14:1-12 (SSP)

¹U to vreme Amrafel car Šinara, Arioh car Elasara, Kedarlaomer car Elama i Tidal car Gojima ²zaratiše protiv Bere cara Sodome, Birše cara Gomore, Šinava cara Adme, Šemevera cara Cevoima i cara Bele, to jest Coara. ³Svi ovi potonji združiše snage u dolini Sidim, gde je sada Slano more. ⁴Dvanaest godina su služili Kedarlaomeru, ali se trinaeste godine pobuniše. ⁵Četrnaeste godine, Kedarlaomer i carevi s njim u savezu poraziše Refajce u Aštarot-Karnajimu, Zuzejce u Hamu, Emijce u Šave-Kirjatajimu ⁶i Horijce u gorskom kraju Seiru sve do El-Parana blizu pustinje. ⁷Onda se okrenuše i odoše u En Mišpat, to jest Kadeš, pa pokoriše celo područje Amalečana, kao i Amorejce koji su živeli u Hacecon-Tamaru. ⁸Tada car Sodome, car Gomore, car Adme, car Cevoima i car Bele, to jest Coara, izadoše u dolinu Sidim i povedoše boj ⁹s Kedarlaomerom carem Elama, Tidalom carem Gojima, Amrafelom carem Šinara i Ariohom carem Elasara – četiri cara protiv pet. ¹⁰A dolina Sidim bila je puna jama s katranom, pa kada su carevi Sodome i Gomore bežali, upadoše u njih, a ostali pobegoše u brda. ¹¹Četiri cara uzeše sva dobra Sodome i Gomore i svu njihovu hranu, pa odoše. ¹²Pošto je Lot, Avramov bratanac, živeo u Sodomi, zarobiše i njega sa svom njegovom imovinom.

14:1-12 Događaji koji su ovde zabeleženi nepoznati su današnjoj istoriji, kao i imena spomenutih careva, pa o ovim imenima postoje mnoga neslaganja. Moguće je da iste događaje beleži i jedan skup tekstova ispisanih klinastim pismom koji je u vlasništvu Britanskog muzeja i koji se zove „Tekstovi o Kedarlaomeru”, jer u njima se spominju imena koja su slična imenima trojice od četiri cara, ali ni to nije sigurno.

Dakle, šta znamo?

1. Postoje „arheološki dokazi da je u ovo vreme postojala napredna civilizacija (u I fazi srednjeg bronzanog doba) u području istočno od Jordana, u Negevu i u području Sinaja, koja je naglo propala” (ZPEB, tom 1, str. 785). Ovaj rat se uklapa u dokaze kojima trenutno raspolažemo.
2. Vojske su u ovom razdoblju (u drugom milenijumu p.n.e.) prelazile velike razdaljine kako bi pljačkale i uspostavljale svoju vlast.

Evo jednog primera koji jasno pokazuje koliko nejasnoće danas okružuje ove događaje. „Arioh car Elasara” može da se odnosi na sledeće:

1. Na Eri-Akua, cara grada Larse (akadski), koji je u središnjoj Vaviloniji ili Asiriji
2. Na *satrapa* iz Jermenije (Elasar je jermenska reč za Jermeniju)
3. Na Kapadokiju (iz apokrifnog Postanja među svicima s Mrtvog mora)
4. Na grad između Karhemiša i Harana (iz tekstova iz Marija)

Dakle, nejasnoća je ovde očigledna. Ova imena nisu česta ni u jednom pisanom izvoru. Pisanje imena se menja od jezika do jezika. Najbolje je čekati dok se o istoriji tog mesta i razdoblja ne sazna više na osnovu pisanih izvora. Ovi carevi su morali biti Avramovi savremenici i pripadati istom razdoblju (XIX ili XVIII vek p.n.e.). Ipak, ovde odmah želim da naglasim da se ova imena podudaraju sa zemljom, tj. s područjem s kojim su povezana, vidite: Derek Kidner (Derek Kidner), *Genesis*¹¹⁵, str. 30).

1. Amrafel – semitski prizvuk
2. Arioh – hurijanski prizvuk
3. Kedarlaomer – elamski prizvuk
4. Tidal – hetitski prizvuk

---

115 Postanje, prim. prev.

14:2 Nabrojani gradovi (Sodoma, Gomora, Adma, Cevoim i Bela, tj. Coar) nalazili su se u južnoj Aravi, oblasti koja je danas pokrivena južnim delom Mrtvog mora.

▣ „**Bera ... Birša**” U izdanju Svetog pisma *The Jewish Study Bible*¹¹⁶ stoji da su ova dva imena simboli za „zlo” (*BDB* 948) i „opakost” (*BDB* 957, str. 34), a vidite i beleške kod Dereka Kidnera (Derek Kidner), *Genesis*¹¹⁷, str. 130). Za ovo ne postoji podrška u rečniku *BDB*. Možda na taj način žele da potkrepe tvrdnju da ovaj izveštaj nije istorijski. Imena ovih careva nisu poznata istoriji.

14:3 „u dolini Sidim” Ovo mesto se spominje samo u ovom poglavlju (Postanje 14:3,8). Drevni prevodi su to na osnovu najbližeg konteksta (Postanje 14:10) preveli kao da pripada raselini jordanske doline, gde su fosilni proizvodi bili vidljivi na površini. Verovatno je u pitanju oblast koja je sada prekrivena južnim delom Mrtvog mora.

14:4 Ovaj stih nam navodi zašto su se „gradovi u ravnici” pobunili (*BDB* 597, *KB* 632, *PERFEKAT kala*) protiv svojih mesopotamijskih gospodara. Kedarlaomer se zbog toga udružio s nekoliko drugih careva sa područja Plodnog polumeseca da mu pomognu u odmazdi.

14:5-7 Derek Kidner (Derek Kidner) (*Genesis*¹¹⁸, serijal *Tyndale OT Commentaries*¹¹⁹, str. 131) smatra da Postanje 14:5-7, a možda i Postanje 14:1-11, možda potiču iz nekog istorijskog dokumenta (carskog letopisa o vojnim pohodima) koji opisuje poraz „gradova u dolini” i njihovih saveznika iz te oblasti. I ja smatram da postoji ta mogućnost, jer ovo poglavlje je „drugačije” od okolnih poglavlja.

14:5 „Refajce ... Zuzejce ... Emijce” Vidite posebnu temu odmah ispod.

POSEBNA TEMA – NAZIVI ZA VISOKE/MOĆNE RATNIKE ILI GRUPE LJUDI (DIVOVE)

▣ „**Aštarot**” Ova reč (*BDB* 800) je jedno od imena hanaanske boginje povezane s Vaalom.

POSEBNA TEMA – KULT PLODNOSTI NA STAROM BLISKOM ISTOKU

14:6 „Horijce” Vidite Posebnu temu kod Postanja 12:6.

▣ „**El-Paran**” Ovaj prefiks *El* nije opšta imenica „bog”, nego skraćenica za „smrdljiku” (tj. veliko drvo, vidite u *LXX*).

14:7 „En-Mišpat, to jest Kadeš” Reč *en* (*BDB* 745) znači „izvor” i u Starom zavetu se pojavljuje u imenima nekoliko mesta. Reč *mišpat* (*BDB* 1048) znači „presuda”, „pravda” ili „odluka”, što se odnosi na događaje iz Brojeva 13.

Ovo je jedino mesto u Svetom pismu gde se spominje ovo ime. Napomena ga poistovećuje s oazom u severnoj Sinajskoj pustinji koja je čuvena po razdoblju izraelskog lutanja pustinjom (vidite: Brojevi 13:26 i Brojevi 20). Kadeš se spominje i u Postanju 16:14, 20:1 i Brojevima 13:26 i 20:1,14, a kasnije je nazvan Kadeš-Barnea (vidite: Brojevi 32:8). Ovo je očigledno još jedan primer podataka koje je dodao urednik ili pisar (1) ili iz kasnijeg razdoblja (2) ili kao dodatno pojašnjenje postojećeg teksta ili usmenog predanja (vidite: Postanje 14:2,8,17).

116 Jevrejska Biblija za proučavanje, prim. prev.

117 Postanje, prim. prev.

118 Postanje, prim. prev.

119 Starozavetni komentari Tindejl, prim. prev.

▣ „**Amalečani**” Ovaj narod bi mogao spadati među Isavove potomke (vidite: Postanje 36:15-16), a za Izrael su postali simbol zla jer su napali nezaštićeni zadnji kraj povorke Izraelca koji su bili na putu (vidite: Izlazak 17:8-16, Ponovljeni zakoni 25:17-19).

▣ „**Amorejci**” Vidite: Posebna tema – Stanovnici Palestine pre dolaska Izraelaca.

▣ „**Hacecon-Tamar**” Ovo je u Drugim letopisima 20:2 poistovećeno s En-Gedijem, neobičnim izvorom slatke vode na zapadnoj strani Mrtvog mora.

POSTANJE 14:13-16 (SSP)

¹³A jedan koji je umakao, dođe i javi to Avramu Jevrejinu, koji je živio kod velikog drveća Mamre Amorejca, Eškologovog i Anerovog brata. Mamre, Eškol i Aner bili su u savezu s Avramom. ¹⁴Kada je Avram čuo da mu je bratanac zarobljen, okupi svoje uvežbane ljude, robove rođene u njegovom domu, njih tri stotine osamnaest, i krenu u poturu za carevima sve do Dana. ¹⁵Tokom noći Avram rasporedi svoje robove za napad i porazi neprijatelje, goneći ih sve do Hove, severno od Damaska. ¹⁶Tako povrati sva dobra, a vrati i svoga bratanca Lota i njegovu imovinu, zajedno sa ženama i ostalim narodom.

14:13 „Avramu Jevrejinu” Reč „Jevrejin” (*BDB* 720) je mogla nastati od sledećih reči:

1. Od Evera – jednog od Simovih (vidite: Postanje 10:21) i Salinih potomaka (vidite: Postanje 10:24). To ime znači „preko” (vidite u *LXX*) ili „oblast preko” (*BDB* 719). Ako ova reč označava neku grupu naroda (vidite: Postanje 39:14), onda je to još jedan primer reči iz drugog razdoblja koja pokazuje da je kasniji urednik ili pisar osavremenio ovaj tekst.
2. Od reči *Habiru* – to je u drugom milenijumu p.n.e. bilo ime za semitske narode u seobi; akadaska reč za „Jevreje” (rečnik *ABD*, tom 3, str. 6); ova reč znači „izbeglice”.

Ova reč je često korišćena da se Izraelci predstave strancima. Postanje 14 je jedinstveno jer iz Avramovog života beleži sledeće:

1. Upotrebljava reč „Jevrejin” (*BDB* 720 I)
2. Beleži Avramovu vezu s gradom Jerusalimom (Salimom)
3. Upotrebljava zvanje „Bog Svevišnji” (vidite: Postanje 14:18,19,20,22)

14:14 Čudno je što je sila od tri stotine osamnaest ljudi (i njihovih saveznika) mogla da pobedi zajedničku vojsku četiri cara s područja Plodnog polumeseca (to je čudo vere). Ovaj poraz otkriva da su Jahveovo prisustvo i sila bili s Avramom (što jasno pokazuju i Postanje 14:17-24 i Postanje 15:1). Ovaj događaj je zato zabeležen! Avramova upotreba imena „Melhisedek” pokazuje da je u tekstu prepoznato Jahveovo delovanje i izvan saveza s Avramom. I drugi ljudi su poznavali Jahvea i klanjali mu se (npr. Jov i Elihu), ali su ga poznavali pod drugim imenom (tj. imenom *El Elyon*). Avramov poziv nije bio jedinstven, nego je bio način da se Jahve objavi svim narodima.

▣ „**svoje uvežbane ljude**” Iako se ovaj odlomak tiče vojnih pohoda, ova reč (*BDB* 335) se odnosi na domaću obuku ili obuku pastira.

Vojni prizvuk se može osetiti u GLAGOLU „okupi” (*BDB* 937, *KB* 1227, *IMPERFEKAT hifila*), koji je možda povezan s akademskim korenom koji znači „okupiti trupe”, što je u skladu sa Samarijskim Petoknjžjem i *Septuagintom*.

▣ „**sve do Dana**” Ovo je još jedan primer naziva iz kasnijeg razdoblja. Grad po imenu Dan je vezan za seobu Danovog plemena iz filistejske oblasti na daleki sever (Isus Navin 19:40-48 i Sudije 18). Očigledno je da je kasniji urednik ili pisar osavremenjivao ovaj tekst!

14:15 Priručnik *Handbook on Genesis*¹²⁰ udruženja UBS ovde beleži dobro zapažanje:

„Iz Postanja 14:15 se vidi da Avram nije oslobodio Lota tokom noćnog napada, nego tek kasnije, kod Hove” (str. 319).

Ovaj grad ili oblast po imenu Hova (*BDB* 295) nalazi se severno od Damaska i u Svetom pismu se spominje samo na ovom mestu. Carevi koji su bili u pohodu i Avram i njegovi saveznici prevalili su veliku razdaljinu.

POSTANJE 14:17-24 (SSP)

¹⁷Kada se Avram vraćao posle pobede nad Kedarlaomerom i carevima koji su s njim bili u savezu, car Sodome mu izade u susret u dolini Šave, to jest Carevoj dolini. ¹⁸A Melhisedek, car Salima, iznese hleb i vino. On je bio sveštenik Boga Svevišnjega ¹⁹i on blagoslovi Avrama, govoreći:

»Neka blagoslovi Avrama Bog Svevišnji,
Stvoritelj [Vlasnik, *napomena u SSP-u*] neba i zemlje.

²⁰Blagosloven Bog Svevišnji,
koji ti neprijatelje predade u ruke.«

Tada Avram dade Melhisedeku desetak od svega. ²¹Car Sodome reče Avramu: »Daj mi ljude, a dobra zadrži za sebe.« ²²Ali Avram mu odgovori: »Zakleo sam se GOSPODU, Bogu Svevišnjem, Stvoritelju neba i zemlje, ²³da neću uzeti ni končića, ni remena od obuće, niti bilo šta što je tvoje, da ne bi rekao: ‚Ja sam učinio Avrama bogatim‘. ²⁴Za sebe neću ništa osim onoga što su moji momci pojeli i dela koji pripada ljudima koji su išli sa mnom – Aneru, Eškolu i Mamreu; oni neka uzmu svoj deo.«

14:17 „car Sodome” Nije baš jasno kako je „car Sodome” bio povezan s carem Salima. (Stih 17 postavlja pozornicu za podelu ratnog plena, o čemu se govori u Postanju 14:21-24). Čudno mi je što se on (tj. Bera, Postanje 14:2) uopšte spominje. Ili je (1) car Salima bio duhovni savetnik cara Sodome, ili je (2) ovo skraćeni izveštaj koji povezuje dva različita događaja. Salim ne spada među napadnute gradove u ravnicu (vidite: Postanje 14:1-2).

Iz Postanja 14:23 vidimo da je Avram želeo da Jahve primi svu zaslugu za njegovo bogatstvo (vidite i Postanje 14:20b) i da nije potpuno verovao caru Sodome.

▣ **„u dolini Šave, to jest Carevoj dolini”** Reč „Šava” (*BDB* 1001) znači „biti gladak” (*BDB* 1000) i možda označava ravnicu.

„Careva dolina” se spominje i u Drugoj o Samuilu 18:18 i izgleda da je u pitanju dolina blizu Salima. Nismo sigurni koji je njen položaj (mada neki misle da je u pitanju dolina Kidron), kao što nismo sigurni ni po pitanju mnogih mesta i ljudi iz ovog poglavlja.

14:18 „Melhisedek” Ovo ime znači „car pravednosti” ili „moj car je pravedan” (*BDB* 575, slično kao u Isusu Navinu 10:1; reč *sedek* je možda vezana za hananskog zvezdanog boga, Sedeka). Ime (Melhisedek) se u Starom zavetu pojavljuje samo ovde i u Psalmu 110:4. Zbog tog odlomka iz Psalma 110 je zajednica kojoj su pripadali svici s Mrtvog mora očekivala dva Pomazanika.

1. Jednog carskog pomazanika iz Judinog plemena
2. Jednog sveštenečkog pomazanika iz Levijevog plemena

Novozavetna Poslanica Jevrejima (7. poglavlje) koristi ovog hanaanskog sveštenika i cara kao sliku uzvišenijeg sveštenstva.

120 Priručnik za Postanje, prim. prev.

1. Njegov rodoslov nije naveden
2. Avram mu je dao desetak (Postanje 14:20, znak da ga je priznao za nadređenog)
3. Vođa grada od kog će kasnije nastati Jerusolim
4. Bio je sveštenik (neobična reč u ovom razdoblju, tada je otac služio kao sveštenik svoje porodice, vidite: Postanje 31:54, Jov 1) Boga Svevišnjega (*El Elyon*, אֱלֹהֵי עֵלְיוֹן, vidite: Postanje 14:19,20)

Pisac Poslanice Jevrejima primenio je rabinsku hermeneutiku i upotrebio Melhisedeka kao tip ili simbol sveštenstva koje je bolje od Aaronovog ili Levijevog.

▣ **„Salim”** To je poseban grad koji je Jahve izabrao da u njemu nastani svoje Ime. U Starom zavetu nosi više naziva:

1. Salim – staro hanaansko ime
2. Jevus – hanaansko ime u vreme Isusa Navina
3. Jerusolim – iz Davidovog vremena (vidite podudarne redove u Psalmu 76:2)

▣ **„hleb i vino”** Ovo je bilo i za Avrama i za druge. To je bio način da se predstave nasušne životne potrebe (vidite: Psalm 104:15). Možda su imali i religijski značaj (kao obed u okviru sklapanja saveza ili sklapanja mira), ali to nije jasno vidljivo iz teksta. Ovo nije prasluka Gospodnje večere. Budite pažljivi s tipovima koje nam nisu otkrili bogonadahnuti novozavetni pisci!

▣ **„vino”** Vidite posebnu temu odmah ispod.

POSEBNA TEMA – BIBLIJSKI STAVOVI PREMA ALKOHOLU I ALKOHOLIZMU

14:19-20 U većini engleskih prevoda ovo je odštampano kao poezija.

14:19 „Neka blagoslovi Avrama” Ovo je isti GLAGOL (*BDB 138, KB 159*) koji se tri puta pojavljuje u Postanju 12:3. Njegovo osnovno značenje je „kleknuti” ili „blagosloviti”.

▣ **„Svevišnji”** Avram, Melhisedek i Jov poznavali su Boga stvoritelja pod drugačijim imenima:

1. Avram – Jahve
2. Melhisedek – *El Elyon*
3. Jov – *Elohim, El*

Vidite: Poseba tema – Božija imena.

▣ **„Vlasnik neba i zemlje”** Ovaj GLAGOL (*BDB 888, KB 1111, PARTICIP kala*, vidite: Postanje 14:22) znači „posedovati” ili „načiniti” (moguće od dva slična suglasnička korena). Ovaj teološki način izražavanja je čest u religijama Bliskog istoka (tj. u hanaanskim ugaritskim spevovima). Na taj način je ukazana čast Svevišnjem Bogu (ovaj izraz je upotrebljen uz ime Jahve u Psalmu 115:15; 121:2; 124:8; 134:3; 146:6).

14:20 „desetak od svega” Ovo je prvo mesto na kom se spominje ovaj brojčani pojam koji se u Levitskoj knjizi razvio u desetak (vidite posebnu temu odmah ispod). Ovaj Avramov čin bio je izraz zahvalnosti Jahveu za pobedu i priznanje da je Jahve bio pobednik!

Time što je Melhisedeku dao desetak Avram ga je priznao kao nekoga ko stvarno poznaje i služi istog Boga koji ga je pozvao iz Ura (vidite: Postanje 14:22).

POSEBNA TEMA – DESETAK U MOJSIJEVOM ZAKONU

POSEBNA TEMA – DAVANJE DESETKA

14:21 Postavlja se pitanje da li „desetak” iz Postanja 14:20 spada u raspravu o plenu iz Postanja 14:21. Ovaj odlomak je nejasan po tom pitanju:

1. stihovi 17 i 21-24 se tiču cara Sodome i plena
2. stihovi 18-20 se tiču desetka od plena za cara Salima

14:22 Zapazite kako je Avram izjednačio Božija imena:

1. Jahve
2. *El Elyon*

Tako je pripisao ta imena jednom jedinom Bogu.

14:23 „neću uzeti ni končica, ni remena od obuće, niti bilo šta što je tvoje” Ovaj preuveličavajući način izražavanja je bio svojstven (vidite: *NIDOTTE*, tom 3, str. 120) robno-robnom trgovačkom jeziku na Starom bliskom istoku (vidite: Postanje 23). U pitanju je idiom koji znači „neću uzeti ništa”, a među ratnim plenom je bilo i odeće. Avram je želeo da bude potpuno jasno da on ne stupa, niti je ikad stupio, u savez sa carem Sodome.

14:24 Ovo je spisak Avramovih suseda koji su mu pomogli u borbi i koji su zaslužili svoj deo plena.

POSTANJE 15

PODELA NA PASUSE U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (PRATI MT)
Obećanje Avramu da će dobiti sina	Božiji savez sa Avramom	Savez sa Avraamom i Sarom	Božiji savez sa Avramom	Božije obećanje i savez
15:1-11	15:1-11	15:1-6	15:1	15:1
(1)				(1)
			15:2-3	15:2-6
			15:4-5	
			15:6	
		15:7-11	15:7	15:7-11
			15:8	
			15:9-11	
15:12-16	15:12-16	15:12-16	15:12-16	15:12-16
15:17-21	15:17-21	15:17-21	15:17-21	15:17-21
(18)	(18)			(18)

TREĆI KRUG ČITANJA (vidite str. xxiv-xxv)

PRATITE NAMERU BOGONADAHNUTOG PISCA NA NIVOU PASUSA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste sami odgovorni za svoje tumačenje Svetog pisma. Svi treba da hodamo u svetlu koje imamo. Vi, Sveto pismo i Sveti Duh ste najvažniji u postupku tumačenja Svetog pisma i tumačenje ne smete prepustiti piscima komentara.

Pročitajte celo poglavlje odjednom. Prepoznajte njegove teme. Uporedite svoju podelu po temama s podelama u pet prevoda u tabeli koja je iznad. Podela na pasuse nije bogonadahnuti, ali je ključ za praćenje piščeve namere, a to je srž tumačenja. Svaki pasus ima samo jednu jedinu temu.

1. Prvi pasus
2. Drugi pasus
3. Treći pasus
4. Itd.

POZADINA

- A. Postanje 15 sadrži niz provera i uslova koje je Bog stavio pred Avraama od 12. do 22. poglavlja (vidite: Postanje 12:1-3; 14:12-14; 15:1-18; 17:1-5; 22:16-18). Ovo poglavlje

objašnjava Jahveova dela iz 14. poglavlja. Jahve je bio Avramova pobjeda, a Avramova nada leži u Jahveovim obećanjima koja su prvo izrečena u 12. poglavlju i zatim nekoliko puta ponovljena (vidite: Postanje 12, 15, 17, 18, 22).

- B. Zanimljivo je što odredbe saveza u 12. i 17. poglavlju sadrže jasno izražene uslove, dok ih u 15. i 22. poglavlju nema. Svi Božiji odnosi s ljudima zasnovani su na njegovoj nepromenljivoj, milosrdnoj naravi i njegovoj pokretačkoj ljubavi, ali Bog je istovremeno postavio kao cilj da ljudi, koji su stvoreni na njegovu sliku, moraju njegovoj ljubavi da se odazovu pokajanjem, verom, poslušnošću i istrajnošću. Ovi zahtevi nisu osnovni samo u Postanju, nego u celom Svetom pismu.
- C. Važno je da uočimo da se tokom Božijeg odnosa s Avramom stalno naglašava Božija milost, a ne čovekove zasluge, napori ili sredstva. To je središnja tema Postanja. Ipak, naglašen je i snažan poziv na veru i sledbeništvo koji su se očekivali od Avrama (vidite: Postanje 22:16,18)! Pavle je to upotrebio kao primer Božijeg odnosa s grešnim ljudskim rodom (vidite: Rimljanima 4 i Galaćanima 3). To je ključni tekst o pitanju kako Bog prihvata grešan ljudski rod. Predivno je već i samo saznanje da on to želi!
- D. Ova prva poglavlja Postanja su od ključnog značaja za naše razumevanje sveta i sopstvenih duhovnih potreba.
Postanje 1-3 postavlja temelj za ispravno razumevanje čovekovog položaja:
1. Čovek je stvoren na Božiju sliku radi zajedništva s Bogom (Postanje 1:26-27)
  2. Čovek se pobunio protiv Božijeg vodstva (Postanje 3:1-7)
  3. Čovekova pobuna ima dalekosežne posledice (Postanje 3:8-20)
  4. Bog je obećao da će otkupiti čoveka (Postanje 3:15)
- Sve između Postanja 3 i Otkrivenja 20 opisuje kako Bog popravljajući posledice Adamovog i Evinog greha. Nebo je u Otkrivenju 21-22 opisano kao obnovljeni Edenski vrt.
Prva poglavlja Postanja upućena su celom ljudskom rodu.
1. Adam
  2. Noje
  3. Avram (vidite: Postanje 12:3; Dela 3:25; Galaćanima 3:8)
- Bog je izabrao jednoga da bi izabrao sve! Božiji izbor je bio povezan i s obećanjem (bezuslovni savez) i s odazivom (uslovni savez). Avramov život pokazuje i posledice greha i posledice milosti. Imao je teškoće s poslušnošću i verom, ali putem ovih njegovih teškoća upućen je poziv svim ljudima (Avram je primer vere, sumnje, greha i poverenja, vidite: Rimljanima 4 i Galaćanima 3).
- E. Stih 6 je ključ novozavetne teologije. Izgleda da on sadrži zapažanje ili zaključak pisca priče o Avramu. Da li je to bio Mojsijev zaključak ili zaključak nekog od mlađih izraelskih praotaca (npr. Jakova)? Glavno pitanje nije ko, kada i kako je pisao Sveto pismo, nego da li je ono Božija istina ili puko ljudsko nagađanje? Ovde su važne naše pretpostavke o autoritetu i bogonadahnutosti Svetog pisma. Grešni ljudi obično sretno Boga hodajući kroz život, a zatim u Svetom pismu traže više podataka o njemu. Izveštaji Svetog pisma su namenjeni nama koji nikad nismo fizički videli Boga! Ono je temelj i izvor za veru koja želi razumevanje. Avramov život je primer za sve vernike (starozavetne i novozavetne). Dok proučavamo istorijsku naraciju uvek treba da se pitamo: „Zašto je ovo zabeleženo?“ (vidite: Gordon Fi (Gordon Fee) i Daglas Stjuart (Douglas Stuart), *Kako tumačiti Bibliju*¹²¹).

---

121 Izvori, Osijek, 1999. Izvornik: *How to Read the Bible For All Its Worth*

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

POSTANJE 15:1-11 (SSP)

¹Posle ovih događaja, reč GOSPODNJA dođe Avramu u viđenju:

»Ne boj se, Avrame,
ja sam tvoj štit.

Tvoja nagrada biće veoma velika.«

²A Avram reče: »Gospode GOSPODE, šta ćeš mi dati? Nemam dece i moj naslednik će biti Eliezer Damašćanin.« ³I još reče: »Eto, nisi mi dao potomstvo, pa će mi naslednik biti rob rođen u mom domu.« ⁴Tada mu dođe reč GOSPODNJA: »Neće taj biti tvoj naslednik, nego će ti tvoj rođeni sin [onaj koji će poteći iz tvog tela, NASB] biti naslednik.« ⁵Onda izvede Avrama napolje i reče: »Pogledaj u nebo i prebroj zvezde, ako možeš da ih prebrojiš – toliko će ti biti potomstvo.« ⁶Avram poverova GOSPODU i on mu to uračuna u pravednost. ⁷GOSPOD mu reče: »Ja sam GOSPOD, koji te je izveo iz Ura Haldejskog da zaposedneš ovu zemlju.« ⁸»Gospode GOSPODE«, reče Avram, »kako ću znati da ću je zaposesti?« ⁹GOSPOD mu reče: »Donesi mi junicu od tri godine, kozu od tri godine, ovna od tri godine, jednu grlicu i jedno golupče.« ¹⁰Avram mu sve to donese i raseče na polovine, pa sve polovine stavi jednu naspram druge. Samo ptice nije rasecao. ¹¹Tada ptice grabljivice počеше da se obrušavaju na strvine, a Avram ih je terao.

15:1 Tešto je znati kada tekst treba da se prevede kao proza, a kada kao poezija. Jedini znak koji nalazimo u tekstu je „ritam” (tj. posebno naglašene fraze), ali to je kasniji oblik ovog teksta. Prvi stih je preveden kao poezija u engleskim prevodima *NASB*, *JPSOA*, *NJB*, *NIV*, a kao proza u engleskim prevodima *NKJV*, *NRSV*, *TEV* i *REB*. Istu ovakvu dvosmilenost nalazimo i u Postanju 14:19-20.

Fraza „posle ovih događaja” je dvosmislena i ponavlja se više puta (vidite: Postanje 22:1, 22:20, 39:7, 40:1, 48:1). Pojedinačni izveštaji su u Postanju međusobno povezani istočnjačkim istorijskim okvirom, a ne savremenim, zapadnjačkim, hronološkim redosledom. Vidite članak „Starozavetna historiografija u svetlu onovremenih kultura Bliskog istoka”.

Ovo je prvo od dva mesta (vidite 4. stih) gde se u Postanju pojavljuje veoma česta fraza „reč GOSPODNJA dođe” (vidite: Postanje 15:4), a najčešća je u Prorocima. Njome se naglašava da se Jahve obratio Avramu na veoma određen i upečatljiv način (*BDB* 55). U ovom slučaju u pitanju je bilo viđenje u toku noći. Vidite beleške kod Postanja 15:1c.

Avram je predstavljen kao čovek koji je primao Božija otkrivenja. Uvodna fraza je česta u poznim prorocima, ali je retka pre njih, a Avram je u Postanju 20:7 čak i nazvan „prorokom” (*BDB* 611). Proroci su pisali Sveto pismo. Uvek sam smatrao da Mojsije nije jedini pisac prvih delova Postanja, nego da je sakupio njegove delove i uredio ih. Slikovito izražavanje iz Postanja 1-2 je mesopotamijsko, a ne egipatsko. Ni jedna pozajmljenica iz egipatskog jezika ne pojavljuje se sve do izveštaja o Josifovom životu. Mislim da je Mojsije koristio usmena i pisana predanja koja su nastajala još od Avramovog vremena (tj. od razdoblja praotaca). On je sakupio i uredio veliki deo ove rane istorije. Ljudi koji su pisali Sveto pismo koristili su svoju kulturu i način izražavanja, ali njihova poruka je potekla od Boga (bogonadahnutost Svetog pisma).

▣ „GOSPOD” Ime Jahve je jedan oblik hebrejskog glagola „biti” (vidite: Izlazak 3:14). Izgleda da ono ističe da je Bog večno živi i jedini živi Bog. Rabini tvrde da tekst koji Boga oslovljava imenom Jahve naglašava njegovu milost, a tekst koji ga oslovljava nazivom *Elohim* naglašava njegovu stvaralačku silu. Ova teorija mi se mnogo više dopada od teorije *JEDP* iz oblasti kritike izvora koja je bila veoma popularna od XVII do XX veka. Vidite: Posebna tema – Božija imena.

▣ **„u viđenju”** Ovde se podrazumeva da je bila noć, a to je potvrđeno i u Postanju 15:5. Kada uzmemo u obzir preostali sadržaj Postanja 15 nije u potpunosti jasno da li je ovo viđenje došlo tokom jedne ili tokom dve noći (tj. dva viđenja, Postanje 15:1-6, 7-21). Reč „viđenje” (BDB 303) koja je ovde upotrebljena drugačija je od reči „pokaza” (BDB 906) iz Postanja 12:7. Ova reč za viđenje je retka i u Svetom pismu je upotrebljena u samo tri poglavlja: u Postanju 15:1, u Brojevima 24:4,16 i u Jezekilju 13:7.

Rečnik *NIDOTTE* (tom 4, str. 354) pruža zanimljiv sažetak o načinima na koje se Jahve objavljivao u Postanju:

1. Rečima (BDB 55) – 12:1-3; 13:14-17; 21:12-13; 22:1-2
2. U viđenjima – 15:1-6 (BDB 303); 46:2-4 (BDB 909 I)
3. U snovima – 20:3-7 (BDB 538); 28:12-15 (BDB 321); 31:10-13 (BDB 321), 24 (BDB 538)
4. U bogojavljanjima, (doslovno: „pokaza”, BDB 906) – 12:7; 17:1; 18:1; 26:2,24; 35:1,9; 48:3
5. Posredstvom anđela GOSPODNJEG (vidite posebnu temu kod Postanja 12:7) – 16:7-13; 21:17-19; 22:11-12,15-18; 31:11

Ovi načini se razlikuju, ali ova prva Božija otkrivenja nisu data ljudskom rodu radi pojedinaca koji su ih primili, nego radi Jahveovog nauma o otkupljenju kojim želi da dosegne sve narode!

▣ **„Ne boj se, Avrame”** Ovaj GLAGOL (BDB 431, KB 432) je IMPERFEKAT *kala* upotrebljen kao JUSIV, a u Postanju se pojavljuje nekoliko puta (vidite: Postanje 15:1; 21:17; 26:24; 46:3). Jahve zna da je greh prouzrokovao strah u našim srcima (strah od njega, strah od života i strah od nas samih). Prvi put se pojavljuje u Postanju 3:10 za Adamov i Evin strah kad su zgrešili. Rabini kažu da je ovaj strah povezan s Postanjem 14, posebno sa (1) strahom od bitke, (2) sa strahom od odmazde naroda čije careve je Avram ubio ili (3) sa strahom od Boga, jer je Avram oduzeo ljudski život. Ali na osnovu konteksta od 12. do 15. poglavlja se može zaključiti da je u pitanju strah povezan s tim što Avram i dalje nema dece.

▣ **„ja sam tvoj štit”** Reč „štit” (BDB 171) je vojni izraz upotrebljen kao metafora za „zaštitnika” ili „staratelja” (vidite: Psalam 3:3; 28:7; 33:20; 84:9 i 91:4). Koren reči „štit” je povezan s izrazom „predati u ruke” (BDB 171, vidite: Postanje 14:20). Za dobru definiciju reči „štit” vidite Ponovljene zakone 33:29. Luterov prevod mi se ovde više sviđa od engleskog prevoda *NASB* jer podrazumeva da je sam Bog „štit” i „nagrada”. „Ja sam tvoj štit i tvoja nagrada” (vidite engleski prevod *NKJV*). U ovom stihu nema nijednog GLAGOLA.

▣ **„Tvoja nagrada biće veoma velika”** Avram je bio proveren željom za bogatstvom i plenom u Postanju 13:8-13 i 14:21-24 i odbio je te materijalističke ponude. Bog mu je u Postanju 12 obećao i potomstvo i zemlju, ali u ovom potvrđenju Božijih obećanja sam Bog je Avramovo najveće blago (kao što će kasnije to biti i za Levite, vidite: Brojevi 18:20, Ponovljeni zakoni 10:9).

15:2 „Gospode GOSPODE” Ovo je prvo mesto u Svetom pismu gde se ova dva Božija imena pojavljuju zajedno. U Postanju se zajedno pojavljuju samo ovde i u 15:8. Doslovno stoji „*Adonaj Jahve*”. Ova imena nalazimo zajedno i u Ponovljenim zakonima 10:17. Izgleda da je reč *Adonaj* (doslovno „moj Gospod”, koristi se u hanaanskoj književnosti, ali u drugim semitskim jezicima ne) veoma slična novozavetnoj reči *Kirios*, a označava „gospodara”, „gazdu”, „vlasnika” ili „Gospoda”. Vidite Posebnu temu – Božija imena kod Postanja 12:1.

Postoji nekoliko Božijih imena koja su nastala povezivanjem dva imena, ali

1. *Jahve Elohim* u Postanju 2:4 i
2. *Adonaj Jahve* u Postanje 15:2,

iako su često prevedeni isto, imaju različita značenja i naglaske.

▣ „šta ćeš mi dati? Nemam dece” Avrama je najviše pritiskalo što još uvek nije imao dece. Ova briga se ticala Božijeg obećanja iz Postanja 12:1-3. Drevni narodi su ljudsku besplodnost smatrali Božijim prokletstvom, ali Bog je ipak potvrdio da Avram ima njegovu posebnu naklonost i Avram je ovde tražio fizički izraz te obećane naklonosti.

▣ Izraz „nemati dece” (*BDB 792*) je veoma redak, u Svetom pismu je upotrebljen samo četiri puta:

1. Za Avrama (a ne za Saru) – Postanje 15:2
2. Kao kazna za rodoskrnavljenje – Levitska 20:20,21
3. Za cara Koniju, u prenesenom smislu, pošto ga niko od njegovih sinova nije nasledio na prestolu – Jeremija 22:30

▣ „i moj naslednik će biti Eliezer Damašćanin” Ovde postoji igra reči s retkom rečju za „naslednika” (קשר), koja može da znači i „prinova” ili „posed” (*BDB 606, NIDOTTE*, tom 2, str. 971), i rečju „Damask” (קשר, *BDB 199*). Ove dve reči slično zvuče u hebrejskom jeziku. Neki smatraju da je to povezano s hurijanskim običajima vezanim za usvajanje, o kojima je otkriveno u tablicama iz Nuzija, iz drugog milenijuma p.n.e.

Neki smatraju da je „Eliezer” (*BDB 451*), što znači „Bog je pomoć”, onaj sluga koji se spominje u Postanju 24:2.

Ova reč (*BDB 606*) koja je prevedena kao „naslednik” je veoma retka. Uobičajeni GLAGOL „naslediti” (*BDB 439, KB 441*) nalazimo u Postanju 15:4,5 (dva puta) i 15:7,8. Obe reči znače „zaposesti”. Ova reč je objašnjena u Postanju 15:3.

15:3 „nisi mi dao potomstvo” Avram ovim ponavljanjem pokazuje koliko je bio zabrinut. On predstavlja dobar primer vere pomešane sa sumnjom: verovao je Bogu, ali to nije značilo da nema pitanja vezana za Božija obećanja. Bog ne prezire čoveka koji iskreno pita! On će provesti Avrama kroz niz ispita i provera dok Avram ne shvati da je sam Bog njegovo najveće blago (posebno u Postanju 22).

15:4 „nego će ti tvoj rođeni sin [onaj koji će poteći iz tvog tela, NASB] biti naslednik” Treba zapaziti da će se to dogoditi tek za dvadeset pet godina. Bog je izričito rekao da će dete biti Avramovo, ali nije rekao da li će biti Sarajino i zato je došlo do zamršene situacije koja je opisana u Postanju 16.

Fraza koja je prevedena „iz tvog tela” doslovno glasi „iz tvoje unutrašnjosti”. Ova reč (*BDB 588*) ima nekoliko značenja. Označava:

1. Donji deo utrobe – Druga o Samuilu 20:10; Drugi letopisi 21:15
2. Trbuh – Jov 20:14; Jezekilj 3:3; 7:19; Jona 1:17; 2:1; Druga o Samuilu 7:12; 16:11
3. Polne organe
  - a. Muške – Postanje 15:4
  - b. Ženske – Isaija 49:1
4. Fizičko sedište čovekovih osećanja – Pesma nad pesmama 5:4,14; Isaija 16:11; 63:15; Jeremija 4:19; 31:20; Plač Jeremijin 2:11

15:5 „Pogledaj u nebo i prebroj zvezde, ako možeš da ih prebrojiš” Bog je ovde Avramu dao dve zapovesti:

1. Pogledaj – *BDB 613, KB 661, IMPERATIV kala*
2. Prebroj – *BDB 707, KB 765, IMPERATIV kala*

Božiji blagoslov će biti izobilan i vidljiv (vidite: Postanje 12:2; 17:2). Bog je upotrebio nekoliko metafora koje su Avramu bile poznate da bi opisao brojnost njegovih potomaka:

1. Zemljin prah (vidite: Postanje 13:16; 28:14; Brojevi 23:10)
2. Zvezde (vidite: Postanje 15:5; 22:17; 26:4)
3. Pesak (vidite: Postanje 22:17 and 32:12)

Na osnovu Postanja 12:3, pojma „carstvo sveštenika” (vidite: Izlazak 19:5-6) i uopštenih proroštava iz Isaije (vidite: Isaija 42:6; 49:6; 51:4) vidimo da će Avramova porodica biti mnogo veća nego što je iko mogao i da sanja i da će obuhvatati i neznaboše koji su poverovali (vidite: Luka 2:32; Dela 13:47; 26:23; Rimljanima 2:28-29; 4; Galaćanima 3:7-9,29).

15:6 „Avram poverova GOSPODU” To ne znači da Avram nije poverovao već u Postanju 12, jer on je tada otišao iz Ura i pošao za Bogom. Ali ovde reč „verovati” (*BDB 52, KB 63, PERFEKAT hifila*, koja označava život zasnovan na poverenju, a ne samo jedan čin) potiče od korena אָמַן, od kog potiče i reč „amin”. Ovaj koren znači „biti jak” ili „nasloniti se”. Avraam se potpuno pouzdao u Božije obećanje da će dobiti potomstvo. Bio je to čin vere bez gledanja (vidite: Postanje 22:16,18; Jevrejima 11:1). Avram je verom držao Boga za reč i nije tražio da vidi fizički dokaz. Ovo je veoma važno jer je kasnije, u Rimljanima 4 i Galaćanima 3, postalo osnova Pavlove rasprave o opravdanju po milosti kroz veru. Pavle koristi i Avakuma 2:4 u Rimljanima 1:17 i u Galaćanima 3:11, a pisac Poslanice Jevrejima ga koristi u Jevrejima 10:38. Izgleda da je suština ovog pojma u tome što se Avram „oslonio na Jahvea, a ne na sebe”. Kroz ceo ovaj deo Postanja se stalno naglašava da je za čovekovo spasenje neophodna Božija pokretačka ljubav, a ne čovekovi naponi. Hebrejska reč za „poverova” se može prevesti sledećim rečima: poverovati, verovati i vera (vidite: Izlazak 4:5,31; Ponovljeni zakoni 1:32; Drugi letopisi 20:20; Isaija 43:10; u Isaiji 28:16 se odnosi na Pomazanika, a u Brojevima 14:11, Brojevima 20:12, Ponovljenim zakonima 9:23, Drugoj o carevima 17:14 i Psalmu 78:22 na neveru). Izgleda da je suština ovog pojma u „poverenju” ili „pouzdanosti”, ne u usredsređivanju na sebe, nego na Božiju vernost i na njegova obećanja.

Zapazite da je Avram verovao

1. u Gospoda (lični odnos) i
2. u Gospodnju reč (otkrivenje putem iskazâ).

Lično mi je pomoglo da biblijsku veru opišem kao

1. veru u osobu (u Jahvea ili Hrista),
2. veru u istine o toj osobi (vera u Sveto pismo) i
3. način života poput te osobe (starozavetna poslušnost, hristolikost).

Sva tri oblika su od ključne važnosti, nijedan nije neobavezan!

POSEBNA TEMA – VEROVANJE, POUZDANJE, VERA I VERNOST U STAROM ZAVETU (אָמַן)

▣ **„i on mu to uračuna”** Reč „uračuna” (*BDB 362, KB 359, IMPERFEKAT kala*) može da znači „ubrojati” ili „smatrati”. Sveštenici su je često koristili kada govore o žrtvama (vidite: Levitska 7:18; 17:4 i Brojevi 18:27). Kad bi čovek svešteniku doneo žrtvu, ta žrtva bi tom čoveku bila uračunata ili ubrojana. Bog je Avramu uračunao svoju sopstvenu pravednosti i tako ga u potpunosti prihvatio.

▣ **„u pravednost”** Ova reč (*BDB 842*) je izvorno značila „trska za merenje” i zatim je poprimila značenje merila. Sam Bog je to merilo i stoga većina hebrejskih i grčkih reči za „greh” označavaju odstupanje od merila Božije lične pravednosti. I ovaj izvedeni pojam je postepeno razvijao značenje:

1. Označavao je Božiju moralnu prirodu kao što se jasno može videti u Prorocima iz VIII veka.
2. Poprimio je značenje Božije pomoći bespomoćnima (vidite: Psalm 10:16-18 i 72:12). Ovaj pojam je u Isusovo vreme dalje razvijen u pojam davanja milostinje (vidite: Matej 6:1)
3. Poslednji među najvažnijim značenjima pojma pravednosti tiče se duhovnog spasenja. To se posebno vidi u Isaiji 40-55 i u Pavlovoj upotrebi ove reči u Novom zavetu. Pavle govori da je naša pravednost pred Bogom zasnovana isključivo na Božijoj pokretačkoj ljubavi i našem odazivu u veri (Rimljanima 4:3 i Galaćanima 3:6).
4. Ovaj pojam je veoma čest u Jakovu 2:14-16.

Ovde ta reč nije upotrebljena u smislu bezgrešnosti, nego znači da je Avramova vera u Jahveova obećanja otvorila vrata za nastavak odnosa zasnovanog na veri i poverenju. Ovo nije bilo ni prvo ni poslednje delo Avramove vere u Jahvea. Kad je Avram prihvatio Jahveova prva obećanja to je omogućilo da se među njima ostvari i produbi blizak odnos.

POSEBNA TEMA – PRAVEDNOST

15:7 „Ja sam GOSPOD” To je ime Jahve, Božije posebno zavetno ime. Vidite Posebnu temu kod Postanja 12:1

▣ **„koji te je izveo iz Ura Haldejskog”** Postoji neslaganje po pitanju mesta gde je Bog prvi put govorio Avramu. To je bilo u Uru ili u Haranu. Uporedite Postanje 11:31–12:1 s Nemijom 9:7 i Delima 7:2. Neki čak tvrde da je Bog Avramovom ocu Tari govorio u Uru, a Avramu u Haranu, ali ja smatram da to nije ispravno razumevanje teksta. Svakako je moguće da je otkrivenje bilo dato i u Uru i u Haranu. Ovde bih želeo da naglasim koliko precizno se Postanje i Ponovljeni zakoni uklapaju u kulturu drugog milenijuma p.n.e. – posebno po pitanju oblika hetitskih sizirenskih saveza. Ovi istorijski dokumenti su nam zajedno s tablicama iz Nuzija i Marija pokazali koliko su Postanje 15:2,17 i 16:2 bili kulturno prihvatljivi u svoje vreme. Najnovija arheološka otkrića potvrđuju istoričnost izraelskih praotaca.

I ovde su upotrebljena kasnija imena gradova i zemalja, kao i na drugim mestima u Postanju. Naziv Haldejci se nije upotrebljavao za stanovnike Mesopotamije (tj. južne Vavilonije) sve do VI veka p.n.e. Izraelski pisari su se obučavali u Egiptu, gde su pisari uzimali slobodu da osavremene tekst koji prepisuju (dok mesopotamijski pisari to nisu činili).

15:8 „kako ću znati da ću je zaposesti” Avram, kome je u Postanju 15:6 vera bila uračunata u pravednost, sada izražava svoju potrebu za potvrđenjem (vidite: Postanje 15:2-3). Ovo je teološki značajno. Bog nije prihvatio Avrama zbog njegove savršene vere, nego zbog svoje savršene ljubavi. Bog ga je prihvatio uprkos sumnji, a tako prihvata i nas (vidite: Jovan 20:24-29). Avram je služio i još uvek služi većem teološkom cilju (obrazac spasenja).

15:9 Bog je Avramu zapovedio (*BDB 542, KB 534, IMPERATIV kala*) da dovede nekoliko životinja za žrtvu.

1. Junicu od tri godine
2. Kozu od tri godine
3. Jarca od tri godine
4. Grlicu
5. Golupče

Nije u potpunosti jasno zašto su u pitanju bile baš te životinje. One se spominju i kasnije, u Mojsijevom zakonu, što možda znači da su imale neki kulturni značaj koji ne razumemo u potpunosti. One su, sem ptica, u Postanju 15:10 presečene na pola i njihove polovine su postavljene jedna naspram druge. To je bilo kulturno uobičajeno „sečenje” saveza (vidite Posebnu temu kod Postanja 13:14; vidite i Jeremiju 34:18). Neki smatraju da je smrt ovih životinja upozoravala učesnike saveza šta će im se dogoditi ako prekrše odredbe saveza, ali nismo sigurni da li je to istina.

15:11 „ptice grabljivice počese da se obrušavaju na strvine” Među komentatorima se mnogo raspravlja o pitanju zašto je ovaj stih uopšte zabeležen. Evo nekih teorija o tome:

1. One su simbol Avramovih sumnji
2. One su simbol Izraelovih neprijatelja (vidite: Jezekilj 17:3,7,12)
3. Prošlo je nekoliko sati pre nego što se Bog ukazao i ove ptice su samo pokazatelj istoričnosti ovog izveštaja (prisustvo mrtvih životinja je izazvalo pojavu ptica grabljivica)

Pošto nisam sklon alegorijama i tipovima koji nisu izričito spomenuti u Novom zavetu, treća mogućnost mi izgleda najbolje. Zapazite da ove žrtve nisu bile spaljene. To je bio obred sklapanja saveza, a ne prinošenja žrtava.

▣ „a Avram ih je terao” Čudno je što je ovde upotrebljen hebrejski GLAGOL „oduvati” (*BDB* 674, *KB* 728, IMPERFEKAT *hifila*). Ova metafora se često koristila za Boga (vidite: Psalam 147:18; Isaija 40:7), ali nije jasno zašto je ovde upotrebljena za Avrama.

POSTANJE 15:12-16 (SSP)

¹²Kada je sunce bilo na zalasku, Avram zapade u dubok san i obuze ga gusta i jeziva tama. ¹³GOSPOD mu reče: »Znaj dobro da će tvoji potomci biti došljaci [stranci, *NASB*] u tuđoj zemlji. Biće robovi i biće zlostavljani četiri stotine godina. ¹⁴Ali ja ću kazniti narod kome će oni robovati, i oni će posle toga izaći sa velikom imovinom. ¹⁵Ti ćeš u dubokoj starosti umreti [otići svojim ocima, *NASB*] u miru i biti sahranjen. ¹⁶Tek će se četvrti naraštaj tvojih potomaka vratiti ovamo, jer greh Amorejaca još nije navršio meru.«

15:12 „Kada je sunce bilo na zalasku” To znači da je počinjao novi dan (vidite: Postanje 1:5). Nije jasno koliko drugo je ovo viđenje trajalo, ali moglo je trajati dve noći i jedan dan (vidite beleške kod Postanja 15:1c).

▣ „Avram zapade u dubok san” Ovo je ista hebrejska fraza (*BDB* 922) koja je upotrebljena za dubok san u koji je Adam zapao kad je Bog uzeo jedno od njegovih rebara da stvori Evu (vidite: Postanje 2:21). Ovaj GLAGOL podrazumeva da je Bog izazvao njegovo nesvesno stanje kako bi ga pripremio za otkrivenje (vidite: Jov 4:13; 33:15).

<i>NASB</i>	„užas i velika tama”
<i>NKJV</i>	„jeza i velika tama”
<i>NRSV</i>	„duboka i jeziva tama”
<i>TEV</i>	„strah i trepet”
<i>NJB</i>	„duboka i mračna prestravljenost”

Ova reč za „užas” (*BDB* 33, *KB* 41) označava i strah, prestravljenost i stravu. Često se koristi u poetskim odlomcima za strah od Boga:

1. Strah neprijatelja – Izlazak 15:16; 23:27
2. Jovov strah – 9:34; 13:21
3. Izraelov strah – Ponovljeni zakoni 32:25; Psalam 88:16

Reč „tama” (תַּשְׁכָּח, *BDB* 365, *KB* 362) i srodni koren תַּשְׁכַּח označavaju:

1. Tamu u svemiru – Postanje 1:2
2. Jednu od pošasti iz Izlaska – Izlazak 10:21
3. Smrt i podzemni svet – Psalam 139:7-12
4. Propast – Jov 15:22-30; 20:26; Isaija 8:22; 50:10
5. Božije skrovište – Psalam 18:11
6. Nedostatak otkrivenja – Mihej 3:6

I za ovu frazu postoji nekoliko tumačenja:

1. U pitanju će biti dug i težak put do ispunjenja Božijih divnih obećanja
2. Ljudi su uvek fizički iscrpljeni nakon što im Bog otkrije budućnost; to je istina i u Danilu i kod mnogih drugih proroka
3. To znači da se Bog približavao, a to je uvek zastrašujuće (vidite: Jov 4:12-21)

15:13 „Znaj dobro da će tvoji potomci biti došljaci [stranci, NASB] u tuđoj zemlji” Fraza „znaj dobro” je nastala povezivanjem APSOLUTNOG INFINITIVA i IMPERFEKTA istog GLAGOLA (BDB 393, KB 390), glagola „znati”, a to je gramatički način naglašavanja. Jahve je odgovorio na Avramovo pitanje iz Postanja 15:8. U Avramu se još uvek odvija borba između vere i sumnje, ali to nije naljutilo Boga!

Zapazite da se Egipat ovde ne spominje izričito. Izraz „stranci” znači „došljaci” (BDB 158) ili ljudi koji imaju ograničena prava jer nisu zvanični građani neke države. Jahve je predskazao šta će Izraelci doživeti u Egiptu. Vera u Boga ne podrazumeva lak život! Božija obećanja se sporo ispunjavaju i često ih shvatimo pogrešno, ali vera ostaje.

▣ **„Biće robovi i biće zlostavljani četiri stotine godina”** Izgleda da postoji neslaganje između ovog stiha, koji se spominje u Delima 7:6 u Stefanovom govoru, i Izlaska 12:40, gde se spominje broj četiri stotine trideset, koji i Pavle navodi u Galaćanima 3:17. *Septuaginta* i Samarijsko Petoknjžje shvataju ovih četiri stotine trideset godina kao razdoblje boravka izraelskih praotaca u Hanaanu i Egiptu. Moguće je da je broj četiri stotine zaokružen broj. Rabini kažu da je u pitanju razdoblje od Isaakovog rođenja do Izlaska iz Egipta. Treba uzeti u obzir da Postanje 15:16 spominje četvrto pokolenje i da je, prema našim najboljim proračunima, ovo razdoblje upravo toliko i trajalo.

15:14 „Ali ja ću kazniti narod kome će oni robovati, i oni će posle toga izaći sa velikom imovinom” Ovo je jasno ispunjeno u Izlasku 3:22 i 12:35-56. Ova imovina se sastojala od zlata, srebra, bronzine i nakita, koji su kasnije upotrebljeni za izgradnju Šatora sastanka i njegove opreme (vidite: Izlazak 25-40).

Ovaj tekst se ne može upotrebiti za tvrdnju da vera uvek donosi bogatstvo. Blagostanje je u početku korišćeno da se narodi privuku Jahveu, ali žiža nikad nije bila na blagostanju, nego na odnosu zasnovanom na veri. Jedan od mojih omiljenih komentatora, Gordon Fi (Gordon Fee), koji je harizmata, kritikuje upotrebu ovakvih tekstova kao „dokaza” koji se koriste za propovedanje evanđelja „zdravlja, bogatstva i blagostanja”. Napisao je veoma snažnu knjižicu *The Disease of the Health and Wealth Gospels*¹²².

15:15 „Ti ćeš ... umreti [otići svojim ocima, NASB] u miru” Hebrejska reč „mir” (BDB 1022) označava zadovoljstvo životom i Bogom (vidite Posebnu temu ispod). Bog je Avramu obećao da će živeti do duboke starosti i da će umreti lakom smrću. Ovde se javlja i pitanje šta znači izraz „otići svojim ocima”. Očigledno se radi o *Šeolu* (vidite: Ponovljeni zakoni 32:50), ali neki se pitaju da li to znači da su porodice u *Šeolu* na okupu. To možda predstavlja učitavanje podataka u ovaj odlomak, jer Avramovi roditelji nisu bili Jahveovi sledbenici i stoga bi mogli biti u drugom delu *Hada* ili *Šeola*. Zagrobni život nam nije potpuno jasan, a nisu ni pojmovi *Šeol*, *Had* i *Gehena*, ni njihov međusobni odnos.

POSEBNA TEMA – GDE SU MRTVI?

POSEBNA TEMA – MIR (ŠALOM)

15:16 „jer greh Amorejaca još nije navršio meru” Iz ovoga se vidi da je Bog još uvek pokušavao stanovnike obećane zemlje da dovede sebi. Melhisedek je bio Hanaanac. Bog im je sudio i izbacio ih iz zemlje tek nakon odgovarajuće prilike da se pokauju i nakon određenog vremena. To nije bila pristrasnost prema Jevrejima, jer kad su Jevreji usvojili hanaanske običaje, Bog je i njih uklonio iz zemlje (asirsko izgnanstvo i vavilonsko izgnanstvo).

---

122 Bolesti zvane „evanđelje zdravlja” i „evanđelje bogatstva”, prim. prev.

Nazivi „Amorejci” i „Hanaanci” korišćeni su da se označe sva plemena iz Hanaana. Ovaj tekst je u izvesnom smislu najava sukoba koji će nastati kad Izraelci budu osvajali obećanu zemlju, ali i sami budu poraženi hanaanskim idolopoklonstvom. Ova najava je slična Postanju 9:20-27, a posebno Postanju 15:25. Ham je zgrešio, ali je njegov sin Hanaan bio proklet. Hanaanska kultura je bila problem. Velika većina propisa iz Petoknjižja, a možda čak i svi, tiču se hanaanske kulture i hanaanskog bogopoklonstva. Izrael je trebalo da bude drugačiji! Trebalo je da objavi Jahvea!

Ovo je uvršteno u tekst na jedan od ova dva načina:

1. Bog ih je pripremao za buduće događaje

2. Pisar iz kasnijeg razdoblja je dodao ove komentare da bi istakao događaje iz svog vremena

Samo da istaknem da spominjanjem pisara ili urednika iz kasnijeg razdoblja nipošto ne omalovažavam bogonadahnutost teksta. Polazim od pretpostavke da je Sveti Duh vodio sve pisce, urednike, prepisivače i sastavljače Svetog pisma! Bog je vrhovni pisac Svetog pisma, ali ne znamo tačno ko, kada i kako ga je pisao.

POSTANJE 15:17-21 (SSP)

¹⁷Kada je sunce zašlo i pao mrak, pojaviše se zadimljen žeravnik [pećnica, NASB] i plamteća baklja i prodoše između rasečenih delova životinja. ¹⁸Toga dana GOSPOD sklopi savez sa Avramom i reče: »Tvojim potomcima dajem ovu zemlju, od Egipatske reke do velike reke, reke Eufkrat – ¹⁹zemlju Kenejaca, Kenižana, Kadmonaca, ²⁰Hetita, Perižana, Refajaca, ²¹Amorejaca, Hanaanaca, Girgašana i Jevusejaca.«

15:17 „pojaviše se zadimljen žeravnik [pećnica, NASB] i plamteća baklja i prodoše između rasečenih delova životinja” Jahve se Avramu ukazao u obliku koji je bio razumljiv u njegovoj kulturi. Zadimljena pećnica bi mogla biti

1. sredstvo da se sakrije Jahveovo prisustvo (kao oblak Slave GOSPODNE u Šatoru sastanka u Izlasku)
2. simbol božanstva koje je pružalo zaštitu u akademskim tablicama o prokletstvu
3. simbol suda i zaštite (vidite: Zaharija 12:6)
4. ova simbolika je u Mesopotamiji predstavljala božansko očišćenje

U pećnici je bila vatra. Bog se često povezuje s vatrom, ne samo u biblijskim izveštajima, nego i u zoroastrizmu. Lično verujem da pećnica simbolizuje obrok koji je služio da se zapečate mnogi savezi. Teološki je značajno što Avram nije prošao između životinjskih komada, nego samo Bog. To je još jedan pokazatelj da su savezi zasnovani na Božijim sredstvima, a ne na čovekovim naporima, zaslugama ili sredstvima. Bog je pokrenuo i sklopio ovaj savez (vidite: Druga o Samuilu 7:8-16; Psalam 89:20-37).

POSEBNA TEMA – VATRA (BDB 77, KB 92)

15:18 „Toga dana GOSPOD sklopi savez sa Avramom” Reč „sklopiti” doslovno znači „iseći” (BDB 503, KB 500, PERFEKAT *kala*). Ova reč „iseći” nije etimološki povezana s rečju iz Postanja 15:10 (BDB 144, KB 167), ali je postala uobičajena biblijska metafora za „sklapanje saveza”.

POSEBNA TEMA – OBEĆANJA U SKLOPU SAVEZA S PRAOCIMA

▣ „savez” „Savez” (BDB 136) je glavni motiv biblijske književnosti. On govori i o obećanjima i o obavezama kako Boga, tako i ljudskog roda. U biblijskim knjigama nalazimo jedinstveni spoj uslovnih i bezuslovnih strana saveza. Da li su biblijski savezi uslovni ili bezuslovni? Da! Izgleda da Božija bezuslovna ljubav zavisi od vere i pokajanja kojima se ljudski rod odaziva na njegov poziv (vidite:

Postanje 15:6; Rimljanima 4; Marko 1:15; Dela 3:16,19; 20:21). Ovo donekle izgleda kao paradoks, ali Bog tako radi s grešnim ljudskim rodom. Vidite Posebnu temu – Savez.

▣ „**od Egipatske reke**” Ovo se obično odnosi na reku Nil, ali na osnovu drugih biblijskih obećanja o granicama obećane zemlje zaključujemo da mora biti da se odnosi na vadi El-ariš (vidite: Brojevi 34:5 i Isus Navin 15:4). Ova veličina obećane zemlje delimično se ispunila u Davidovo vreme, a potpunije za vreme Solomona (vidite: Prva o carevima 4:21).

15:19-21 Ovde nalazimo spisak deset plemena od kojih se sastojalo stanovništvo Hanaana. Broj ovih plemena varira: (1) U Isusu Navinu 24:11 nabrojano je sedam plemena, (2) u Izlasku 3:17 šest plemena, (3) a u Izlasku 23:28 tri plemena. Nismo sigurni koji je bio njihov tačan broj, ali je očigledno da su naziv „Amorejca”, što znači „gorštak”, i naziv „Hanaanac”, što znači „ravničar”, postali zajedničke imenice za sva hanaanska plemena. Vidite Posebnu temu – Stanovnici Palestine pre dolaska Izraelaca, kod Postanja 12:6.

15:20 „Hetiti” Iz Postanja 10:15 vidimo da je ovaj narod potekao od Heta (*BDB* 366). Oni su kasnije osnovali veliko carstvo na središnjem području današnje Turske.

▣ „**Refajci**” Izgleda da su to bili veoma visoki ljudi (*BDB* 952, vidite: Isus Navin 12:4; 17:15; Prvi letopisi 20:4), kao Anakovci (vidite: Ponovljeni zakoni 2:11 i 3:11) i moguće je da su bili Nefilimi (vidite: Postanje 6 i Brojevi 13:33). Vidite Posebnu temu – Nazivi za visoke/moćne ratnike ili grupe ljudi.

15:21 „Jevusejci” Ovo su bili stanovnici Jerusalima koji su ostali neporaženi sve do Davidovog vremena (*BDB* 101, vidite: Sudije 1:21; 19:11; Druga o Samuilu 5:6 i dalje). Vidite Posebnu temu – Salim, Jevus, Jerusalem.

PITANJA ZA RAZMATRANJE

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste sami odgovorni za svoje tumačenje Svetog pisma. Svi treba da hodamo u svetlu koje imamo. Vi, Sveto pismo i Sveti Duh ste najvažniji u postupku tumačenja Svetog pisma i tumačenje ne smete prepustiti piscima komentara.

Ova pitanja za razmatranje su data da vam pomognu da razmislite o najvažnijim stavkama ovog dela knjige. Njihov cilj je da vas izazovu na razmišljanje, ali ona nisu sveobuhvatna.

1. Objasnite i definišite svojim rečima važne reči koje su upotrebljene u Postanju 15:6. Povežite ih s Rimljanima 4 i Galaćanima 3.
2. Zašto mnogi ljudi alegorijski tumače Postanje 15:11?
3. Šta znači to što se Bog ukazao Avramu kao zadimljena pećnica i plamteća baklja (Postanje 15:17)?
4. Zašto se spiskovi hanaanskih plemena međusobno razlikuju (vidite: Postanje 15:19-21)?

POSTANJE 16

PODELA NA PASUSE U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (PRATI MT)
Saraja i Agara	Agara i Jišmael	Jišmaelovo rođenje	Agara i Jišmael	Jišmaelovo rođenje
16:1-6	16:1-3	16:1-6	16:1-4	16:1-2 16:3-6
	16:4-6		16:5 16:6	
16:7-14	16:7-14	16:7-14	16:7-8a 16:8b 16:9-12	16:7-12
(11-12)	(11-12)	(11-12)	16:13-14	(11-12) 16:13-14
16:15-16	16:15-16	16:15-16	16:15-16	16:15-16

TREĆI KRUG ČITANJA (vidite str. xxiv-xxv)

PRATITE NAMERU BOGONADAHNUTOG PISCA NA NIVOU PASUSA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste sami odgovorni za svoje tumačenje Svetog pisma. Svi treba da hodamo u svetlu koje imamo. Vi, Sveto pismo i Sveti Duh ste najvažniji u postupku tumačenja Svetog pisma i tumačenje ne smete prepustiti piscima komentara.

Pročitajte celo poglavlje odjednom. Prepoznajte njegove teme. Uporedite svoju podelu po temama s podelama u pet prevoda u tabeli koja je iznad. Podela na pasuse nije bogonadahnuti, ali je ključ za praćenje piščeve namere, a to je srž tumačenja. Svaki pasus ima samo jednu jedinu temu.

1. Prvi pasus
2. Drugi pasus
3. Treći pasus
4. Itd.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

POSTANJE 16:1-6 (SSP)

¹Avramova žena Saraja nije mu rađala decu. A imala je jednu robinju Egipćanku koja se zvala Agara, ²pa reče Avramu: »Eto, GOSPOD nije dao [je sprečio, NASB] da imam dece. Idi i spavaj s mojom robinjom, možda ću preko nje imati dece.« I Avram posluša Saraju. ³Tako, kada je Avram živeo u Hanaanu deset godina, njegova žena Saraja uze svoju robinju, Egipćanku Agar, i dade je svome mužu Avramu za ženu. ⁴On je spavao s Agarom i ona zatrudne, a kada je videla da je trudna, poče da prezire svoju gospodaricu. ⁵Saraja reče Avramu: »Ti si kriv za nepravdu koja me snašla. Ja sam dovela svoju robinju u tvoj zagrljaj, a ona, kad je videla da je trudna, počela je da me prezire. Neka GOSPOD presudi ko je od nas dvoje u pravu.« ⁶»Tvoja robinja je u tvojoj vlasti«, reče Avram. »Učini s njom kako misliš da je najbolje.« Saraja tada poče da zlostavlja Agar, pa ova pobeže od nje.

16:1 „imala je jednu robinju Egipćanku koja se zvala Agara” Ime Agara znači „bežati” (BDB 212), a ona je upravo to učinila (vidite: Postanje 16:6,8). Bila je Egipćanka koju su verovatno kupili Saraji dok su bili u Egiptu (vidite: Postanje 12:10-20).

16:2 „GOSPOD nije dao [je sprečio, NASB] da imam dece” Očigledno je da je ovaj bračni par razgovarao o Jahveovim otkrivenjima i njihovom odloženom ispunjenju. Očigledno je i da su počeli da planiraju kako da „pomognu” Bogu da ispuni svoje obećanje!

Oblik GLAGOLA „sprečiti” (BDB 783, KB 870, PERFEKAT *kala*) označava svršenu radnju. Izgleda da je Saraja smatrala da je trajno neplodna (vidite: Postanje 20:18). Ovo odlaganje je bilo deo Božijeg nauma za sazrevanje njihove vere u njega i za njegovo jasno otkrivenje kasnijim pokolenjima. Svi vernici imaju poteškoće vezane za pitanje časa u koji Božija obećanja treba da se ispune.

▣ **„Idi i spavaj s mojom robinjom”** Ovaj GLAGOL (BDB 97, KB 112) je IMPERATIV *kala* upotrebljen kao zahtev (vidite: Postanje 30:3). Često se koristio kao eufemizam za seksualni odnos (vidite: Postanje 6:4; 16:2; 19:34; 30:3; 38:8,9; 39:14; Ponovljeni zakoni 22:13; 25:5; Druga o Samuilu 11:4; 12:24; 16:21-22; 20:3; Poslovice 6:29).

▣ **„možda ću preko nje imati dece”** Ovo se poklapa s tablicama iz Nuzija koje opisuju hurijansku kulturu drugog milenijuma p.n.e. Agarino dete bi zakonski postalo Sarajino dete i Avramov naslednik.

▣ **„I Avram posluša Saraju”** Ovo je gotovo podudarno s problemom iz Postanja 3 (posebno Postanje 16:17). Avram je doveden u iskušenje da učini nešto čemu je već bio sklon. Ovaj GLAGOL doslovno znači „slušati” (BDB 1033, KB 1570), a IMPERFEKAT podrazumeva radnju koja se ponavlja. Ideal jednoženstva koji je bio postavljen u prvobitnoj tvorevini sada se izgubio, i to u pokušaju da se „pomogne” Bogu!

16:3 „kada je Avram živeo u Hanaanu deset godina” Važno je zapaziti da je prošlo najmanje deset godina od kad je Bog govorio Avraamu u Postanju 15. Avraam je i dalje verovao Bogu, ali je pokušavao da nađe načina da mu pomogne. Bog je ovde ponovo pokazao Avraamu da obećanja neće biti ispunjena iz Avraamovih izvora, nego iz Božijih. Pavle je ovaj odlomak upotrebio kao alegoriju u Galaćanima 4:21-31.

▣ „za ženu” Agara bi se pre mogla nazvati njegovom naložnicom. Iako je ovde upotrebljena hebrejska reč za „ženu”, očigledno je da ona nije bila njegova žena, nego naložnica (tj. seksualna partnerka s ograničenim pravima).

16:4 „poče da prezire svoju gospodaricu” Ovaj GLAGOL (*BDB 886, KB 1103, IMPERFEKAT kala*) može da znači:

1. biti lagan
2. biti hitar
3. biti nevažan (vidite: Prva o Samuilu 2:30; Jov 40:4)

Ovaj glagol u *hifilu* nosi prizvuk prezira (vidite: Druga o Samuilu 19:43; Isaija 23:9; Jezekilj 22:7). U hebrejskom jeziku postoji suprotnost između izraza „biti častan ili težak” i izraza „biti lagan”.

16:5 Ovde je jasno izražena misterija međuljudskih odnosa. Saraja je pokrenula izvršenje ovog nauma, a sada je bila nezadovoljna njegovim plodovima. Kao što je često u biblijskim izveštajima, čitaocu nije pružena sva potrebna pozadina ni svi razgovori vezani za neki događaj. Avram je možda na početku bio više uključen u kovanje tog nauma. Kad god tumačimo istorijsku naraciju treba da se pitamo: „Zašto je ovo zabeleženo?” Avram i Saraja su morali da nauče da ključ za odnos sa Bogom nisu čovekova dela, nego vera, poslušnost i istrajnost!

Veoma je moguće da su reči koje su ovde zabeležene u stvari pravni idiom. Saraja je govorila na taj način da zatraži svoje zakonsko pravo u situaciji kad se jedna robinja nadmeno ponašala (vidite Hamurabijev zakonik i tablice iz Nuzija). Sve što je Saraja učinila bilo je kulturno i zakonski prihvatljivo, ali Agarin stav nije, a Avram je za to bio odgovoran kao glava kuće.

▣ „Neka GOSPOD presudi ko je od nas dvoje u pravu” Ovaj GLAGOL (*BDB 1047, KB 1622*) je IMPERFEKAT *kala* upotrebljen kao JUSIV. Nije baš jasno šta je Saraja želela da Jahve učini. Izgleda da je tražila Božiju zaštitu zbog svojih osećanja odbačenosti ili dopuštenje za svoje naume protiv Agare. Ova fraza jasno pokazuje da je napetost između Avrama i Saraje rasla.

16:6 Ovo nam se čini okrutnim, ali treba da sudimo u svetlu onog vremena, a ne našeg, jer se ovakvo oprođenje prema naložnici u potpunosti uklapa s tablicama iz Nuzija i s Hamurabijevim zakonikom.

I ovaj izveštaj se donekle podudara s izveštajem iz Postanja 3:11-13. Avram je svoju odgovornost, koju je imao kao vođa porodice, prebacio na Saraju. Ljudi su skloni izgovorima i izbegavanju odgovornosti!

▣ „Saraja tada poče da zlostavlja Agaru” Ovaj GLAGOL (*BDB 776 III, KB 853*), koji je u *pielu*, znači poniziti ili zlostavljati (vidite: Postanje 31:50; Izlazak 22:21,22 [dva puta u pojačanom obliku]; Jov 30:11). Agarin stav i dela ne opravdavaju Sarajina dela. Grešni ljudi su sebični i samoživi. Zrela vera će rešiti taj problem.

Veoma je moguće da je Saraja Agaru vratila da služi i oduzela joj položaj Avramove naložnice čim je ova začela.

▣ „ova pobeže od nje” Bežanje roba je bio ozbiljan zakonski prekršaj s ozbiljnim posledicama. Ovo je veoma slično događaju zabeleženom u Postanju 21:8-21. Naredni stihovi pokazuju Jahveovu brigu i ljubav, čak i za naložnicu Agaru i njeno dete. Jahveova ljubav nije ograničena na Avramovu porodicu (npr. Melhisedek, Jov).

POSTANJE 16:7-14 (SSP)

⁷Andeo GOSPODNJI nađe Agar u kod izvora u pustinji – izvora koji se nalazi na putu za Šur –
⁸pa je upita: »Agaro, robinjo Sarajina, odakle si došla i kuda ideš?« A ona odgovori: »Bežim od svoje gospodarice Saraje.«
⁹»Vrati se svojoj gospodarici i pokori joj se«, reče joj andeo GOSPODNJI
¹⁰i dodade: »Umnožiću tvoje potomke toliko da se njihovo mnoštvo neće moći prebrojati.«

¹¹I još joj andeo GOSPODNJI reče:

»Evo, trudna si i rodićeš sina.
Daćeš mu ime Jišmael,
jer je GOSPOD čuo za tvoje nedaće.

¹²On će biti kao divlje magare.

Na svakoga će dizati ruku
i svako će dizati ruku na njega.
U neprijateljstvu će živeti
sa svom svojom sabraćom.«

¹³Tada ona GOSPODA, koji joj je govorio, nazva El Roi, jer reče: »Ovde sam videla onoga koji me vidi. [Zar sam ostala živa kad sam ga videla?, NASB]«
¹⁴Zato se taj bunar zove Beer Lahaj Roi, a nalazi se između Kadeša i Bereda.

16:7 „Andeo GOSPODNJI” Izgleda da je ova poznata osoba u stvari oličenje ličnog Božijeg prisustva. Vidite Posebnu temu – Andeo GOSPODNJI.

▣ „izvora koji se nalazi na putu za Šur” Ne znamo tačan geografski položaj ovog mesta, ali verovatno je bilo južno od Beer Ševe, na putu za Egipat. Agara je krenula kući.

16:8 Ovakvi stihovi (tj. Postanje 3:9,11; 4:9,10), koji beleže kako Bog ili njegov predstavnik postavljaju pitanja, postali su sastavni deo teološkog pokreta koji se zove „otvoreni teizam”, koji ova pitanja shvata doslovno i na osnovu njih izvodi teološki zaključak da Bog ne zna

1. Budućnost
2. Prošla dela određenih ljudi

Lično ne podržavam grčku filozofiju (tj. filozofski razvijene Božije osobine), niti poričem istoričnost izveštaja iz Postanja, ali smatram da su u pitanju književni dokumenti u kojima se koristi i metaforičan jezik (kao i u svojoj ljudskoj komunikaciji). Glavno je s kojim ciljem je neko pitanje postavljeno u Svetom pismu. Da li pitanja zaista odražavaju Božije neznanje ili služe da bi uvećali nivo ljudskog razumevanja? Postoji velik broj drugih tekstova koji jasno pokazuju da Bog zna ljude i buduće događaje i stoga smatram da „otvoreni teizam” nije ništa drugo do prerađena teologija Alfreda Norta (A. N. North), tj. teologija procesa.

16:9 Andeo joj je dao dve zapovesti:

1. Vrati se – BDB 996, KB 1427, IMPERATIV *kala*
2. Pokori se – BDB 776 III, KB 853, IMPERATIV *hitpaela*

Iz ove poruke se vidi da Jahve želi da Agarino dete odraste pod Avramovim uticajem (znajući za Jahvea).

▣ „pokori joj se” Ovo je isti GLAGOL koji je u Postanju 16:6 preveden rečju „zlostavlja” (BDB 776 III, KB 853), a u Postanju 16:11 je upotrebljena srodna IMENICA koja je prevedena kao „nedaće” (BDB

777). Jahve nije obećao da će se situacija sa Sarajom promeniti, ali je obećao da će blagosloviti Agarinog sina Jišmaela.

16:10-12 Odgovor koji je Anđeo GOSPODNJI dao Agari veoma je sličan odgovoru koji je Bog dao Avramu u Postanju 15:5. Izrekao je velika obećanja o detetu i o njegovim fizičkim i karakternim osobinama. Agara je bila preplavljena Jahveovom brigom za nju.

16:10 „Umnožiću tvoje potomke toliko da se njihovo mnoštvo neće moći prebrojati” Ovo obećanje za Jišmaela je ponovljeno i Avramu u Postanju 17:20.

Ovaj glagol je pojačan povezivanjem APSOLUTNOG INFINITIVA i IMPERFEKTA GLAGOLA istog korena (*BDB 915, KB 1176, oba u hifilu*). Dodir s Jahveom, poznavanje njegovih reči i vera u njih donose blagoslov! Agara se odazvala Bogu na isti način kao Avram. Ona, za razliku od Avrama, nije postavila nijedno pitanje (ili nijedno nije zabeleženo). Oba susreta su vezana za obećani blagoslov deteta, ali otkrivaju i da će nastupiti teška vremena. Postanje 15:6 je tačka Avramovog spasenja. Agara se bez sumnje odazvala Bogu na isti način! Za mene, koji sam pristrasan i ovo gledam kroz Božiji večni naum o otkupljenju, Božije prihvatanje Agare i Jišmaela je moćno svedočanstvo o Božijem naumu da otkupi i druge narode, a ne samo Izrael (vidite Posebnu temu kod Postanja 12:3). Oni su u izvesnom smislu primer „drugih naroda” koji su prihvaćeni na isti način kao Avram – verom koja proizvodi poslušnost. Postoji nekoliko nagoveštaja da je postojalo i starozavetno veliko poslanje! Božije srce bije za izgubljenim svetom i razoreno zajedništvo se moga obnoviti! Isajijina vaseljenska viđenja, priča o Joni i ceo Novi zavet odzvanjaju ovim istinama!

16:11-12 U engleskom prevodu *NASB* Postanje 16:11-12 odštampano je kao poezija (uporedite: Postanje 12:1-3; 14:19-20; 15:1,18; 17:1-2,4-5). Stih 12 opisuje kakav čovek će Jišmael biti.

16:11 „trudna si” Ovo nisu bile novosti (vidite: Postanje 16:4), ali je bila novost da je u pitanju muško dete.

▣ **„Jišmael”** Ovo ime znači „*El* je čuo” ili „neka *El* čuje” (*BDB 1035, KB 447*). Anđeo je u prethodnom redu rekao „Jahve je čuo” (*BDB 1033*). Zapazite da ovom detetu ime nije nadenuo otac, nego Bog (uporedite: Matej 1:21,25; Luka 1:31,35; 2:21).

16:12 „kao divlje magare” Ovaj koren (*BDB 825*) znači:

1. mula – u akadskom
2. divlja mula – u asirskom
3. divlji magarac – u arapskom
4. divlji magarac ili konj – u hebrejskom (komentar na Postanje iz serijala *Anchor Bible Commentary*¹²³, str. 118)

Ali zapazite da to na Starom bliskom istoku nije bio izraz poniženja. Ove životinje su se u Mesopotamiji prinosile kao žrtve. Bile su veoma cenjene i poštovane. Time je označena Jišmaelova sklonost ka odvojenom (nomadskom) životu. Jišmael će uživati u svojoj slobodi i živeće nomadskim životom. Sledeća dva reda poezije opisuju njegov način života (oslanjajući se na sebe, nikome neće verovati i neće se udruživati ni sa kim).

NASB „živeće istočno od sve svoje braće”
NKJV „živeće u prisustvu sve svoje braće”
NRSV „živeće u zavadi sa svom svojom rodbinom”

---

123 Biblijski komentari *Anchor* (sidro), prim. prev.

TEV
NJB

„živeće odvojeno od svih svojih rodaka”
„živeće život protiveći se svoj svojoj rodbini”

Izraz „istočno” je mogao nastati od dva korena koja znače: (1) istočno od (doslovno „pred licem”, BDB 815) i (2) „u protivljenju”. Oba korena se uklapaju u ovaj odlomak i tačno opisuju beduinska plemena Bliskog istoka.

16:13-14 Fraza „bog (*El*) koji vidi” povezana je s imenom izvora iz Postanja 16:14. Bog je u ovim prvim delovima Postanja nazvan mnogim imenima koja odgovaraju njegovim delima. Kada sagledamo sva ova imena preplavi nas Božija ljubav prema palom ljudskom rodu (a ovde prema jednoj robinji Egipćanki).

16:13 „[Zar sam ostala živa kad sam ga videla?, NASB]” Na Starom bliskom istoku se smatralo da oni koji vide Boga umiru (vidite: Postanje 32:30 i Izlazak 33:20). Agara je bila preneražena što je Bog (tj. anđeo GOSPODNJI) došao k njoj, što ga je videla i ostala živa.

Iz konteksta teško možemo da budemo sigurni

1. da li je bila oduševljena što je fizički videla Božije ukazanje (tj. videla sam Boga)
2. ili je bila oduševljena što ju je Bog video i došao k njoj s takvim ohrabrenjem i brigom (Bog me video)

Mislim da se druga mogućnost bolje uklapa u kontekst i s imenom koje je izvor kasnije dobio u Postanju 16:14. Komentar na Postanje iz serijala *Anchor Bible Commentary*¹²⁴ kaže da su tačkasti samoglasnici u masoretskom tekstu kod ovog imena veoma neobični i da ostavljaju obe mogućnosti (str. 110).

Ovo je jedino mesto u Starom zavetu gde neko Bogu daje ime. Bog se obično objavljivao uz povezivanje više imena (tj. *El* i još neko ime, Jahve i još neko ime, *Elohim* i još neko ime). Zapazite i da je ovo jedinstveno imenovanje učinila progonjena robinja Egipćanka. Jahve ju je pronašao i govorio joj. Njegova ljubav je izvanredna!

POSTANJE 16:15-16 (SSP)

15I Agara rodi Avramu sina, a Avram mu dade ime Jišmael. **16**Avram je imao osamdeset šest godina kada mu je Agara rodila Jišmaela.

16:15-16 Mojsije nastavlja čitaocima da saopštava Avramove godine da bi mogli da prate njegov život hronološkim redosledom, a to je važno zbog Božijeg posebnog obećanja da će mu Saraja roditi sina u njegovoj starosti.

16:15 Sveto pismo ne beleži nikakva Agarina pitanja ili oklevanja po pitanju Jahveovih obećanja, ali beleži Avramova.

PITANJA ZA RAZMATRANJE

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste sami odgovorni za svoje tumačenje Svetog pisma. Svi treba da hodamo u svetlu koje imamo. Vi, Sveto pismo i Sveti Duh ste najvažniji u postupku tumačenja Svetog pisma i tumačenje ne smete prepustiti piscima komentara.

124 Biblijski komentari *Anchor* (sidro), prim. prev.

Ova pitanja za razmatranje su data da vam pomognu da razmislite o najvažnijim stavkama ovog dela knjige. Njihov cilj je da vas izazovu na razmišljanje, ali ona nisu sveobuhvatna.

1. Koje su najvažnije teološke istine iz Postanja 15 i 16?
2. Zabeležite stihove u kojima Bog sklapa savez sa Avramom. Da li su ta obećanja uslovna ili bezuslovna? Šta to znači za nas?
3. Ko je anđeo GOSPODNJI? Zašto?
4. Šta je tako značajno u Božijem traženju Agare i njenog deteta?

POSTANJE 17

PODELA NA PASUSE U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (PRATI MT)
Avraam i savez obrezanja	Znak saveza	Večni savez	Obrezanje, znak saveza	Savez i obrezanje
17:1-8 (1-5)	17:1-8	17:1-8	17:1-6	17:1-3a 17:3b-8
17:9-14	17:9-14	17:9-14	17:9-14	17:9-14
17:15-22	17:15-22	17:15-22	17:15-16 17:17-18 17:19-22	17:15-22
17:23-27	17:23-27	17:23-27	17:23-27	17:23-27

TREĆI KRUG ČITANJA (vidite str. xxiv-xxv)

PRATITE NAMERU BOGONADAHNUTOG PISCA NA NIVOU PASUSA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste sami odgovorni za svoje tumačenje Svetog pisma. Svi treba da hodamo u svetlu koje imamo. Vi, Sveto pismo i Sveti Duh ste najvažniji u postupku tumačenja Svetog pisma i tumačenje ne smete prepustiti piscima komentara.

Pročitajte celo poglavlje odjednom. Prepoznajte njegove teme. Uporedite svoju podelu po temama s podelama u pet prevoda u tabeli koja je iznad. Podela na pasuse nije bogonadahnutu, ali je ključ za praćenje piščeve namere, a to je srž tumačenja. Svaki pasus ima samo jednu jedinu temu.

1. Prvi pasus
2. Drugi pasus
3. Treći pasus
4. Itd.

POZADINA

- A. Postanje 17 opisuje potvrđenje saveza koji je sklopljen u Postanju 15, a bio je najavljen u Postanju 12.

- B. Prošlo je trinaest godina od Postanja 15 kad je Bog Avramu obećao sina. Postanje 17 postavlja pozornicu za izvršenje Božijeg obećanja da će se njegov naum ostvariti kroz Saraju.
- C. Ovo poglavlje sadrži niz igara reči koje su vezane za imena uključenih ličnosti. Imena su za Jevreje bila veoma važna (npr. Postanje 16:11-12) i često su menjali ime u značajnim razdobljima svog života da bi istakli jedinstvenost onoga što im se dogodilo.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

POSTANJE 17:1-8 (SSP)

¹Kada je Avram imao devedeset devet godina, GOSPOD mu se pokaza i reče mu:

»Ja sam Bog Svesilni.

Čini ono što je po mojoj volji¹²⁵ i budi besprekoran.

²Sklopiću savez s tobom [uspostaviću svoj savez između sebe i tebe, *NASB*] i silno ću te umnožiti.«

³Avram pade ničice, a Bog mu reče:

⁴»Ovo je moj savez s tobom:

Bićeš otac mnogih naroda.

⁵Više se nećeš zvati Avram¹²⁶, nego će ti ime biti Avraam¹²⁷, jer sam te učinio ocem mnogih naroda.

⁶Učiniću te veoma plodnim i učiniti da od tebe postanu narodi i poteknu carevi. ⁷Sklopiću savez s tobom i tvojim potomcima iz pokolenja u pokolenje – savez večan – i biću Bog tvoj i tvojih potomaka. ⁸Tebi i tvojim potomcima daću u večan posed svu zemlju Hanaan, u kojoj sada boraviš, i biću njihov Bog.«

17:1-5 Engleski prevod *NASB* deli ovaj odlomak u dva poetska odlomka, 1b-2 i 4-5, ali u engleskim prevodima *NKJV*, *NRSV*, *TEV*, *NJB* i *JPSOA* nije tako.

17:1 „devedeset devet godina” Postanje na nekoliko mesta beleži Avramove godine i tako nam pruža hronologiju njegovog hodočašća vere.

1. 75 godina, Postanje 12:4 – Jahveovo prvo otkrivenje Avramu
2. 86 godina, Postanje 16:16 – Jišmaelovo rođenje
3. 99 godina, Postanje 17:1 – Jahveovo treće otkrivenje Avramu
4. 100 godina (okrugao broj), Postanje 17:17 – Avramova starost u 17. poglavlju
5. 99 godina, Postanje 17:24 – kad se obrezao
6. 100 godina, Postanje 21:5 – Isaakovo rođenje
7. Ne piše broj godina, Postanje 24:1 – „veoma star”
8. 175 godina, Postanje 25:7 – broj godina u trenutku smrti

▣ „GOSPOD” „Jahve” je Božije zavetno ime upotrebljeno u Izlasku 3:14. U ovom poglavlju je upotrebljeno samo na ovom mestu. Izgleda da je Sitova loza veoma rano počela da koristi ovo ime

125 17,1 Čini ... volji Doslovno: Hodaj preda mnom (napomena iz SSP-a).

126 17,5 Avram znači »uzvišeni otac« (napomena iz SSP-a).

127 17,5 Avraam (hebrejski: Avraham) znači »otac mnoštva« (napomena iz SSP-a).

(vidite: Postanje 4:26; i izraelski praoci su ga često koristili). Ali u Izlasku 6:3 stoji da su izraelski praoci Boga zvali *El Šadaj*, a ne Jahve. Možda su ga zvali Jahve, ali nisu razumeli potpun značaj tog imena sve dok Mojsije nije doživio susret kod gorućeg grma. Vidite Posebnu temu – Božija imena.

▣ „**GOSPOD mu se pokaza i reče mu**” Bog se Avramu ukazao nekoliko puta (npr. Postanje 12:7; 18:1), ali od poslednjeg zabeleženog ukazanja je prošlo trinaest godina. Jahve je očigledno proveravao Avramov život po veri.

▣ „**Ja sam Bog Svesilni**” Ime „Bog Svesilni” je prevod imena *El Šadaj*. Nismo sigurni koji je koren ove reči (*BDB* 994). Rabini kažu da znači „samodovoljnost”, a *LXX* i *Vulgata* je u skladu s tim prevode kao „Bog (*El*) Svesilni”. To je očigledno bilo ime kojim su izraelski praoci oslovljavali Boga (vidite: Izlazak 6:3). U Postanju je upotrebljeno šest puta, a u Jovu trideset jedan put. Olbrait (Albright) je smatrao da ono potiče od akadskog korena koji znači „planina” ili „stena” (vidite: Psalam 18:1,2). Ako ovaj naziv znači „Bog je planina” onda verovatno odražava hanaansku mitologiju (vidite: Isaija 14:13; Jezekilj 28:2) ili vavilonsku religiju (tj. *zigurate* koji su podizani na veštačkim brdima – vidite Postanje 11 – na kojima su se ljudi klanjali svojim bogovima). Bez obzira na izvorno značenje, naglasak će se od Izlaska 19-20 promeniti i ovo ime će označavati Boga sa gore Sinaj (vidite: Sudije 5:5). Vidite Posebnu temu – Božija imena.

▣ „**Hodaj preda mnom**” Ovo je prva od dve Jahveove zapovesti Avramu:

1. Hodaj – *BDB* 229, *KB* 246, IMPERATIV *hitpaela*
2. Budi besprekoran – *BDB* 224, *KB* 243, IMPERATIV *kala*

Jahve je želeo zajedništvo s Avramom kao što ga je imao s Adamom, Enohom i Nojem. Fraza „hodaj preda mnom” podrazumeva bliskost, lični odnos i prepoznatljiv oblik vere i života! Naglašen je način života zasnovan na veri koju smo videli u Postanju 15:6. Pavle i Jakov u Novom zavetu objedinjuju ova dva naglasaka hrišćanskog života (vidite: Rimljanima 4 i Jakov 2). Zapazite da je način života uslov ovog saveza (vidite: Postanje 17:9). Svi starozavetni savezi su bezuslovni s Božije strane, ali su uslovljeni ljudskim odazivom. Ista ova reč „hodati” (*BDB* 229, *KB* 246) upotrebljena je i kod Enohovog (vidite: Postanje 5:24) i kod Nojevog (vidite: Postanje 6:9) života zasnovanog na veri.

▣ „**besprekoran**” Ovaj hebrejski koren (GLAGOL – *BDB* 1070, IMENICA – 1070, dva oblika PRIDEVA – 1070 i 1071) označava „celo srce”, „potpunost”, „pouzdanost”, „doslednost” i „nedužnost”. Upotrebljen je za:

1. Noja – Postanje 6:9
2. Avrama – Postanje 17:1 (zapovest)
3. Avimeleha – Postanje 20:5-6
4. Jakova – Postanje 25:27 (obično se prevodi kao „povučen” ili „blag”)
5. Jova – Jov 1:1,8; 2:3
6. Izrael – Ponovljeni zakoni 18:13
7. Davida – Druga o Samuilu 22:24; Psalam 18:23,25,32
8. Jahvea – Ponovljeni zakoni 32:4; Druga o Samuilu 22:31; Psalam 18:30

Ova reč se koristi i za čiste životinje, za savršene predstavnike svoje vrste koji su bili prihvatljivi kao žrtva (npr. Izlazak 12:5; 29:1; Levitska 1:3,10; 3:1,6; 4:3,23,28,32).

POSEBNA TEMA – BESPRESKORAN, NEDUŽAN, BEZ KRIVICE, ČIST

17:2 „uspostaviću” Jahve je ovde obećao:

1. da će „uspostaviti” svoj savez – *BDB* 678, *KB* 733, KOHORTATIV *kala*; ovo je čest GLAGOL s mnogim mogućim značenjima. Isti glagol je upotrebljen za Jahveovo obećanje da će Avramovom

potomstvu „dati” zemlju u Postanju 12:7; 13:15 i 15:7,18, i za Avramovu žalbu što mu Jahve nije „dao” dece (Postanje 15:3). Zapazite kako je ova reč prevedena u Postanju 17:17.

NASB

- a. uspostaviti, Postanje 17:2
- b. učiniti, Postanje 17:5
- c. učiniti, Postanje 17:6
- d. dati, Postanje 17:8
- e. dati, Postanje 17:16
- f. učiniti, Postanje 17:20

NIV

- potvrditi, Postanje 17:2
- učiniti, Postanje 17:5
- učiniti, Postanje 17:6
- dati, Postanje 17:8
- dati, Postanje 17:16
- učiniti, Postanje 17:20

- 2. „umnožiti” – *BDB* 915, *KB* 1176, IMPERFEKAT *hifila* upotrebljen kao KOHORTATIV (mnogi potomci)
- 3. zemlja se spominje u Postanju 17:8

▣ „[svoj savez između sebe i tebe, *NASB*]” Savez je glavna tema Starog zaveta (vidite Posebnu temu – Savez). Jahve je došao Avramu pokrenut milošću, ali Avram je morao da se odazove, ali ne samo verom, nego i načinom života koji je zasnovan na veri. Postojala su međusobna prava i obaveze. Starozavetni savezi nisu bili sklapani među jednakima, nego je u pitanju bio obrazac hetitskih sizirenskih saveza koji pripada kulturi iz razdoblja oko 2000. godine p.n.e. Ovaj savez je dalje obrazložen u Postanju 17:7.

▣ „silno ću te umnožiti” Ovo je česta tema Jahveovih obećanja Avramu koji je već bio zašao u starost i imao ženu nerotkinju (vidite: Postanje 12:2; 15:2-5; 13:16; 17:6), a ovde je poslužilo kao osnova za promenu njegovog imena. Samo da podsetim da je to bio Božiji naum za sva živa bića (vidite Postanje 1 i posebno Isaiju 60).

17:3 „Avram pade ničice” To je bio znak strahopoštovanja prema Bogu (vidite: Postanje 18:2), ali zapazite i Postanje 17:17. Vidite Posebnu temu – Božija imena.

▣ „Bog” *Elohim* je bio čest naziv za Boga na Starom bliskom istoku, a nastao je od korena *El*. Rabini kažu da ovaj naziv naglašava Božiju silu i upravljanje prirodom, dok ime Jahve naglašava Božiju milost i otkupljenje. Ova teorija mi se čini mnogo boljom od teorije *JEDP* iz oblasti kritike izvora. Vidite Posebnu temu kod Postanja 12:1.

17:4 „Bićeš otac mnogih naroda” Zapazite da Avramovoj lozi pripadaju mnogi narodi, a ne samo Izrael (vidite: Postanje 35:11; 48:4,19). Ovo je temelj za novozavetno shvatanje Avrama kao oca svih koji veruju (vidite: Rimljanima 2:28-29; Galaćanima 3:1 i dalje).

17:5 „Avram” Njegovo ime je ovde promenjeno u „Avraam”, što znači „otac mnoštva”. Ovo nije naučna etimologija, nego tipična narodska etimologija koja je veoma svojstvena prvim poglavljima Postanja. Mnogi smatraju da je ime „Avraam” zasnovano na obećanju iz Postanja 12:2.

17:7 „Sklopiću” Ovaj GLAGOL (*BDB* 877, *KB* 1086, PERFEKAT *hifila*) se u zakletvama koristi u *hifilu* da se zajemči njihovo ispunjenje (vidite: Postanje 6:18; 17:19; Izlazak 6:4; Levitska 26:9; Jezekilj 16:62). Jahve se obavezao da će ispuniti svoja obećanja. Vidite Posebnu temu – Doveka (*‘olam*).

▣ „savez večan” Hebrejska reč 'olam (BDB 761) potiče od korena koji znači „biti skriven” i ne znači uvek „zauvek i doveka” (npr. Postanje 17:8,13,19), ali se uvek mora tumačiti u svetlu najbližeg konteksta. Vidite Posebnu temu kod Postanja 13:14.

17:8 „Tebi i tvojim potomcima daću u večan posed svu zemlju Hanaan, u kojoj sada boraviš” Ovo je jedno od Jahveovih prvih obećanja (vidite: Postanje 12:7; 13:15,17 i 15:18), a kasnije je dato i Jakovu, u Postanju 48:4.

▣ „biću njihov Bog” Ovaj izraz pripada posebnom načinu izražavanja u okviru saveza (npr. Izlazak 6:7; 29:45; Levitska 26:12,45; Brojevi 15:41; Jeremija 7:23; 11:4; 24:7; 30:22; 31:1,33). Jahve je izabrao Avrama i njegove potomke na jedinstven način i moglo bi se reći da je isključivo njih izabrao da ga predstavljaju pred drugim narodima (vidite: Ponovljeni zakoni 7:6; 14:2; 29:12-13). Jahve voli druge narode kroz Avraama. Vidite Posebnu temu – Jahveov večni naum o otkupljenju.

POSTANJE 17:9-14 (SSP)

⁹Potom Bog reče Avraamu: »Drži se moga saveza, i ti i tvoji potomci iz pokolenja u pokolenje.

¹⁰Ovo je moj savez s tobom i tvojim potomcima, savez koga treba da se držiš: neka se obreže svako muško među vama. ¹¹Obrezujte se, i to će biti znak saveza između mene i vas. ¹²Neka se, iz pokolenja u pokolenje, svako muško među vama obreže osmoga dana po rođenju, a tako i svaki rob rođen u vašem domu ili novcem kupljen od stranca, koji nije tvoj potomak. ¹³Bilo da je rođen u tvom domu ili kupljen novcem, mora da se obreže. Tako će na vašem telu biti znak da je moj savez večan savez. ¹⁴Svako neobrezano muško, svaki onaj koji se ne obreže, neka se odstrani iz svoga naroda, jer je prekršio moj savez.«

17:9 „Drži se moga saveza” Ovaj GLAGOL (BDB 1036, KB 1581, IMPERFEKAT *kala*) se ponovo pojavljuje u Postanju 17:10. Ne zaboravite da je savez bio uslovljen Avraamovim odazivom u veri – i u prvom trenutku i tokom života. Ova istina se može jasno videti u sledećim tekstovima: Postanje 26:5; Izlazak 12:24; 13:10; 15:26; 19:5; 20:6; 23:17; Levitska 18:4,5,26,30; 19:19,37; 20:8,22; 22:31; 25:18; 26:3; Ponovljeni zakoni 4:2,6,9,23,40; 5:1,29; 6:2,3,12,17,25; 7:9,12; 8:1,2,6,11; 10:13; 11:1,8,22, itd. Poslušnost je ključna, a ne neobavezna!

17:10 „neka se obreže” Obrezanje (BDB 557 II) nije bio redak običaj na Starom bliskom istoku. Svoju decu su u pubertetu obrezivali svi okolni narodi sem Asiraca, Vavilonaca, Hetita, Hivijaca ili Horijaca iz središnje Palestine i Filistejaca (egejskog naroda), koji su osvojili južnu obalu Palestine tokom XIII veka p.n.e. (vidite: Jeremija 9:25-26). Ali obrezanje je za Izraelce imalo religijsku ulogu. Ono je bilo spoljašnji znak unutrašnje vere (vidite: Ponovljeni zakoni 10:16; Jeremija 4:4; 9:26; Rimljanima 2:28-29; Kološanima 2:11-13).

17:12-14 Osim Izraelaca, i druge rase i narodi su bili uključeni u ovaj savez pod uslovom da se pokore Božijoj volji (vidite: Izlazak 12:44; 20:10). Ovde je zabeležen starozavetni presedan vere na nivou celog domaćinstva koju kasnije vidimo i u Novom zavetu (vidite: Dela 10:2; 11:14; 16:15,31-34; 18:8).

17:12 Reč „obrezanje” (BDB 557 II) se u ovom poglavlju spominje nekoliko puta:

1. Stih 10 – APSOLUTNI INFINITIV *nifala*
2. Stih 11 – PERFEKAT *nifala*
3. Stih 12 – IMPERFEKAT *nifala*
4. Stih 13 – APSOLUTNI INFINITIV *nifala* (povezivanje IMPERFEKTA i APSOLUTNOG INFINITIVA GLAGOLA pojačava radnju – „dobro pazi da se obrežeš”)

5. Stih 24 – KONSTRUKTNI INFINITIV *nifala*
6. Stih 25 – KONSTRUKTNI INFINITIV *nifala*
7. Stih 26 – PERFEKAT *nifala*
8. Stih 27 – PERFEKAT *nifala*

Jahve je usvojio čest običaj iz one kulture, promenio vreme njegove primene i upotrebio ga kao znak raspoznavanja svog jedinstvenog naroda. Razlozi za to nisu bili higijenski, nego religijski.

17:14 „neka se odstrani iz svoga naroda” Ovo je isti onaj GLAGOL koji je upotrebljen u izrazu „iseći savez” (u *kalu*, vidite: Postanje 15:10). U *nifalu* označava smrtnu kaznu (vidite: Izlazak 12:15,19; 30:33,38; 31:14; Levitska 7:20,21,25,27; 17:4,9,14; 18:29; 19:8; 20:17,18; 22:3; 23:29; Brojevi 9:13; 15:30,31; 19:13,20; vidite i beleške u rečniku *NIDOTTE*, tom 3, str. 431). Neposlušnost je imala ozbiljne posledice i uticala je na primenu „večnog saveza” na pojedince.

Neki stručnjaci radije prihvataju da ovaj GLAGOL predstavlja prekid zajedništva ili izgnanstvo iz društva, a ne smrt. Rasprava o ovom pitanju i dalje traje među stručnjacima.

POSTANJE 17:15-21 (SSP)

¹⁵Bog još reče Avraamu: »Svoju ženu više ne zovi Saraja – ime će joj biti Sara. ¹⁶Blagosloviću je i daću ti od nje sina. Blagosloviću je, i ona će postati majka narodima i od nje će poteći carevi narodâ.« ¹⁷Na to Avraam pade ničice, pa se nasmeja i pomisli: »Zar će se dete roditi čoveku od sto godina? Zar će Sara roditi dete u devedesetj?« ¹⁸Onda reče Bogu: »Neka makar Jišmael poživi pred tobom.« ¹⁹A Bog reče: »Da, tvoja žena Sara rodiće ti sina, a ti ćeš mu dati ime Isaak. Sklopiću večan savez s njim i s njegovim potomcima. ²⁰Čuo sam šta si tražio za Jišmaela. Blagosloviću ga, učiniti ga plodnim i silno umnožiti. Rodiće mu se dvanaest poglavara i od njega ću načiniti velik narod. ²¹Ali, svoj savez ću sklopiti s Isaakom, koga će ti Sara roditi dogodine u ovo vreme.«

17:15 „Saraja – ime će joj biti Sara” Oba imena imaju isto značenje, ali jedno ima stariji oblik. Neki smatraju da ova imena potiču od korena koji znači „kneginja” (*BDB* 979 I, *KB* 1354 I, *Sarah* – *KB* 1354 II) i srodan je GLAGOLU „vladati”, ali moguće je i da potiču od korena „napredovati”, što je možda bolje zbog veze ovog korena s rečju „Izrael” (vidite: Postanje 32:28, *BDB* 975 I), koja potiče od istog korena, koji znači „nadmetati se” (*KB* 1354 I).

Pregled biblijskog materijala o Sari:

1. Bila je Avraamova žena
2. Bila je nerotkinja, Postanje 11:29-30
3. Bila je Avraamova polusestra, Postanje 20:12
4. Bila je veoma lepa, Postanje 12:10-13; podrazumeva se u Postanju 20:1-7
5. Bila je ljubomorna žena, Postanje 16; 21:8-21
6. Kao i Avraam, nasmejala se (Postanje 17:17) na Božija obećanja, Postanje 18:12-15
7. Umrla je sa 127 godina i sahranjena je u Hevronu, u pećini Mahpeli, Postanje 23:2-20
8. Upotrebljena je u jednoj alegoriji zajedno s Agarom, Galaćanima 4:21-31
9. Istaknuta je kao primer ženama, Prva Petrova 3:1-6

17:16 „daću ti od nje sina” Prošlo je trinaest godina od tog obećanja. Agari se rodio Jišmael, ali to nije bilo obećano potomstvo kroz koje će se savez nastaviti. Avram je poverovao Bogu u Postanju 15:6 (vidite: Rimljanima 4:3), ali to obećanje se ispunilo tek mnogo godina kasnije.

▣ **„Blagosloviću je”** *Septuaginta*, *Pešita* i *Vulgata* ovo prevode u muškom rodu, kao da se odnosi na Isaaka, ali ovaj opis je podudaran s obećanjima koja su data Avramu.

▣ „ona će postati majka narodima i od nje će poteći carevi narodâ” Zapazite da je ovde naglasak ponovo širi od samog Izraela (vidite: Postanje 17:6).

17:17 Jahve je ponovo proveravao Avrama. Da li Avram još uvek veruje (vidite Postanje 15:6) da će dobiti dete (sina, naslednika) nakon svih ovih godina (tj. trinaest godina)? Piše: Avraam „se nasmeja” (17:17) i Sara „se nasmeja” (18:12,13,15). Šta je taj smeh predstavljao?

1. Radost zbog ispunjenja obećanja (vidite: Postanje 21:6)
2. Znak sumnje (vidite: Postanje 19:14)

Pavle se u Rimljanima 4:19 usredsredio na Avraamovu veru, ali da li je mislio na veru koja je razvijena nakon proveravanja ili na prvobitnu veru u kojoj je Avram pokušao da pomogne ispunjenju Božijeg obećanja uzimajući Agar za naložnicu? Avram i Sara nisu bili savršeni ljudi. Nema „savršenih” ljudi! Bog ne zahteva savršenu veru! Postanje je usredsređeno na Jahveovu vernost, a ne na Avraamovu ili Sarajinu!

Zapazite razliku između Avraamovog spoljašnjeg čina – „pade ničice” – i unutrašnje reakcije – on „se nasmeja”! Jedino Bog vidi i jedno i drugo.

17:18 Ovo je možda bio još jedan pokušaj da se „pomogne” Bogu da ispuni svoja obećanja (kao s Agarom) ili je možda bio izraz Avraamove iskrene ljubavi prema Jišmaelu. Calvin je smatrao da je to bio nedostatak Avraamove vere i koristio je ovaj stih u negativnom smislu.

▣ „**Jišmael**” Jišmael (*BDB* 1035) je bio sin Agare, Sarajine služavke. Izgleda da njegovo ime znači „neka Bog čuje” i možda je u pitanju igra reči vezana za Agarinu i Avraamovu molitvu. Jišmael je praotac arapskih plemena (vidite: Postanje 16:10-12).

17:19 „a ti ćeš mu dati ime Isaak” Imena svih drugih izraelskih praotaca su promenjena kad su uspostavili odnos s Jahveom, ali Isaakovo ime nije, jer ga je sam Bog tako nazvao od samog početka. „Isaak” (*BDB* 850) je igra reči vezana za reč „smeh” (*BDB* 850), što je objašnjeno u Postanju 21:6. Sarina nevera će se promeniti u „smeh” i radost!

▣ „**večan savez**” Ovo je ista ona hebrejska reč *'olam* (vidite: Postanje 17:6,8) koja znači „u skrivenu budućnost”, a ne „zauvek i dovek”. Vidite Posebnu temu kod Postanja 13:14 i Posebnu temu – Doveka (*'olam*).

17:20 Vidite Postanje 25:12-18, gde je izložena Jišmaelova loza.

17:21 Ovo je ispunjenje Božijeg zavetnog obećanja iz Postanja 12.

POSTANJE 17:22-27 (SSP)

²²Kada je završio razgovor s Avraamom, Bog se podiže od njega. ²³Tog istog dana Avraam uze svoga sina Jišmaela i sve robove rođene u svom domu i sve kupljene novcem – svako muško iz svoga doma – i obreza ih kao što mu je Bog rekao. ²⁴Avraam je imao devedeset devet godina kada se obrezao, ²⁵a njegov sin Jišmael trinaest. ²⁶Tako su Avraam i njegov sin Jišmael obrezani istoga dana, ²⁷a s njima i svi muškarci u Avraamovom domu – robovi rođeni u njegovom domu i oni kupljeni novcem od stranca.

17:22 „Bog se podiže” Bog se ponašao u skladu s očekivanjima ljudi onog vremena (vidite: Postanje 11:5; 35:13). Savremeni zapadni ljudi ovu frazu možda razumeju kao „uznesenje”, ali to bi mogao biti idiom koji je značio „iznenada ode”.

17:23 „Tog istog dana ... kao što mu je Bog rekao” Ovde se vidi Avraamova poslušnost (vidite: Postanje 12:4; 22:3).

17:25 „kada se obrezao, a njegov sin Jišmael trinaest” Obrezanje je obred koji Arapi i dalje vrše u pubertetu, sa trinaest godina, i to je možda odjek ovog biblijskog izveštaja. Treba spomenuti da su Izraelci obrezivali decu osmog dana po rođenju, što je bio znak saveza s Bogom, a ne znak lične vere (savremene denominacije smatraju da je obrezanje podudarno s krštenjem dece). Da bi savez važio za svakog pojedinca, on mora da poveruje i da živi u skladu s tom verom.

PITANJA ZA RAZMATRANJE

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste sami odgovorni za svoje tumačenje Svetog pisma. Svi treba da hodamo u svetlu koje imamo. Vi, Sveto pismo i Sveti Duh ste najvažniji u postupku tumačenja Svetog pisma i tumačenje ne smete prepustiti piscima komentara.

Ova pitanja za razmatranje su data da vam pomognu da razmislite o najvažnijim stavkama ovog dela knjige. Njihov cilj je da vas izazovu na razmišljanje, ali ona nisu sveobuhvatna.

1. Kako je Postanje 17 povezano s Postanjem 12 i Postanjem 15?
2. Zašto su izraelski praoci menjali svoja imena?
3. Da li je ovaj starozavetni savez uslovljen ili neuslovljen?
4. Opišite ovaj savez i odgovornosti koje obuhvata.
5. Kako je obrezanje bilo povezano, a kako nepovezano s okolnim narodima?

POSTANJE 18

PODELA NA PASUSE U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

<i>NASB</i>	<i>NKJV</i>	<i>NRSV</i>	<i>TEV</i>	<i>NJB (PRATI MT)</i>
Obećanje Isaakovog rođenja	Sin obećanja	Gospodnja poseta Avraamu i Sari	Obećanje Avraamu da će dobiti sina	Ukazanje kod Mamre
18:1-8	18:1-8	18:1-8	18:1-5a 18:5b 18:6-8	18:1-5 18:6-8
18:9-15	18:9-15	18:9-15	18:9a 18:9b 18:10a 18:10b-12 18:13-14 18:15a 18:15b	18:9-15
18:16-21	Avraam se zauzima za Sodomu 18:16-21	Avraamova zastupnička molitva za Sodomu i Gomoru 18:16-21	Avraam se zalaže za Sodomu 18:16-19 18:20-21	Avram se moli za Sodomu 18:16-21
18:22-33	18:22-33	18:22-33	18:22-25 18:26 18:27-28a 18:28b 18:29a 18:29b 18:30a 18:30b 18:31a 18:31 b 18:32a 18:32b-33	18:22-26 18:27-29 18:30-32 18:33

TREĆI KRUG ČITANJA (vidite str. xxiv-xxv)

PRATITE NAMERU BOGONADAHNUTOG PISCA NA NIVOU PASUSA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste sami odgovorni za svoje tumačenje Svetog pisma. Svi treba da hodamo u svetlu koje imamo. Vi, Sveto pismo i Sveti Duh ste najvažniji u postupku tumačenja Svetog pisma i tumačenje ne smete prepustiti piscima komentara.

Pročitajte celo poglavlje odjednom. Prepoznajte njegove teme. Uporedite svoju podelu po temama s podelama u pet prevoda u tabeli koja je iznad. Podela na pasuse nije bogonadahnutu, ali je ključ za praćenje piščeve namere, a to je srž tumačenja. Svaki pasus ima samo jednu jedinu temu.

1. Prvi pasus
2. Drugi pasus
3. Treći pasus
4. Itd.

UVIDI IZ KONTEKSTA

- A. Ovaj odlomak obiluje čovekolikim izražavanjem (o Bogu se govori kao o čoveku). Takav način izražavanja je uvek izazivao nemir kod jevrejskih komentatora, ali mnogi od nas koji pripadamo Crkvi smatraju da je ovo bio prautelovljeni Hristos, fizičko ispoljenje Božijeg prisustva (vidite: „Anđeo GOSPODNJI” kod Postanja 12:7).
- B. Postanje nam u 18. i 19. poglavlju jasno predstavlja obe strane Božije prirode: ljubav i sud. Ove osobine ne vidimo samo kod Boga, nego se mogu preneti (1) na njegov narod koji odražava njegovu ljubav i (2) na ljude iz Sodome koji su odražavali narav Zloga i stoga su doživeli Božiji gnev.
- C. Nije jasno u kom trenutku 18. poglavlja je Avraam prepoznao da su njegova tri posetioca natprirodna. Mnogo toga iz ovog izveštaja prosto predstavlja istočnjačke običaje:
  1. Avraam se poklonio do zemlje (vidite: Postanje 23:7; 33:6-7; 42:6; 43:26)
  2. Oprao im je noge (vidite: Postanje 19:2; 24:32; 43:24)
  3. Ponudio im je obrok (vidite: Postanje 18:5)
  4. Stajao je dok oni jedu (vidite: Postanje 18:8)
  5. Oslovio ih je rečju *Adonaj*, ali u smislu reči „gospodine” (vidite: Postanje 18:3)
Ali ako pogledamo s druge strane, izgleda da u tekstu postoje neke naznake da je Avraam veoma brzo shvatio da su ovi posetioци natprirodni:
    1. Žurio je i trčao (vidite: Postanje 18:2,6 i posebno 7), što je bilo veoma neobično za jednog patrijarha za vreme dnevne žege
    2. Obrok koji im je pripremio bio je veoma obilan (vidite: Postanje 18:6)
    3. Pripremio im je životinju iz svog krda, što je bilo veoma neobično (Postanje 18:7)
Iz Postanja 18:9 je očigledno da je Avraam prepoznao da je Gospod utelovljen u jednom od tih posetilaca.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

POSTANJE 18:1-8 (SSP)

¹GOSPOD se pokaza Avraamu kod Mamreovog velikog drveća [hrastova, NASB] dok je Avraam sedeo na ulazu svoga šatora za vreme dnevne žege. ²Avraam diže pogled, a ono – tri čoveka stoje u blizini! Kada ih je video, potrča im sa ulaza šatora u susret, pokloni se do zemlje, ³pa reče: »Gospodaru [Gospodaru moj, NASB], ako sam stekao milost u tvojim očima, nemoj da prođeš kraj mene, tvoga sluge, a da ne svratiš. ⁴Neka se donese malo vode, da operete noge, pa da se odmorite pod drvetom. ⁵Doneću i hleba [komad hleba, NASB], da se okrepite, a onda pođite dalje. Jer, kod svoga sluge ste svratili.« »Dobro«, rekoše oni. »Uradi kako si rekao.« ⁶Avraam požuri k Sari u šator i reče joj: »Brzo! Uzmi tri see [tri merice, NASB] belog brašna, pa zamesi i ispeci lepinje!« ⁷Onda otrča do govedâ, uze mlado, ugojeno tele i dade ga jednom sluzi, koji požuri da ga spremi za jelo. ⁸Zatim Avraam uze urde i mleka i tele koje je spremio za jelo i stavi pred njih. I dok su oni jeli, on je stajao kraj njih pod drvetom.

18:1 „GOSPOD se pokaza Avraamu” GLAGOL „pokazati” (*BDB* 906, *KB* 1157, *IMPERFEKAT nifala*) se u Postanju pojavljuje nekoliko puta (vidite: Postanje 12:7 [dva puta]; 17:1; 18:1; 26:2,24; 35:1,9), a označava lično, fizičko prisustvo. Pošto je Jahve večni duh, teško je objasniti ovu fizičku pojavu.

Zanimljivo mi je što rabini kažu da je 18. poglavlje neposredno povezano sa 17. poglavljem i da je Gospod posetio Avraama da vidi da li se oporavio od obrezanja. Ali rabini smatraju da su sva tri posetioca bili anđeli, Gospodnji predstavnici. Smatrali su (1) da je jedan od anđela došao da pomogne da Sara začne, (2) drugi da isceli Avraama, (3) a treći da uništi Sodomu.

POSEBNA TEMA – BOG OPISAN KAO ČOVEK (ANTROPOMORFNO IZRAŽAVANJE)

▣ „kod Mamreovog velikog drveća [hrastova, NASB]” Ovo mesto se spominje u Postanju 13:18 (vidite belešku kod tog stiha) i Postanju 14:13. Veoma je važno da shvatimo značaj drveća u polusuvim predelima. Na njih se gledalo skoro kao na svetinje, jer su označavali prisustvo podzemne vode. Osim toga, drveće je davalo senku koja u tom delu sveta može da znači razliku u temperaturi i do 15 stepeni celzijusa. Verovatno u pitanju nisu bili hrastovi, nego smrdljike (vidite: *Helps For Translators, Fauna and Flora of the Bible*¹²⁸, izdavač: UBS, str. 154-155). Rabini kažu da u pitanju nije bilo jedno drvo, nego skup drveća, što bi moglo biti istina.

▣ „dok je Avraam sedeo na ulazu svoga šatora za vreme dnevne žege” Ovo potpuno odgovara kulturi onog vremena, jer je ulaz u šator tokom dnevne žege verovatno bio otvoren. Ljudi su se u ovo doba dana odmarali i mirovali da ne dožive toplotni udar.

18:2 „a ono – tri čoveka stoje u blizini” Iz Postanja 19:1 saznajemo da su dvojica od ova tri čoveka bili anđeli (vidite: Jevrejima 13:2).

▣ „pokloni se do zemlje” Ovo se može shvatiti na sledeće načine:

1. Kao uobičajeni istočnjački način pozdravljanja (npr. 23:7; 33:6-7; 43:28)
2. Kao čin strahopoštovanja (božanski posetioci, vidite: 19:1; ili Jahve lično, 24:26,48,52)
3. Kao čin straha (Avraam je bio došljak u tuđoj zemlji, vidite: Uvidi iz konteksta, pod C)

128 Pomoć za prevodioce: životinjski i biljni svet Biblije, prim. prev.

18:3 „Gospodaru moj” Ovde su u tekstu suglasnici reči *Adonaj* (BDB 10). Tačkasti samoglasnici ove reči nam saopštavaju šta su masoretski stručnjaci verovali o njenom značenju (vidite dole pod 3), jer su suglasnicima ove reči dodavali samoglasnike na tri različita načina: (1) prvi način daje značenje „gospodine”, (2) drugo je MNOŽINA ovog oblika, a obično se koristila za careve i velikaše, (3) a treći način je označavao Boga (kao ovde). Vidite Posebnu temu – Božija imena.

▣ **„ako sam stekao milost u tvojim očima”** Ovo je čest istočnjački pozdrav (vidite: Postanje 30:27).

▣ Stihovi 3-5 tvore niz ljubaznih, ali hitnih molbi:

1. Molba da ostanu i odmire se (BDB 716, KB 778, IMPERFEKAT *kala* upotrebljen kao JUSIV), Postanje 18:3
2. Molba da dozvole da se donese voda (BDB 542, KB 534, IMPERFEKAT *hofala* upotrebljen kao JUSIV) da operu (BDB 934, KB 1220, IMPERATIV *kala*) svoje noge, Postanje 18:4
3. Molba da se odmire pod velikim drvetom, na tom uglednom mestu („nasloniti se”, BDB 1043, KB 1612, IMPERATIV *nifala*), Postanje 18:4
4. Molba da dozvole Avraamu da pripremi i donese hranu (BDB 542, KB 534, KOHORTATIV *kala*), Postanje 18:5
5. Molba da se okrepe (BDB 703, KB 761, IMPERATIV *kala*), Postanje 18:5

18:4 „da se odmorite pod drvetom” Reč „odmoriti se” je u ono vreme značila pripremiti se za obrok. Vreme jela je bilo vreme zajedništva i to je bio jedan od načina da se zapečate prijateljstva i dogovori.

18:5 „Doneću i hleba [komad hleba, NASB]” Ovo je umanjivanje, što jasno vidimo kad ove Avraamove reči uporedimo s veličinom vekne koju je Sara umesila u Postanju 18:6, koja je morala imati zapreminu od oko 31 litra.

▣ **„Jer, kod svoga sluge ste svratili”** Ovo je hebrejski idiom koji pokazuje da je Avraam već ovde razumeo da ova poseta nije bila slučajna i besciljna. Na osnovu Postanja 18:9 smatram da je cilj bio da se uveća Sarina vera i da se pomogne Avraamu da svoju ulogu zastupnika shvati kao službu, koja će kasnije biti važna svim izraelskim praocima.

18:6 Avraam je požurio (ovaj GLAGOL je upotrebljen tri puta u Postanju 18:6-7) da svojoj ženi zapovedi da pripremi obrok za goste, a ova priprema je morala prilično potrajati.

1. brzo uzmi, BDB 554, KB 553, IMPERATIV *piela*
2. zamesi, BDB 534, KB 525, IMPERATIV *kala*
3. ispeci lepinje, BDB 793, KB 889, IMPERATIV *kala*

▣ **„tri merice”** Ovde je upotrebljena reč *se'a* (BDB 684), koja je bila jednaka jednoj trećini *efe*.

POSEBNA TEMA – MERE ZA TEŽINU I DUŽINU NA STAROM BLIKOM ISTOKU (METROLOGIJA)

18:7-8 Stihovi 6-8 opisuju skup i bogat obrok. Avraam je ovim gostima ponudio najbolje što je imao. Smatrao ih je važnim gostima!

18:8 „dok su oni jeli, on je stajao kraj njih pod drvetom” Filon, Josif Flavije i Jonatanov targum ovo prevode rečima „izgledalo je kao da su jeli”, ali mi koji prihvatamo novozavetno otkrivenje znamo da je Isus jeo (vidite: Luka 24:41-43) čak i nakon svog proslavljenja, što znači da božanskim bićima nije nemoguće da jedu. Ove čovekolike izjave izazivaju nemir kod jevrejskih pisaca.

POSTANJE 18:9-15 (SSP)

⁹»Gde ti je žena Sara?« upitaše ga. A on odgovori: »Eno je u šatoru.« ¹⁰Tada jedan od njih reče: »Vratiću se k tebi [zasigurno ću se vratiti k tebi, NASB] dogodine u ovo vreme, i tvoja žena Sara imaće sina.« A Sara je slušala na ulazu šatora, koji je bio iza njega. ¹¹I Avraam i Sara već su bili u poodmaklim godinama, i Sara više nije imala mesečnicu. ¹²Zato se Sara nasmeja u sebi i reče: »Zar sad, kad sam stara, da doživim tu nasladu? A i muž mi je star.« ¹³Tada GOSPOD upita Avraama: »Zašto se Sara nasmejala i rekla: ‚Zar ću zaista roditi dete sad kad sam stara?‘ ¹⁴Zar je GOSPODU išta teško? Vratiću se k tebi u određeno vreme dogodine, i Sara će imati sina.« ¹⁵Sara slaga rekavši: »Nisam se smejala«, jer se uplašila. A GOSPOD reče: »Jesi, jesi, smejala si se.«

18:9 „Gde ti je žena Sara” Oni su znali njeno ime! U ondašnjoj kulturi je bilo veoma neobično pitati čoveka o njegovoj ženi i to pokazuje koliko bliskost s Avraamom su ovi posetioci osećali.

18:10 „Vratiću se k tebi [zasigurno ću se vratiti k tebi, NASB]” Ovo su APSOLUTNI INFINITIV i IMPERFEKAT iste hebrejske reči (*BDB 996, KB 1427*), što pojačava snagu upotrebljenog GLAGOLA: „zasigurno ću se vratiti”.

▣ **„dogodine u ovo vreme, i tvoja žena Sara imaće sina”** Upravo to je Bog rekao Avraamu u Postanju 17:15-21, ali u ovom odlomku je to upućeno i Sari.

Prevod „dogodine u ovo vreme” ne predstavlja doslovno čitanje masoretskog teksta, u kom stoji „u vreme buđenja” (*BDB 311 I, 3, tj. proleća*). Ovo je ponovljeno u Postanju 18:14, ali s frazom „u određeno vreme” (*BDB 417*), koja je dodata da se pojasni da je u pitanju razdoblje od devet meseci, a ne puna godina (vidite: Druga o carevima 4:16-17).

18:11 Ovo je opaska naratora (tj. pisca) ili kasnijeg bogonadahnutog urednika. Bogonadahnutost Biblije je pitanje vere. Vernici su ubeđeni da je istinski pisac svih kanonskih knjiga Svetog pisma bio Sveti Duh, a tačni tokovi i vreme nastanka konačnih verzija biblijskih knjiga su nepoznati.

18:12 „Zato se Sara nasmeja u sebi i reče” Avraam se nasmejao u Postanju 17:17, a Sara se nasmejala jer je smatrala da je neverovatno da će ona i Avraam, pošto su oboje bili stari, moći da dobiju dete. Njene reči upotrebio je pisac Prve Petrove 3:6 da pokaže njeno poštovanje prema Avraamu. Očigledno je vreme njene menopauze prošlo i njihov seksualni život je prestao još pre nekog vremena. Kao što kasnije saznajemo, Bog ih je toliko osposobio da nije samo Sara uspela da začne, nego je Avraam imao još mnogo druge dece.

18:13 „Tada GOSPOD upita Avraama: »Zašto se Sara nasmejala«” Jedan od tri gosta je u tekstu predstavljen kao Jahve lično. Gospod se obratio Avraamu jer je u to vreme bilo neprilično da se obrati neposredno ženi. Činjenica da se Gospod ovde bavio Sarinom verom može se videti u Jevrejima 11:11. Sara je porekla da se smejala i tu vidimo njenu ljudskost (vidite: Postanje 18:15). Bog će kasnije ovom obećanom detetu dati ime koje je u stvari jedan oblik reči „smeh”, kao što vidimo u Postanju 21:3,6,7. Zapazite da je od Božijeg prvog obećanja Avraamu u Postanju 12 prošlo dvadeset pet godina.

▣ **„i rekla”** Jahve je izrekao Sarine misli pokazujući svoje sveznanje i pružajući verodostojnost svom obećanju.

18:14 „Zar je GOSPODU išta teško?” Jahveova svemoć je jednaka njegovom sveznanju (vidite: Jeremija 32:17,27; Matej 19:26). Jahve se trudio da izgradi i učvrsti Avraamovu i Sarinu veru u njega! On je veran svojoj reči, a oni su morali da poslušaju njegovu reč! Jahve je Bog koji govori i čini!

Reč koja je ovde prevedena rečju „teško” (BDB 810, KB 928) znači „izvanredno”, „Božije divno delo”. Zapazite kako je upotrebljena u sledećim tekstovima: Izlazak 15:11; Psalam 77:14; 78:12; 88:10; 119:129; 139:6; Isaija 9:6; 25:1; 29:14; Danilo 12:6.

Zanimljivo je kako su sve prve žene izraelskih praotaca bile nerotkinje i nisu mogle da začnu bez Gospodnje pomoći. To je bio jedan od načina na koje je on otkrivao svoju moć, svoje ciljeve i svoj večni naum. Sve to ukazuje na devičansko rođenje Pomazanika, Davidovog potomka. Jahve ima večni naum o otkupljenju, osobu iz loze koju će razvijati i štiti!

▣ „u određeno vreme” Vidite beleške kod Postanja 18:10.

18:15 Avraam i Sara nisu bili savršeni ljudi. Ne postoje savršeni ljudi! Oboje su pokazivali znake Pada (iz Postanja 3) i kod oboje je vera bila izmešana sa sumnjom!

POSTANJE 18:16-21 (SSP)

¹⁶Kada su oni ljudi ustali da krenu, pogledaše ka Sodomi, a Avraam pođe s njima da ih isprati.

¹⁷Tada GOSPOD reče u sebi: »Zar da krijem od Avraama šta ću da učinim? ¹⁸Od njega će [zasigurno, NASB] postati velik i moćan narod i preko njega će biti blagosloveni svi narodi na zemlji. ¹⁹Jer, ja sam ga izabrao da pouči svoju decu i buduće ukućane da se drže GOSPODNJEG puta postupajući pravično i pravedno, da GOSPOD može da izvrši ono što je obećao Avraamu.«

²⁰GOSPOD reče: »Zato što je povika na Sodomu i Gomoru velika i zato što je njihov greh veoma težak, ²¹sići ću onamo da vidim da li zaista čine sve to što sam čuo ili ne [a ako ne čine, znaću, NASB].«

18:16 „Kada su oni ljudi ustali da krenu, pogledaše ka Sodomi” Jeronim kaže da je kraj Hevrone postojalo mesto odakle se moglo videti područije oko Mrtvog mora, možda čak do gradova u ravnici. Savremeni arheolozi smatraju da su ti gradovi bili u južnom delu Mrtvog mora.

18:17-19 Izgleda da je ovo bio Jahveov monolog ili je možda to rekao veoma tiho da bi Avraam mogao da čuje i da shvati svoj poseban odnos sa Gospodom. Ovo je izvor na osnovu kog je Avraam nazvan „Božijim prijateljem” (vidite: Drugi letopisi 20:7; Isaija 41:8; Jakov 2:23). Istu takvu istinu je Isus otkrio svojim učenicima u Jovanu 15:15.

Jahve je ovde otkrio Avraamu šta će uskoro da učini (tj. da će kazniti gradove u ravnici, vidite: Postanje 19) da bi ga ohrabrio po pitanju svog obećanja da će mu od Sare dati sina. Avraamova loza će biti Jahveovo sredstvo pomoću kog će sebi dovesti sve narode i obnoviti blisko zajedništvo iz Edena.

Za Avraama je kasnije rečeno da je prorok (vidite: Postanje 20:7). Jahve se prorocima otkriva na jedinstvene načine, predskazujući budućnost (npr. Amos 3:7). Tako Bog pokazuje da on upravlja vremenom i događajima i pitanjem ko su njegovi istinski glasnogovornici.

Stih 18 se jasno odnosi na prva obećanja iz Postanja 12:1-3.

18:18 „Od njega će [zasigurno, NASB] postati velik i moćan narod” Ovde su i APSOLUTNI INFINITIV i IMPERFEKAT istog GLAGOLA (BDB 224, KB 243) što pojačava njegovo značenje, to jest sigurnost obećanja.

▣ „preko njega će biti blagosloveni svi narodi na zemlji” Postoje neke rasprave o tome da li ovo treba prevesti u PASIVNOM ili u POVRATNOM obliku (pošto je u pitanju *nifal*). Izgleda da se u ovom delu Postanja pojavljuje i u jednom i u drugom obliku, a pruža nam sigurnost u vaseljensku prirodu Božije ljubavi. Da li ćemo sami sebe blagosiljati zazivajući Avraamovog Boga ili će Avraamov Bog da nas blagoslovi neposredno kroz Avraama (tj. kroz Pomazanikovu lozu i obrazac opravdanja milošću

kroz veru, vidite: Postanje 15:6), to uopšte nije važno (vidite: Postanje 12:3; 22:18; 28:14; Dela 3:25; Galaćanima 3:8).

Zapazite vaseljske prizvuke ovog stiha i Postanja 18:25. Avraam je znao da Jahve nije mesni, plemenski, porodični bog, nego Bog celog sveta. Postavlja se pitanje kad je Avraam prvi put stekao ovakav pojam o Bogu. Na početku (tj. u 13. poglavlju) Avraam sigurno nije potpuno razumeo šta obećanja koja je primio znače, ali sigurno je u nekom trenutku to shvatio (početni pojam jednoboštva).

18:19 „Jer, ja sam ga izabrao” Ovo je hebrejska reč „znati” (*BDB 393, KB 390, PERFEKAT kala*) koja je upotrebljena i u Postanju 4:1, Postanju 19:5,8 i Brojevima 31:18 da se pokaže „blizak lični odnos”. Može se shvatiti i u smislu predodređenja, ali ovde je verovatno bolje prevesti je rečima „starao o njemu” (vidite: Izlazak 2:25; Ponovljeni zakoni 2:7; 33:9; Osija 13:5).

POSEBNA TEMA – ZNATI (UZ VEĆINSKU UPOTREBU PRIMERA IZ PONOVLJENIH ZAKONA)

▣ **„da pouči svoju decu i buduće ukućane da se drže GOSPODNJEG puta”** Zapazite tvrdnju da će Avraam imati dete i da će preneti svoju veru na svoje potomstvo (vidite: Ponovljeni zakoni 4:9; 6:7). Zapazite i da je uslov bila poslušnost, koja je nesumnjivo spadala u obaveze određene savezom (vidite: Postanje 17:1), ne samo za Avraama, nego za sva pokolenja vernih koja će ga naslediti. Gospod želi narod koji će odražavati njegovu narav pred svim narodima. Izraz „GOSPODNJI put” je zanimljiv, jer govori o načinu života zasnovanom na veri (vidite: Sudije 2:22; Psalam 119:1). To je bio prvi naziv za prvu Crkvu (vidite: Dela 9:2; 18:25-26; 19:9, 23; 22:4; 24:14,22; Jovan 14:6).

▣ **„postupajući pravično i pravedno”** Ove dve reči (*BDB 842 i 1048*) se često pojavljuju zajedno. One opisuju život ljubavi prema Bogu, bližnjima i zajednici, kao što je jasno izrečeno u Deset zapovesti u Izlasku 20 i u Ponovljenim zakonima 5. Zapazite da se tu podrazumeva uslov da način života treba da bude u skladu s otkrivenjem o Božijoj naravi (vidite: Postanje 17:1). Vidite Posebnu temu – Pravednost i Posebnu temu – Suditi, sud i pravda.

POSEBNA TEMA – SUDITI, SUD I PRAVDA U ISAIJI

18:20 „GOSPOD reče: »Zato što je povika na Sodomu i Gomoru velika” Reč „povika” (*BDB 277*) je igra s veoma sličnom hebrejskom rečju koja znači „bes” (*BDB 277*). Izveštaj o kazni nad Sodomom i Gomorom zabeležen je u Postanju 19 i u Judi 7.

Zapazite opis Sodomskog greha:

1. velik – *BDB 912 I, KB 1174, PERFEKAT kala*
2. veoma (*BDB 547*) težak – *BDB 457, KB 455, PERFEKAT kala*

O njihovom grehu je nastala „povika” pred Jahveom, traži se sud! Moguće je da su se to molili Lot i njegova porodica (vidite: Postanje 18:23) ili možda anđeli stražari, a možda su, metaforično, vikali sami gresi.

Jahve zna dubinu ljudskog greha (vidite: Postanje 6:5-6,11-12,13b; 15:16; Psalam 14:1-3).

18:21 „sići ću onamo” Ova čovekolika fraza govori o Jahveovom ličnom prisustvu iz sledećih razloga:

1. radi suda, ovde i u Postanju 11:5,7
2. radi pomoći, Izlazak 3:8

Ova fraza se ne sme koristiti za negiranje Jahveovog znanja o sadašnjim ili budućim događajima (tj. za „otvoreni teizam”), jer ovo je istočnjački, metaforičan način izražavanja.

Zapazite da je Jahve bio prisutan u pratnji dva anđela („čoveka“). On zna šta je istina zbog (1) svoje prirode (2) i zbog onoga što su anđeli videli. Kod ova tri „čoveka“ postoje prelazi iz JEDNINE u MNOŽINU (vidite: Postanje 18:1-2).

Ovo je važna fraza koja pokazuje da pravični Bog, iako sve zna, ipak lično ispituje pre nego što izrekne osudu. Rabini su na onovu ovoga govorili da i sudije u Izraelu treba da budu takve (vidite: Postanje 11:5; Izlazak 3:8).

▣ „[a ako ne čine, znaću, NASB]” Ovo je još jedna čovekolika fraza koja opisuje Božiju pravdu (vidite: Izlazak 2:25).

U ovom stihu nalazimo nekoliko KOHORTATIVA vezanih za Jahvea:

1. sići ću – BDB 432, KB 434, KOHORTATIV *kala*
2. da vidim – BDB 906, KB 1157, IMPERFEKAT *kala* upotrebljen kao KOHORTATIV
3. znaću – BDB 393, KB 390, KOHORTATIV *kala*

POSTANJE 18:22-33 (SSP)

²²Oni ljudi krenuše odande put Sodome, a Avraam je još stajao pred GOSPODOM. ²³On pride GOSPODU i upita: »Zar ćeš zaista uništiti i nedužne zajedno sa krivima? ²⁴A šta ako u gradu ima pedeset nedužnih? Zar ćeš zaista uništiti to mesto? Zar ga nećeš poštediti zbog pedeset nedužnih u njemu? ²⁵Daleko bilo da tako nešto učiniš – da pogubiš nedužne zajedno sa krivima, da s nedužnima postupiš kao sa krivima. Daleko bilo! Zar da Sudija svega sveta ne postupi pravično?« ²⁶A GOSPOD reče: »Ako u gradu Sodomi nađem pedeset nedužnih, zbog njih ću poštediti celo mesto.« ²⁷»Eto«, ponovo progovori Avraam, »iako sam prah i pepeo, usudujem se da govorim Gospodu. ²⁸Šta ako nedužnih bude pet manje od pedeset? Hoćeš li zatrti ceo grad zbog pet ljudi?« »Ako ih tamo nađem četrdeset pet«, reče GOSPOD, »neću ga zatrti.« ²⁹A Avraam mu opet reče: »Šta ako ih se tamo nađe samo četrdeset?« On reče: »Neću to učiniti zbog njih četrdeset.« ³⁰Onda Avraam reče: »Neka se Gospod ne ljuti što opet progovaram. Šta ako ih se nađe samo trideset?« On reče: »Neću to učiniti ako ih tamo nađem trideset.« ³¹Tada Avraam reče: »Eto, usudujem se da govorim Gospodu. Šta ako ih se tamo nađe samo dvadeset?« On reče: »Neću ga zatrti zbog njih dvadeset.« ³²Onda Avraam reče: »Neka se Gospod ne ljuti, nego neka mi dopusti da samo još jednom progovorim. Šta ako ih se tamo nađe samo deset?« On reče: »Neću ga zatrti zbog njih deset.« ³³Kada je završio razgovor s Avraamom, GOSPOD ode, a Avraam se vrati kući.

18:22 „Oni ljudi” Pokazalo se da su ova tri gosta bili fizički vidljivi predstavnici duhovnog sveta: (1) dva anđela, koji se spominju u Postanju 19:1 (2) i Jahve koji je ostao s Avraamom.

▣ „a Avraam je još stajao pred GOSPODOM” Ovo je jedno od retkih mesta gde su masoretski stručnjaci promenili tekst jer su mislili da je u svom postojećem obliku neprikladan. Izvorno je pisalo „a Jahve je stajao pred Avraamom”. *Septuaginta* odražava masoretski tekst.

18:23 „On pride GOSPODU i upita” Ove reči su se obično koristile da označe molitvu i prinošenje žrtve. Jonatanov targum ovo prevodi rečima „i Avraam se pomoli”, što bi moglo biti tačno. Ova fraza (i čitav odlomak) pokazuje divno zajedništvo između Avraama i Jahvea.

▣ „Zar ćeš zaista uništiti i nedužne zajedno sa krivima” Ovde vidimo kako je Avraam razumeo Jahveovu prirodu i narav (tj. „Zar da Sudija svega sveta ne postupi pravično?” – Postanje 18:25). Jahve je nesumnjivo znao sve o datoj situaciji, ali je hteo da Avraam shvati poseban odnos koji ima s njim i da

shvati da je zastupnička molitva neophodna. Avraam je zastupao i za Avimeleha u Postanju 20:7,17. Mislim da je Avraam ovde sigurno mislio na Lota i njegovu porodicu u Sodomi, a sigurno i u Postanju 18:18!

18:26 Ovaj stih je primer koji pokazuje da su u jevrejskoj kulturi postojale zajednička kazna i nagrada.

1. Negativne strane:

- a. Adam i Eva su zgrešili, ali sva tvorevina trpi posledice
- b. Ahan je zgrešio (vidite: Isus Navin 7), a izraelska vojska je izgubila bitku (neki su poginuli)

2. Pozitivni strane:

- a. Pravednici su mogli uticati na Božije postupke sa celom Sodomom (i gradovima u ravnicima).
- b. Jedan pravednik je mogao da odvraća Božiji sud s Jerusalima (vidite: Jeremija 5:1).
- c. Adamov greh je uticao na svu tvorevinu, ali i Isusovi život i smrt utiču na svu tvorevinu (vidite: Rimljanima 5:12-21).

Ovaj pojam zajedničke kazne i nagrade je teološka osnova za zameničko pomirenje iz Isaije 53. Smrt jednoga koji je bio nedužan može da donese oprostenje (vidite: Levitska 1-7; Jovan 1:29; Druga Korinćanima 5:21).

18:27 „Gospodu” Ovo je reč *Adonaj* kojoj su dodati takasti samoglasnici koji označavaju Boga. Vidite Posebnu temu – Božija imena.

▣ **„iako sam prah i pepeo”** Avram se ovde očigledno osvrće na Postanje 3 u kom se kaže da je čovek prah i da će se u prah i vratiti. Avraam je znao predanja o stvaranju! Ipak, moguće je da je ova fraza bila semitski idiom onog vremena (npr. Jov, Avraamov savremenik, koristio je ovaj izraz u Jovu 30:19; 42:6).

18:32 „Šta ako ih se tamo nađe samo deset?” Nismo sigurni zašto je Avraam stao baš kod broja deset. Možda se to odnosilo na (1) Lota i njegovu porodicu (2) ili Avraam nije želeo da Jahveov sud zavisi samo od Lota i njegove porodice.

POSTANJE 19

PODELA NA PASUSE U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

<i>NASB</i>	<i>NKJV</i>	<i>NRSV</i>	<i>TEV</i>	<i>NJB (PRATI MT)</i>
Propast Sodome	Iskvarenost Sodome	Uništenje Sodome i Gomore	Grešnost Sodome	Uništenje Sodome
19:1-11	19:1-3	19:1-11	19:1-2a 19:2b 19:3	19:1-3
	19:4-11		19:4-5 19:6-8 19:9-11	19:4-5 19:6-11
	Uništenje Sodome i Gomore		Lot odlazi iz Sodome	
19:12-14	19:12-14	19:12-14	19:12-13 19:14	19:12-14
19:15-22	19:15-22	19:15-23	19:15-17 19:18-20 19:21-22a 19:22b	19:15-16 19:17-22
			Uništenje Sodome i Gomore	
19:23-26	19:23-26	19:24-26	19:23-26	19:23-26
19:27-28	19:27-28	19:27-28	19:27-29	19:27-28
19:29	19:29	19:29		19:29
Lot ukaljan	Lotovi potomci		Poreklo Moavaca i Amonaca	Poreklo Moavaca i Amonaca
19:30-38	19:30-35	19:30-38	19:30-33 19:34-38	19:30 19:31-38
	19:36-38			

TREĆI KRUG ČITANJA (vidite str. xxiv-xxv)

PRATITE NAMERU BOGONADAHNUTOG PISCA NA NIVOU PASUSA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste sami odgovorni za svoje tumačenje Svetog pisma. Svi treba da hodamo u svetlu koje imamo. Vi, Sveto pismo i Sveti Duh ste najvažniji u postupku tumačenja Svetog pisma i tumačenje ne smete prepustiti piscima komentara.

Pročitajte celo poglavlje odjednom. Prepoznajte njegove teme. Uporedite svoju podelu po temama s podelama u pet prevoda u tabeli koja je iznad. Podela na pasuse nije bogonadahnutu, ali je ključ za praćenje piščeve namere, a to je srž tumačenja. Svaki pasus ima samo jednu jedinu temu.

1. Prvi pasus
2. Drugi pasus
3. Treći pasus
4. Itd.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

POSTANJE 19:1-11 (SSP)

¹Ona dva anđela stigoše uveče do Sodome. Lot je sedeo na gradskoj kapiji, pa kada ih je ugledao, ustade, pođe im u susret i ničice se pokloni. ²»Molim vas, gospodo«, reče, »svratite u kuću svoga sluge da prenoćite i operete noge, a sutra uranite i nastavite put.« »Ne«, odgovoriše oni, »prenoćićemo na trgu.« ³Ali Lot ih je uporno nagovarao, pa oni svratiše k njemu. Udoše u njegovu kuću, a on im spremi gozbu i ispeče beskvasnog hleba, pa su jeli. ⁴Pre nego što su legli na počinak, svi građani Sodome, sav narod iz svih delova grada, i staro i mlado, opkoliše kuću. ⁵Zovnuše Lota, pa ga upitaše: »Gde su ljudi koji su noćas došli k tebi? Izvedi nam ih, da spavamo s njima.« ⁶Tada Lot izade pred njih i zatvori za sobom vrata, ⁷pa reče: »Molim vas, prijatelji [braćo, NASB], ne činite ovo zlo. ⁸Evo, imam dve kćeri koje su još device. Njih ću vam izvesti, pa s njima činite kako vam drago. Ali ovim ljudima nemojte da činite ništa nažao, jer su pod mojim krovom i pod mojom zaštitom.« ⁹»Sklanaj nam se s puta!« rekoše oni. »Došao ovde kao stranac, a već bi da bude sudija! Sad ćemo mi s tobom gore nego s njima.« I silovito odgurnuše Lota, pa krenuše da razvale vrata. ¹⁰Ali ona dvojica pružiše ruke napolje, pa uvukoše Lota k sebi u kuću i zatvoriše vrata. ¹¹A ljude pred ulazom, i mlade i stare, zaslepiše, tako da nisu mogli da nađu ulaz.

19:1 „Ona dva anđela stigoše uveče do Sodome” Te večeri su ostavili Avraama i Jahvea na brdu s kojeg se vidi Mrtvo more i za nekoliko minuta prevalili šezdeset kilometara – to su zaista bili anđeli! Imali su ljudski oblik, govor i odeću, što se jasno vidi iz Postanja 18:2,22 i 19:10,12,16. Uvek se pojavljuju kao muškarci, osim možda u Zahariji 5:9.

▣ „**Lot je sedeo na gradskoj kapiji**” Vidimo da je Lotova iskvarenost postepeno rasla:

1. U Postanju 13:11 piše da se nastanio u ravnici blizu Sodome i Gomore.
2. Ovaj nomadski pastir se preselio u grad. Očigledno je postao jedan od starešina grada, što je naznačeno frazom „sedeo na gradskoj kapiji”.
3. U Postanju 19:3 je očigledno da je bio svestan homoseksualnih aktivnosti građana Sodome, jer se s tim verovatno susreo već nekoliko puta.
4. U Postanju 19:7 je otišao toliko daleko da ih je nazvao „braćo”.
5. Kasnije je oklevao da napusti grad i svoj tamošnji posed.

Bože, pomози nam – izgleda da je Lot pokušao da ih promeni (Postanje 19:9), ali kao što se to često dešava, njihovo zlo je uticalo na njega, na njegovu ženu i na njegove kćeri!

Poput Avraama, Lot je ustao da ih pozdravi i poklonio se. Nismo sigurni da li su to bili uobičajeni gestovi ondašnje kulture (što je moguće) ili znak da je Lot prepoznao njihovo poreklo.

19:2 »Molim vas, gospodo«, reče, »svratite u kuću svoga sluge da prenoćite i operete noge« Izgleda da je Lot bio jedini koji se obratio ovim strancima i, ne shvatajući da su anđeli, hteo da ih zaštiti od stanovnika grada. To vidimo u njegovom upornom nagovaranju iz Postanja 19:3. Ova dva anđela su odgovorila jednim semitskim idiomom pomoću kog se u ondašnjoj kulturi govorilo „da”, ali ne pre negovaranja.

Tri IMPERATIVA izražavaju Lotovu želju i opisuju njegovu istočnjačku gostoljubivost:

1. svratite – *BDB 693, KB 747, IMPERATIV kala*
2. da prenoćite (doslovno „da se nastanite”) – *BDB 533, KB 529, IMPERATIV kala*
3. i operete – *BDB 934, KB 1220, IMPERATIV kala*

Osim toga, Lot je za njih pripremio gozbu (vidite Postanje 19:3). Očigledno je da su ovi anđeli i drugi Jahveovi predstavnici u telu (možda čak i anđeo GOSPODNJI) mogli da jedu hranu, kao i vaskrsli Isus (vidite: Jovan 21).

▣ „**prenoćićemo na trgu**” Mora da je ovo bilo uobičajeno za posetioce, ali Lot je znao posledice, jer ih je možda ranije i video!

19:3 „Lot ih je uporno nagovarao” Ovaj GLAGOL (*BDB 823, KB 954, IMPERFEKAT kala*) se dvaput pojavljuje u 19. poglavlju:

1. U Postanju 19:9 je upotrebljen u doslovnom smislu, kad su ljudi Sodome gurnuli Lota
2. Ovde je upotrebljen u prenesenom smislu i znači „nagovarati” (vidite: Sudije 19:7; Druga o carevima 2:17; 5:23). PRILOG „uporno” (*BDB 547*) pojačava njegovu molbu.

▣ „**ispeče beskvasnog hleba**” Rabini kažu da to znači da je bila Pasha i da je Isaak stoga rođen na Pashu sledeće godine, ali mislim da su time ipak suviše učitali u frazu „beskvasni hleb”. Avraam je tog dana pekao hleb koji nije bio beskvasni. Očigledno je da su Lotove sluge ili članovi porodice brzo pripremili obrok (vidite: Sudije 6:19).

19:4 „svi građani Sodome, sav narod iz svih delova grada, i staro i mlado, opkoliše kuću” To znači da su svi muškarci u gradu, i mladi i stari, postali homoseksualci ili biseksualci. Kao što je Bog u Postanju 18:19 rekao Avraamu da poučava svoju decu dobrom putu, tako ovde vidimo negativnu stranu poučavanja, jer su ljudi Sodome svoju decu naučili zlu. Ovo je jasan primer iz kog vidimo kako su se gresi otaca preneli na sinove (vidite: Ponovljeni zakoni 5:9-10).

Fraza koja je prevedena rečima „iz svih delova grada” (vidite: *NASB* i *NKJV*) doslovno znači „do poslednjeg muškarca” (*BDB 892*). Ova reč označava nešto što se nalazi između dva kraja (npr. Postanje 47:21). Zlo Sodome koje je anđeo (tj. Jahve) spomenuo u Postanju 18:20-21 bilo je istinsko. U Sodomi nije bilo ni deset pravednih ljudi (vidite: Postanje 18:32).

POSEBNA TEMA – HOMOSEKSUALNOST

19:5 „Gde su ljudi koji su noćas došli k tebi? Izvedi nam ih, da spavamo s njima” Njihovi zahtevi su bili sledeći:

1. Izvedi nam ih – *BDB 422, KB 425, IMPERATIV hifila*
2. Da spavamo s njima – *BDB 393, KB 390, KOHORTATIV kala*

Josif Flavije u svojoj knjizi *Jevrejske starine* 1:11:3 kaže da su anđeli bili veoma lepi i da su probudili pohotu muškaraca Sodome. Sveto pismo često govori o grehu homoseksualnosti koji je očigledno bio rasprostranjen u Hanaanu (vidite: Levitska 18:22 i 20:13), a u Pavlovo vreme je bio rasprostranjen i u Rimskom carstvu (vidite: Rimljanima 1:26,27; Prva Korinćanima 6:9; Prva Timoteju 1:10).

Hebrejska fraza prevedena rečima „da spavamo s njima” doslovno znači „znati” (*BDB 393, KB 390*), što označava „blizak lični odnos”. Ovo homoseksualno grupno silovanje bi verovatno donelo smrt ovim posetiocima. Iz Postanja 19:9 je jasno da bi se to dogodilo i Lotovim kćerima, pa i samom Lotu. Neki komentatori smatraju da je Lot izgubio poštovanje ove rulje kad im je ponudio svoje kćeri.

19:7 „ne činite ovo zlo” Ovaj GLAGOL (*BDB 949, KB 1269, IMPERFEKAT hifila*, koji je ovde upotrebljen kao JUSIV) u *hifilu* može da znači sledeće:

1. Nemojte da im učinite ništa nažao – npr. Postanje 43:6; Izlazak 5:22-23; Isus Navin 24:20; Isaija 11:9
2. Ne činite ovo zlo – npr. Prva o Samuilu 12:25; Jeremija 4:22; 13:23

Izgleda da je Lot ovde optužio ljude Sodome za nemoralne namere (vidite: Postanje 19:9). On je bio kao etičko ogledalo koje je odražavalo seksualno nasilje koje su ljudi Sodome nameravali da počine i koje je uključivalo dva zla:

1. Kršenje gostoprimstva
2. Seksualnu izopačenost

19:8 „Evo, imam dve kćeri” Lot je ovoj rulji dao tri predloga:

1. Njih ću vam izvesti (dve kćeri) – *BDB 422, KB 425, KOHORTATIV hifila*
2. S njima činite kako vam drago – *BDB 793, KB 889, IMPERATIV kala*
3. Ali ovim ljudima nemojte da učinite ništa nažao – *BDB 793, KB 889, IMPERFEKAT kala* upotrebljen kao JUSIV

Ovi stranci su „pod mojim krovom i pod mojom zaštitom” (doslovno „došli pod senku moga krova”, *BDB 853*). Ova ista reč je upotrebljena u izrazu „pod senku Božijih krila”, što je metafora za zaštitu i staranje (vidite: Brojevi 14:9; Psalam 17:8; 36:7; 57:1; 63:7, vidite Posebnu temu – Senka kao metafora zaštite i staranja. Lot je bio u obavezi da zaštiti svoje goste po svaku cenu!

Postoje razni pokušaji da se ovo objasni, ali Lotove pobude ostaju nejasne:

1. Učinio je to jer je njegova najveća obaveza bila da zaštiti svoje goste (istočnjačko gostoprimstvo)
2. Znao je da ova rulja ne želi žene
3. Nadao se da će njegovi budući zetovi, koji su mogli biti u toj rulji, u tom trenutku zaustaviti rulju. Ovaj izveštaj je veoma sličan onom iz Sudija 19:24.

19:9 „Sklanaj nam se s puta!” Ovaj GLAGOL (*BDB 620, KB 670, IMPERATIV kala*) se obično prevodi glagolom „prići” (npr. Levitska 21:21; Druga o carevima 4:27) i ovo je jedino mesto gde znači „sklanjaj se s puta”, jer su oni navaljivali napred.

▣ „**već bi da bude sudija!**” Ovo je sprega koja služi za naglasak (tj. IMPERFEKAT i APSOLUTNI INFINITIV istog hebrejskog glagola). Postupci ovih ljudi su zaslužili osudu (vidite: Postanje 19:13). O tome je bilo reći u Postanju 18:20-24, a možda je upravo to izvor za Drugu Petrovu 2:7-8, gde je Lot nazvan pravednikom.

▣ „**Sad ćemo mi s tobom gore nego s njima**” Zapretili su da će seksualno zlostavljati (ovo je isti GLAGOL kao u Postanju 19:7) i Lota i njegovu porodicu zajedno sa pridošlim strancima.

19:11 „A ljude pred ulazom, i mlade i stare, zaslepiše,” Ova hebrejska reč (*BDB 645, KB 697, PERFEKAT hifila*) označava više od pukog privremenog slepila (ovaj GLAGOL se u Starom zavetu pojavljuje samo dva puta, vidite: Druga o carevima 6:18). Ibn Ezra kaže da on znači „slepilo oka i uma”, a izgleda da se to slaže sa zadnjim delom ovog stiha, koji kaže da su nastavili da pipaju tražeći vrata kao da su zbunjeni (vidite Izlazak 3:20). Ovo slepilo (*BDB 703*) je drugačije od onog u Levitskoj 22:22 i Ponovljenim zakonima 28:28 (*BDB 734*). Ovaj glagol znači „zaslepljen jakim svetlom”.

POSTANJE 19:12-14 (SSP)

¹²»Koga još imaš ovde?« upitaše ona dvojica Lota. »Zetove, sinove i kćeri i sve koje imaš u gradu, izvedi odavde ¹³jer ćemo mi zatrti ovo mesto. Povika protiv ovih ljudi postala je tolika pred GOSPODOM da nas je poslao da ga zatremo.« ¹⁴I Lot izade da to kaže svojim budućim zetovima. »Brzo!« reče im. »Izađite iz ovoga mesta, jer će ga GOSPOD zatrti!« Ali njegovi zetovi su mislili da se šali.

19:12 „Koga još imaš ovde?” Ovo pitanje nije postavljeno da bi anđeli saznali nešto što ne znaju, nego da bi Lot shvatio da ga ništa stvarno ne vezuje za Sodomu!

19:13-14 „pred GOSPODOM da nas je poslao da ga zatremo ... jer će ga GOSPOD zatrti!” Prisustvo anđela uništenja se vidi i kod deset pošasti u Egiptu, ali sam Jahve ih je ovlastio da izvrše takva dela.

U ova dva stiha se tri puta pojavljuje hebrejski glagol „zatrti” (*BDB 1007, KB 1469*):

1. Stih 13 – „zatrti” – PARTICIP *hifila*
2. Stih 13 – „zatrti” – KONSTRUKTNI INFINITIV *piela* (vidite: Postanje 19:29)
3. Stih 14 – „zatrti” – PARTICIP *hifila* (vidite: Postanje 18:28)

Osnovno značenje ove reči je „pokvariti”, ali ovde se koristi da označi uništenje (vidite: Postanje 6:17; 9:15; 13:10; Druga o Samuilu 24:16). Isti ovaj koren je upotrebljen za anđela „smrti” u Izlasku 12:23 (vidite: Prvi letopisi 21:15; Isaija 54:16; Jeremija 22:7).

19:14 „izade da to kaže svojim budućim zetovima” Neki smatraju da su Lotove kćeri već bile udate (*BDB 542, KB 534, AKTIVNI PARTICIP kala*, vidite: *Septuagintu* i *Targume*), ali drugi misle da su bile samo verene (Josif Flavije, *Vulgata*, Raši, *TEV*). Meni se iz konteksta čini da je Lot imao samo dve kćeri, koje su bile neudate, pošto su živele u njegovoj kući, ali postoji mogućnost da je imao i druge kćeri koje su bile udate i koje su već toliko bile u mreži sodomskog života da nisu htele da odu.

Lot je pokušao da podstakne ove mladiće da odu iz grada:

1. Brzo, (doslovno „ustajte”) – *BDB 877, KB 1086, IMPERATIV kala*
2. Izađite (doslovno „idite”) – *BDB 422, KB 425, IMPERATIV kala*

▣ „**mislili da se šali**” Ovaj GLAGOL (*BDB 850, KB 1019, PARTICIP piela*) ima nekoliko mogućih prizvuka:

1. Seksualni dodiri – Postanje 26:8
2. Rugati se – Postanje 21:9

3. Obesčasiti (povezano sa značenjem pod 1) – Postanje 39:14,17

4. Igrati (povezano sa značenjem pod 1) – Izlazak 32:6

5. Veseliti se – Sudije 16:25

Isti ovaj koren upotrebljen je da se označi Avraamovo i Sarino smejanje na Jahveovo obećanje da će sledećeg proleća dobiti dete (vidite: Postanje 17:17; 18:12).

POSTANJE 19:15-22 (SSP)

¹⁵Kada je svanulo, anđeli počеше da požuruju Lota, govoreći: »Brzo! Izvedi svoju ženu i svoje dve kćeri koje su ovde, da i vi ne budete uništeni kada kaznimo grad.« ¹⁶A Lot je oklevao. Zato oni ljudi uzeše za ruku njega, njegovu ženu i njegove dve kćeri i izvedoše ih van grada, jer im se GOSPOD smilovao. ¹⁷Kada su ih izveli, jedan od njih reče: »Bežite glavom bez obzira! Ne osvrćite se i ne zaustavljajte se nigde u ravnici! Bežite u planine, da ne budete uništeni!« ¹⁸Tada Lot reče: »Ne, gospodaru. ¹⁹Ja, tvoj sluga, našao sam milost u tvojim očima i ti si pokazao veliku ljubav prema meni kada si mi spasao život. Ali, ja ne mogu da bežim u planine. Nesreća će me stići i poginuću. ²⁰Nego, eno tamo grada koji je dovoljno blizu da u njega pobegnem, a mali je. Daj mi da pobegnem onamo – mesto je zaista malo – da spasem život.« ²¹A onaj mu reče: »Dobro, uslišiću ti i ovu molbu i neću srušiti grad o kom govoriš. ²²Samo beži onamo brzo, jer ne mogu ništa da učinim dok ne stigneš tamo.« Zato je onaj grad dobio ime Coar.

19:15 Kad je svanulo anđeli su postali stroži:

1. Brzo! (doslovno „ustaj“) – isti oblik kao u Postanju 19:14

2. Izvedi – *BDB 542, KB 534, IMPERATIV kala*

Briga i zaštita anđela nastavili su se u Postanju 19:16-22.

▣ „da i vi ne budete uništeni kada kaznimo grad“ Ovo je čest izraz za božansku kaznu (vidite: Postanje 18:23,24; 19:15,17; Brojevi 16:26; Prva o Samuilu 12:25).

19:16 „A Lot je oklevao“ Ovaj GLAGOL (*BDB 554, KB 552, hitpael IMPERFEKTA*) je u Starom zavetu upotrebljen nekoliko puta i znači „oklevati“, „odgađati“. Ne piše zašto je Lot odugovlačio i o tome možemo samo da nagađamo, ali to svakako otkriva nedostatak Lotove vere u poruku anđela. Upozorenja iz Postanja 19:17 pokazuju da je Lot oklevao da napusti svoj život u Sodomi ili možda svoju materjalnu imovinu (tj. nameštaj i predmete iz kuće, sluge, dragocenosti, životinje). Ne zaboravite da je Lot za sebe izabrao najbolje pašnjake (vidite: Postanje 13:10).

▣ „jer im se GOSPOD smilovao“ Ova hebrejska IMENICA (*BDB 328*) je upotrebljena samo ovde i u Isaiji 63:9, gde isto označava zavetnu ljubav, samilost, milosrđe i milost prema Božijem narodu. Njegovo posebno staranje je vezano za obećanja koja je dao izraelskim praocima (Avraamu, Isaaku i Jakovu). Ovaj GLAGOL (iako se nikad ne pojavljuje u Psalmima) označava Jahveovu posebnu zavetnu ljubav (vidite: Drugi letopisi 36:15; Joil 2:18; Malahija 3:17 [dva puta], ali zapazite kontrast kad su zgrešili u Drugim letopisima 36:17, Jezekilju 5:11; 7:4,9; 8:18 i 9:5,10)!

19:17 „Bežite glavom bez obzira!“ GLAGOL „bežati“ (בָּרַח, *BDB 572, KB 589, IMPERATIV nifala*) je u ovom odlomku upotrebljen pet puta (vidite: Postanje 19:17 [dva puta], 19:19,20,22). U pitanju je igra reči po zvučnosti s imenom „Lot“ (לוֹט, *BDB 532*).

▣ „Ne osvrćite se i ne zaustavljajte se nigde u ravnici!“ Anđeli su Lotu posebno naglasili nekoliko stvari:

1. Bežite glavom bez obzira – *BDB 572, KB 589, IMPERATIV nifala*
2. Ne osvrćite se – *BDB 613, KB 661, IMPERFEKAT hifila* upotrebljen kao JUSIV (zapazite tragediju u Postanju 19:26, za Lota i njegovu porodicu je očigledno bilo teško da ostave život kojim su živeli u Sodomi)
3. Ne zaustavljajte se nigde u ravnici – *BDB 763, KB 840, IMPERFEKAT kala* upotrebljen kao JUSIV
4. Bežite u planine – isti oblik kao pod brojem 1

„Nigde u ravnici” doslovno znači „pet gradova”, što se odnosilo na pet glavnih gradova u jordanskoj dolini: Sodomu, Gomoru, Admu, Cevoim i Coar, koji se još zvao i Bela (vidite: Postanje 14:2).

19:19 Ovaj stih pokazuje Lotovu ličnost. Nismo sigurno zašto se plašio planina (sem ako u pitanju nije bila njihova velika udaljenost), ali to u najmanju ruku otkriva njegov nedostatak vere u Jahveovu neprestanu zaštitu i staranje (doslovno „naklonost u tvojim očima”, vidite: Postanje 6:8; 32:5; 34:11).

NASB „dobrota iz ljubavi”

NKJV „milosrđe”

NRSV „velika dobrota”

Ovo je reč *hesed* (BDB 338), posebna hebrejska IMENICA vezana za savez.

POSEBNA TEMA – LJUBAV (*HESED*)

19:20 „Daj mi da pobegnem onamo” Ovo je KOHORTATIV (*BDB 572, KB 589, KOHORTATIV nifala*), koji objašnjava zašto je u engleskom prevodu *NASB* prevedeno rečima „molim te, dozvoli mi”.

Sledeći GLAGOL (*BDB 310, KB 309*) je JUSIV *kala*, a znači „pobeći” (doslovno „živeti”).

19:21 „Dobro, uslišiću ti i ovu molbu” Ovo je hebrejski idiom koji doslovno znači „podići lice” (GLAGOL *BDB 669, KB 724, PERFEKAT kala*, i reč „lice”, *BDB 815*), a potiče iz pravosuđa. Ako bi sudija „podigao lice” optuženog da vidi ko je pred njim, onda se njegova nepristrasnost dovodila u pitanje (vidite: Levitska 19:15; Psalam 82:2; Poslovice 18:5), jer sudija nikome ne treba da ukazuje posebno poštovanje.

Lot se uplašio da neće uspeti da stigne do planina i zanolio je da mu dozvole da ode u Belu (Coar, *BDB 858*, koren znači „biti beznačajan”), što znači „mali” (*BDB 859 I*) ili „biti pošteđen.” Anđeli su, začudo, odobrili ovaj zahtev (izgleda da su na neki način sva tri anđela predstavljala Jahveovo lično prisustvo). Taj grad je bio dovoljno velik da ima cara, kao što piše u Postanju 14:2. Teološki gledano, ovo je još jedan primer koji pokazuje silu zastupničke molitve (kao Avraam u Postanju 18:22-33).

19:22 Anđeo ovde ponovo zapoveda Lotu:

1. Požuri – *BDB 554, KB 553, IMPERATIV piela* (suprotno od Postanja 19:16a)
2. Beži – *BDB 572, KB 589, IMPERATIV nifala* (vidite: Postanje 19:17 [twice], 19,20), ovaj glagol se u Mojsijevim knjigama pojavljuje samo na ovom mestu.

▣ **„ne mogu ništa da učinim dok”** Anđeli uništenja su imali naređenje da poštede Lota i njegovu porodicu. To pokazuje jednu ili dve stvari:

1. Jahveovu milost
2. Silu zastupničke molitve (tj. 18:22 i dalje)

POSTANJE 19:23-26 (SSP)

²³Sunce je već bilo izašlo kada je Lot ušao u Coar. ²⁴Tada GOSPOD gorućim sumporom zapljušta na Sodomu i Gomoru sa neba [NASB – Tada GOSPOD zapljušta na Sodomu i Gomoru sumporom i vatrom od GOSPODA sa neba] ²⁵i uništi te gradove i svu ravnicu, sve žitelje gradova i sve rastinje na zemlji. ²⁶A Lotova žena se osvrnu, i pretvori se u stub soli.

19:24 „NASB – Tada GOSPOD zapljušta na Sodomu i Gomoru sumporom i vatrom od GOSPODA sa neba” Veoma je neobično što je reč Jahve ovde upotrebljena dva puta. Jevrejski komentatori ovaj termin zovu kraljevska množina, a hrišćanski komentatori ovde naziru Svetu Trojicu. U stvari, na jednom saboru u Sirmijumu je zapisan ovakav komentar na ovaj stih: „Bog Sin spustio je ovu kišu od Boga Oca.” Iz Postanja 14:10 saznajemo da je u toj oblasti bilo jama s katranom i Bog je na neki način, munjama ili ognjenom kišom (vidite: Jezekilj 38:22; Luka 17:29; Otkrivenje 14:10; 19:20; 20:10), učinio da se čitavo područje zapali i eksplodira (vidite: Jude 7).

Ponovo zapazite natprirodno očuvanje Coara, slično kao što je Gošen bio pošteđen od deset pošasti.

Vatra je uvek povezana s Jahveovom kaznom koja pročišćava. Vidite Posebnu temu kod Postanja 15:17.

19:25 „i uništi te gradove” Hebrejska reč „uništi” (*BDB 245, KB 253, IMPERFEKAT kala*) znači okrenuti naglavačke i stoga uništiti. Uništenje Sodome se kroz celo Sveto pismo koristi kao primer Božijeg suda (vidite: Ponovljeni zakoni 29:23; Isaija 13:19; Jeremija 49:18; 50:40; Amos 4:11). Ovo uništenje je bila kazna koju je poslao lično Jahve, a isto će učiniti i s narodima s kojima se Isus Navin suočio tokom osvajanja Hanaana.

19:26 Čitaocima nije potpuno jasno šta se ovde dogodilo, ali izgleda da je srce Lotove žene još bilo u Sodomi i da je dobila pravičnu kaznu (vidite: Luka 17:32). Postala je spomenik neposlušnosti! Nije samo Lotova žena bila pod uticajem Sodome tokom vremena koje su tamo proveli, nego i njegove kćeri, što je jasno iz Postanja 19:30-38.

POSTANJE 19:27-28 (SSP)

²⁷Avraam ustade rano ujutro i ode na mesto gde je stajao pred GOSPODOM. ²⁸Pogleda prema Sodomi i Gomori i prema svoj ravnicu, a ono – dim kulja iz zemlje kao dim iz peći!

19:27 „na mesto gde je stajao pred GOSPODOM” Ovo je idiom za boravak u Božijem prisustvu (vidite: Postanje 18:22; Levitska 9:5; Ponovljeni zakoni 10:8).

POSTANJE 19:29 (SSP)

²⁹Tako se Bog setio Avraama kada je zatirao gradove u ravnicu u kojima je živeo Lot i izveo Lota pre njihovog uništenja.

19:29 „Tako se Bog setio Avraama kada je zatirao gradove u ravnicu” Zapazite da je Lot bio pošteđen zbog toga što je za njega zastupao Avraam, nosilac saveza i obećanja (vidite: Izlazak 2:24). Ovi stihovi dodatno naglašavaju Avraamov istaknuti položaj.

POSTANJE 19:30-38 (SSP)

³⁰Lot i njegove dve kćeri odoše iz Coara i nastaniše se u planinama jer se on plašio da ostane u Coaru. On i njegove dve kćeri živeli su u pećini. ³¹Starija kći reče mladoj: »Naš otac je star, a nema muškarca da s nama spava kao što je običaj na celom svetu. ³²Hajde da oca opijemo vinom, pa da legnemo s njim, da mu sačuvamo potomstvo.« ³³Tako te noći opiše oca vinom, i starija kći uđe k njemu, pa leže s njim. A on nije znao ni kada je legla ni kada je ustala. ³⁴Sutradan starija reče mladoj: »Sinoć sam ja legla s ocem. Hajde da ga i večeras opijemo, pa ti uđi i leži s njim, da mu sačuvamo potomstvo.« ³⁵Tako one i te noći opiše svoga oca vinom, pa mlada kći ode i leže s njim. A on nije znao ni kada je legla ni kada je ustala. ³⁶Tako obe Lotove kćeri zatrudneše sa svojim ocem. ³⁷Starija kći rodi sina i dade mu ime Moav. On je praotac današnjih Moavaca. ³⁸I mlada kći rodi sina i dade mu ime Ben-Ami. On je praotac današnjih Amonaca.

19:30-38 Ovi stihovi objašnjavaju poreklo Moavaca i Amonaca.

19:30 „jer se on plašio da ostane u Coaru” Po pitanju ovog stiha postoje dve mogućnosti: (1) ili je zanemario obećanje koje su mu anđeli dali u Postanju 19:21 (2) ili je video koliko su ljudi u tom gradu bili zli i plašio se misleći da će Bog sigurno kazniti i njih. Zatim je otišao baš na mesto za koje je u Postanju 19:19 rekao da ga se plaši!

19:31 Kćeri su pokazale isti nedostatak vere u Jahveovo staranje kao i njihov otac. Izgleda da su zaboravile

1. Božije izbavljenje preko Avraama u Postanju 14
2. Božije izbavljenje preko anđela u Postanju 19

19:32 Lotove kćeri su skovale naum za očuvanje porodične loze:

1. Hajde – *BDB 229, KB 246, IMPERATIV kala* (vidite: Postanje 19:34)
2. Hajde da oca opijemo vinom – *BDB 1052, KB 1639, IMPERFEKAT hifila* upotrebljen kao KOHORTATIV (vidite: Postanje 19:34)
3. pa da legnemo s njim – *BDB 1011, KB 1486, KOHORTATIV kala* (Postanje 19:34, IMPERATIV)
Stih 34. ponavlja ove činove rodoskvrnuća.

19:36 Čitalac se pita da li su obe zatrudnele već prvi put ili se ovaj događaj ponavljao.

19:37 „Moav” Ovo je narodska etimologija i značenje je zasnovano na sličnoj zvučnosti s rečima „od moga oca” (*BDB 555*), što odražava taj rodoskvrni odnos. Ovo dete je kasnije postalo praotac Moavaca, koji su Izraelcima stvarali mnoge probleme iako su im bili rođaci (vidite: Ponovljeni zakoni 2:9).

19:38 „Ben-Ami ... praotac današnjih Amonaca.” Izgleda da Ben-Ami znači „sin moga naroda” (vidite *Septuagintu*, Jeronima i Avgustina). Sinovi Amona (*BDB 769*) su kasnije stvarali ogromne probleme za izraelski narod, iako su bili rođaci (vidite: Ponovljeni zakoni 2:19). Na sramotne događaje iz Postanja 19:30-38 se gledalo kao na (1) znak moralnog pada (2) ili kao na ponos zbog očuvanja rasno čiste porodične loze. Oba ova imena su sarkastična!

PITANJA ZA RAZMATRANJE

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste sami odgovorni za svoje tumačenje Svetog pisma. Svi treba da hodamo u svetlu koje imamo. Vi, Sveto pismo i Sveti Duh ste najvažniji u postupku tumačenja Svetog pisma i tumačenje ne smete prepustiti piscima komentara.

Ova pitanja za razmatranje su data da vam pomognu da razmislite o najvažnijim stavkama ovog dela knjige. Njihov cilj je da vas izazovu na razmišljanje, ali ona nisu sveobuhvatna.

1. Koje su glavne istine iz Postanja 18 i 19?
2. Zašto se Jahve pojavio s anđelima? Koji su bili ciljevi njegovog dolaska?
3. Šta reč *Adon* znači i podrazumeva?
4. Nabrojte trenutke u kojima je Lot postepeno tonuo u ovim poglavljima.

POSTANJE 20

PODELA NA PASUSE U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (PRATI MT)
Avraamova prevara	Avraam i Avimeleh	Avraam i Sara u Geraru	Avraam i Avimeleh	Avraam u Geraru
20:1-7	20:1-7	20:1-7	20:1-3 20:4-5 20:6-7	20:1-7
20:8-18	20:8-13 20:14-16 20:17-18	20:8-18	20:8-10 20:11-13 20:14-16 20:17-18	20:8-13 20:14-18

TREĆI KRUG ČITANJA (vidite str. xxiv-xxv)

PRATITE NAMERU BOGONADAHNUTOG PISCA NA NIVOU PASUSA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste sami odgovorni za svoje tumačenje Svetog pisma. Svi treba da hodamo u svetlu koje imamo. Vi, Sveto pismo i Sveti Duh ste najvažniji u postupku tumačenja Svetog pisma i tumačenje ne smete prepustiti piscima komentara.

Pročitajte celo poglavlje odjednom. Prepoznajte njegove teme. Uporedite svoju podelu po temama s podelama u pet prevoda u tabeli koja je iznad. Podela na pasuse nije bogonadahnutu, ali je ključ za praćenje piščeve namere, a to je srž tumačenja. Svaki pasus ima samo jednu jedinu temu.

1. Prvi pasus
2. Drugi pasus
3. Treći pasus
4. Itd.

POZADINA

- A. Neverovatno je da je Avraam posle obećanja iz Postanja 18 mogao iz straha da padne na tako nizak nivo, poput onog u Postanju 12. To je još jedna književna tehnika kojom se pokazuje da obećanja potpuno zavise od Boga, a ne od čoveka. Zapazite na kratko sve probleme koji su bili povezani s obećanjem da će Avraam imati sina i veliko potomstvo:
1. Žena mu je bila nerotkinja
  2. Faraon mu je uzeo ženu (Postanje 12)

3. Avimeleh mu je uzeo ženu (Postanje 20)
4. Žrtvovanje Isaaka (Postanje 22)
Avraam je morao da se drži Jahveovih obećanja u životu punom okolnosti na koje nije mogao da utiče. Ali Avraam je „verovao” Bogu (Postanje 15:6)!

- B. Ovo poglavlje nam otkriva da je u Avraamovo vreme u Hanaanu bilo mnogo pravednih ljudi:
1. Melhisedek iz grada Salima
  2. Avimeleh, filistejski car
To možda pojašnjava zašto u onom predskazanju koje je Avraam primio u Postanju 15:13-16 greh Amorejaca (zbirna imenica za narode Hanaana) još nije bio navršio meru. Avimeleh je u ovom poglavlju predstavljen kao duhovniji od Avraama!
- C. Potreba da Avraam zastupa za Avimeleha pred Jahveom pokazuje Avraamov jedinstven i povlašćen položaj kao Jahveovog izabranika. Vidite Posebnu temu – zastupnička molitva.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

POSTANJE 20:1-7 (SSP)

¹Avraam krenu odande ka području Negeva i nastani se između Kadeša i Šura. Neko vreme je boravio u Geraru ²i meštanima govorio za Saru da mu je sestra. Tada gerarski car Avimeleh posla po Saru i uze je k sebi. ³Ali Bog dođe Avimelehu noću u snu i reče mu: »Umrećeš zbog ove žene koju si uzeo, jer ona je udata žena.« ⁴A Avimeleh još nije spavao sa Sarom, pa reče: »Gospode, zar ćeš pobiti nedužan narod? ⁵Zar mi onaj nije rekao: „Ona mi je sestra”? I zar mi ona sama nije rekla: „On mi je brat”? Učinio sam to čiste savesti i neukaljanih ruku.« ⁶A Bog mu reče u snu: »Da, znam da si to učinio čiste savesti. Zato sam te zadržavao da ne zgrešiš protiv mene – zato ti nisam dao da je dotakneš. ⁷A sada vrati tom čoveku njegovu ženu. On je prorok i moliće se za tebe, i ostaćeš živ. Ali, ako je ne vratiš, znaj da ćeš umreti i ti i svi tvoji.«

20:1 „Avraam krenu odande” Avraam je napustio svoje boravište kod Mamreovih hrastova (vidite: Postanje 18:1) ili Hevrona (vidite: Postanje 13:18). On je živio nomadskim životom, kao i Jov (isto razdoblje).

▣ **„Negev”** Ova reč označava „južno područje” (BDB 616), polusuvu pustinju kojoj je pripadao i grad Beer Ševa. Ova oblast se spominje i u Postanju 13:1. Izraelski praoci Avraam i Isaak su najveći deo vremena proveli upravo na tom području.

▣ **„Kadeš”** To je oaza poznata i kao Kadeš-Barnea (vidite: Postanje 14:7; 16:14), oko 80 km južno od Beer Ševe. Zanimljivo je da je reč *Kadeš* (BDB 873 II, što znači „svet”) povezana s hebrejskom rečju za „sveto”, rečju *kadoš* (BDB 871).

▣ **„Šur”** Ova reč (BDB 1004 III) znači „zid” i verovatno se odnosi na liniju egipatskih utvrđenja (vidite Prvu o Samuilu 15:7; 27:8). U Postanju 16:7 piše da je anđeo Gospodnji tamo razgovarao s Agarom. Ne znamo tačan geografski položaj ovog mesta, ali očigledno je bio južno od Beer-Seve na putu za Egipat (vidite: Postanje 18:25).

▣ **„boravio u Geraru”** Ovde je zabeleženo putovanje u dve faze, pošto se Gerar nalazi severno od Kadeša. Prvi GLAGOL u Postanju 20:1 je glagol „krenuti” (*BDB 652, KB 704*), koji doslovno znači „izvlačiti šatorske kočice,” ali glagol „boraviti” (*BDB 157, KB 184*) označava duži boravak (vidite: Postanje 12:10; 21:23-24; 26:3; 32:6; 35:27; 47:4). Ova oblast je kasnije postala uporište Filistejaca (vidite: Postanje 10:19). Iz kasnije istorije saznajemo da je ovo mesto blizu Gaze, jednog od pet glavnih filistejskih gradova opasnih zidinama.

20:2 „govorio za Saru da mu je sestra” Istovetni događaji su se dogodili s faraonom u Postanju 12:17-18, a dogodiće se i Isaaku i Reveki u Postanju 26. Jedino objašnjenje za ove događaje nalazimo u Postanju 20:13, gde izgleda kao da je za Avraama i Saru to bilo uobičajen postupak nakon odlaska iz Ura Haldejskog. Verovatno je istina da su stvarno bili polubrat i polusestra (vidite Postanje 20:12), ali moguće je i da je Avraam Saru usvojio kao sestru putem obreda o kom saznajemo u tablicama iz Nuzija koje opisuju hurijansku kulturu.

▣ **„gerarski car Avimeleh posla po Saru i uze je k sebi”** Da li to znači da je Sara još bila fizički privlačna? Iz Postanja 12:14 možemo zaključiti da je to moguće. Neki smatraju da je Bog podmladio njeno telo da bi mogla da začne i da je zato ponovo postala lepa. Pošto je Sara imala skoro devedeset godina drugi komentatori smatraju da je u pitanju bio kulturni običaj pomoću kog je trebalo da se zapečati savez prijateljstva između Avraama i Avimeleha.

20:3 „Bog dođe Avimelehu noću u snu” Avimeleh (*BDB 4*) je zvanje za vođu države, poput zvanja faraona, cezara ili cara. Izgleda da ova reč znači „otac je car” ili „car je moj otac”. Na početku Psalma 34 vidimo da je ovo zvanje upotrebljavano za filistejske careve.

To što mu se Bog pokazao u snu, kao što se pokazao i Lavanu u Postanju 31:24, pokazuje da je ovaj čovek imao određeni odnos sa Bogom. To se posebno vidi po tome što je Boga oslovljavao rečju *Adonaj* (Postanje 20:4), što pokazuje da je donekle razumeo da je Jahve Bog saveza, kao što je to razumeo i Melhisedek (Postanje 14), još jedan čovek koji nije bio u savezu s Bogom.

20:4-6 Ovde vidimo razgovor između Boga i Avimeleha u kom Avimeleh podseća Boga da je nedužan pošto nije znao sve činjenice. U Postanju 20:5 je upotrebljena metafora „neukaljanih ruku” (to je VEZA reči *BDB 667 i BDB 496*), koja je povezana s hebrejskim idiomom „otvorenih ruku”, to jest ruku koje nemaju šta da kriju, a podudarna je s frazom „čiste savesti” (to je VEZA reči *BDB 1070 i BDB 523*, vidite: Prva o carevima 9:4; Psalam 7:8; 101:2). Bog je u Postanju 20:6 rekao da je on sačuvao Avimeleha od greha (vidite: Prva o Samuilu 25:39; Jov 33:18; vidite i Psalam 19:13).

Izgleda da se ovde radi o nekoj bolesti koja je zahvatila Avimeleha i njegovu porodicu (vidite: Postanje 20:17-18; 12:17). Mislim da je važno uočiti da je Bog bio aktivno uključen u dešavanja u svom svetu radi brige za jednog čoveka koji nije bio s njim usavezu. To isto vidimo i u njegovom odnosu sa Agarom i Jišmaelom i to treba da bude veliko ohrabrenje svim ljudima (vidite: Jezekilj 18:23,32; Jovan 3:16; Rimljanima 11:32; Prva Timoteju 2:4; 4:10; Titu 2:11; Druga Petrova 3:9; Prva Jovanova 2:1; 4:14).

20:4 „Gospode, zar ćeš pobiti nedužan narod?” Ovde vidimo isto shvatanje Božije pravde kao kod Avraama u Postanju 18:23. Izgleda da je car svoju smrt smatrao početkom uništenja čitavog tog plemena (početkom pošasti, vidite: Postanje 20:17). Tvrдио je (upotrebom reči „nedužan” i „pravedan” *BDB 843*) da nije spavao sa Sarom i da je sve što je do tada učinio činio ne znajući da je u pitanju greh. Iz ovog stiha se vidi da se preljuba smatrala ozbiljnim kršenjem Božijih merila čak i u ovako ranom istorijskom razdoblju (vidite: Postanje 12:17-19; 26:7-11) jer je uticala na pravo nasledstva.

POSEBNA TEMA – LJUDSKA SEKSUALNOST

20:7 GLAGOLSKI oblici su veoma snažni u ovoj poruci koju je Bog saopštio Avimelehu u snu:

1. „A sada vrati tom čoveku njegovu ženu”, *BDB 996, KB 1427, IMPERATIV hifila*; zanimljivo je da je to onaj isti GLAGOL koji se u Starom zavetu koristi u smislu „pokajati”.
2. „moliće se za tebe”, *BDB 813, KB 933, IMPERFEKAT kala* (možda je upotrebljen kao JUSIV). Zapazite da je Božije oprostjenje ovde zavisilo od Avraamove zastupničke molitve (veoma slično kao u Jovu 42:8). Ovim je naglašen Avraamov poseban položaj!
3. „i ostaćeš živ”, *BDB 310, KB 309, IMPERATIV kala*
4. „Ali, ako je ne vratiš”, *PARTICIP hifila* (vidite pod 1)
5. „znaj” *BDB 393, KB 390, IMPERATIV kala*
6. „da ćeš umreti”, *APSOLUTNI INFINITIV i IMPERFEKAT istog GLAGOLA (BDB 559, KB 562)* pojačavaju njegovu snagu. Greh je povezan sa smrću (Postanje 2:17; Izlazak 10:17; Brojevi 18:22).

▣ **„On je prorok”** Ovo je prvo mesto na kom se ova reč pojavljuje u Svetom pismu i jedino mesto u Postanju. Reč „prorok” (*BDB 611*) se odnosi na nekoga ko prima i prenosi Božije otkrivenje (vidite Brojeve 12:6), ali izgleda da se u ovom odlomku odnosi na zastupničku molitvu (vidite: Postanje 20:7, 17). To je moguće, jer to vidimo i na drugim mestima u Svetom pismu (vidite: Prva o Samuilu 7:5, 12:19,23; Jov 42:8; Jeremija 7:16; 11:14; 14:11; 27:18). Neki smatraju da se ona odnosi na prenošenje Božijeg otkrivenja sopstvenoj deci (vidite: Postanje 18:19).

POSEBNA TEMA – STAROZAVETNA PROROŠTVA

▣ **„ti i svi tvoji”** Ponovo vidimo da se naglašava zajednička kazna, što je u Starom zavetu veoma često (vidite: Postanje 17:27; 19:12). Isključivo ličnu odgovornost ne vidimo sve do Jezekilja 18 i Jeremije 31:31-34, što će biti odlika novog saveza.

POSTANJE 20:8-18 (SSP)

⁸Avimeleh ustade rano ujutro, pa pozva sve svoje službenike. Kada im je ispričao svoj san, oni se silno uplašiše. ⁹Onda Avimeleh pozva Avraama, pa ga upita: »Šta si nam to uradio? Šta sam ti skrivio da ovoliki greh navučesh na mene i na moje carstvo? Učinio si mi ono što ne treba činiti.« ¹⁰Avimeleh još upita Avraama: »Iz kog razloga [NASB – S čime si se to susreo pa] si to učinio?« ¹¹A Avraam odgovori: »Mislio sam: ,U ovome mestu se sigurno ne boje Boga, pa će me ubiti zbog moje žene.« ¹²Osim toga, ona mi je zaista sestra, kći moga oca, ali ne i moje majke, i postala mi je žena. ¹³A kada je Bog učinio da odem iz očevog doma, rekao sam joj: ,Ovako ćeš mi pokazati svoju ljubav: kuda god da odemo, kaži za mene da sam ti brat.« ¹⁴Tada Avimeleh uze ovaca, goveda, robova i robinja i dade ih Avraamu. A vrati mu i njegovu ženu Saru. ¹⁵»Evo, moja zemlja ti je na raspolaganju«, reče Avimeleh, »nastani se gde god ti drago.« ¹⁶A Sari reče: »Dao sam tvom bratu hiljadu srebrnjaka. Za sve koji su s tobom to će biti dokaz da si nedužna. Tako ćeš biti potpuno opravdana.« ¹⁷Tada se Avraam pomoli Bogu, i Bog izleči Avimeleha, njegovu ženu i robinje, pa su opet mogle da rađaju decu. ¹⁸Jer, GOSPOD je svaku ženu u Avimelehovom domu bio učinio nerotkinjom zbog Avraamove žene Sare.

20:8 „ustade rano ujutro” Ovo je hebrejski idiom za veliku hitnost (vidite: Postanje 21:14; 22:3) da se čovek odazove jasno izraženoj Božijoj volji.

▣ **„oni se silno uplašiše”** U Postanju 20:4-6 se vidi Avimelehova vera, a ovde je zabeležena i vera cele njegove porodice. Ona baca svetlo na Avraamovu izjavu iz Postanja 20:11a.

20:9-10 Nizom od tri pitanja Avimeleh je pokazao nepriličnost Avraamovih postupaka, kao što je to učinio i faraon u Postanju 12.

20:10 „susreo” Neki smatraju da se to odnosi na neko proročko viđenje, ali većina stručnjaka smatra da to znači „Šta si to doživeo u prošlosti što je izazvalo ove tvoje postupke?”

20:11-12 Avraam je za svoje postupke pružio tri objašnjenja, ali sva tri deluju neubedljivo. Strah od smrti je zabeležen i u Postanju 12:12, a i s Isaakom u Postanju 26:7.

20:13 „kada je Bog učinio da odem” U engleskom prevodu se skoro čini kao da Avraam hoće da kaže da je Bog kriv što se on tako ponašao, što nas podseća na Adamovo okrivljivanje Boga (vidite: Postanje 3:12). Ipak, nije baš sigurno da to treba tako da shvatimo. Ovde je sigurno da iza naziva *Elohim* koji je ovde upotrebljen stoji GLAGOL u MNOŽINI (*BDB* 1073, *KB* 1766, MNOŽINA PERFEKTA *hifila*), što je krajnje neobično kad se govori o Bogu jednobožackih Izraelca (vidite Posebnu temu – Jednoboštvo). Neki, na primer S. R. Drajver (S. R. Driver), smatraju da se Avraam spustio na Avimelehov mnogobožacki nivo, ali izgleda da je i Avimeleh poznavao jedinog istinitog Boga. Rabini kažu da ova MNOŽINA, iako je retka, ne predstavlja neobičan način govora o Bogu (vidite: Postanje 1:26; 11:7; 35:7; Druga o Samuilu 7:23). Crkva ove starozavetne MNOŽINE često tumači kao začetak nauke o Svetoj Trojici.

POSEBNA TEMA – SVETA TROJICA

▣ **„Ovako ćeš mi pokazati svoju ljubav: kuda god da odemo”** Izgleda da su se Avraam i Sara dogovorili oko ove varke da su brat i sestra još kad su otišli iz Ura Haldejskog.

20:14 Ovde je ponovljeno baš ono što je faraon učinio u Postanju 12:16.

Ovi podudarni izveštaji su podstakli zapadne stručnjake da postave pitanje da li je Petoknjižje napisao jedan pisac. Različita Božija imena i ovi podudarni izveštaji učinili su da ovi stručnjaci postave teoriju o nekoliko pisaca i urednika Postanja (vidite dr Atlijevu raspravu o tome u Uvodu u komentar na Postanje 1-11, u podnaslovu Pisac; taj komentar je besplatno dostupan na internet adresi http://www.freebiblecommentary.org/pdf/srb/VOL01AOT_serbian.pdf. Vidite i dobru kratku raspravu u rečniku *Hard Sayings of the Bible*¹²⁹, str. 118-120.

20:16 „hiljadu srebrnjaka” U većini engleskih prevoda je pretpostavljeno da ovde treba da se pojavi reč „šekel”, pošto je to na Starom bliskom istoku bio uobičajeni izraz za „težinu dragocenih metala” (vidite Posebnu temu – Mere za težinu i zapreminu na Starom bliskom istoku). Postoji nekoliko drugih tekstova gde se ova reč podrazumeva, ali se ne pojavljuje (vidite: Postanje 37:28; Sudije 17:2,3,4,10).

NASB, NKJV	„tvoja nedužnost”
NRSV	„oslobođenje od optužbe”
TEV	„da si nedužna”
NJB	„da si potpuno nedužna”

---

129 Teški delovi Biblije, prim. prev.

Nije jasno da li je Avimeleh dao dva odvojena dara, jedan Avraamu (Postanje 20:14), a drugi Sari (Postanje 20:16), ili je u pitanju bio jedan dar čija novčana vrednost je zabeležena u ovom stihu. Lično smatram da su u pitanju bila dva dara. Izraz „tvoja nedužnost” doslovno znači „pokrivanje očiju za tebe” (VEZA reči BDB 492 i 744), što je hebrejski idiom koji pokazuje da je Sara bila potpuno nedužna i da je primila nadoknadu za sramotu koju je pretrpela.

20:17 „Bog izleči Avimeleha” Ne znamo tačno koja bolest je zahvatila Avimeleha i njegovu porodicu, ali onemogućila im je rađanje dece. Izgleda da je to bio jedan od načina na koje je Bog zaštitio Avimeleha da ne spava sa Sarom. I iz Postanja 20:17-18 vidimo da se neplodnost smatrala Božijim prokletstvom. To je jedan od razloga zbog kog je Avraamu bilo toliko teško da poveruje u Božije milostive reči kad je Sara bila nerotkinja.

20:18 „GOSPOD je svaku ženu u Avimelehovom domu bio učinio nerotkinjom” Ovo su APSOLUTNI INFINITIV i PERFEKAT GLAGOLA istog korena (BDB 783 i 870), što pojačava silinu radnje.

Ovo je jedino mesto u Postanju 20 gde se spominje Božije zavetno ime Jahve. Ono je u ovom odlomku podudarno s imenom *Elohim*. U Samarijskom Petoknjižju i u nekim rukopisima *Septuaginte* ovde stoji *Elohim*.

PITANJA ZA RAZMATRANJE

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste sami odgovorni za svoje tumačenje Svetog pisma. Svi treba da hodamo u svetlu koje imamo. Vi, Sveto pismo i Sveti Duh ste najvažniji u postupku tumačenja Svetog pisma i tumačenje ne smete prepustiti piscima komentara.

Ova pitanja za razmatranje su data da vam pomognu da razmislite o najvažnijim stavkama ovog dela knjige. Njihov cilj je da vas izazovu na razmišljanje, ali ona nisu sveobuhvatna.

1. Zašto je Avraam Saru predstavljao kao svoju sestru?
2. Kako objašnjavate što su se istovetni događaji dva puta dogodili Sari i jedanput Reveki?
3. Zašto je Sarina zaštita teološki značajna?

POSTANJE 21

PODELA NA PASUSE U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (PRATI MT)
Isaakovo rođenje 21:1-7	Isaakovo rođenje 21:1-7	Isaak i Jišmael 21:1-7	Isaakovo rođenje 21:1-7	Isaakovo rođenje 21:1-7 (6-7)
	Odlazak Agare i Jišmaela 21:8-14	21:8-14	21:8	Otpuštanje Agare i Jišmaela 21:8-14a
Sara se okreće protiv Agare 21:9-14			Agara i Jišmael oterani 21:9-13 21:14-16	
21:15-19	21:15-21	21:15-19		
			21:17-21	21:17-19
21:20-21		21:20-21		21:20-21
Savez sa Avimelehom 21:22-26	Savez sa Avimelehom 21:22-34	Avraamov spor s Avimelehom 21:22-24 21:25-34	Sporazum između Avraama i Avimeleha 21:22-23 21:24 21:25-29	Avraam i Avimeleh kod Beer Ševe 21:22-24 21:25-31
21:27-34			21:30-31 21:32-34	

TREĆI KRUG ČITANJA (vidite str. xxiv-xxv)

PRATITE NAMERU BOGONADAHNUTOG PISCA NA NIVOU PASUSA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste sami odgovorni za svoje tumačenje Svetog pisma. Svi treba da hodamo u svetlu koje imamo. Vi, Sveto pismo i Sveti Duh ste najvažniji u postupku tumačenja Svetog pisma i tumačenje ne smete prepustiti piscima komentara.

Pročitajte celo poglavlje odjednom. Prepoznajte njegove teme. Uporedite svoju podelu po temama s podelama u pet prevoda u tabeli koja je iznad. Podela na pasuse nije bogonadahnuti, ali je ključ za praćenje piščeve namere, a to je srž tumačenja. Svaki pasus ima samo jednu jedinu temu.

1. Prvi pasus
2. Drugi pasus
3. Treći pasus
4. Itd.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

POSTANJE 21:1-7 (SSP)

¹GOSPOD se smilova Sari kao što je rekao i učini za nju ono što je obećao: ²Sara zatrudne i rodi Avraamu sina u njegovoj starosti, baš u ono vreme o kome mu je Bog govorio. ³Sinu koga mu je Sara rodila Avraam dade ime Isaak. ⁴Kada je njegov sin Isaak imao osam dana, Avraam ga obreza kao što mu je Bog zapovedio. ⁵Avraam je imao sto godina kada mu se rodio njegov sin Isaak. ⁶Sara reče: »Bog je učinio da se nasmejem, i svi koji za ovo čuju, smejaće se sa mnom.« ⁷I još reče: »Ko je mogao da kaže Avraamu da će Sara dobiti decu? A ipak sam mu rodila sina u njegovoj starosti.«

21:1

<i>NASB</i>	„Tada se GOSPOD seti Sare”
<i>NKJV</i>	„i GOSPOD poseti Saru”
<i>NRSV</i>	„GOSPOD se postara za Saru”
<i>TEV</i>	„GOSPOD blagoslovi Saru”
<i>NJB</i>	„Jahve postupi sa Sarom kao što je rekao”

Ime Jahve je dva puta ponovljeno da bi se naglasilo da je to dete rođeno jer je on to omogućio! Upotrebljeni GLAGOL doslovno znači „posetiti” (*BDB* 823, *KB* 955, *PERFEKAT kala*). On se često koristio da se opiše Božije približavanje radi blagoslova ili kazne. U pozitivnom smislu se koristi u Postanju 15:24-25 i Izlasku 13:19, ali treba istaći da se ova reč obično koristila kad se radi o kazni.

☐ „ono što je obećao” Izgleda da se ovo odnosi baš na Postanje 18:10-15. Već se u Božijim obećanjima koja je dao Avraamu u Postanju 12, 15 i 17 nazire da će Sara roditi posebno obećano dete (Postanje 21:2; Jevrejima 11:11).

21:2 „baš u ono vreme” Ovo se neposredno odnosi na Postanje 17:21 i 18:10,14. Smatram da se odnosi na devet meseci trudnoće.

21:3 „Isaak” Ovo ime mu je dato u Postanju 17:19,21. Potiče od reči koja znači „smeh” (*BDB* 850), a povezano je s Avraamovim smehom iz Postanja 17:17 i Sarinim smehom iz Postanja 18:12.

21:4 „Avraam ga obreza” To je bio znak saveza, znak koji je sam Jahve uspostavio. Obrezanje je izvršeno kad je dete imalo osam dana, kao što je Bog i zapovedio (vidite: Postanje 17:9-14). Arapi su na osnovu Postanja 17:25 razvili običaj obrezivanja svoje dece s trinaest godina, u skladu s Jišmaelovim obrezanjem. Svi narodi Starog bliskog istoka su obrezivali svoju decu, ali u različitom uzrastu i iz različitih razloga. Jedino su Filistejci i Hivijci bili neobrezani (vidite Postanje 34).

21:5 Ovde su ponovo navedene Avraamove godine (vidite: Postanje 17:17) da se pokaže Božija milost u ispunjenju njegovih obećanja, a ne čovekova snaga i napori.

21:6 Ovde postoji sledeća igra reči:

1. Avraam i Sara su smehom izrazili sumnju u ono što ime je Bog otkrio u Postanju 17:17 i 18:12.
2. Dete je dobilo ime koje znači „smeh”.
3. Sara je smehom ispoljila radost što je konačno dobila svoje dete i što joj ljudi čestitaju i smeju se s njom.
4. Smeh je u Postanju 21:9 upotrebljen u negativnom smislu, za Jišmaelov stav prema Isaaku.

21:7 „da će Sara dobiti decu” Imenica „deca” je u MNOŽINI. U hebrejskom postoji veoma mnogo neočekivanih MNOŽINA. To je sigurno bio način na se izrazi (1) da nešto postoji u dvojini (oči, uši, ruke) i (2) da se pojača silina izraza (tj. KRALJEVSKA MNOŽINA).

POSTANJE 21:8-14 (SSP)

⁸Dete je poraslo i prestalo da sisa. A onoga dana kada je Isaak prestao da sisa, Avraam priredi veliku gozbu. ⁹Sara vide kako se sin koga je Avraamu rodila Egipćanka Agara igra [NASB – ruga], ¹⁰pa reče Avraamu: »Oteraj ovu robinju i njenog sina, jer sin ove robinje neće biti naslednik sa mojim sinom, sa Isaakom.« ¹¹To veoma uzruja Avraama, jer se ticalo njegovog sina. ¹²Ali Bog mu reče: »Nemoj da se uzrujavaš zbog dečaka i svoje robinje. Poslušaj sve što ti Sara kaže, jer će se tvoje potomstvo računati po Isaaku. ¹³A i od sina robinje načiniću narod, jer je i on tvoj potomak.« ¹⁴Avraam ustade rano ujutro, uze hrane i mešinu vode i dade ih Agari. To joj naprti na pleća, pa je otpremi zajedno sa dečakom. Ona ode, pa je lutala po pustinji Beer-Ševi.

21:8 „onoga dana kada je Isaak prestao da sisa, Avraam priredi veliku gozbu” Iz književnosti onog vremena saznajemo da je bio običaj da se na dan kada dete prestane da sisa priredi gozba (jer to je značilo da je dovoljno odraslo da budu sigurni da će preživeti). Isaak je možda prestao da sisa sa dve ili tri godine (vidite: Druga knjiga o Makavejcima 7:27).

21:9 „Sara vide kako se sin koga je Avraamu rodila Egipćanka Agara igra [NASB – ruga]” U engleskom prevodu NKJV stoji „ruga”, a u engleskim prevodima NRSV i TEV stoji „igra”. Prevod LXX dodaje „igra s njenim sinom”. Ova hebrejska reč znači „smeh” (BDB 850), ali u *pielu* (KB 1019) može da znači „šaliti se” ili „podsmevati se” (vidite: Postanje 19:14; Izlazak 32:6; Sudije 16:23), a zbog Galaćanima 4:29 i zbog Agarinog rujanja u Postanju 16:4,5 je verovatno da znači „rugati se” ili „nipodaštavati”. Rabini navode Drugu o Samuilu 2:14 i Poslovice 26:19 kao primere negativne upotrebe ove reči.

21:10 „Oteraj ovu robinju i njenog sina” I ovaj GLAGOL je u *pielu* (BDB 176, KB 204) i u IMPERATIVU (vidite: Galaćanima 4:30). Ovo je, prema tablicama iz Nuzija, bilo protivzakonito, ali iz ranijih pravnih dokumenata, koji se zovu *Lipit-ištar*, deci naložnica je po zakonu morao da se da deo nasledstva ili sloboda.

21:11 Avraam je voleo Jišmaela (vidite: Postanje 17:18), a voleo ga je i Jahve (vidite: Postanje 17:20; 21:3,18,20). Avraam je smatrao da je ovaj Sarin zahtev bio nepriličan, a možda čak i nepravedan (vidite: Brojevi 11:10; Prva o Samuilu 1:8).

21:12 Bog je Avraamu dao dve zapovesti:

1. „Nemoj da se uzrujavaš”, *BDB 949, KB 1269, IMPERFEKAT kala* upotrebljen kao JUSIV. Ovaj GLAGOL je upotrebljen u Postanju 21:11 da se opiše Avraamova reakcija na Sarin zahtev (izrečen zapovednim načinom).
2. „Poslušaj sve što ti Sara kaže”, *BDB 1033, KB 1570, IMPERATIV kala*, glagol „slušati”).

▣ „**sve što ti Sara kaže**” Iz ovoga proističe da je Bog prihvatio Sarinu procenu situacije. To ne znači da je Sarin stav bio ispravan, ali mi u stvari ne znamo celu situaciju. Možda je Sara, poput Reveke u Postanju 27, pokušavala da zaštiti zavetna obećanja.

21:13 „jer je i on tvoj potomak” Bog će blagosloviti Jišmaela zbog njegovog oca Avraama. Njegov život je opisan u proroštvu iz Postanja 16:11-12. Jišmaelova povezanost sa Avraamom bila je izvor njegovog blagoslova, kao kod Lota u Postanju 19:29.

21:14 „mešinu vode” Ova reč (VEZA reči *BDB 332 i BDB 565*) se u Starom zavetu pojavljuje samo u ovom poglavlju (vidite: Postanje 21:14,15,19). Označava ovčiju kožu ili želudac koji su šivenjem oblikovani tako da se dobije mešina za vodu.

▣ „**naprti na pleća**” Ovo je u *Septuaginti* i u sirijskom prevodu prevedeno tako da izgleda kao da je Avraam na njena pleća naprtio i Jišmaela. Iz konteksta se može zaključiti da je Jišmael imao između petnaest i sedamnaest godina i stoga bio pretežak da ga majka nosi, pa je ovo verovatno samo idiom koji znači da ih je Avraam pripremio za put.

▣ „**lutala po pustinji Beer-Ševi**” Vidite 31. stih.

POSTANJE 21:15-19 (SSP)

¹⁵Kada je u mešini nestalo vode, ona stavi dete pod jedan žbun, ¹⁶pa ode i sede podalje, otprilike koliko luk može da dobaci, jer je mislila: »Ne mogu da gledam kako dete umire.« I dok je tako sedela, glasno zaplaka. ¹⁷Bog ču dečakov plač, pa Božiji anđeo pozva Agar sa neba i reče joj: »Šta je, Agaro? Ne boj se. Bog je čuo kako dečak tamo plače. ¹⁸Ustani, podigni dečaka i uteši ga [NASB – uhvati ga za ruku], jer ću od njega načiniti velik narod.« ¹⁹Tada joj Bog otvori oči, i ona vide bunar s vodom, pa ode i napuni mešinu i dade dečaku da pije.

21:15

NASB, TEV „ostavi”
NKJV „stavi”
NRSV „baci”
NJB „napusti”

Ova reč (*BDB 1020*) označava napuštanje (Izlazak 1:22; Psalam 71:9; Jeremija 38:6,9; Jezekilj 16:5) u očekivanju smrti.

21:16 „koliko luk može da dobaci” Ovo je redak GLAGOL (*BDB 377, KB 373, PARTICIP polela*), u Starom zavetu se pojavljuje samo ovde.

▣ „**glasno zaplaka**” Ovde postoji nejasnoća u tekstu, jer je anđeo Gospodnji rekao da je čuo dete kako plače, a spominje se samo majčin glas. Ali, treba imati na umu da je ovo samo kratak opis ove situacije

i da nije sve izloženo. Anđeo Gospodnji je ponovo razgovarao s Agarom, kao i u Postanju 16:16, što pokazuje Božiju ljubav čak i za ljude koji su bili od manjeg značaja u Avraamovom životu.

21:17-18 Bog se ovako obratio Agari:

1. „Šta je, Agaro?” (bez GLAGOLA)
2. „Ne boj se”, *BDB 431, KB 432, IMPERFEKAT kala* upotrebljen kao JUSIV, vidite isti koren u Postanju 15:1; 26:24; 46:3
3. „Ustani”, *BDB 877, KB 1086, IMPERATIV kala*
4. „podigni dečaka”, *BDB 669, KB 724, IMPERATIV kala*
5. „uhvati ga za ruku”, *BDB 304, KB 302, IMPERATIV hifila*, što podrazumeva da treba se pobrine za njega, da ga okrepi

21:17 Zapazite kako su *Elohim* i anđeo Gospodnji ovde poistovećeni (govore s neba), a ipak su različiti (vidite: Izlazak 3:2,4). Vidite Posebnu temu – Anđeo Gospodnji, kod Postanja 12:7.

▣ „**Bog je čuo**” Ovo je igra reči s Jišmaelovim imenom (vidite: Postanje 16:11). GLAGOL „čuti” (*BDB 1033*), „Jišmael” (*BDB 1035*), i „Bog čuje” potiču od istog korena.

21:18 „jer ću od njega načiniti velik narod” Ovaj GLAGOL (*BDB 962, KB 1321, IMPERFEKAT kala*) znači „postaviti” ili „uspostaviti”, vidite: Postanje 21:13; 46:3. Ovo nije isti GLAGOL (*BDB 793, KB 889, IMPERFEKAT kala* upotrebljen kao KOHORTATIV) koji je upotrebljen u Jahveovom obećanju Avraamu u Postanju 12:2 i 18:18 (*BDB 224, KB 243, APSOLUTNI INFINITIV kala*).

21:19 Nije jasno da li Postanje 21:19 opisuje čudo otvaranja očiju ili davanja novog, prethodno nepostojećeg izvora. Ista ova reč upotrebljena je u Postanju 3:5 i Drugoj o carevima 6:15-19.

POSTANJE 21:20-21 (SSP)

²⁰**Bog je bio sa dečakom dok je odrastao. Živeo je u pustinji i postao strelac.** ²¹**Dok je živeo u pustinji Paran, majka mu iz Egipta dovede ženu.**

21:20 Metafora „Bog je bio sa dečakom” upotrebljena je i za Jakova (Postanje 28:15) i za Josifa (Postanje 39:2,3,21). Ona označava Jahveovo lično staranje i prisustvo (vidite Postanje 21:22). Jišmael je imao udela u Avraamovom blagoslovu!

21:21 „majka mu iz Egipta dovede ženu” Ovo je trebalo da učini otac, ali u ovom slučaju je to bila Agara, koja je izabrala za Jišmaela ženu iz svog naroda.

POSTANJE 21:22-26 (SSP)

²²**U to vreme Avimeleh, u pratnji Pihola, zapovednika njegove vojske, reče Avraamu: »Bog je s tobom u svemu što činiš.** ²³**Zato mi se ovde pred Bogom zakuni da nećeš varati ni mene, ni moju decu, ni moje potomke, nego da ćeš meni i ovoj zemlji u kojoj boraviš biti odan kao što sam i ja odan tebi.«** ²⁴**»Kunem se«, reče Avraam.** ²⁵**Tada se Avraam požali Avimelehu zbog bunara s vodom koji su Avimelehove sluge prisvojile.** ²⁶**A Avimeleh reče: »Ne znam ko je to uradio. Ti mi o tome nisi govorio, i ja za to tek danas čujem.«**

21:22 „Avimeleh, u pratnji Pihola” Ova ista dva imena spominju se u Postanju 26:26 u vezi sa Isaakom i problemima oko tog istog izvora u Beer Ševi. Ona su zajedničke imenice za cara i zapovednika. Ili su ovi ljudi živeli dosta dugo ili je došlo do neke nedoslednosti u hebrejskom tekstu (zbog različitih urednika).

▣ **„Bog je s tobom u svemu što činiš”** Ovo nisu rekli samo Avraamu, nego i Isaaku (vidite: Postanje 26:28).

21:25 „Tada se Avraam požali Avimelehu” Izgleda da je ovde upotrebljena reč „prigovoriti” (*BDB* 406, *KB* 410, *PERFEKAT hifila*). Sporovi oko izvora su bili česti u ovoj polusuvoj pustinjskog oblasti. Avimelehov odgovor pokazuje da on nije bio svestan tog problema i on je uprkos tome želeo da sklopi savez sa Avraamom (glagol „zakunuti se”, *BDB* 989, *KB* 1396, *IMPERATIV nifala*, Postanje 21:23).

POSTANJE 21:27-34 (SSP)

²⁷Avraam uze sitne i krupne stoke i dade je Avimelehu, pa njih dvojica sklopiše savez. ²⁸Potom Avraam odvoji sedmoro ženske jagnjadi iz stada, ²⁹a Avimeleh ga upita: »Šta znači ovo sedmoro ženske jagnjadi koje si odvojio na stranu?« ³⁰On mu odgovori: »Primi od mene ovo sedmoro ženske jagnjadi kao svedočanstvo da sam ja iskopao ovaj bunar.« ³¹Tako ono mesto dobi ime Beer Ševa, jer su tamo njih dvojica položili zakletvu. ³²Kada su Avimeleh i Avraam sklopili savez kod Beer-Ševe, Avimeleh i Pihol, zapovednik njegove vojske, vratiše se u zemlju Filistejaca. ³³Avraam posadi drvo tamariska u Beer-Ševi i tamo se pokloni GOSPODU [NASB – prizva GOSPODNJE ime], Večnome Bogu. ³⁴Avraam je još dugo boravio u zemlji Filistejaca.

21:27 „njih dvojica sklopiše savez” Izgleda da su životinje koje se spominju u Postanju 21:27 bile presečene nadvoje da bi se sklopio ovaj savez (vidite Posebnu temu – Savez).

21:28 „sedmoro ženske jagnjadi” Ovo je očigledno drugi skup životinja, a ne onaj iz Postanja 21:27, i očigledno je povezan s bunarom u Beer Ševi. Ime „Beer Ševa” potiče od dva moguća izvora: (1) „bunar sedmorke”, Postanje 21:28 ili (2) „bunar zakletve”, Postanje 26:33 („sedam” [*BDB* 987] i „zakleti se” [*BDB* 989] slično zvuče u hebrejskom).

21:32 „zemlju Filistejaca” Mnogi komentatori su primetili da Filistejci tada još nisu ušli u tu zemlju u velikim brojevima. Iako je to istina, zbog plaćeničke prirode ovog egejskog naroda bi moglo biti da su pre XII veka p.n.e. bili u toj oblasti u malim brojevima, a da su se tada tu naselili nakon neuspešne invazije Egipta. Moguće je i da je u pitanju događaj iz drugog razdoblja.

21:33 „drvo tamariska” Ovo je simbolizovalo dve stvari:

1. Prisustvo podzemnih voda je često bilo povezivano sa svetim drvećem (Bog je dao vodu Agari, Jišmaelu i Avraamu).
2. Avraam, nomad, naumio je da ovde ostane duže vreme.

▣ **„ prizva GOSPODNJE ime”** Ovde je upotrebljeno Božije zavetno ime Jahve (*BDB* 42), što znači da su u pitanju bile bogoslužbene prilike (vidite: Postanje 4:26; 12:8). To je slično onome što je Noje uradio u Postanju 8:20. Vidite Posebnu temu – Ime Jahve.

▣ **„Večnome Bogu”** Ovaj naziv za Boga se pojavljuje samo ovde. Sastoji se iz hebrejskih reči *El* (*BDB* 42) i *'olam* (*BDB* 761). Reč *El* je u prvom delu Postanja povezana s nekoliko drugih zvanja da bi se

istakla Božija priroda: (1) *El Šadaj* (BDB 42 i 994), 17:1; 43:14 i Izlazak 3; (2) *El Eljon* (BDB 42 i 751 II), 14:18-24; (3) *El Roi* (BDB 42 i 909), 16:13; (4) *El Betel* (BDB 42 i 110), 31:13; 35:7. *El* je bio opšti naziv za boga na Starom bliskom istoku (vidite Posebnu temu – Božija imena).

Reč '*olam* (BDB 761) znači „ono što je skriveno” i odnosi se ili na prošlost ili na budućnost. Koristi se i u smislu „večnog”, ali značenje se mora odrediti neposredno iz konteksta (vidite Posebnu temu – Doveka (*'olam*)).

PITANJA ZA RAZMATRANJE

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste sami odgovorni za svoje tumačenje Svetog pisma. Svi treba da hodamo u svetlu koje imamo. Vi, Sveto pismo i Sveti Duh ste najvažniji u postupku tumačenja Svetog pisma i tumačenje ne smete prepustiti piscima komentara.

Ova pitanja za razmatranje su data da vam pomognu da razmislite o najvažnijim stavkama ovog dela knjige. Njihov cilj je da vas izazovu na razmišljanje, ali ona nisu sveobuhvatna.

1. Da li je Postanje 20 u stvari negativan komentar o Avraamu?
2. Da li je i Avimeleh poznavao *Adonaja*?
3. Zašto je Avimeleh uzeo Saru sebi za ženu kad je bila tako stara i sebe opisivala kao „istrošenu” (vidite: 18:12)?
4. Šta znači reč „prorok” i zašto je Avraam mogao da nosi to zvanje?
5. Nabrojte tri razloga koja je Avraam naveo u Postanju 21:11-13 kao opravdanje što je pokušao da obmane Avimeleha.
6. Zašto je Sara zahtevala da Agara i Jišmael odu?

POSTANJE 22

PODELA NA PASUSE U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

NASB	NKJV	NRSV	TEV	NJB (PRATI MT)
Prinošenje Isaaka	Potvrđenje Avraamove vere	Proveravanje Avraama	Bog zapoveda Avraamu da žrtvuje Isaaka	Avraamova žrtva
22:1-8	22:1-2	22:1-8	22:1 22:2	22:1-2
	22:3-8		22:3-5 22:6-7a 22:7b 22:7c 22:8	22:3-5 22:6-8
22:9-14	22:9-14	22:9-14	22:9-11a 22:11b 22:12 22:13-14	22:9-10 22:11-14
22:15-19	22:15-19	22:15-19	22:15-19	22:15-18 22:19
	Nahorova porodica	Potomci Avraamovog brata Nahora	Nahorovi potomci	Nahorovi potomci
22:20-24	22:20-24	22:20-24	22:20-24	22:20-24

TREĆI KRUG ČITANJA (vidite str. xxiv-xxv)

PRATITE NAMERU BOGONADAHNUTOG PISCA NA NIVOU PASUSA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste sami odgovorni za svoje tumačenje Svetog pisma. Svi treba da hodamo u svetlu koje imamo. Vi, Sveto pismo i Sveti Duh ste najvažniji u postupku tumačenja Svetog pisma i tumačenje ne smete prepustiti piscima komentara.

Pročitajte celo poglavlje odjednom. Prepoznajte njegove teme. Uporedite svoju podelu po temama s podelama u pet prevoda u tabeli koja je iznad. Podela na pasuse nije bogonadahnuta, ali je ključ za praćenje piščeve namere, a to je srž tumačenja. Svaki pasus ima samo jednu jedinu temu.

1. Prvi pasus
2. Drugi pasus

3. Treći pasus

4. Itd.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

POSTANJE 22:1-8 (SSP)

¹Posle toga Bog iskuša Avraama. Pozva ga: »Avraame!« A Avraam odgovori: »Molim! [NASB – Ovde sam]« ²Bog reče: »Uzmi svog sina, svog jedinca Isaaka, koga voliš, i idi u zemlju Moriju. Tamo ga prinesi kao žrtvu paljenicu na jednoj od planina za koju ti budem rekao.« ³Avraam ustade rano ujutro, osedla magarca i povede sa sobom dvojicu slugu i svoga sina Isaaka. Kada je nasekao drva za žrtvu paljenicu, krenu ka mestu o kome mu je Bog govorio. ⁴Trećega dana Avraam diže pogled i ugleda to mesto u daljini, ⁵pa reče svojim slugama: »Ostanite ovde pored magarca, a ja i dečak idemo onamo da se poklonimo Bogu, pa ćemo se vratiti k vama.« ⁶Avraam uze drva za žrtvu paljenicu i naprti ih na svoga sina Isaaka, a on ponese vatru i nož, pa njih dvojica odoše zajedno dalje. ⁷Isaak reče svom ocu Avraamu: »Oče!« »Molim, sine«, odgovori Avraam. »Vatra i drva su ovde«, reče Isaak, »ali gde je jagnje za žrtvu paljenicu?« ⁸Avraam odgovori: »Bog će se sam postarati za jagnje za žrtvu paljenicu, sine moj.« I njih dvojica odoše zajedno dalje.

22:1 „Bog” Ovo je hebrejska reč *Elohim* (vidite Posebnu temu – Božija imena), jedan od čestih naziva za Boga u prvom delu Postanja. Nismo sigurni koji je koren ove reči, ali zbog jedne igre reči iz Postanja 31:29 izgleda da je ova reč povezana s frazom „biti jak”. Kritičke škole iz XVIII i XIX veka su na osnovu toga što se u različitim poglavljima Postanja pojavljuju različita Božija imena – Jahve i *Elohim* – postavili dokumentarnu hipotezu da je Postanje nastalo spajanjem nekoliko izvora, ali rabini kažu da ta imena predstavljaju dve strane Božije naravi. *Elohim* predstavlja Božiju silu i naglašava da je on Stvoritelj, a ime Jahve je vezano za dobrotu koju iskazuje u okviru saveza. Mislim da je rabinsko obašnjeње mnogo ubedljivije.

▣ „iskuša Avraama” Vidite Posebnu temu odmah ispod.

POSEBNA TEMA – BOG PROVERAVA SVOJ NAROD (STARI ZAVET)

▣ „Avraama” Bog je promenio njegovo ime iz Avram, što znači „uzvišeni otac”, u Avraam, što znači „otac mnoštva”. Bog se upravo spremao da traži od Avraama nešto što će ugroziti Avraamovo novo ime! *Septuaginta* u Postanju 22:1 navodi da je Bog dva puta oslovio Avraama, ali u hebrejskom rukopisu stoji samo jedno „Avraame”, dok u Postanju 22:11 stoji dvaput.

▣ „Ovde sam” Ovo je hebrejski idiom koji se koristio kada je čovek nekome hteo da se stavi na raspolaganje (vidite: Postanje 22:11; Izlazak 3:4; Prva o Samuilu 3:4; Isaija 6:8).

22:2 Zapazite niz zapovesti koje je Avraam primio po pitanju Isaaka:

1. „Uzmi svog sina”, BDB 542, KB 534, IMPERATIV *kala*
2. „i idi u zemlju Moriju”, BDB 229, KB 246, IMPERATIV *kala* (zanimljivo je uočiti da se ovaj GLAGOL pojavljuje u ovom obliku samo ovde i u Postanju 12:1, što povezuje ove dve provere kao obećanje i ispunjenje [zapazite i Postanje 22:18 i 12:3])
3. „Tamo ga prinesi kao žrtvu” BDB 748, KB 828, IMPERATIV *hifila*

▣ „Uzmi svog sina, svog jedinca Isaaka, koga voliš” Izgleda da je ovo namerno sastavljen niz izraza koji se tiču Isaaka, posebnog, obećanog sina. Zapazite i da je on „jedini” (BDB 402) sin (vidite: Postanje 22:2,12,16). Jišmael nije bio sin obećanja i bio je oteran! Sva Avraamova nada u potomstvo ležala je u ovom dečaku, a Jahve mu je rekao da ga prinese na žrtvu!

▣ „i idi u zemlju Moriju” Ova reč (BDB 599) je prevođena na mnogo načina:

1. U *Vulgati* i Samarjanskom Petoknjižju stoji „viđenja”
2. U *Targumima* je prevedeno rečima „da se poklonite Bogu”
3. U *Septuaginti* stoji reč „visoka”
4. U *Pešiti* piše „Amonaca”
5. Neki stručnjaci ovo prevode rečima „koju će ti Jahve pokazati”
6. Drugi prevode kao „izabranu”
7. Treći prevode kao „mesto ukazanja”

Izgleda da je „mesto ukazanja” najbolji prevod, jer je u skladu s upotrebom ove reči u Drugim letopisima 3:1, gde piše da je Hram bio sagrađen na gori Moriji, na mestu gde se Bog ukazao Davidu. To se odnosi na Drugu o Samuilu 24:16 ili možda, još verovatnije, na Prve letopise 21:18-30. Avraamovo prinošenje Isaaka se ne spominje u tom odlomku zato što je taj događaj bio veoma poznat ili možda zato što je bio nepoznat piscu Prvih letopisa. Izgleda da je Morija bila povezana i s Melhisedekovim gradom, Salimom, (14:18), koji je kasnije nazvan Jevus i na kraju Jerusolim.

▣ „žrtvu paljenicu” Ovo je hebrejska reč „holokaust” koja znači „žrtva koja je u celosti spaljena” (BDB 750). Ta žrtva nije podrazumevala samo obredno klanje, nego i obredno rasecanje na komade. Kako žestoka zapovest od Boga koji mu je obećao sina i rekao mu da otera Jišmaela! Avraam je morao da veruje Bogu bez razumevanja, slično kao u događajima opisanim u Brojevima 21 čiji odjek nalazimo u Jovanu 3:14.

22:3 „Avraam ustade rano ujutro” Zapazite da nije zabeleženo da je Avraam oklevao ili ispitivao, ali ta noć je sigurno bila grozna. Nismo sigurni da li je to ispušteno iz teksta ili je u pitanju znak da se Avraamova vera razvija. Avraam svakako nije bio savršen, ali veličina njegove vere u Boga se nesumnjivo može videti u ovom izveštaju. Ovo je bio vrhunac provere njegove vere.

22:4 „Trećega dana” Udaljenost od Beer Ševe do gore Morije je oko dva i po dana hoda, ali s magarcem i drugim prtljagom putovanje je moglo potrajati i duže.

22:5 Zapazite zapovesti koje je Avraam dao slugama i opis njegove namere:

1. „Ostanite ovde”, BDB 442, KB 444, IMPERATIV *kala*
2. „a ja i dečak idemo onamo”, BDB 229, KB 246, KOHORTATIV *kala*
3. „da se poklonimo Bogu”, BDB 1005, KB 295, KOHORTATIV *hištafela*
4. „pa ćemo se vratiti k vama”, BDB 996, KB 1427, KOHORTATIV *kala*

▣ „da se poklonimo Bogu, pa ćemo se vratiti k vama” Avraamova vera u Boga je bila toliko jaka da u Jevrejima 11:17-19 piše da je smatrao da će Isaak biti podignut iz mrtvih ako to bude potrebno da bi se vratio s Avraamom kući. To je u skladu s obećanjem koje je Bog pre toga dao Avraamu u Postanju 21:12, obećanjem da će Avraam dobiti potomstvo kroz Isaaka. Iako Avraam nije razumeo kako ili zašto, nesumnjivo je znao i razumeo da Bog to može.

22:6 „Avraam uze drva za žrtvu paljenicu i naprti ih na svoga sina Isaaka” Postoje mnoge veze između ovoga što se dogodilo Isaaku i onoga što se kasnije dogodilo Isusu. Lično ne volim alegorije i tipologije koje nisu izričito spomenute u Novom zavetu jer su ih komentatori masovno zloupotrebljavali

tokom istorije crkve. Između Isaaka i Isusa očigledno postoji određena veza. Bog nije dozvolio Avraamu da učini svom sinu upravo ono što je on kasnije učinio svom Sinu. Mislim da saosećajući s Avraamovom ljubavlju i verom možemo da razumemo silinu Božije ljubavi.

▣ „**vatru i nož**” Ne znamo da li se ova vatra odnosi na žar od vatre iz njihovog logora od prethodne noći ili na vrećicu kремена i truda. Reč za nož označava „mesarski nož” (*BDB 38*), veoma velik nož koji se koristio prilikom kuvanja (vidite: Sudije 19:29; Poslovice 30:14).

22:7 „ali gde je jagnje za žrtvu paljenicu?” Isaakovo pitanje sigurno je pogodilo Avraama u srce, a Avraam je na to, u Postanju 22:8, predivno izrazio svoju veru u Boga. Pošto je Isaak imao takvo znanje o žrtvama, to znači da je žrtveni sistem postojao i pre Mojsijevog zakona. To se vidi i kod (1) Kaina i Avelja (Postanje 4), (2) kod Noja (Postanje 8:20) i (3) kod Jova (Jov 1:5).

22:8 „Avraam odgovori: »Bog će se sam postarati za jagnje za žrtvu paljenicu...« Izraz „Bog će se postarati” je kasnije, u Postanju 22:14, postao Božije ime (reči „Jahve”, *BDB 217*, i „videti”, *BDB 906*). Videli smo koliko često Božiji postupci proizvode nova imena koja opisuju njegovu narav i njegova dela. Ova hebrejska reč koja je prevedena izrazom „će se postarati” doslovno znači „će videti za to” (*BDB 906, KB 1157, IMPERFEKAT kala*), ali je poprimila ovo posebno značenje (onaj koji vidi je onaj koji će se postarati).

POSTANJE 22:9-14 (SSP)

⁹Kada su stigli do mesta o kome mu je Bog govorio, Avraam podiže žrtvenik i na njega naslaga drva. Zatim sveza svoga sina Isaaka i položi ga na žrtvenik preko drva, ¹⁰pa pruži ruku i uze nož da zakolje svoga sina. ¹¹Ali anđeo GOSPODNI ga pozva sa neba: »Avraame! Avraame!« A Avraam reče: »Molim!« ¹²»Ne spuštaj ruku na dečaka«, reče, »i nemoj ništa da mu uradiš. Sada znam da se bojiš Boga, pošto mi nisi uskratio svoga sina, svoga jedinca.« ¹³Tada Avraam diže pogled, a kad tamo – ovan se rogovima zapleo u žbun! On ode, uze ga i prinese kao žrtvu paljenicu mesto svoga sina. ¹⁴Avraam nazva ono mesto »GOSPOD se stara«. Zato se još i danas kaže: »Na planini gde će se GOSPOD postarati.«

22:9 „Avraam podiže žrtvenik i na njega naslaga drva. Zatim sveza svoga sina Isaaka i položi ga na žrtvenik” Ovde vidimo veliku Avraamovu veru, ali i veliku Isaakovu veru. Isaak je očigledno bio dovoljno velik da nosi drva uzbrdo i dovoljno velik da se odupre ocu dok ga je vezivao. Siguran sam da je ovaj događaj kasnije prouzrokovao sate razgovora o veri između Avraama i Isaaka.

GLAGOL „vezati” (*BDB 785, KB 873, IMPERFEKAT kala*) se u Starom zavetu pojavljuje samo ovde. Isti ovaj koren (*BDB 785*) znači „saviti” ili „uvrnuti” i stoga se smatra da znači „saviti noge žrtvene životinje kao bi ih se vezalo”.

22:10 „pa pruži ruku” Ovo se očigledno odnosi na obredni čin presecanja grla žrtvene životinje.

22:11 „Ali anđeo GOSPODNI” Kada zajedno pročitamo Postanje 22:11 i 22:12 postaje jasno da je ovaj „anđeo GOSPODNI” oličenje samog Boga (vidite: Postanje 16:7-13; 18:1; 19:1; 21:17,19; 22:11-15; 31:11,13; 32:24,30; 48:15-16; Izlazak 3:2,4; 13:21; 14:19; Sudije 6:12,14 i Zaharija 3:1,2). Ali zapazite da u Postanju 22:12 ovaj anđeo spominje Boga. Teško je uspostaviti čisto jednoboštvo kraj tolikog broja drugih duhovnih bića koja se spominju u Postanju (tj. „Duha” u Postanju 1:2; reči „načinimo” u Postanju 1:26; reči „kao jedan od nas” u 3:22; reči „siđemo” u 11:7; „anđela GOSPODNJEG” iz ovog odlomka; a zapazite i reči „GOSPOD reče mome Gospodu” u Psalmu 110:1). Njihov međudnos

predstavlja misteriju. Hrišćani se zajedno s Jevrejima drže jednobojstva koje je izraženo u Ponovljenim zakonima 6:4. Vidite Posebnu temu – Sveta Trojica, kod Postanja 20:13.

22:12 Ovde postoje dve odrične zapovesti:

1. „Ne spuštaj ruku na dečaka”, *BDB 1018, KB 1511, IMPERFEKAT kala*, ali upotrebljen kao JUSIV
2. „i nemoj ništa da mu uradiš”, *BDB 793, KB 889, JUSIV kala*

Sledeća dva PERFEKTA pokazuju da je Jahve bio potpuno zadovoljan Avraamovom verom:

1. „Sada znam”, *BDB 393, KB 390, PERFEKAT kala*
2. „pošto mi nisi uskratio svoga sina”, *BDB 362, KB 359, PERFEKAT kala*

Izrazi koji se odnose na Isaaka i koji se nalaze u Postanju 22:2 ponavljaju se i Postanju 22:12 (vidite i Postanje 22:16).

Kratka beleška o izrazu „sada znam”. Da li ona dovodi u pitanje Jahveovo predznanje ili je u pitanju književna tehnika kojom se potvrđuje Avraamova vera? Ja ovo shvatam u ovom drugom smislu. Ne volim otvoreni teizam.

NASB, NKJV,

NRSV, NJB „bojiš”

TEV „poštuješ”

Pešita „bojiš”

REB „da si bogobojazan čovek”

Ova reč (*BDB 431*) se često pojavljuje u Starom zavetu i može da znači „strah” (vidite: Postanje 3:10; 18:15; 20:8; 28:17; 32:7; 42:35; 43:18), ali u nekim odlomcima, kad opisuje čovekov stav prema Bogu, poprima značenje „strahopoštovanja” ili „poštovanja”. Razmotrite sledeće tekstove: Postanje 42:18; Izlazak 1:17; 9:30; 18:21; Levitska 19:14,32; 25:17,36,43; Ponovljeni zakoni 6:2,24; 10:12,20; 14:23; 17:19; 25:18; 28:58; 31:12-13; Psalam 33:8. Iz ovog „straha” treba da proisteknu poslušnost i služenje Bogu. To treba da bude odnos sa Bogom koji se ne tiče samo pojedinih događaja, mesta, veroispovedanja ili pravila, nego oblikuje celokupan način života. Poslušnost proističe iz poštovanja i ljubavi, a ne iz straha od kazne. Neposlušnost je pre svega usmerena protiv ljubavi, jednako kao i protiv zakona! Nečiji odnos sa Bogom dobija prvenstvo u životu! „Avraam poverova Bogu” (Postanje 15:6) se vidi kroz ceo život!

22:13

NASB, RSV „iza njega ovan”

NKJV „a tamo iza njega je bio ovan”

NRSV, TEV „ovan”

Hebrejski rukopisi se razlikuju na ovom mestu. U masoretskom tekstu stoji PRILOG „iza” (אחרי, *BDB 29*), ali u nekim drugim hebrejskim rukopisima i u Samarjanskom Petoknjižju, *Septuaginti* i *Pešiti* stoji reč „jedan” (אחד, *BDB 25*), što se prevodi kao „jedan” ovan.

☐ „mesto svoga sina” Bog od Avraama nije tražio da žrtvuje ovog ovna, ali Avraam ga je iz zahvalnosti doneo od sebe, baš na brdu gde će jednog dana biti Solomonov hram. Ovo je možda bio početni oblik žrtve kao zamene koji se kasnije razvio u Mojsijevom zakonu i najuzvišenije u Hristovoj žrtvi (vidite: Isaija 53 i Jovan 1:29; Poslanica Jevrejima; Prva Petrova 1:18-19; Otkrivenje 5:11-14).

22:14 „Avraam nazva ono mesto »GOSPOD se stara«” Izgleda da je ovo ime zasnovano na Božijem činu i na odgovoru koji je Avraam dao Isaaku u Postanju 22:8.

▣ „Zato se još i danas kaže” Ovo mora biti književni trag kasnijeg urednika. Možda je to bio i Mojsije ili njegov sveštenečki pisar. Lično smatram da veći deo Postanja, sve do priče o Josifu, potiče od usmenih ili pisanih predanja izraelskih praotaca.

▣ „Na planini gde će se GOSPOD postarati” Izgleda da je ovo začetak izraza „mesto koje će GOSPOD izabrati za boravište svoga Imena” (vidite: Ponovljeni zakoni 12:5,11,21; 14:23,24; 16:2,6,11; to se izvorno odnosilo na Šator sastanka, a kasnije na Hram na gori Moriji).

POSTANJE 22:15-19 (SSP)

¹⁵Andeo GOSPODNI po drugi put pozva Avraama sa neba, ¹⁶pa mu reče: »Samim sobom se zaklinjem, govori GOSPOD, zato što si ovo uradio i nisi uskratio svoga sina, svoga jedinca, ¹⁷zaista ću te blagosloviti i učiniti da tvojih potomaka [NASB – silno umnožiti tvoje potomke] bude koliko i zvezda na nebu i peska na morskoj obali. Tvoji potomci će zaposesti gradove [NASB – kapije] svojih neprijatelja ¹⁸i preko tvoga potomstva biće blagosloveni svi narodi na zemlji zato što si me poslušao.« ¹⁹Tada se Avraam vrati svojim slugama, pa svi zajedno krenuše ka Beer-Ševi. I Avraam ostade da živi u Beer-Ševi.

22:16 „Samim sobom se zaklinjem” Ovo je jedino mesto u Postanju gde se Bog u okviru saveza zaklinje samim sobom. Ovo je kasnije postalo glavna teološka isina iz Jevrejima 6:13-18. Zapazite da je ovo Božije bezuslovno obećanje zasnovano na njegovoj ljubavi, ali istovremeno predstavlja i odgovor na Avraamov veliki čin vere (“zato što si me poslušao”, Postanje 22:18). Izgleda da je ova bezuslovno-uslovna priroda biblijskih saveza vezana za Božiju bezuslovnu ljubav, ali je uslovljena čovekovim odazivom.

22:17 „zaista ću te blagosloviti” Postoje dve gramatičke konstrukcije koje proizvode naglasak u ovom stihu:

1. APSOLUTNI INFINITIV *piela* i IMPERFEKAT *piela* GLAGOLA od istog korena, koji znači „blagosloviti” (BDB 138, KB 159) i stoga je prevedeno rečima „zaista ću te blagosloviti”.
2. APSOLUTNI INFINITIV *hifila* i IMPERFEKAT *hifila* GLAGOLA od istog korena, koji znači „umnožiti” (BDB 915, KB 1176), i stoga je prevedeno rečima „silno umnožiti tvoje potomke”.

Izgleda da je ovo povezano s Postanjem 12 i prvim obećanjem Avraamu (kao što je bilo i u prvobitnoj tvorevini), obećanjem potomstva i zemlje. U Novom zavetu je naglašeno obećanje o potomstvu, ali je uklonjen naglasak s obećanja zemlje.

▣ „i učiniti da tvojih potomaka bude koliko i zvezda na nebu i peska na morskoj obali” Ovo su dve od nekoliko metafora za brojnost Avraamovih potomaka (vidite: prah, Postanje 13:16; 28:14; Brojevi 23:10; zvezde, Postanje 15:5; 26:4; i pesak, Postanje 32:12).

▣ „Tvoji potomci će zaposesti gradove [NASB – kapije] svojih neprijatelja” Kapija je bila simbol sigurnosti drevnih gradova opasnih zidinama. Zaposesti nečiju kapiju značilo je osvojiti njihov grad. Stoga je ovo metafora vojne pobeđe Avraamovih potomaka protiv svih koji će biti protiv njih. Ista ova metafora se koristi i u Novom zavetu, u Mateju 16: vrata Podzemlja neće nadjačati Crkvu.

Iz proroka saznajemo da su čak i ova obećanja bila uslovljena poslušnošću Izraela, kao što su bila uslovljena i Avraamovom poslušnošću (vidite: Postanje 15:6; 22:16,18). Jahveova obećanja su bila jednostrano ukinuta Izraelovom neprestanom neposlušnošću i idolopoklonstvom. Treba da imamo na umu da je Sveto pismo pre svega usredsređeno na Božiju narav i vernost, ali treba reći i da on želi da njegov narod odražava njegovu narav pred svetom koji ne veruje (tj. pred narodima) da bi i svet mogao da se odazove Bogu!

22:18 „i preko tvoga potomstva biće blagosloveni svi narodi na zemlji” Postoje gramatička i teološka pitanja o prevodu PERFEKTA *nifala* i PERFEKTA *hitpaela* GLAGOLA „blagosloviti” (BDB 138, KB 159). Za to postoje sledeća uporedna mesta:

1. Postanje 12:3, PERFEKAT *nifala*
2. Postanje 18:18, PERFEKAT *nifala*
3. Postanje 22:18, PERFEKAT *hitpaela*
4. Postanje 26:4, PERFEKAT *hitpaela*
5. Postanje 28:14, PERFEKAT *nifala*

Nifal je obično PASIVAN (ovaj GLAGOL se u Postanju pojavljuje samo u tekstovima koji su prevedeni u PASIVU), ali može da ima i POVRATNI ili UZAJAMNI rod. I *hitpael* je POVRATNI ili UZAJAMNI (vidite: Ponovljeni zakoni 29:19; Psalam 72:17; Isaija 65:16 [dvaput]; Jeremija 4:2).

Novi zavet navodi ovo ključno obećanje u PASIVU. Vidite Dela 3:25 i Galaćanima 3:8. Ovo pitanje se tiče misijskog zadatka Izraela kao „carstva sveštenika” za narode (vidite: Izlazak 19:5-6). Iako je ovo nedvosmisleno izrečeno tek u prorocima iz VIII veka, Postanje to pretpostavlja i usmereno je na tu stranu.

Izrael je trebalo da saopštava podatke o Bogu (pomoću svog načina života zasnovanog na poslušnosti Mojsijevom zakonu). U krajnjoj liniji, narodi su ti koji je trebalo da se odazovu verom u Jahveovu pouzdanost (kao što je to učinio Avraam, vidite: Postanje 15:6; Rimljanima 4:3; Galaćanima 3:6; Jakov 2:23). Trebalo je da prepoznaju otkrivenje koje je Jahve dao Izraelu i kroz Izrael i odazovu se na njega. Kad god je Izrael bio neposlušan, tada su narodi, umesto da vide izobilje i uravnoteženo društvo, mogli da vide Jahvea samo kao sudiju. Izrael nije bio uspešan u svom misijskom zadatku i on je sada predat Crkvi („veliko poslanje”, Matej 28:19-20; Luka 24:47; Dela 1:8)!

POSTANJE 22:20-24 (SSP)

²⁰Posle ovih događaja, Avraamu rekoše da je i Milka rodila sinove njegovom bratu Nahoru: ²¹prvorodenog Uca, njegovog brata Buza, Kemuela oca Aramovog, ²²Keseda, Hazu, Pildaša, Jidlafa i Betuela. ²³Betuel je bio Revekin otac. Ovih osam sinova Milka je rodila Avraamovom bratu Nahoru. ²⁴A i Nahorova naložnica, koja se zvala Reuma, rodila je sinove: Tevaha, Gahama, Tahaša i Maahu.

22:20-24 Izgleda čudno što je ovaj rodoslov uvršten baš ovde, ali on je u stvari veoma značajan jer postavlja pozornicu za Isaakovu buduću nevestu, Reveku, koja se spominje u Postanju 22:23.

22:23 „Betuel” Ovo ime znači „Božiji čovek” (BDB 143 I).

▣ **„Reveka”** Moguće je da hebrejski koren ovog imena (BDB 918) znači „vezati životinju” i da je kasnije poprimio značenje „mesto za vezivanje”, a kad se koristi za ženu onda znači „ona koja zarobljava”. Rabini smatraju da to znači da je Reveka bila veoma privlačna i da je njena lepota „vezala” Isaakova osećanja.

22:24 „Reuma” Ova reč (BDB 910) ima dva moguća značenja: (1) „biti uzdignut”, što ima smisla jer je ona bila uzdignuta od robinje do naložnice, ili (2) „biser” ili „koral,” što je verovatno bliže povezano s tom hebrejskom rečju.

PITANJA ZA RAZMATRANJE

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste sami odgovorni za svoje tumačenje Svetog pisma. Svi treba da hodamo u svetlu koje imamo. Vi, Sveto pismo i Sveti Duh ste najvažniji u postupku tumačenja Svetog pisma i tumačenje ne smete prepustiti piscima komentara.

Ova pitanja za razmatranje su data da vam pomognu da razmislite o najvažnijim stavkama ovog dela knjige. Njihov cilj je da vas izazovu na razmišljanje, ali ona nisu sveobuhvatna.

1. Da li Bog stvarno iskušava svoju decu? Ako je tako, zašto to čini?
2. Šta znači reč „Moriya” i gde se nalazi?
3. Zašto je Bog tražio od Avraama da žrtvuje obećanog sina?
4. Zašto je tekst iz Postanja 22:20-24 uvršten u ovaj odlomak?

POSTANJE 23

PODELA NA PASUSE U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

<i>NASB</i>	<i>NKJV</i>	<i>NRSV</i>	<i>TEV</i>	<i>NJB (PRATI MT)</i>
Sarina smrt i sahrana	Sarina smrt i sahrana	Avraam kupuje porodičnu grobnicu	Sarina smrt i Avraamova kupovina grobnice	Grob izraelskih praotaca
23:1-16	23:1-16	23:1-16	23:1-2 23:3-4 23:5-6 23:7-9 23:10-11 23:12-13 23:14-16	23:1-2 23:3-6 23:7-11 23:12-16
23:17-20	23:17-20	23:17-20	23:17-18 23:19-20	23:17-20

TREĆI KRUG ČITANJA (vidite str. xxiv-xxv)

PRATITE NAMERU BOGONADAHNUTOG PISCA NA NIVOU PASUSA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste sami odgovorni za svoje tumačenje Svetog pisma. Svi treba da hodamo u svetlu koje imamo. Vi, Sveto pismo i Sveti Duh ste najvažniji u postupku tumačenja Svetog pisma i tumačenje ne smete prepustiti piscima komentara.

Pročitajte celo poglavlje odjednom. Prepoznajte njegove teme. Uporedite svoju podelu po temama s podelama u pet prevoda u tabeli koja je iznad. Podela na pasuse nije bogonadahnutu, ali je ključ za praćenje piščeve namere, a to je srž tumačenja. Svaki pasus ima samo jednu jedinu temu.

1. Prvi pasus
2. Drugi pasus
3. Treći pasus
4. Itd.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

POSTANJE 23:1-16 (SSP)

¹Sara je živela 127 godina. ²Umrkla je u Kirjat-Arbi, to jest Hevronu, u Hanaanu, a Avraam uđe da je ožali i oplache. ³Kada je ustao od svoje pokojne žene, Avraam reče Hetitima [NASB – Hetovim sinovima]: ⁴»Ja sam među vama došljak i naseljenik. Prodajte mi [NASB – Dajte mi] ovde mesto za sahranjivanje, da mogu da sahranim svoju pokojnicu.« ⁵Hetiti mu odgovoriše: ⁶»Čuj nas, gospodaru. Ti si moćan poglavar među nama. Sahrani svoju pokojnicu u našoj najboljoj grobnici. Nijedan od nas neće ti uskratiti svoju grobnicu da u njoj sahraniš svoju pokojnicu.« ⁷Na to Avraam ustade i pokloni se narodu one zemlje, Hetitima, ⁸pa im reče: »Ako hoćete da mi dozvolite da ovde sahranim svoju pokojnicu, onda me saslušajte i zauzmite se za mene kod Efrona sina Coharovog, ⁹da mi proda [NASB – da] pećinu Mahpelu, koja pripada njemu, a nalazi se na kraju njegovog polja. Neka mi je proda po punoj ceni, da mi bude mesto za sahranjivanje među vama.« ¹⁰A Efron je sedeo sa ostalim Hetitima i on odgovori Avraamu pred svim Hetitima koji su došli na kapiju njegovog grada: ¹¹»Ne, gospodaru. Čuj me: Dajem ti polje i dajem ti pećinu koja je na njemu – dajem ti to u prisustvu mojih sunarodnika. Sahrani svoju pokojnicu.« ¹²Avraam se opet pokloni narodu one zemlje, ¹³pa reče Efronu pred njima: »Molim te da me saslušaj. Platiću ti koliko polje vredi. Prihvati moju ponudu, da mogu tamo da sahranim svoju pokojnicu.« ¹⁴A Efron odgovori Avraamu: ¹⁵»Čuj me, gospodaru. Ta zemlja vredi četiri stotine šekela¹³⁰ srebra, a to nije ništa ni za mene ni za tebe. Sahrani svoju pokojnicu.« ¹⁶Avraam se složi s Efronom i izmeri mu srebra koliko je ovaj pomenuo pred ostalim Hetitima: četiri stotine šekela srebra trgovačke mere.

23:1 Rabini kažu da je Sara, kad se Avraam vratio i rekao joj šta je uradio, sedam puta glasno jauknula i umrla. Njena smrt je zabeležena u Postanju 23. Ne znamo da li je ovo istina, ali jasno vidimo odakle rabinima ovo tumačenje!

23:2 „u Kirjat-Arbi” Ovo ime (*BDB 900*) se sastoji od sledećih reči:

1. „Kirjat” znači „grad”
2. „Arba”
  - a. Obično se prevodi kao „grad četvorice” (tj. Anaka i njegova tri sina ili spoj četiri sela)
  - b. Isti koren znači i „zaseda” (*BDB 70*)
  - c. Lično ime, jedan od Anakovaca, Isus Navin 14:15; 15:13; 21:11

Vidite Posebnu temu – Divovi.

▣ „Avraam uđe da je ožali i oplache” Čitalac se pita koliko je trajalo ovo oplakivanje i pregovaranje s mesnim stanovnicima. Sarino telo je sigurno brzo počelo da se raspada u onoj klimi, vidite poglavlje „*Death and Funeral Rites*”¹³¹ u knjizi *Ancient Israel: Social Institutions*¹³², tom 1, Rolan Devo (Roland deVaux), str. 56-61. Danas u Izraelu (gde još uvek ne balzamuju) pokojnik mora da se sahrani u roku od dvadeset četiri časa.

130 **23,15 četiri stotine šekela** 4,56 kilograma; isto i u 16. stihu (napomena iz SSP-a, prim. prev.).

131 Smrt i pogrebni običaji, prim. prev.

132 Drevni Izrael: Društvene ustanove, prim. prev.

23:3-13 U ostatku poglavlja nalazi se zapis razgovora (u uobičajenom obliku zvaničnih istočnjačkih običaja) između Avraama i stanovnika okoline Hevrona. Zapazite zvaničan ton sledećih IMPERATIVA (i podelu na pasuse u prevodu *TEV*).

1. „Dajte mi”, Postanje 23:4, *BDB 678, KB 733, IMPERATIV kala*, u smislu molbe
2. „mesto za sahranjivanje”, Postanje 23:4 (doslovno „vlasništvo nad nekim mestom za sahranjivanje”), *BDB 868, KB 1064, KOHORTATIV kala*
3. „Čuj nas”, Postanje 23:6, *BDB 1033, KB 1570, IMPERATIV kala* (ovo su Hetovi potomci rekli Avraamu)
4. „Sahrani svoju pokojnicu”, Postanje 23:6, *BDB 868, KB 1064, IMPERATIV kala* (Avraam nije želeo da Sahrani Saru na nekom od njihovih poseda)
5. „saslušajte”, Postanje 23:8, isto kao pod brojem 3, ali ovde se Avraam obraća njima
6. „zauzmite se”, Postanje 23:8, *BDB 803, KB 910, IMPERATIV kala* (u smislu molbe)
7. „da mi da”, Postanje 23:9, *BDB 678, KB 733*
  - a. *JUSIV kala*
  - b. *IMPERFEKAT kala* upotrebljen kao *JUSIV*
(Efron je odgovorio u Postanju 23:11 [tri *PERFEKTA kala*], ali ovo nije stvarna ponuda da se pokloni zemlja, nego nastavak očekivanog toka pregovora i korak kojim se označava iščekivanje ponude)
8. „Čuj me”, Postanje 23:11, isto kao pod brojem 3 i brojem 5 (Efron se obraća Avraamu i nudi mu pećinu i polje)
9. „Sahrani”, Postanje 23:11, isto kao pod brojem 4
10. „Molim te da me saslušaj”, (doslovno „čuješ”), Postanje 23:13, isto kao pod brojevima 3, 5 i 8 (Avraam se obraća Efronu)
11. „Čuj me”, Postanje 23:15, isto kao pod brojevima 3, 5, 8 i 10 (Efron se obraća Avraamu i govori o ceni polja na način koji podrazumeva da oko cene nema pregovaranja, a izgleda da je ovo bila visoka cena)

Veći deo ovog razgovora nam izgleda suviše zvanično i rekli bismo da ima suviše ponavljanja, ali to je bio očekivani postupak u hanaanskom društvu drugog milenijuma p.n.e.

23:3 „Hetovim sinovima” Ime Het (חֵת, *BDB 366*) označava praoca Hetita (חֵתִי, *BDB 366*, vidite: Postanje 10:15; Prvi letopisi 1:13). Vidite Posebnu temu – Stanovnici Palestine pre dolaska Izraelaca.

23:4 „došljak i naseljenik” Ove dve reči imaju različite prizvuke, ali verovatno je u pitanju *endijada*:

1. „došljak” (*BDB 158*) predstavlja stranca koji negde boravi, vidite: Postanje 15:13; Izlazak 22:21; 23:9; Levitska 19:34; Ponovljeni zakoni 10:19; 23:8
2. „naseljenik” (*BDB 444*) je stranac u prolazu i nema nikakva zakonska prava, Levitska 22:10; 25:40

Možda ove reči zajedno označavaju nekoga ko se doselio u nenaseljenu oblast, ali ne poseduje zemlju. Vidite članak „*Resident Aliens*”¹³³ u knjizi *Ancient Israel: Social Institutions*¹³⁴, tom 1, Rolan Devo (Roland deVaux), str. 74-76.

23:6 „Ti si moćan poglavar” Reč prevedena kao „moćan” je reč *elohim* (*BDB 43*), koja može da se upotrebi na sledeće načine:

1. Za Boga, vidite Posebnu temu – Božija imena
2. Za sudije

133 Došljaci, prim. prev.

134 Drevni Izrael: Društvene ustanove, prim. prev.

3. Za anđele

4. Ovde je upotrebljena za moćnog, mesnog, porodičnog vođu

Prevod „moćan” potiče od korena *el* (BDB 42, vidite: Prvi letopisi 12:22; Psalam 68:15; Jona 3:3). Neki komentatori smatraju da ovo treba prevesti kao „bogomdani poglavar”.

Reč prevedena kao „poglavar” (BDB 672) znači „neko ko je uzvišen” (od korena reči BDB 669). U prevodu NASB je prevedena na sledeće načine:

1. „poglavar”, Postanje 17:20; 25:16; 34:2
2. „vođa”, Izlazak 16:22; Brojevi 1:16,44; 2:3; Isus Navin 22:32
3. „vladar”, Izlazak 22:28; 34:31; 35:27; Prva o carevima 11:34
4. „poglavica”, Isus Navin 13:21

To je u ovim veoma stilizovanim pregovorima bilo ljubazno zvanje iz poštovanja. Hetiti ovde nisu davali versku izjavu.

23:9 „pećinu Mahpeli” Izgleda da je ovo bila pećina (često mesto za sahranjivanje) koja se nalazila u oblasti Mahpeli, koja se prostirala kraj Hebrona prema Mamreu (vidite: Postanje 13:18; 14:13; 18:1).

Tamo je sahranjeno nekoliko članova Avraamove porodice:

1. Sara, 23:19
2. Avraam, 25:9
3. Isaak, 35:29
4. Reveka i Lija, 49:31
5. Jakov, 50:13

23:10 „Hetiti” Vidite Posebnu temu – Stanovnici Palestine pre dolaska Izraelaca.

▣ **„na kapiju”** To je bilo mesto gde su se mesne vođe okupljale radi druženja, trgovine i zakonskih pitanja.

23:15 „šekela” Vidite Posebnu temu – Mere za težinu i zapreminu na Starom bliskom istoku.

POSTANJE 23:17-20 (SSP)

¹⁷Tako Efronovo polje u Mahpeli blizu Mamre – i polje i pećina na njemu i sve drveće unutar njegovih međa – predoše ¹⁸u Avraamovo vlasništvo u prisustvu svih Hetita koji su došli na gradsku kapiju. ¹⁹Posle toga Avraam sahrani svoju ženu Saru u pećini na polju Mahpeli blizu Mamre, to jest Hevrona, u Hanaanu. ²⁰Tako to polje i pećina na njemu predoše od Hetitâ u Avraamovo vlasništvo kao mesto za sahranjivanje.

23:17 „predošë” Ovaj glagol (BDB 877, KB 1086, IMPERFEKAT *kala*) znači „podići se” ili „ustati”, a odnosi se na izvršenje zakonite primopredaje. Avraam je sada zvanično bio vlasnik komada zemlje u Palestini, to jest Hanaanu. Više nije bio došljak i naseljenik.